

Det skånska landsbygdsprogrammet

Ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv

www.m.lst.se

SKÅNE I UTVECKLING 2007:10

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel: Det skånska landsbygdsprogrammet
– ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Redaktör: Professor Ole Reiter, SLU Alnarp

Projektleddare: Henrik Andersson

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne län
Strategiavdelningen
205 15 MALMÖ
Tel 040/044-25 20 00
lansstyrelsen@m.lst.se

Rapportserien Skåne i utveckling: Rapport 2007:10

ISSN: 1402-3393

Digital publicering: www.m.lst.se/landsbygdsprogrammet

Layout: Fredrik Collijn

Tryckt: Printus, Malmö

Upplaga: 500 ex

Foto: Fredrik Ahlström, Henrik Andersson, Johan Andersson, Magnus Berglund, Per Blomberg, Andrew Butler, Lars Bygdenmark, Johannes Henriksson, Agneta Ihse, Skogsstyrelsen, Lars Jarnemo, Skogsstyrelsen, Erik Karlsson, Jönsson Bilder, Åke Ljungberg, Hovdala slott, Sandra Lönnell, Wanås slott, Pierre Mens, Lars Molin, Hans Nilsson, Anders Norsell, Wanås slott, Lars Pålsson, Kerstin Söderlind, Johan Wagnström, Mimmi Widner, Carl Welin

Kartor: Alla kartor i dokumentet. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Omslagsbild: Fredrik Collijn, montage

FÖRORD

Länsstyrelsen i Skåne har i samverkan med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Alnarp, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) i Skåne, Kommunförbundet i Skåne, Region Skåne och Skogsstyrelsen utarbetat Det skånska landsbygdsprogrammet.

Det skånska landsbygdsprogrammet är ett regionalt utvecklingsprogram som utgår ifrån landskapet. Tvärs över kommungränser delas Skåne in i områden utifrån det skånska landskapet och dess skiftande karaktär. Landskapet är en förutsättning som vi ständigt tar ställning till, medvetet eller omedvetet. För att kunna ta tillvara de specifika skånska landskapsförutsättningarna måste vi först veta vad vi har för att sedan kunna värdera, prioritera och göra val. Den regionala överblick som Det skånska landsbygdsprogrammet ger skapar förutsättningar för ett strategiskt agerande för alla landsbygdens aktörer. Genom en gemensam plattform kan vi också arbeta mot gemensamma mål. Mål som öppnar upp för en hållbar landsbygdsutveckling.

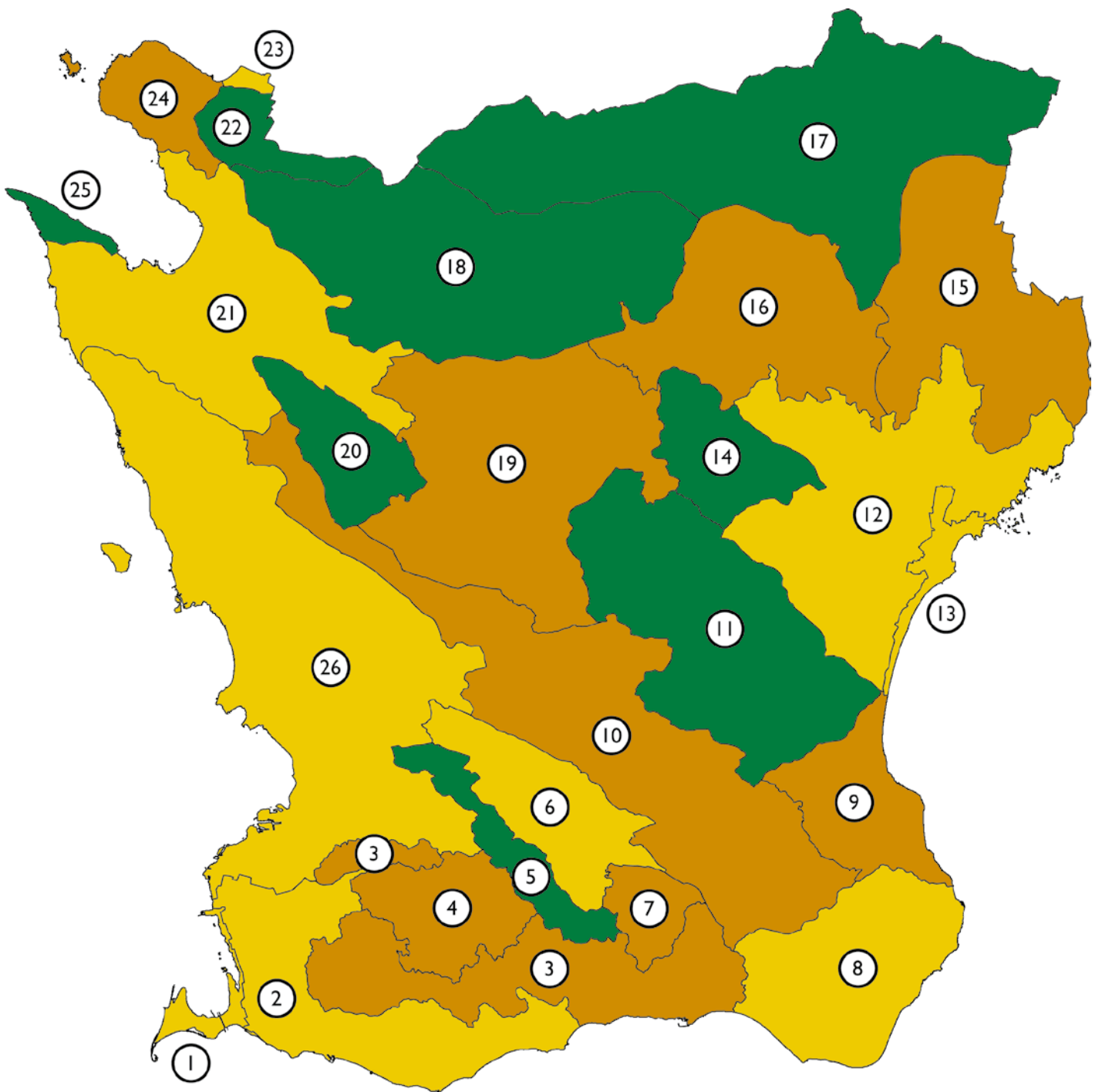
Det skånska landsbygdsprogrammet ligger till grund för Länsstyrelsens fortsatta arbete med att främja en hållbar förvaltning och utveckling av den skånska landsbygden. Baserat på den samlade kunskapen om de komplexa förutsättningar som landskapet ger föreslås i detta program en rad riktlinjer. Projekt, satsningar och åtgärder som följer dessa riktlinjer kommer att prioriteras vid fördelningen av de landsbygdsutvecklingsstöd som Länsstyrelsen ansvarar för. Detta betyder dock inte att Länsstyrelsen ställer sig negativ till andra åtaganden. Landskapet är dynamiskt. Det förutsätter att också tillämpningen av landsbygdsprogrammet är dynamisk och flexibel. Kommunala planer och program kan exempelvis betyda att prioriteringar ändras eller stärks.

Två rådslag med länets kommuner samt ett omfattande remissarbete har genomförts. Utan detta kommunala engagemang hade Det skånska landsbygdsprogrammet aldrig blivit den kunskapsbank det nu utgör. För att programmet ska fungera som en aktiv gemensam plattform är det kommunala engagemanget och tillämpningen av programmet även fortsättningsvis avgörande.

Länsstyrelsens förhoppning och målsättning är att programmet skall tillämpas av och mellan förvaltningar på kommunal nivå samt av andra statliga myndigheter. Syftet är större effektivitet i nyttjandet av länets samlade resurser för en hållbar utveckling av den skånska landsbygden.

Göran Tunhammar
Landshövding

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Introduktion	6
Landskapskaraktärsanalys – metod och resultat	8
Rapportens beskrivande delar samt slutsatser och riktlinjer	14

LÅGLÄNT LANDSKAP

Kustslätt/dynlandskap	21
① Skanör-Falsterbo strandäng	22
⑬ Åhus dynamråde	30
Låglänt odlingslandskap	39
② Söderslätt	40
⑧ Österlenslätten	48
⑳ Lund- och Helsingborgslätten	56
㉑ Ängelholmsslätten	64
⑫ Kristianstadsslätten	72
㉓ Laholmsslätten	80
Låglänt dallandskap	89
⑥ Vombsjösänkan	90

BACKLANDSKAP

Mosaikartat, odlat backlandskap	99
⑩ Södra mellanbygden	100
㉔ Bjärehalvön	108
③ Sydsånska backlandskapet	116
Mosaikartat skogsbacklandskap	125
⑯ Göinge mellanbygd	126
⑲ Centrala mellanbygden	134
④ Sydsånska skogsbeklädda backlandskapet	142
⑨ Österlenska backlandskapet	150
⑦ Sövedsjöns och Krageholmsjöns godslandskap	158
Sjö- och åslandskap	167
⑮ Skånes sprick- och sjölandskap	168

HÖGLÄNT LANDSKAP

Mosaikartat brukat åslandskap	177
⑤ Romeleåsen	178
Mosaikartat skogsklätt åslandskap	187
⑪ Linderödsåsen	188
⑳ Söderåsen	196
㉒ Hallandsåsen	204
⑭ Nävlingeåsen	212
㉕ Kullaberg	220
Skogsklätt, kuperat höglänt landskap	229
⑱ Nordsånska skogsbygden	230
⑰ Nordsånska furuskogsbygden	238

INTRODUKTION

Den svenska landsbygdspolitiken har som övergripande mål en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Målet omfattar en hållbar produktion av livsmedel, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och hållbar tillväxt. Landskapets natur- och kulturvärden skall värnas och den negativa miljöpåverkan minimeras.

Den övergripande målsättningen för landsbygdspolitiken under programperioden 2007–2013 innebär att politiken behöver breddas i förhållande till tidigare programperiod. Ökat fokus behöver läggas vid frågan om en långsiktig hållbar produktion och naturresursutnyttjande i de areella näringarna, tillväxt och sysselsättning, kunskaps- och kompetensutveckling och innovation samt politikens bidrag till omställningen inom energipolitiken. Detta avses ske genom produktion av livsmedel och andra varor och tjänster i former som innebär en hållbar utveckling där landskapets specifika värden förvaltas och utvecklas.

Det skånska landskapet

Det skånska landskapet är en av länets kanske största resurser i ett utvecklingsperspektiv. Landskapet är ”ett påtagligt och karaktäristiskt resultat av ständigt pågående förändringsprocesser av olika slag eller – annorlunda uttryckt – samspelet mellan ett visst samhälle, dess kulturella preferenser och potential och givna fysiskgeografiska förutsättningar”¹. Det skånska odlingslandskapet är ett kulturlandskap. Det är således en helhet mellan människan och hennes omgivning sett i ett historiskt perspektiv. Olika successionsstadier hos vegetationen i det skånska landskapet är t.ex. knutna till människans utnyttjande av landskapet, såväl som till andra biologiska och fysikaliska förändringsförlopp. Därmed förändras ständigt de fysiska resurserna, deras utseende och kvalitativa och kvantitativa sammansättning, t.ex. den biologiska mångfalden, med människans nyttjande av landskapets resurser.

Denna definition av begreppet landskap innebär ett behov att anlägga en flersektoriell analys som grund för samlade överväganden och samordnade åtgärder mellan olika aktörer. Det räcker således inte att utgå från den sektoriella synen på landskapet som hittills präglat svensk förvaltningstradition. Länsstyrelsen har i olika sammanhang påtalat behovet av analyser av dessa processer, liksom strategier att bevara/utveckla dessa flerdimensionella landskapsmiljöer som bör ske utifrån en helhetssyn på respektive landskap. Det är i korthet bakgrunden för ställningstagandet till att grunda Det skånska landsbygdsprogrammet på en analys av det skånska landskapet.

Det övergripande målet med en landskapsanalys är att bidra med en detaljerad förståelse för landskapet som produkten av ett samspel mellan en rad olika faktorer. Det skånska landskapet är resultatet av ett komplicerat samspel mellan både naturgivna och kulturellt, socialt och ekonomiskt betingade processer. Och detta samspel varierar mellan olika landskap i länet. Framtida ställningstaganden till förvaltning och utveckling bör ta sin utgångspunkt i egenskaperna hos ett visst landskap och beakta effekterna för detta landskap med utgångspunkt i dessa processer. Myndigheters handlande förutsätter därför förståelse för även de lokala förutsättningarna för detta samspel. Denna förståelse bör även omfatta tidsdimensionen i landskapets utveckling (dvs. kraften i pågående sociala, ekonomiska, ekologiska processer). Man kan därmed tala om analyser av process- och förloppslandskap enligt Torsten Hägerstrands² terminologi.

Denna insikt är viktig inte minst för myndigheters agerande inom ett landskap som det skånska, under stark påverkan av olika förändringsprocesser, dels inom de areella näringarna, dels på grund av en ökad urbanisering av den skånska landsbygden och dels – och inte minst – som en följd av en ökad efterfrågan på landsbygden från en växande urban befolkning, såväl inom landet som från andra delar av Europa.

Referenser:

¹ Sporrang, Ulf (1995): ”Svenska landskap”. Naturvårdsverket, Solna.

² Hägerstrand, Torsten. ”Samhälle och natur”.

I: Norlav Veggeland (red) Region och Miljö. NordREFO: 1993.

Landskapskaraktärsanalys

Syftet med en landskapsanalys för Skåne är alltså inte att identifiera landskap av ett särskilt värde (utifrån en viss värdering och värdeskala). Sådana analyser finns och upprättas inom ramen för olika sektorer, kulturminnesvården, naturvården, friluftslivets intressen, energiförsörjningen m.m. Exempel på rapporter med sektoriella landskapsanalyser är länsstyrelsens rapporter "Från Bjäre till Österlen" respektive "Från Sandhammaren till Kullaberg" (natur- och kulturvård), "Vindkraft i Skåne" (energi), "Skånes kustområden – ett nationallandskap" (naturvård), "Närmare till naturen" (friluftsliv och rekreation).

Landskapsanalysen som grund för landsbygdsprogrammet skall i första hand utgå från en karaktäristik av olika landskap som ett resultat av ett samspel mellan olika faktorer och förhållanden.

Som en utgångspunkt för en beskrivning av det skånska landskapet har valts en s.k. "karaktärsanalys". Karaktärsanalysen utgör en tillämpning av engelska riktlinjer för utarbetande av landskapskaraktärsanalyser (Landscape Character Assessment) utgivna av The Countryside Agency ("*Landscape Character Assessment Guidance for England and Scotland*", 2002, sid. 2–20). Riktlinjerna är kortfattat redovisade i metodavsnittet nästa sida. För mera utförlig beskrivning hänvisas till det engelska originalet.

Landskapskaraktärsanalyser används bl.a. i England och i andra delar av Storbritannien som ett redskap att identifiera **det som kännetecknar** ett område och som **utgör skillnaderna** mellan detta och andra områden. Speciellt fokus läggs på beskrivningen av de kännetecken och element i landskapet som bedöms vara avgörande för ett områdes karaktär. Analysen ger således ett ramverk för en metodisk beskrivning av vad som utgör ett landskap. Med kännedom om karaktären hos ett specifikt landskap ges bättre möjlighet till medvetna val av åtgärder som tillägg till eller förändringar av den lokala karaktären.

Rapportens struktur

I det följande kommer först en kortfattad presentation av den engelska metoden för landskapskaraktärsanalys. Därefter redovisas dess resultat för Skåne – en uppdelning av det skånska landskapet i en rad olika landskapstyper med olika karaktärer. Sedan följer en beskrivning av de olika karaktärsområdena i det skånska landskapet. I beskrivningen anges områdesvis de faktorer och förhållanden samt samspelet dem emellan som utgör utgångspunkten för en bedömning av lämplig inriktning för åtgärder med avseende på framtida förvaltning och utveckling inom respektive område. Den senare är baserad på en redovisning av den hittillsvarande utvecklingen inom respektive karaktärsområde. Med utgångspunkt i bedömningen av slutsatserna för ett karaktärsområdes utveckling föreslås en rad riktlinjer för hållbar utveckling. Riktlinjerna har ett landskapsperspektiv, dvs. de är valda utifrån antaganden om deras effekter på det aktuella landskapet.

Sammantaget innebär riktlinjerna för de totalt 26 olika karaktärsområdena ett landsbygdspolitiskt handlingsprogram för Skåne – i ett landskapsperspektiv.

LANDSKAPSKARAKTÄRSANALYS – METOD OCH RESULTAT

Landskapskaraktärsanalyser utförs regelmässigt på ett flertal olika nivåer och i olika syften. I analysen görs en tydlig distinktion mellan analysens ”objektiva” och ”subjektiva” delar. Analysen är dokumenterad, med innebörden att den kan revideras och/eller bli föremål för nya ställningstaganden baserade på andra värderingar eller annat underlag.

Arbetet inleddes med en **inventering** av existerande dokumentation och landskapsanalys av såväl Skåne som Sverige, som jämförelse till de material som finns att tillgå för de engelska analyserna³. Samtidigt utfördes en kartanalys för att ge en bild av hur olika faktorer, naturliga (geologi, landform, åar och avvattnings, jordar och marktäckning) och kulturella (markanvändning, bosättningsmönster, åker-/skogsbruksmönster) som format landskapet, har samverkat i tillkomsten av de mönster som utgör landskapets karaktär. En ytterligare utgångspunkt för arbetet har varit redan existerande analyser i Sverige och av Skåne och ett omfattande kartunderlag vid Länsstyrelsen. I arbetet ingick att studera och jämföra olika kartlager⁴ i en kartstudie i skala 1:50 000. Dessa lager understryker tydliga samband mellan olika faktorer och låter områden med potentiellt liknande karaktär framträda.

Sammanfattning av ovan nämnda data har lett till en första hypotes om en klassificering av landskapet i ”landskaps(karaktärs)typer” (Landscape Character Types) och ”(landskaps)karaktärsområden” (Landscape Character Areas) samt genom att avgränsa dessa på en karta. I denna utredning har valts begreppen **landskapstyper** respektive **karaktärsområden**. Gränsdragningens noggrannhet varierar med undersökningens skala och detaljeringsnivå, dvs. undersökningens syfte. En svårighet är att olika landskapstyper eller karaktärsområden i regel saknar tydliga gränser. Det innebär att även om karaktären är mycket

tydlig i landskapstypens eller karaktärsområdets centrum, kan det finnas övergångszoner som är mindre tydliga i områdenas periferi.

I stora delar av Skåne framstod ett mönster som utgjorde startpunkten för nästa steg i arbetet, nämligen fältundersökningen. Andra delar av länet var mindre tydligt definierade och i behov av närmare analyser genom undersökningar i fält.

Fältundersökningen var omfattande med upprepade besök på flera platser i länet. Genom fältundersökningen samlades in ytterligare information, nödvändig för att kunna beskriva området, identifiera estetiska och andra kvaliteter samt som underlag för den slutliga indelningen i landskapstyper och karaktärsområden. Varje karaktärsområde undersöktes från minst tre utsiktspunkter med dokumentation i fältstudieformulär och genom fotografier. Gränserna mellan olika områden har kontrollerats i fält med en karta i skala 1:50 000. Fältundersökningen är dokumenterad i scheman för varje undersökningsområde.

Inverteringsarbetet och fältstudien växelverkade, fältstudien visade på element och karaktärer som inte varit tydliga i kartunderlag och ytterligare analyser av underlag för olika sektorsanalyser förklarade och förtydligade element som observerats i fält.

Under **klassificeringsstadiet** utvecklades, karterades och digitaliserades sedan landskapstyper och karaktärsområden i skala 1:50 000. Områden med egenskaper och gränser som var distinkta, lätta att urskilja samt konsekventa gavs en särskild markering. Denna klassificering resulterade i att 9 landskapstyper och 26 karaktärsområden pekades ut. Några av områdesgränserna var svåra att dra, eftersom karaktärerna övergick gradvis i varandra, detta påpekas i de texter där det är aktuellt.

Landskapstyperna har allmänna namn, t.ex. *låglänt dallandskap*, medan karaktärsområdena har platsnamn efter sitt specifika geografiska läge, t.ex. Vombsjösänkan. Vare sig landskapstyper eller karaktärsområden följer administrativa gränser. Inom t.ex. landskapstypen låglänt odlingslandskap finns en rad unika och särskilt avgränsade geografiska områden av en viss landskapskaraktär. Exempel för denna landskapstyp är Söderslätt, Kristianstadsslätten, Ängelholmsslätten, Österlenslätt och Laholmsslätten – alla separata karaktärsområden av landskapstypen låglänt odlingslandskap. Vart och ett av dessa områden har sin egen karaktär och platskänsla även om de delar samma allmänna karaktäristika.

För vart och ett av dessa områden finns en beskrivning som är resultatet av den information som samlats in. Den redogör för landskapets översiktliga karaktär med information om geologi, landform, marktäckning, markanvändning, bosättning och ägostruktur samt om hur dessa faktorer samverkar. Specialistkompetens inom Länsstyrelsen har granskat och utvecklat analysen för att säkerställa att hänsyn tagits till alla aspekter. För varje område har vidare vissa nyckelelement utpekats. Därmed avses sådana landskapselement eller karaktärsdrag som, om de förändras, radikalt påverkar landskapets nuvarande karaktär.

Den sammanfattande kartan med landskapstyper och karaktärsområden samt beskrivningar avser att vara en i princip neutral summering av landskapets nuvarande karaktär. I denna form kan kartläggningen bidra till att även andra parter kan dra självständiga slutsatser om landskapets karaktär som underlag för värderingar i en rad olika avseenden.

I rapportens **bedömningsfas** har Länsstyrelsen med utgångspunkt i olika områdets landskapliga karaktär gjort vissa värderingar av respektive karaktärsområde. Summan av dessa värderingar för respektive landskap utgör grunden för en samlad bedömning av **landskapets karaktär** och en grund för bedömningen av önskvärd grad av bevarande respektive förändring i ett karaktärsområde i enlighet med programmets syfte, beskrivet ovan.

Utgångspunkten för bedömningen av landskapet är (med utgångspunkt i den engelska förlagan) följande:

Visuell kvalitet – förekomsten av vyer med pittoresk kvalitet samt estetiska landskapselement i en estetiskt tilltalande sammansättning.

Integritet – graden av påverkan av storskaliga, visuellt störande eller på andra sätt disharmoniska ingrepp som är främmande för landskapets karaktär.

Identitet – graden av sådan distinkt och gemensam landskapskaraktär som inkluderar topografisk och visuell enhet samt en påtaglig platskänsla.

Sällsynthet – förekomsten av landskapselement eller kvaliteter som är båda sällsynta/representativa och värdefulla.

Referenser:

3

- The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage by Carys Swanwick Department of Landscape University of Sheffield and Land Use Consultants. "Landscape character assessment guidance for England and Scotland." www.countryside.gov.uk. 2002.
- Lunds universitet. "Atlas över Skåne", Germundsson, Schlyter. 1999.
- Region Skåne. "Strategi för en grön struktur i Skåne." Kristianstad 2004.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Vindkraft i Skåne – analys och konsekvenser av olika scenarior." 2003:35 i rapportserien Skåne i utveckling. Malmö 2003.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Närmare till naturen i Skåne – skydd av tätortsnära områden för friluftsliv och naturvård." 2003:60 i rapportserien Skåne i utveckling. Malmö 2003.
- Länsstyrelsen i Kristianstads län. "Från Bjäre till Österlen." Kultur- och naturvårdsprogram för Kristianstads län. Kristianstad 1996.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Från Sandhammaren till Kullaberg." Naturvårdsprogram för gamla Malmöhus län. Malmö 2003.
- Nils Lewan. "Perspektiv på skånska landskap." Naturskyddsföreningen i Skåne. Lund 2004.
- Riksantikvarieämbetet. "Odlingslandskap och landskapsbild." 1996.

4

Primär information:

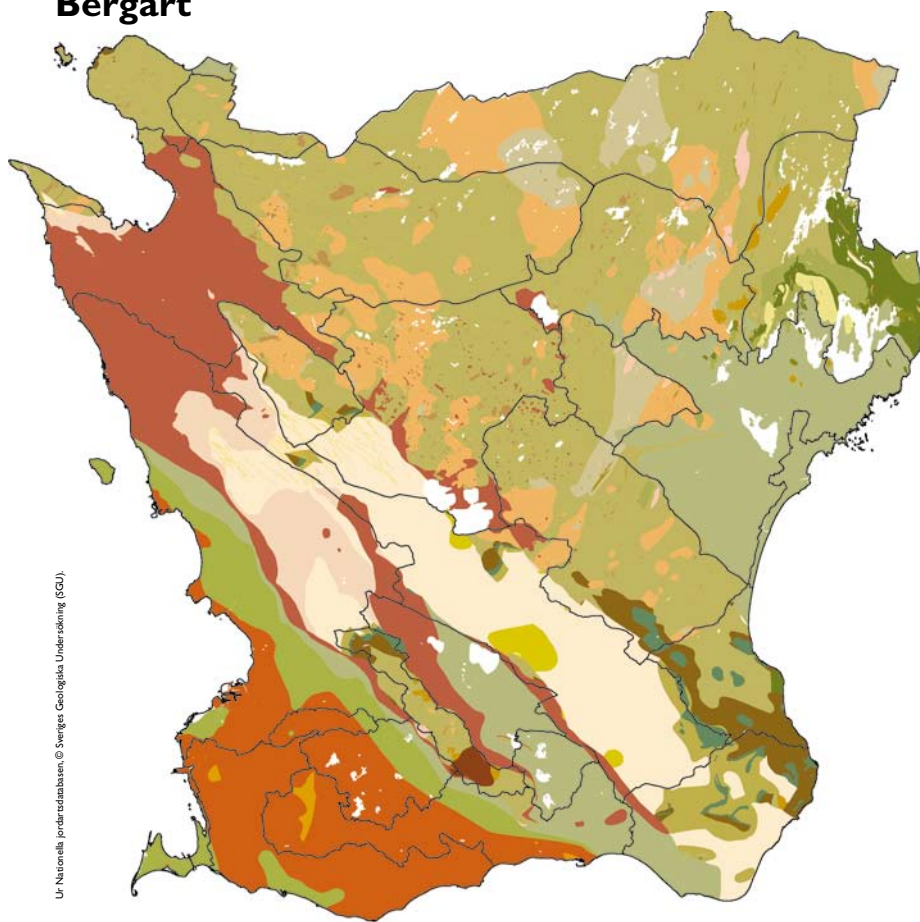
- Lantmäteriet. "Terrängkartan 1:50 000." Separata skikt ifrån denna karta; topografi samt topografiska element, marktäckning, bosättningar, vägar och järnvägar. 2003.

Sekundär information:

- Jordbruksverket. "Jordbruksdata 2004 Jordbruksblock i Skåne" GIS-data 2003.
- Lantmäteriet. "Ekonomiska kartan 1:20 000." GIS-data 2004.
- Lantmäteriet. "Ortofoto 2004." Ortofoto tagna 2004.
- Naturvårdsverket. "RI Naturvärde." GIS-data 2005.
- Naturvårdsverket. "Natura 2000 områden." GIS-data 2005.
- Naturvårdsverket. "RI friluftsliv." GIS-data 2005.
- Naturvårdsverket. "RAMSAR områden." GIS-data 2005.
- Naturvårdsverket. "Nationalparker." GIS-data 2006.
- Naturvårdsverket. "Naturreservat." GIS-data 2006.
- Riksantikvarieämbetet. "RI Kulturmiljö." GIS-data 2005.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Jord- och skogsbruksklassificeringar 1:50 000." Bordsdigitaliserad 1999 av klassificering utförd 1974 av lantbruksnämnden. 1999.
- Länsstyrelsen i Skåne län, Jordbruksverket. "Ångs- och betesmarksinventeringen." GIS-data för Skåne län. Inventering 2002–2004.

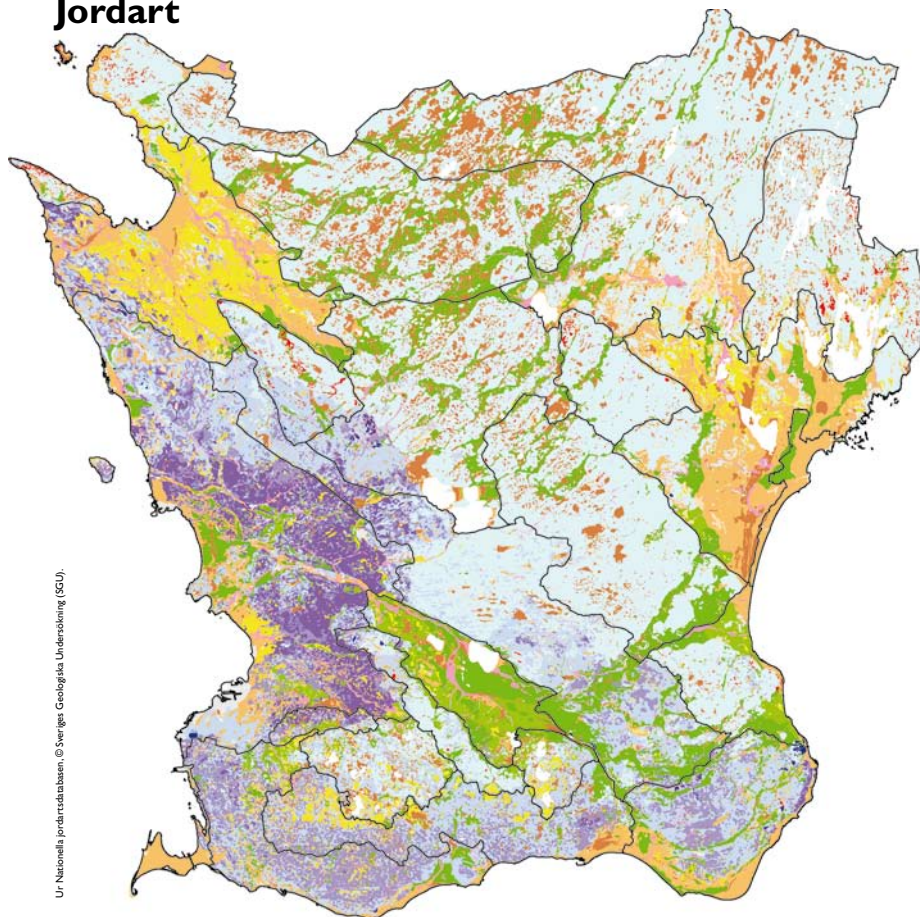

Bergart

- Basalt, basalttuff
- Diabas: permo-karbonisk
- Gnejs, mestadels finkornig
- Gnejsgranit
- Gnejsgranit, ögonförande
- Granit, finkornig
- Granit, röd, biotitstrimmig (Vångagranit)
- Granit, ögonförande och grovkornig (Karlshamnsgranit)
- Grönsten, mestadels amfibolit
- Hornbländegranit
- Hyperitdiabas
- Kambrium, yngre ordovicium: alunskiffer
- Kambrium: sandsten
- Kaolin
- Kvartsit och glimmerkvartsit
- Ordovicium: lerskiffer, slamstenar m.m.
- Silur: kalksten, skiffer (Öved-Ramsåsalager)
- Silur: lerskiffer, slamstenar m.m.
- Syenit
- Tertiär: kalksten (Köpenhamns-kalksten)
- Tertiär: kalksten (Limhamnskalksten)
- Tertiär: mägersten m.m.
- Trias: sandsten, lera m.m. (Kögerödslager)
- Vulkanit och vulkanitgnejs
- Yngre krita: kalksten, sandsten
- Äldre krita, jura och yngsta trias: lera, sandsten m.m.
- Landskapskaraktärsområden

Jordart

- Torv
- Svåmsediment, lergrus (postglacialt, yngre)
- Postglacialt sand-block
- Silt (glacial och postglacial)
- Lera, ospecificerad (glacial och postglacial)
- Glacialt havs- och sjösediment (issjösediment), silt-sand; sjösediment
- Isälvsediment, grovsilt-block
- Moränfinlera
- Morängrovlora
- Morän, lerig (Skånekarta)
- Morän, lerfri (Skånekarta)
- Sedimentär berggrund
- Urberg
- Fyllning på okänt underlag
- Vatten
- Landskapskaraktärsområden

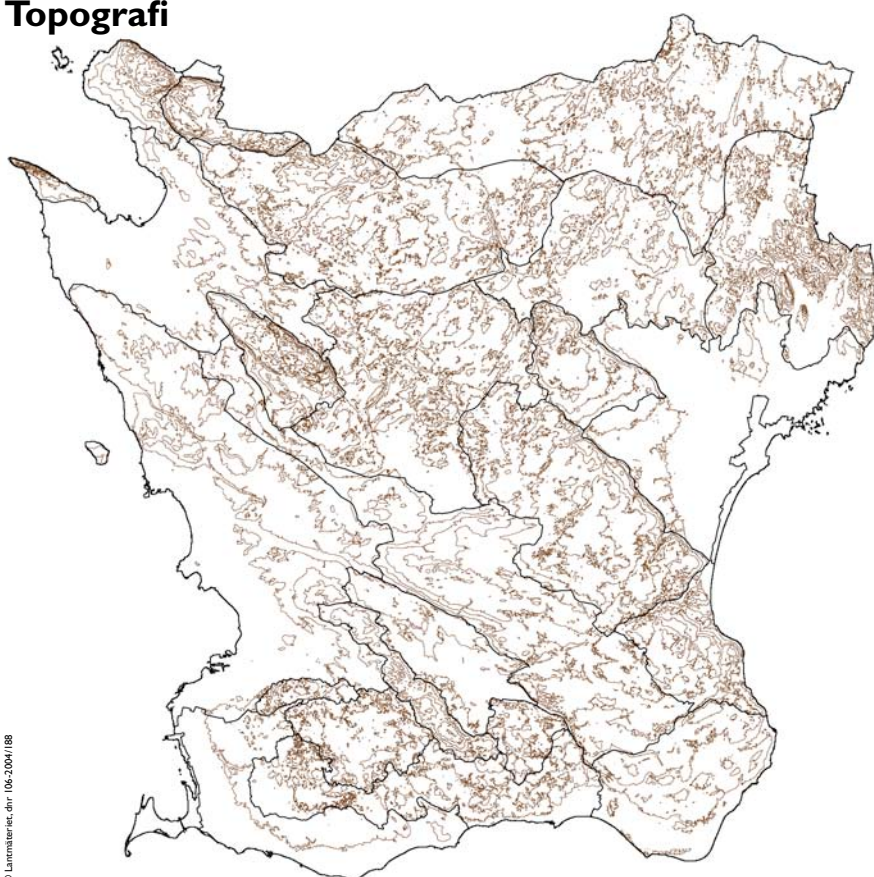
Marktäckning

© Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

- Åker
- Betesmark
- Skog
- Bebyggt område
- Vatten
- Övrigt
- Landskapskaraktärsområden

Topografi

© Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

- Höjdkurva med 25 m intervall
- Landskapskaraktärsområden

RAPPORTENS BESKRIVANDE DELAR SAMT SLUTSATSER OCH RIKTLINJER

För varje karaktärsområde anges sedan en beskrivning under rubrikerna Landskapets karaktär, Landskapets egenskaper, Landskapets förvaltning och Landskapets hittillsvarande utveckling. En analys grundad på dessa uppgifter utgör Slutsatser för områdets utveckling samt Riktlinjer för hållbar utveckling (ekonomiskt, ekologiskt och socialt) i ett landskapsperspektiv. Nedan följer en kortfattad beskrivning av innehållet och underlaget för respektive avsnitt i rapporten.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt en helhetsbedömning.

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet**, **Naturlandskapet**, **Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Texten är sammanställd utifrån ett varierat bakgrundsmaterial. Se nedan.

Referenser

- Länsstyrelsen i Kristianstads län. "Från Bjäre till Österlen." Kultur och naturvårdsprogram för Kristianstads län. Kristianstad 1996.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Från Sandhammaren till Kullaberg." Naturvårdsprogram för gamla Malmöhus län. 2003:52 i rapportserien Skåne i utveckling. Malmö 2003.
- Lunds universitet, "Atlas över Skåne.", Germundsson, Schlyter. 1999.
- Ångström, "Sveriges klimat", 1946.
- Magnusson, Lundqvist, Regnell, "Sveriges geologi", 1963.

Naturlandskapet

Som bakgrundsmaterial har dokumenten från Bjäre till Österlen och före detta Malmöhus läns naturvårdsprogram använts. För att få fram de olika områdenas specifika värden när det gäller ängs- och betesmarker har ängs- och betesmarksinventeringen använts som ett underlag. För vattenvärderna har man använt Länsstyrelsens bedömning av värdefulla sjöar och vattendrag som ligger till grund för ett nationellt åtgärdsprogram för skydd och restaurering inom miljömålet Levande sjöar och vattendrag som Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet tillsammans fastställt.

Referenser

- Länsstyrelsen i Kristianstads län. "Från Bjäre till Österlen." Kultur och naturvårdsprogram för Kristianstads län. Kristianstad 1996.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Från Sandhammaren till Kullaberg." Naturvårdsprogram för gamla Malmöhus län. 2003:52 i rapportserien Skåne i utveckling. Malmö 2003.
- Länsstyrelsen i Skåne län, Jordbruksverket. "Ängs- och betesmarksinventeringen", GIS-data för Skåne län. Inventering 2002–2004.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Underlag till nationellt åtgärdsprogram för skydd och restaurering av särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer." (Databas och GIS-skikt, i databasen ingår även regionalt värdefulla vattendrag. Åtgärdsprogrammet är ett gemensamt projekt mellan Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet 2007.
- Skogsvårdsstyrelsen, Södra Götaland. "Aktionsplan för biologisk mångfald." 2003.
- Länsstyrelserna i Halland, Blekinge och Skåne län och Skogsvårdsstyrelsen, Södra Götaland, "Artpools- och traktanalys av lövbärande marker i Blekinge." 2005.

Kulturlandskapet

Texten är sammanställd utifrån ett varierat bakgrundsmaterial. Se nedan.

Referenser

- Länsstyrelserna i Kristianstad och Malmöhus län. "Kulturminnesvårdsprogram för Skåne del Kristianstad län och del Malmöhus län." Vinslöv 1984.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Regionalt kulturmiljöprogram" (www.m.lst.se). Remissupplaga Malmö 2004.
- Länsstyrelsen i Kristianstads län. "Från Bjäre till Österlen." Kultur- och naturvårdsprogram för Kristianstads län. Kristianstad 1996.
- Lunds universitet, "Atlas över Skåne", Germundsson, Schlyter. 1999.

Landskapets fysionomi

Texten är tillkommen i samband med karaktärsanalysens fältundersökning.

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken **Produktion**, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter**.

Produktion

Beskrivningen av produktionen bygger till stor del på data för markanvändning och djurhållning i de olika landskapsområdena. Dataunderlaget avser år 2004 och är framtaget genom statistikbearbetningar av skiftes- och brukaruppgifter från Länsstyrelsens EU-stödsadministration. Uppgifter om den fysiska markanvändningen har sedan kombinerats med uppgifter om markens bördighet (jordklass), åkrarnas storlek (blockstorlek), skördenivåer för olika jordbruksgrödor (normskördar) och företagsstrukturen avseende jordbruksföretagens driftsinriktning, storlek och brukarens ålder. Eftersom uppgifterna kommer från olika underlag och i många fall har olika regional indelning har de fått vägas samman till en helhetsbild för respektive område.

Referenser

- Jordbruksverket. "Statistiska meddelanden." Jönköping: JO 10 SM 0401. Åkerarealens användning 2003. Definitiva uppgifter. JO 10 SM 0502. Jordbruksmarkens användning 2005. Preliminära uppgifter. JO 20 SM 0401. Husdjur i juni 2003. Definitiva uppgifter. JO 20 SM 0501. Husdjur i juni 2005. Preliminära resultat. JO 15 SM 0501. Normskördar för skördeområden, län och riket 2005. JO 35 SM 0401. Jordbruksföretagens driftsinriktning 2003. Svensk typologi.
- Kungl. Lantbruksstyrelsen (1971). "Översiktlig gradering av åkermarken i Sverige". PM 1971-2-11
- L Jonasson. "Specialbearbetning av lantbruksregistret" gällande jordbruksföretagens driftsinriktning 2003 på kommunal nivå. Opublicerat 2005.
- Position Skåne. "Skånes besöksmål 2003" – bedömningar (i undantagsfall mätningar) sammanställda av Position Skåne. 2003.
- Jordbruksverket, "Databasen Ararat" för administration av EU-stöd. Data för 2004.
- Länsstyrelsen i Skåne län. "Vindkraft i Skåne – analys och konsekvenser av olika scenarier." 2003:35 i rapportserien Skåne i utveckling. Malmö 2003.
- Skogsstyrelsen, Södra Götaland. "Ädellövskogens roll i samhället." Kristianstad 2005.
- Rydberg, D, Aronsson, M. "Vår tätortsnära natur – en bok om förvaltning och skötsel." Skogsstyrelsen 2004.
- Andersson, R, Rydberg, D. "Naturen och hälsan." Skogsstyrelsen 2005.
- Rydberg, D, Almgren, G, Jarnemo, L. "Våra ädla lövträd." Skogsstyrelsen 2003.
- Länsstyrelsen i Skåne, "Analys av djurhållningens betesproduktion i relation till areal betesmark." Sofia Yassin. Opublicerad 2006.

Befolkning

Texten om befolkning härrör ur en rad olika statistikmaterial och en del egna bearbetningar inom Länsstyrelsen.

Referenser

- SCB. "Befolkningen den 31 dec 1990, 2000 och 2004 efter kön och ålder (klassindelad)." Källa: Registret över totalbefolkningen, kordinatsatt i 100x100-metersrutor. Materialet är sekretessgranskat.
- SCB. "Befolkningen den 31 dec 1990 och 2004 efter kön fördelad på tätort och glesbygd." Källa: Registret över totalbefolkningen. 26 egendefinerade landskapskaraktärsområden. Materialet är sekretessgranskat.
- SCB. "Utrikes födda efter kön och födelseland (grupperat) 1990 och 2004." Källa: Registret över totalbefolkningen 31 dec 1990 respektive 2004. 26 egendefinerade landskapskaraktärsområden och kommunerna i Skåne. Materialet är sekretessgranskat.
- SCB. "Småortsavgränsningar år 2000." Småort: Med småort menas sammanhängande bebyggelse med högst 150 meter mellan husen och 50–199 invånare (avgränsningen gjordes 2000).
- Lantmäteriverket. "Tätortsavgränsningar 2000." Tätort: Med tätort menas en ort med högst 200 meter mellan husen och minst 200 invånare (avgränsningen gjordes 2000).
- SCB/Region Skåne. "Beräkning av genomsnittligt avstånd mellan bostad och arbetsplats" (km fågelvägen) med hjälp av specialbearbetning av Skånedatabasen. 2003 efter kön, fördelat på tätort och glesbygd. 26 egendefinerade områden, landskapskaraktärsområdena.
- Konsumentverket. "Dagligvaruservice." Kartläggning av Serviceorter med dagligvarubutik 2004.
- Lantmäteriverket. "LMV Balk, Nybyggnation." Källa: LMV:s fastighetsregister Nybyggnation 1990–1994, 1995–1999 och 2000–2004
Småhusenhet, helårsbostad 1–2 familjer
Småhusenhet, fritidsbostad för 1–2 familjer
Hyreshusenhet, huvudsakligen bostäder
Hyreshusenhet, bostäder och lokaler

Miljöaspekter

Bedömning av växtnäring förluster och bekämpningsmedelsanvändning samt kommentarer till anslutningen till miljöersättningarna för fänggröda, vårbearbetning och ekologisk produktion har skett inom Länsstyrelsen.

Växtnäring förluster och bekämpningsmedelsanvändning

Bedömningen av miljöbelastningen med avseende på växtnäring och bekämpningsmedel som används i jordbruket är gjord med mycket enkla medel. I bedömningen av växtnäringssläckaget används jordarten och markanvändningen i form av andelen jordbruksmark och dess grödfördelning samt djurtäthet som indikatorer på miljöbelastningens storlek. Bedömningen har sedan stämts av mot resultat från miljöövervakningen i Skåne och de modelleringar som utförts av SLU och SMHI inom TRK-projektet. När slutsatser för behovet av åtgärder dragits har också närheten till vatten (hav, sjöar, vattendrag, grundvatten) och dess känslighet för förorening tagits med i bedömningen.

När risken för växtnäring förluster bedöms är det den arealspecifika förlusten av kväve och fosfor som avses. Områden med låga arealspecifika förluster men stor areal kan likväl medföra betydande totaltransporter av kväve och fosfor till havet. Som ett exempel kan Rönneåns avrinningsområde nämnas. Området är rikt på löv- och barrskog och har bland de lägsta arealspecifika förlusterna av alla avrinningsområden i Skåne. Likväl är den totala transporten av kväve och fosfor från området bland de största.

Användningen av bekämpningsmedel har bedömts utifrån omfattningen av växtodlingen, grödfördelningen och den genomsnittliga bekämpningsintensiteten i olika grödor. När slutsatser för behovet av åtgärder dragits har också jordartsförhållanden och närheten till betydande grundvattenförekomster och dess känslighet för förorening tagits med i bedömningen.

Bedömningen av betydelsen av ammoniakavgången i respektive område har bedömts utifrån det totala djurantalet och djurtätheten i respektive område. Någon hänsyn till fördelningen mellan olika djurslag, stallgödselsystem och spridningsteknik har inte tagits i detta skede. Bedömningen har dock validerats genom jämförelse med beräkningar från SMED.

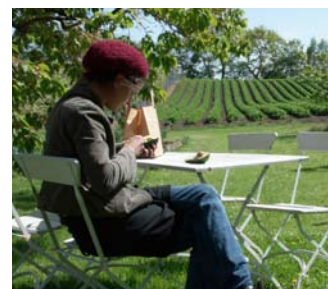
Även dessa beräkningar innehåller en hel del brister men bör vara fullt användbara för detta syfte då vi inte första hand är ute efter den exakta kvantiteten ammoniakavgång utan mer vill kunna göra en jämförelse mellan olika områden.

Miljöersättningar

Anslutningen till de olika miljöersättningarna har naturligtvis relevans för miljöbelastningen i de olika områdena. Eftersom områdena har så olika förutsättningar kan det dock inte förutsättas att ett område med hög anslutning har en mindre miljöbelastning än ett med låg. Det är också svårt att dra några slutsatser om viljan att vidta miljöförbättrande åtgärder i ett område enkom utifrån anslutningen till miljöersättningarna.

Odlingen av fånggröda och möjligheten till vårbearbetning begränsas rent praktiskt av växtföljden. Förutsättningarna för anslutning skiljer sig därmed mellan olika områden. Anslutningen till miljöersättningen för vårbearbetning begränsas också av jordarten. Lerjordar är känsliga för markpackning och markförhållandena på våren är ofta ogynnsamma för bearbetning. Ett antal växtodlingsrådgivare i Skåne har intervjuats. Utifrån rådgivarnas kunskap om växtföljd och bearbetningsmöjligheter vid olika tidpunkter, samt uppgifter om jordartsförhållanden och åkerareal har en grov bedömning av potentialen för fånggröda och vårbearbetning i respektive karaktärsområde kunnat göras. Generellt sett bedöms anslutningen till miljöersättningen för fånggröda ligga på en hög nivå i förhållande till sitt praktiska maximum i Skåne. Anslutningen till miljöersättningen för vårbearbetning bedöms som något sämre. Lantbrukarnas erfarenheter under den gångna 5-årsperioden och eventuella förändringar av ersättningsnivån i det kommande LBU-programmet med start 2007 kan dock drastiskt komma att påverka anslutningen.

Förutsättningarna för omläggning till ekologisk odling varierar kraftigt beroende på odlingsinriktning. Vallbaserad produktion är förhållandevis lätt att lägga om. Tyngdpunkten på den ekologiska produktionen ligger därmed också i områden med stor andel vall. Som lägst är produktionen i områden med stor andel spannmål, oljeväxter och specialgrödor. Det finns en stor potential att öka den ekologiska produktionen i Skåne. Omläggningen är dock kostsam och förutsätter i många fall en omläggning av växtföljden.

Referenser

- SGU, "Regional jordartsdatabas för Skåne län". Dataset: SGU Jord250 vektor, 2004.
- LMV, "Fastighetskartan Heltäckande markdata". Dataset: Fastighetskartan Heltäckande markdata, 2005.
- Länsstyrelsen i Skåne län, "Transport av fosfor och kväve från skånska vattendrag-tillstånd och trender till 2001". Rapport 2003:30 i rapportserien Skåne i utveckling, Malmö 2003.
- TRK-projektet, "NTRK diffusa källor", www-nrciws.slu.se/TRK/hamtahem.htm, 2002.
- Modellering av fosforförluster från jordbruksmark: TRK-projektet, "P TRK diffusa källor", www-nrciws.slu.se/TRK/hamtahem.htm, 2002.
- Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen, "Förslag till handlingsprogram för användningen av bekämpningsmedel i jordbruket och trädgårdsnäringen till år 2006". Rapport, 2002.
- Jordbruksverket, "Husdjur 2004", Merparten av statistiken är hämtad från Lantbrukets företagsregister på delförsamlingsnivå. Opublicerat, 2005.
- SMED, "Utsläpp till luft av Ammoniak". Uppgifterna kommer från den årliga rapporteringen som Sverige gör i enlighet med luftvårds- och klimatkonventionerna, 2001.
- Jordbruksverket, "Databasen Ararat" för administration av EU-stöd. Data för 2004.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Beskrivningen av den hittillsvarande utvecklingen i ett visst landskap (karaktärsområde) är förenklad och utan krav på fullständig redovisning av alla utvecklingstrender. I redovisningen har ett urval gjorts av de trender som bedöms ha störst inverkan på den aktuella landskapskaraktären. Trender är emellertid inte prognoser. Trendbeskrivningen är baserad på observationer av konstaterade förhållanden och beteenden. Dessa är i hög grad beroende av gällande regler och styrmedel vid den aktuella tidpunkten. I frågan om lantbrukets regelverk pågår stora förändringar, varför hittillsvarande trender inte utan vidare kan över sättas till prognoser för framtiden.

Syftet med trendbeskrivningen är att beskriva vad som kan hända om inget nytt inträffar som påverkar den pågående utvecklingen. Metoden med trendframskrivningar syftar till att öka beredskapen för åtgärder att påverka utvecklingen. Fokus ligger vid beskrivning av de hittillsvarande trenderna inom den sociala, ekonomiska, ekologiska utvecklingen, som har störst inverkan på den aktuella landskapskaraktären.

Hitillsvarande trender bygger i huvudsak på de förändringar som skett i jordbruket från 1993 fram till idag (2005). Eftersom det inte finns några data för landskapsområdet bakåt i tiden är grunden för analysen istället data för jordbruksmarkens användning, djurhållningen och företagsstrukturen på kommunal nivå. Den förändring som skett på kommunal nivå mellan åren 1993 och 2003 har analyserats varefter kommunerna har delats i mindre delar. Dessa delar har sedan kombinerats ihop till områden som liknar landskapsområdena. I vissa fall har det gått att få en god samstämmighet, i andra fall har det varit svårare. Trenderna som beskrivs har sedan framkommit genom att väga samman utvecklingen i dessa delområden med utvecklingen i andra kommuner med likartade förutsättningar och med den generella utvecklingen enligt analyser med annan geografisk indelning.

Trenderna fram till år 2003 har kompletterats med en analys av förändringarna fram till och med år 2005 men då baserat på ett osäkrare dataunderlag. När det finns risk att trenden från 1993–2003 har brutits de efterföljande åren har detta påtalats. Den viktigaste orsaken till sådana trenderbrott är den omfattande jordbrukspolitiska reformen som påbörjades år 2005 genom att flertalet jordbruksstöd frikopplades från produktionen. Grunden för denna del av analysen har varit preliminära uppgifter om jordbruksproduktionen för år 2005, där vissa förändringar kunnat utläsas jämför med tidigare år, samt modellberäkningar med datamodellen SASM, där den förväntade effekten av reformen har beräknats.

Referenser

- Jonasson, L. 1996a. *Mathematical programming for sector analysis - some applications, evaluations and methodological proposals*. Avhandling 18. Sveriges lantbruksuniversitet, inst för ekonomi. Uppsala.
- Jonasson, L. 2002. *Lantbruk och lantbrukare i Skåne – En blick i framtiden till år 2010*. Rapport från länsstyrelsen i Skåne, Skåne i utveckling 2002:37.
- Jordbruksverket. Statistiska meddelanden. www.sjv.se. Jönköping.
JO 10 SM 0401. Åkerarealens användning 2003. Definitiva uppgifter.
JO 10 SM 0502. Jordbruksmarkens användning 2005. Preliminära uppgifter.
JO 20 SM 0401. Husdjur i juni 2003. Definitiva uppgifter.
JO 20 SM 0501. Husdjur i juni 2005. Preliminära resultat.
JO 15 SM 0501. Normskördar för skördeområden, län och riket 2005.
JO 35 SM 0401. Jordbruksföretagens driftsriktning 2003. Svensk typologi.
- SCB, "Åkerarealens användning och antal husdjur 1993": Statistikdatabasen www.scb.se
- Jonasson, L. "Specialbearbetning lantbruksregistret gällande jordbruksföretagens driftsriktning 1993 och 2003 på kommunal nivå." Opublicerat 2005.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

De föreslagna riktlinjerna är de som bör ligga till grund för en utveckling av landsbygden i perspektiv av det aktuella landskapet (karaktärsområde) enligt Länsstyrelsens bedömning. Riktlinjerna är valda utifrån ett ställningstagande till deras avgörande betydelse för den aktuella landsbygdens utveckling. Riktlinjerna innebär inte att andra åtgärder än de föreslagna kan komma till stånd. Riktlinjerna är emellertid uttryck för en prioritering. Denna prioritering kan stödjas eller ändras genom kommunala program för landsbygdens utveckling i enlighet med landsbygdsprogrammets riktlinjer.

Skribenter

Sveriges lantbruksuniversitet

Ole Reiter, Movium, huvudredaktör

Länsstyrelsen i Skåne län

Strategiavdelningen

Henrik Andersson, projektledare

Andrew Butler

Carl Welin

Sofia Yassin

Richard Walczak

Maria Lindegren

David Lindegren

Miljöavdelningen

Hans Åström, Kulturmiljösektionen

Kristian Nilsson, Naturskyddssektionen

Lars Stenpil, Landskapssektionen

Anna Hagerberg, Vattensektionen

Lars Collvin, Vattensektionen

Jan-Inge Månsson, Vattensektionen

Johan Wagnström, Vattensektionen

Lars Molin, Vattensektionen

Landsbygdsavdelningen

Andreas Gustafsson, Landsbygdssektionen

Gunilla Andersson, Landsbygdssektionen

Samhällsbyggnadsavdelningen

Joonas Terje, Socialasektionen

Börje Larsson, Plan- och bostadssektionen

Louise Andersson, Plan- och bostadssektionen

Skogsstyrelsen

Dan Rydberg

Erik Ederlöv

Lantbruksekonomen

Lars Jonasson

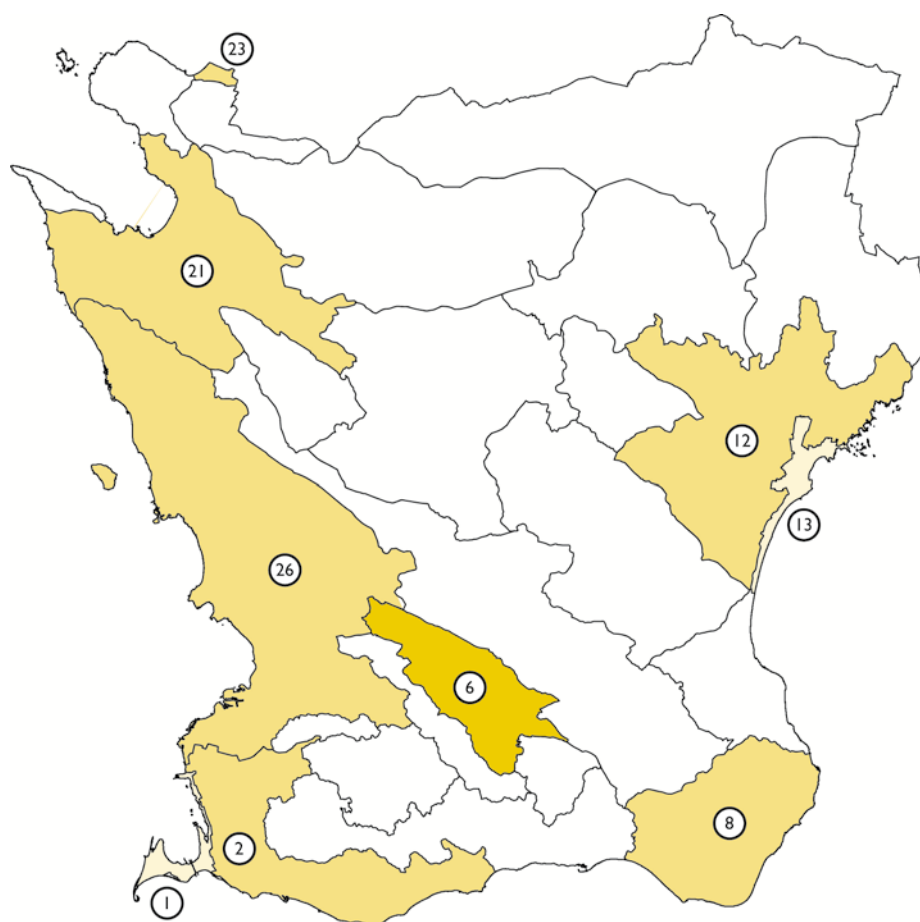
Hushållningsällskapet

i Kristianstad

Lars Hellström

LÅGLÄNT LANDSKAP

Områdena i det låglänta landskapet är generellt belägna under 50 m.ö.h. och domineras av ett flackt landskap med en tydlig karaktär av kontinuerligt brukande under lång tid. Dessa landskap saknar normalt skarpa lutningar eller skiftande terräng men i området kan det dock ingå gränzoner till andra landskapstyper med en mjuk och gradvis övergång. Det kan även förekomma dalgångar, sänkor och enstaka högre element som bryter av. Avvikelserna utgör emellertid mindre än 10% av den totala ytan och ryms således inom den generella beskrivningen av landskapet. Slätter kan förekomma på höjder över 50 m.ö.h. och definieras då av det öppna, flacka och intensivt brukade landskapet.

Landskapstyper

Kustslätt/dynlandskap

- ① Skanör-Falsterbo strandäng
- ⑬ Åhus dynområde

Låglänt odlingslandskap

- ② Söderslätt
- ⑧ Österlenslätten
- ⑫ Lund- och Helsingborgsslätten
- ⑫ Kristianstadsslätten
- ⑫ Ängelholmsslätten
- ⑫ ⑬ Laholmsslätten

Låglänt dallandskap

- ⑥ Vombsjösånan

KUSTSLÄTT/DYNLANDSKAP

Karaktärsområden

Skanör-Falsterbo
strandäng
Åhus dynamråde

Denna landskapstyp utgör de största kustområdena med en unik karaktär. Områdena är belägna intill havet, och ligger ofta till största delen lägre än 5 m.ö.h. även om några delområden vid Åhus når upp till 20 m.ö.h. Kustslätten ansluter även till slättlandskapen och är antingen flack eller består av böljande dyner.

Berggrunden utgörs av sedimentärt berg från tertiär- och yngre kritaerioden, med jordlager bestående av sandbaserade jordar med lokala variationer i utkanterna.

Sandjordarna täcks ofta av tall-, hed- och gräsvegetation. Bete är den vanligaste formen för markskötsel.

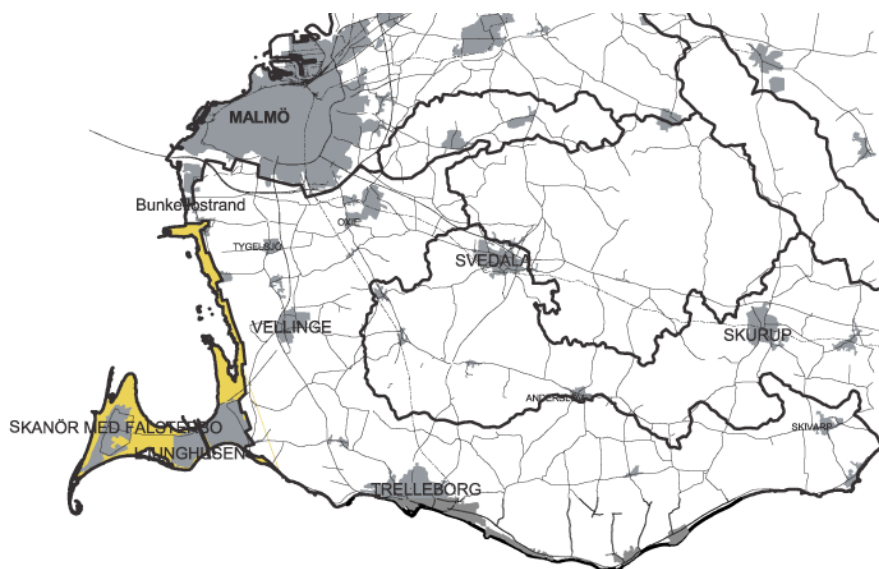
Betesmarkerna verkar emellertid ofta ha ett för lågt betetryck, vilket kan ge ett förfallet intryck. Förekomsten av stenmurar i skogstäckta mark och buskvegetation indikerar att marken tidigare kan ha varit öppen betesmark, alternativt skiftade utmarker som blivit föremål för hemmansklyvningar eller möjligen några äldre strukturer.

Det finns en stor andel bostadsbebyggelse i området, främst tidigare fritidshus men även viss bebyggelse och anläggningar för rekreativa ändamål.

SKANÖR-FALSTERBO STRANDÄNG

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Även om det finns ett antal småskaliga, visuellt störande faktorer såsom vissa element som hänger samman med hästskötsel eller annan lågintensiv exploatering, är den visuella kvaliteten hög i stora delar av området, med attraktiva vyer inom området och vida, dramatiska vyer över havet.

Integritet

Området är till stora delar opåverkat av bebyggelse och anläggningar, men hästbeten och ibland ”störande” exploatering sänker värdet hos karaktären.

Identitet

Inom stora delar av området är kustkaraktären förhärskande. Inom tätorterna dominerar en småskalig och varierad karaktär men tallskogen håller samman bebyggelseområdena till en helhet.

Sällsynthet

Landskapet är ovanligt i Skandinavien. Området är fyllt av objekt och miljöer från olika tider som speglar områdets centrala roll i Skånes och Danmarks historia.

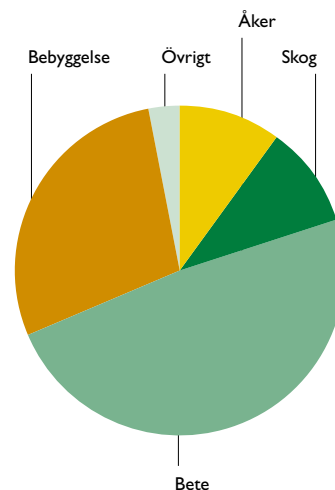
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms enligt ovanstående som enastående.

Nyckeltal

Total areal	42 km ²
Varav vatten	1 km ²
Invånare	463 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Skanör-Falsterbo strandäng ligger i sydvästligaste Skåne och omfattar Skanör-Falsterbo-halvön samt kustlandet upp till Klagshamn i Vellinge och Malmö kommuner. Inåt landet utgörs gränsen av övergången till åkermark, som dominerar det närliggande slättlandet. Berggrunden består huvudsakligen av mäktiga lager med kritbergarter och kalkstenar. Jordarterna består huvudsakligen av sand. Kusten karakteriseras av sandstränder och dyner. Jordmånen kan beskrivas som instabil brunjord. Höjden över havet är under 5 meter. Naturgeografiskt tillhör området den skånska sydvästslätten och landformen kan beskrivas som slättlandskap med böljande moränkullar. Vegetationsperioden är mer än 215 dagar och nederbörden är under 550 mm. Det enda hydrologiska elementet av betydelse i inlandet är våtmarken Flommen i väster som har bildats mellan olika dyn- och revsystem.

Den effektiva nederbörden är endast 150–200 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Den enda sötvattentillgången på Falsterbohalvön är grundvattnet i den yttliga svallsanden.

Naturlandskapet

Naturvärdena i området Skanör-Falsterbo strandäng är knutna till områdets strandmiljöer och till havet. Strandängarna är unika för Sverige och arealmässigt innehar området större delen av Skånes strandängar. Dessa finns längs kusten i större sammanhängande betesmarker. Skanör-

Falsterbo strandängar och området ”Ljung-en” är beroende av hävd genom fortsatt bete för att naturvärdena ska bibehållas. Strandängarna och ”Ljung-en” hyser ett flertal ovanliga och hotade växt- och djurarter. Strandängarna är viktiga lokaler för många hotade fåglar som t.ex. den sydliga kärrsnäppan. Det hårda betet är en förutsättning för områdets fågel- och växtliv. Många av naturlandskapets fågelområden är känsliga för störningar speciellt under häckningstid.

Strandmiljöerna längs kusten är också viktiga med kustdyner av olika slag. I havet längs kusten finner man viktiga miljöer för fågel och fisk. Havet och vegetationen i de grunda vattenmiljöerna längs kusten är beroende av naturliga vattenförhållanden och har stor ekologisk betydelse som lek- och yngelplatser för många fiskarter. Dessa i sin tur skapar förutsättningar för många fågelarter. Förutom detta är Falsterbonäset också världskänt och unikt för dess betydelse för norra Europas flyttfåglar. De marina reservaten vid Måkläppen och Falsterbohalvön är unika för Sverige. Det ringa vattendjupet och den stora vattenomsättningen skapar förutsättningar för ett produktivt och rikt biologiskt liv. Sandrevlarna flyttar sig successivt vilket ger området en alldeles särskild karaktär. På sandreveln vid Måkläppen längst söderut i området finns en koloni med både knubbsälar och gråsälar. Stora delar av området är naturreservat och Natura-områden.

Nästan alla naturområden i landskapet har värderats som klass 1 i naturvårdsprogrammet för före detta Malmöhus län. En hel del områden är också skyddade, t.ex. som naturreservat.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 155 ha
Naturvård NBO	1 908 ha
Ramsar-områden	1 683 ha
Friluftsliv, RI	2 333 ha
Naturvård, RI	3 125 ha
Kulturmiljö, RI	2 004 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	1 545 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	1 546 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Hästkötseln i området skapar tydliga spår i landskapet både ekologiskt och fysiskt.

Stränderna i de södra delarna av området domineras av ett dynlandskap med mäktiga sandstränder.

”Ljung-en”, ett känsligt naturområde med stora visuella och biologiska kvaliteter vilket kräver fortsatt högt betestryck.

Kulturlandskapet

Halvön har med sitt speciella geografiska läge tidigt spelat en roll för handel. En första marknads- och handelsplats tros ha legat i anslutning till Foteviken. Halvön har med sina sandrev även varit en farlig passage för den kustnära sjöfarten. Den nuvarande fyren från 1700-talet föregicks av en koleddad fyr som kan följas tillbaka till medeltiden.

Under medeltidens markanta uppgång av sillfisket grundades städerna Skanör och Falsterbo. Båda städerna hade borgar för centralmaktens kontroll och områden för de olika Hanse-städernas behov, bl.a. flera kyrkor och kapell och på stranden ”fiskehyddor” för fiskarnas verksamhet. Idag finns endast två kyrkor kvar samt rester av de tidigare befästningsanläggningarna. I städerna bedrevs även en del jordbruk. Markerna hägnades in med karakteristiska tångvallar. Skanörs ljung var på den tiden en mindre ekskog som skövlades hårt. Virke behövdes till båtar, silltunnor m.m.

Storhetstiden varade in i sen medeltid (1400-tal) därefter inträdde en lång period av relativ stillhet. Under senare delen av 1800-talet och hela föregående sekel utvecklades en omfattande badortsverksamhet med pampiga sommarvillor, hotell, golfbana m.m. De båda städerna har fortfarande en rekreativ karaktär. Halvön som tidigare var beskögad kom efter hand att anta karaktären av ljunghed. Vissa områden planterades med tall för att binda sanden.

Höllviken och Ljunghusen karakteriseras av sin småskalighet och karaktär av småhus- och fritidsbebyggelse. I Höllviken har på senare år uppförts flerfamiljsbostäder i fyra–fem våningar.

Kustremsan från Foteviken till Klagshamn har en helt annan karaktär än övriga delar av halvön. Historiskt har detta område samband med de byar som ligger något indragna från kusten inom området Söderslätt (2). Byarna i detta område har en mycket speciell karaktär som helt inriktar sig på att skapa kontakter med de strandnära betesmarkerna. Alla ägo gränser, vägar etc. är orienterade mot kusten. Denna del av området bör ur kulturhistorisk synvinkel betraktas som en del av område 2.

Landskapets fysionomi

Området består av en blandning av betad gräsmark, ljunghed, tallskog, lågintensiv bostadsbebyggelse och rekreationsområden. Betesmarken är oftast betad av nötkreatur, men hästar tar över alltmer i närheten av bebyggelse. Gräsmarkens öppenhet, som förstärks av frånvaron av visuellt tydliga avgränsningar, förstärker den känsla av utsatthet som följer av närheten till havet. Tallskog är vanligt runt Skanör, Falsterbo och Ljunghusen. Den ger skydd och upplevelse av slutenhet med bibehållen havsnära karaktär. Buskvegetation förekommer ofta på annars öppen, mindre intensivt betad gräsmark. Kusten karakteriseras av sandstränder och dyner, med betad mark i regel ända fram till vattenbrynet.

En stor del av landskapet är naturreservat av en mera orörd karaktär, med viss kontrast till de mera intensivt betade hästhagarna och framförallt till de intensivutnyttjade områdena för friluftsliv och bebyggelsen.

Området är till stora delar byggt i anslutning till tätorterna Skanör, Falsterbo, Ljunghusen och Höllviken. Det visuella intrycket av tätbebyggelsen begränsas av tallskogen. Falsterbokanalerna, som förbinder Östersjön med södra Öresund, utgör ett påtagligt element i landskapet.

Stora delar av området är anpassat för olika rekreationsaktiviteter med sommarhus, häst- och ridhagar, golfbanor och badstränder. Den rekreativa användningen av området ökas genom de attraktiva sandstränderna. Hela området väster om Falsterbokanalerna är av riksintresse för friluftslivet. Inom området finns småskaliga, inbjudande vyer medan havet erbjuder storslagna utblickar.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 61 % av områdets yta eller 0,13 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Detta kustlandskap ligger under 5 m.ö.h.
- Blandad markanvändning; betesmark, ljunghed, tallskog, lågintensiv bebyggelse och rekreation
- Kust karakteriserad av sandstränder och dyner
- Utsatt kustkaraktär i stora delar av området som övergår i av tallskog skyddad miljö i anslutning till bebyggelse
- Vida vyer över havet
- Rekreationsanläggningar
- Städerna Skanör och Falsterbo
- Skanörs ljung
- Tångvallarna
- Fyrrar med lång kontinuitet
- Stora sammanhängande områden med strandängar
- Kustremsan Foteviken–Bunkeflostrand

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Skanör-Falsterbo strandäng

61 %

0,13 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Ljungheden mellan Skanör och Falsterbo är ett av de många unika naturinslagen i området med stor betydelse.

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Skanör-Falsterbo strandäng är ett mycket speciellt område. Halva ytan är betesmark men bara en tiondel är åkermark. Istället är en fjärdedel av ytan bebyggd vilket innebär att boendet har stort inflytande på all annan markanvändning. Markerna är ofta splittrade i små skiften men det finns ett stort sammanhängande område med betesmark. Djurhållningen är liten och kraftigt inriktad på häst. Djurhållningen är, trots mängden hästar, inte tillräckligt stor för att klara betesbehovet i området och sommarbete med andra djur från annat håll i Skåne är vanligt. Den traditionella jordbruksproduktionen är till stor del knuten till företaget som ligger på Söderslätt och brukare som har sitt brukningscentrum i området är mycket få. Växtodlingen består av spannmål, sockerbetor och köksväxter men en hel del ligger också i träda. Enligt 1970 års gradering av åkermarken hör hela områdets åkerjordar till den högsta klassen. 153 hektar (3,8%) av denna åkermark har exploaterats sedan 1960.

Cirka åtta licensierade yrkesfiskare har idag Skanör eller Klagshamn som hemmahamn. Fisket bedrivs huvudsakligen med nät och ryssjor efter torsk, sill, flatfisk och ål. I Skanör, som även är en välbesökt turisthamn, har fiskarna direktförsäljning och förädling av egenfångad fisk, och i anslutning till hamnen har ett par fiskbutiker och fiskrestauranger vuxit upp under senare år.

Kustfisket efter öring, gädda och näbbgädda är bra och kan utvecklas inom delar av kusten, och förutsättningar för fisketuristiska satsningar finns tack vare landskapets attraktivitet och närheten till Malmö.

Golfbanorna och evenemang i området har många besökare, likaså Vikingabyrn vid Foteviken som i besöksstatistiken benämns "kulturminne". Stränderna och naturen lockar många besökare till sig.

Området är internationellt känt för sina flyttfågelsträck och fågelskådare från hela Nordeuropa vallfärdar hit årligen på hösten för att se rovfågelsträcken.

Längre norrut förekommer stora arealer av betade strandängar med hög biologisk mångfald.

Hästar hjälper till att sköta områdets betesmarker. Trots detta räcker inte djurhållningen i området till för att hålla nödvändigt betestryck.

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	19 364 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	463	102
Boende utanför tätort:	160 inv, 1 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	4	13
Män/kvinnor på landsbygden:	50/50 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	6 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	8 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	17,6 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	18,6 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Utvecklingen uppvisar, liksom för länet, en tydlig befolkningsökning. Ökningen sker främst inom den äldre åldersgruppen, men andelen äldre totalt är inte anmärkningsvärd. Nästan hela befolkningen bor i tätort. Nybyggandet är begränsat, endast 621 under perioden 1990–2004, vilket innebär att befolkningsökningen i hög grad har sin bakgrund i en pågående omvandling av fritidshus till helårsboende.

Området har en jämfört med länet i övrigt mycket låg arbetslöshet. Förvävsfrekvensen och utbildningsnivån är relativt hög.

En övervägande del av de förvävsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort, i första hand till Malmö- Lund-området. Hälsotillståndet är gott mätt på antal ohälsodagar per person och år och brottsligheten låg. Det finns inga påvisbara skillnader mellan könen inom dessa variabler.

Så gott som hela befolkningen har bara 0–2,5 kilometers väg till butik.

(Totalt 3 butiker).

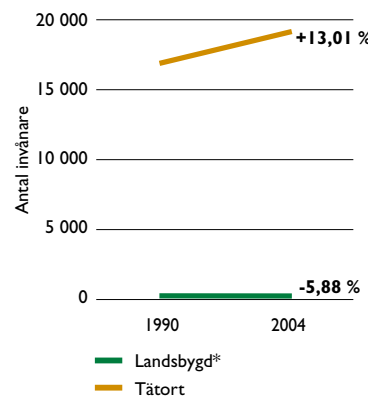
Miljöaspekter

Området domineras av sandjordar vilka är särskilt känsliga för erosionsförluster och läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel. Sammantaget leder detta till mycket stor risk för förorening av såväl yt- som grundvatten.

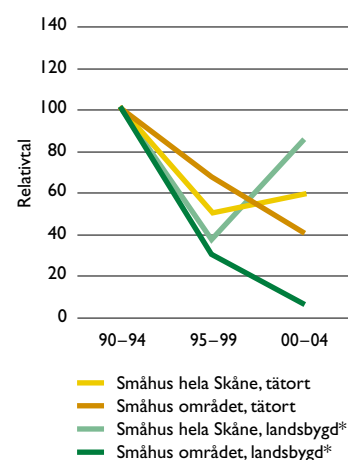
Jordbruksmarken i området utgör drygt hälften av totalarealen men domineras av

betesmark vilket gör att området generellt sett har en relativt låg belastning av växtnäring. Även användningen av bekämpningsmedel är låg generellt sett. En stor andel av åkerarealen odlas dock med specialgrödor, som sockerbetor, potatis och grönsaker. Denna odling är mycket bekämpningsintensiv och förknippad med ett betydande näringsläckage.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 621 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 100 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Den traditionella jordbruksproduktionen i området har till stor del ersatts av hästverksamhet.
- Arealen jordbruksmark har också minskat till förmån för annan markanvändning.
- En produktionsnisch i området har blivit naturvård genom att det stora området med betesmark hålls i hävd med klövbärande djur och hästar. Grunden för detta är miljöersättningsprogrammet. Betesdjur från andra delar av Skåne ”lånas in” då områdets djur inte räcker till.
- Arealen med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över uttagsplikten för EU-stöden. En förklaring är att området har kommit att fungera som en trädesbank för gårdar som i övrigt ligger på Söderslätt. Genom att ha mark som trädas här har de kunnat odla mer av marken där.
- Allt fler gårdar övergår till att bli bostadsjordbruk för boende- och rekreationsändamål med egenproduktion av bete för främst hästar.
- Mycket stora hästanläggningar har dykt upp för prövning i området.
- Minskade arealer jordbruksmark och ökad andel mark i träda samt övergång till mer extensiv produktion i form av hästverksamhet leder till en generellt sett lägre belastning av växtnäring och bekämpningsmedel i området.
- Ett ökat antal djur i form av hästar kan dock innebära en ökad punktbelastning i anslutning till stall, gödselvårdsanläggningar och rastfällor.
- Området är attraktivt att bo i. Kommunikationsmöjligheter via bil eller buss är goda.
- Ökat bebyggelsetryck – inte bara för tätningar. I Skanör planeras nu ett nytt område med 400 bostäder. Kan vara en utveckling som fortsätter.
- Antalet yrkesfiskare i området har, till skillnad från på många andra platser, inte minskat nämnvärt under de allra senaste åren. Närheten till Öresund med dess, i förhållande till andra havsområden, ganska goda torskbestånd spelar nog en viss roll. I Skanör torde också en bidragande orsak vara hamnens attraktionskraft på turister och förädlingen på orten av den egna fisken, varigenom man tillgodogjort sig en ökad andel av fångstvärdet.
- Området utgörs till stor del av boende, förfrågan om landsbygdsutvecklingsstöd (fr Lst) har inte förekommit.

Området är attraktivt ur många synvinklar. Här finns bl.a. ett vikingareservat. www.foteviken.se

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av landskapets öppenhet och kontakten med havet. Hela landskapet måste beaktas i samband med storskaliga förändringar vare sig det handlar om bebyggelse, infrastruktur eller odling, t.ex. salix. Det finns ett hårt exploateringsstryck i området ofta i anslutning till marker med höga värden. Den ökande efterfrågan på mark för det rörliga friluftslivet och på områdets naturvärden och djurliv är påtaglig. Efterfrågan härrör från såväl de närboende i större tätorter som den ökande turismen.

Mycket av jordbruksproduktionen är knuten till företag utanför området vilket är känsligt för kontinuiteten. Djurhållningen är låg i förhållande till de beteskrävande markerna och kraftigt inriktad på häst. Nötbo-skap från andra område hjälper dock till med sommarbete på strandängarna.

Området har en generellt sett låg belastning av växtnäring och bekämpningsmedel från jordbruk, och utvecklingen de senaste åren pekar i gynnsam riktning. Områdets läckagekänsliga jordar och det betydande inslaget av växtnäring- och bekämpningsmedelsintensiv odling på åkermark leder dock till mycket stor risk för förorening av såväl yt- som grundvatten lokalt. Det finns ett behov av att rikta åtgärder till potatis- och grönsaksodlingen. Även genomgripande förändringar av produktionsinriktning och växtföljd bör stimuleras för att få ner växtnäring- och bekämpningsmedelsanvändningen i denna typ av odling.

Även om situationen för torsken är bättre och mer stabil än i andra områden drabbas även öresundsfiskarna av restriktionerna i Östersjöns torskfiske och fram-tidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är inte problemfria. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbort-fallet i torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i ålfis-ket. Om inte beståndssituationen för torsken i Östersjön förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta. Flera av de verksamma fiskarna är dock relativt unga och fisket ses numera som en tillgång ur turistisk synpunkt.

Fiskerinäringen möter viss konkurrens om utrymme från den växande fritidsbåts- verksamheten.

Potatis- och grönsaksodlingen är helt marknadsstyrd. Detta har gett lyhörda och produktionsmässigt flexibla företag samtidigt som de är känsliga för prisvariationer. Omsättningen per ytenhet är stor, dels beroende på gröda, dels för att det inom grönsaksproduktionen odlas flera skördeomgångar per hektar åker. Möjligheten att påverka odlingens miljöanpassning med de ekonomiska styrmedel som finns tillgängliga inom det nuvarande miljöersättningsprogrammet har därför varit begränsad. Ersättningarna är helt enkelt för små i relation till den totala omsättningen i produktionen. För att miljöbelastningen från potatis- och grönsaksodlingen skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå krävs därmed nya grepp, kraftfulla incitament och åtgärder.

Trenden mot ett ökat antal djur i området i form av hästar medför ett ökat behov av insatser för att motverka läckage av växt-näring i anknytning till stall, gödselvårdsanläggningar och rastfällor.

Områdets karaktär som sandvandningsområde saknar motsvarighet i Sverige. Det ringa vattendjupet och den stora vatten-omsättningen skapar förutsättningar för ett produktivt och rikt biologiskt liv.

Risk att överexponera området för att locka turister, vilket gör att dess karaktär förändras/försämras.

Risk att det öppna landskapet med sina ca 100 hushåll blir ett exklusivt konsumtionslandskap med konsekvenser för upplevelsen och tillgängligheten för besökare samt följaktligen för besöksnäringen.

Områdets stora andel reservat och Natura 2000-områden är viktiga för det rörliga friluftslivet.

Områdets naturvärden, speciellt t.ex. fågellivet på strandängarna, är känsliga för störningar och kräver ett hänsynsfullt friluftsliv.

Felaktigt placerad bebyggelse i anslutning till värdefulla naturområden kan skada naturvärdena i dessa.

Områdets naturbetesmarker, ljunger, strandängarna samt sanddynsområdena vid kusten har stor betydelse för områdets naturvärden, karaktär och det rörliga friluftslivet.

Områdets karaktär som sandvandningsområde saknar motsvarighet i Sverige.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Riktlinjer för att säkerställa områdets karaktär och identitet bör utarbetas inom ramen för den översiktliga planeringen.

Landskapet bör bevaras som en helhet, inte bara utpekade områden med dokumenterade natur- eller kulturvärden. Det finns ett uttalat exploateringsstryck i området särskilt i anslutning till marker med höga värden. Det gäller även anläggningar för att tillgodose behoven från det rörliga friluftslivet och turismen. De senare behöver avvägas också med hänsyn till risk för överetablering och till områdets naturvärden och djurliv.

Falsterbohalvöns betydelse som närrekreationsområde för storstadsområdet bör vidmakthållas.

Turistisk verksamhet är viktig för området. Riktlinjer inom ramen för kommunernas översiktliga planering bör även klargöra kommunens syn på art och omfattning av områdets exponering för turismen med hänsyn till områdets karaktär. Behoven av nya anläggningar bör avvägas med hänsyn till befintliga värden och tillgängligheten. Ett särskilt värde utgörs av områdets jordbruk (betesmark) och produktion av kollektiva nyttigheter i beteslandskapet.

Områdets biologiska innehåll bör utvecklas. Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan vara ett verktyg för att berika landskapet med småbiotoper för att öka

mångfalden. Sammanhängande stråk med våtmarker och allemansrättsligt tillgängliga områden kan väsentligt påverka såväl den biologiska mångfalden som områdets värden ur turistisk och rekreativ synpunkt.

Miljöersättning för skötsel av områdets karakteristiska naturbetesmarker såsom strandängarna och ljungen. För att säkra skötseln av vissa speciellt svårskötta naturbetesmarker behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Miljörådgivningen inom nuvarande KULM-program utvidgas till att omfatta även hästföretag i området. Kurser, grupprådgivning och enskild rådgivning.

”Betessamfälligheter” kan vara ett verktyg för marker, där hävdens annars riskerar att utebli.

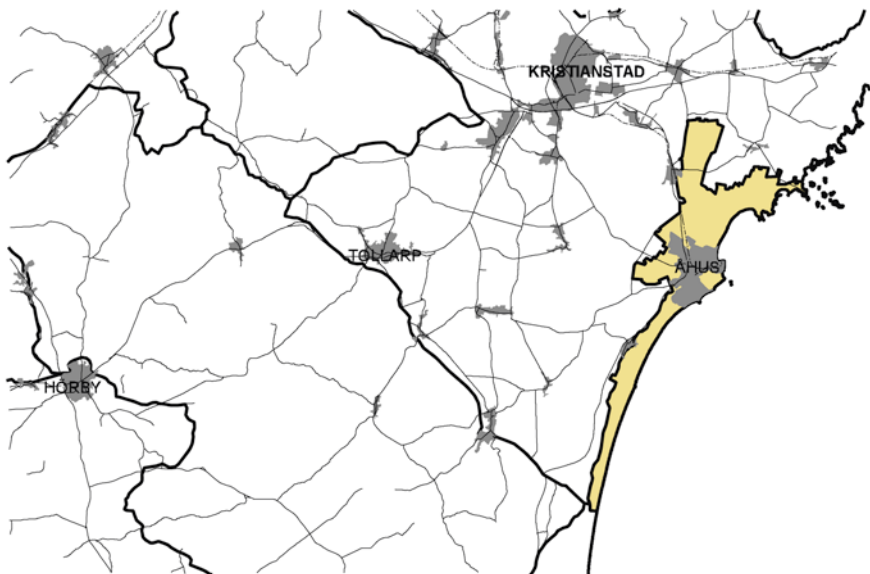
Arkeologiska forskningsgrävningar bör stimuleras/prioriteras i området, t. ex. Foteviken och Kämpinge. Kunskapen kan användas för att stärka identiteten och locka turister till området samt som ett underlag för kommunernas marknadsföringsinsatser.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

13

ÅHUS DYNAMRÅDE

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Vida vyer ut över Östersjön och längs kustbandet där Åhus fungerar som blickfång för långa sträckor längs med stranden.

Tallskogen hjälper till med att begränsa vyerna och skapa en intim visuell variation. Den fungerar även som sammanhållande ram för andra element i området.

Integritet

Trots att stora delar av området består av fritidsbebyggelse har det behållit en extensiv och exponerad karaktär.

Identitet

Den kustnära karaktären är stark i hela området.

Sällsynthet

Åhus och dess förhistoriska föregångare berättar om en lång kontinuitet som upp-landets handels- och marknadsplats. Staden Åhus har kvar flera av dess viktigaste byggnader och anläggningar. Åladrätterna – ålabodarna är ovanliga i Skåne och finns i stort sett enbart utefter detta kustparti. Åhus är riksintresse för kulturmiljön. De talklädda sanddynerna är ovanliga i både Skåne och nationellt.

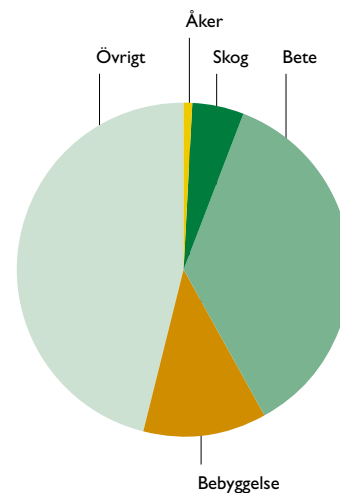
Helhetsbedömning, karaktär

Det kustnära området med vida vyer över havet, de talklädda sanddynerna samt den spridda fritidsbebyggelsen och ålabodarna utgör områdets kännetecken.

Nyckeltal

Total areal	61 km ²
Varav vatten	0,005 km ²
Invånare	158 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Åhus dynamråde som innefattar kustområdet utanför Kristianstadsslätten sträcker sig från det österlenska backlandskapet i söder till strax ovanför Åhus i norr. Områdets gränser i väster och i norr utgörs av jordbruksmarken på Kristianstadsslätten.

Berggrunden består av bergarter från kritaperioden som kalksten, lersten och sandsten. Jordarterna i området domineras av postglacial sand. Jordmånen är instabila brunjordar. Höjden över havet är 0–20 meter. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen är ett slättlandskap. Vegetationsperioden är ca 210 dagar och nederbörden är ca 550 mm. Helge å, som delar sig i två vattendrag väster om gränsen, skär genom landskapet och har sina utlopp både i Åhus i norr och Gropahålet i söder.

Naturlandskapet

Den södra delen av kusten och större delen av området utgörs av sandstränder längs kusten med ett dynlandskap innanför. Vinden har satt dynerna i rörelse, men genom tallplanteringar på främst 1800-talet har de

fixerats i nuvarande läge. Fortfarande finns några mer öppna partier med sanddynernas speciella flora och fauna. Samtliga skogar i området har ett visst formellt skydd enligt förordningen rörande skyddsskogar. I områden som Friseboda, Gropahålet och Äspet (samtliga Natura 2000-områden) finner man värdefulla sandmiljöer med fåglar såsom fältpiplärka och nattskär. I norra delen av området förekommer ett mindre område av strandängar som sträcker sig norrut ända till Blekinge. I den norra delen återfinns också Rinkaby skjutfält, ett större betat område med höga naturvärden (bland annat den inom EU prioriterade naturtypen sandstäpp som numera är mycket sällsynt).

Helgeåns två mynningar återfinns i området. Dessa mynningsområden är vandringsstråk för en rad fiskarter, bl.a. lax, öring, ål, lake och nejonöga. I områdets norra del finns öar och skär som skapar en attraktiv miljö för bl.a. öring och gädda. Förekomsten av torsk i denna inre del av Hanöbukten är fortfarande förhållandevis god.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	423 ha
Naturvård NBO	661 ha
Ramsar-områden	112 ha
Friluftsliv, RI	1 869 ha
Naturvård, RI	1 311 ha
Kulturmiljö, RI	70 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	1 435 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	25 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Längsmed kusterna ligger en stor mängd fritidsbebyggelse ofta lokaliserad i tallskogen med tillhörande småbåtshamnar.

Kulturlandskapet

Helgeåns utlopp har tilldragit sig intresse som handelsplats åtminstone sedan yngre järnålder (600–500-talet f.Kr.). Föregångare till dagens Åhus har återfunnits uppströms. Fynden har varit omfattande och området har en påtaglig forskningspotential.

Åhus har medeltida ursprung och hade stadsprivilegier fram till 1700-talet då dessa överfördes till den nygrundade staden Kristianstad. Åhus hade stor betydelse för handeln i närområdet. Idag finns ruiner efter borgen, ett kapell och stadsmuren, kyrkan är fortfarande i bruk och det medeltida gatunätet är tämligen intakt. Från medeltiden härstammar också de åladrätter som ligger längs kusten. Dessa fiskeplatser hade ofta en ålabod för förvaring av redskap. Några ålabodar finns kvar och andra lever kvar i namnskicket, t.ex. Furuboda.

Under framförallt 1900-talet har det tillkommit en omfattande fritidsbebyggelse utefter kusten från Maglehem upp till Åhus. I dessa områden ligger också någon enstaka sommarkoloni kvar.

Långa sträckor utefter kusten planterades med tall för att förhindra sanddriften.

Landskapets fysionomi

Markträcket längs kusten består till största delen av tallskog med varierande täthet. Över skogsmarkerna och på den öppna marken i anslutning till Kristianstadsslätten finns en mosaik av sand och vegetation beroende på den lokala vattentillgången. Det finns stora områden med kustbete vilket är tydligast på de militära övningsfälten i områdets norra delar där den öppna marken förstärker kustrensans exponerade karaktär.

Längs med sandstränderna råder en mäktig exponerad kustkaraktär. Från stränderna finns det storslagna vyer ut mot havet. Även skogsmarkernas glesare tallskog låter vyerna ut mot havet tränga igenom.

Åhus ligger i landskapets norra del och är den största tätorten i området medan övrig bebyggelse utgörs av isolerade mindre byar eller grupper av hus. Förutom permanentbostäder finns det många sommarhusområden som är mer eller mindre tätbebyggda. Fritidsbebyggelsen är oftast lokaliserad till tallskogen vilket kraftigt reducerar bebyggelsens påverkan på landskapsbildningen.

Den södra delen av området, upp till Åhus, utgör riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 57 % av områdets yta eller 0,36 hektar/invånare.

Inne i tallskogen råder en intim rumslighet med vyer i form av "luckor" ut mot havet.

Landskapets egenskaper

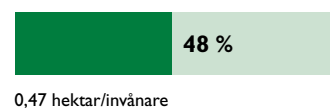
- Kustlandskap med dyner
- Marktäcke av främst tallskog med varierande täthet
- Exponerad karaktär med storslagna vyer längs med det svepande kustbandet
- Områden med extensivt betade torra gräsmarker
- Fritidshus vanligt förekommande i tallskogen
- Helgeåns båda utlopp
- Åhus med föregångare
- Åladrätterna – ålabodarna
- Fritidsbebyggelsen

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Åhus dynamråde

Skåne

Sverige

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Åhus strandäng är ett mycket speciellt område. En tredjedel av ytan är betesmark men det finns i princip ingen åkermark. Mycket av betesmarkerna ligger på Rinkaby skjutfält och resten hör ofta till företag som ligger på Kristianstadsslätten. Markerna är sandiga och har låg produktionskapacitet. Djurtätheten blir därför låg. Det finns ett begränsat antal betesdjur och dessa har ofta stallbyggnaderna utanför området.

Inom området finns fiskehamnarna Yngsjö och Åhus varav Åhus är den främsta. Dessa utgör hemmahamnar för ett knappt 20-tal licensierade yrkesfiskare. Dessutom finns ett antal ålbottengarnfiskare som bedriver fiske med stöd av enskild rätt utan

att vara licensierade. Ett småskaligt fiske efter torsk med nät, ofta i kombination med krok, är det dominerande fisket längs kuststräckan. I övrigt bedrivs fiske efter ål med bottengarn och ryssjor samt nätfiske efter flatfisk och lax. Situationen för ålfisket är idag en helt annan än på 1950- och 1960-talen då ålfisket i Hanöbukten, med centrum i Åhus, gjorde att kuststräckan levde upp till epitetet "Guldkusten".

Förutom tätorten Åhus är det naturen längs kusten (ålakusten) som lockar besökare. Rinkaby skjutfält används som lägerplats för nationella och internationella scoutjamboreer med ca 30 000 deltagare åt gången.

Inom området finns fiskehamnarna Yngsjö och Åhus.

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	9 673 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	158	102
Boende utanför tätort:	826 inv, 9%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	14	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	4%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	17,0 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	14,8 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsökningen, som varit ganska svag under perioden, har förekommit i såväl tätort som i småort och på landsbygden. Procentuellt är den ganska stor men landsbygdsbefolkningen har bara ökat med knappt 300 personer. Ökningen har skett inom åldersgrupperna 35–64 och över 65 år. Ny bebyggelse omfattar 267 småhus och 233 fritidshus.

En relativt sett stor andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort. Mönstret är detsamma i övriga angränsande områden förutom Kristianstadsslätten.

Två butiksorter i ett litet område ger närhet till service för så gott som samtliga boende.

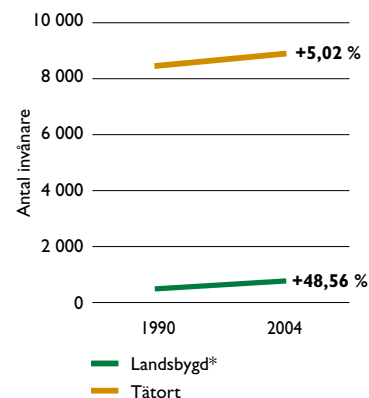
Miljöaspekter

Jordbruksmarken i området utgörs nästan uteslutande av betesmark och djurtätheten är relativt måttlig vilket medför att belastningen av växtnäring bedöms som mycket liten. Även användningen av bekämpningsmedel i området är totalt sett mycket liten då åkerarealen i området är mycket liten.

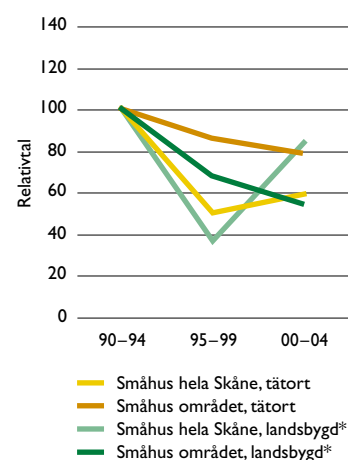
Den odling som bedrivs är dock bekämpningsmedelsintensiv vilket kan medföra problem lokalt.

Arealen jordbruksmark är inte tillräckligt stor för att tillförlitliga uppgifter om anslutningen till de olika miljöersättningsarna skall kunna lämnas.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 267 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 233 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden i området är att jordbruksproduktionen har inriktats på extensiv betesdrift med naturvård som viktigaste inkomstkällan. Eftersom betesmarkerna till stor del ligger på militärens skjutfält är förutsättningarna mycket speciella.
- Utanför skjutfältet finns en tendens att betesmarkerna håller på att minska. Detta beror till viss del på att marken har gått till bebyggelse och vägar men det är också till stor del en följd av brist på betesdjur.
- Andelen med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget. Detta kan till viss del bero på att företag som även har mark på Kristianstadsslätten gärna förlägger den uttagna arealen här där skördarna är lägre. Det speglar dock också att odlingen har låg ekonomisk bärkraft.
- Jordbruksproduktionens utveckling i området leder till ett minskat växt-näringsläckage men innebär sannolikt en i princip oförändrad bekämpningsmedelsanvändning.
- Området utgörs till stor del av Åhus tätort där landsbygdsutvecklingsstöd hittills inte har beviljats. Aktiviteter omfattar turistsatsningar. Inte minst Åhus Absolut vodka.
- I gränsen mellan område 13 och område 12 (Yngsjö) har en satsning på vinodling gjorts.
- Fritidshus attraktiva för permanentboende, både legalt och illegalt. Expansionstrycket i området är stort.
- Allt fler ålabodar försvinner/byggs om och åladrätterna som fastighetsbildning är hotade.
- Antalet yrkesfiskare i området minskar. Torskbeståndet i Östersjön har haft en kraftig nedgång sedan de goda åren i mitten på 1980-talet. Detta har medfört minskade fångstkvoter och lägre priser till fiskarna p.g.a. ett ökat köpmotstånd i konsumentledet.
- Invandringen av ålyngel till Europa har minskat med upp till 95% och kraftiga restriktioner i ålfisket är aviserade.
- Laxfisket har drabbats av det nyligen införda förbudet mot fiske med drivgarn. Vissa fiskare har dock gjort lyckosamma satsningar på beredning av egenfångad fisk i kombination med anordnande av ålagillen och restaurangverksamhet.
- Kommunen arbetar med en kustplan som bl.a. ska hantera problem med hästgårdsetablering i området och dess behov av ridleder.

Allt fler ålabodar försvinner/byggs om och åladrätterna som fastighetsbildning är hotade.

2001 samlades 27 000 scouter på Rinkaby skjutfält för en internationell Jamboree. Ett lyckat evenemang som upprepades 2007 och återkommer 2011. www.jiingijamborii.se

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Framtidsutsikterna är ovissa för fisket i området som främst är beroende av torsk och ål.

För förståelsen av områdets historia är åladrätterna-ålabodarna en viktig del. Det är av stor betydelse att bodarna rent fysiskt behålls men även förändringar i fastighetsbildning och namnskick kan inverka menligt.

Exploateringsstrycket är stort längs kusten. De ”gröna kilarna” mellan slätten och kusten riskerar att byggas igen. Det är risk att området överexponeras för att locka turister, vilket gör att dess karaktär förändras/försämras. För att kunna bibehålla områdets karaktär är det viktigt att tallskogen bibehålls och att exploateringen längs kusten begränsas. De få kvarvarande betesmarkerna växer igen.

Om inte beståndssituationen för yrkesfiskets viktigaste målarter förbättras och/eller åtgärder vidtas i syfte att stärka det småskaliga fisket i konkurrensen med det storskaliga, är en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta.

Området har en generellt sett låg belastning av växtnäring och bekämpningsmedel från jordbruk. Områdets kustnära läge och läckagekänsliga jordar i kombination med växtnäring- och bekämpningsmedelsintensiv odling på åkermark kan leda till förorening av yt- och grundvatten lokalt.

Fortsatt bete av naturbetesmarkerna som förekommer i den norra delen av området.

Framtidsutsikterna är ovissa för fisket i området som främst är beroende av torsk och ål.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Fortsatt miljöersättning för skötsel av naturbetesmarker. Genom restaureringsinsatser i sandiga områden utveckla de befintliga naturbetesmarkerna när det gäller deras naturvärden, t.ex. genom att åter skapa sandstäpp.

I de delar av området som odlas intensivt behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder.

Restaureringsinsatser i anknypning till Helge å bör prioriteras.

Turismen bör utvecklas inom hela området, bl.a. genom satsningar på sportfiske och kulturmiljöturism.

Upprätta fördjupad översiktsplan/områdesbestämmelser för att reglera möjligheterna att bygga längs kusten. Bl.a. bör planen behandla frågan om gräns för överexploateringen för fritidsboende och för närreklamationsändamål.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

I de delar av området som odlas intensivt behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder.

Turismen bör utvecklas inom hela området.

LÅGLÄNT ODLINGSLANDSKAP

Karaktärsområden

Söderslätt

Österlenslätt

Lund- Helsingborgsslätten

Ängelholmsslätten

Kristianstadsslätten

Laholmsslätten

De låglänta odlingslandskapen ligger nästan helt under 50 m.ö.h. och sträcker sig från slättlandskapet vid kusterna till ett mera böljande landskap längre inåt landet där det successivt övergår i ett back- och åslandskap. De låglänta odlingslandskapen är präglade av sin närhet till kusterna. Landskapen karaktäriseras av storskaliga åkrar med olika grödor vilka skapar ett enkelt, storskaligt landskap som tycks flyta runt de mindre landskapselementen som bebyggelse, lundar och holmar. Åkertäcket på den öppna slätten avbryts ibland av betesmarker, främst på fattigare jordar och i anslutning till bybildningar och mindre tätorter. Betesarealerna i dessa områden hör i regel samman med hästhållning i området. Vattendrag och våtmarker förekommer i mycket begränsad omfattning, undantaget Kristianstadsslätten.

I detta landskap finns enbart mindre områden med skog. Träd förekommer här främst knutna till bebyggelse i det öppna landskapet. Lundar i landskapet, trädrader, alléer och läskydd utgör viktiga lokala landmärken som bidrar till lokal identitet och orientering i landskapet. De större skogsområden som finns inom detta landskap består främst av ädellövskog. Där dessa förekommer får de, på grund av områdets ofta ohindrade sikt, en ackumulativ effekt och lövträden framstår som betydelsefulla landskapselement. Nyligen anlagda skogsområden som t.ex. energiskog (salix) och granplanteringar på de sämre jordarna utgör främmande inslag i detta öppna odlingslandskap.

Detta låglänta landskap har stor befolkningstäthet och innehåller de flesta av Skånes större tätorter. Städerna påverkar landsbygden visuellt genom urbanisering av den tätortsnära landsbygden och genom storskaliga infrastrukturelement för stadernas försörjning. På större avstånd från städer och kommunikationskorridorer bidrar den spridda bebyggelsen och de utskiftade gårdarna, sammanhållna med ett nätverk av mindre vägar, till upplevelsen av en speciell landsbygdskaraktär i dessa landskap. Gårdsbyggnader och boningshus är oftast enhetliga med avseende på lokalisering

och byggnadsstil, färgsättning och materialval, även om nyare strukturer och tillägg förekommer. Den rikliga förekomsten av landsbygds kyrkor är karaktäristiskt för dessa landskap.

Höga element i detta vida landskap har en betydande effekt eftersom de kan ses från långt håll och därigenom har en så stor effekt på synranden och upplevelsen av kontinuitet. Dessa element, som kan vara både intressanta och störande, inkluderar vindkraftverk, kyrktorn, silos, elledningar, trädrader eller enstaka träd.

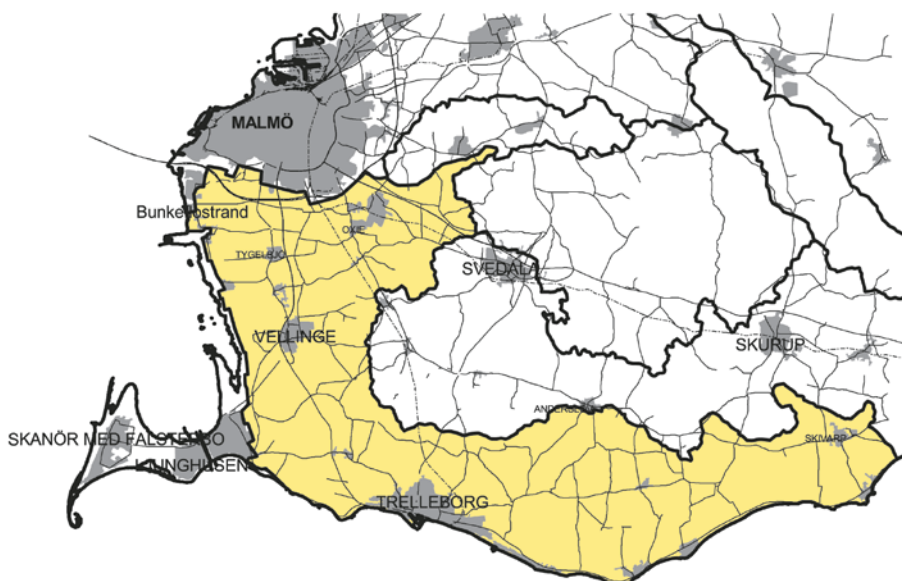
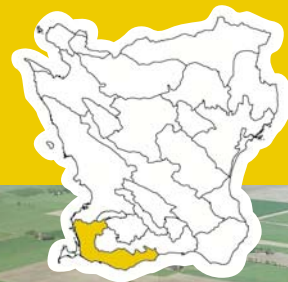
Många områden inom dessa landskap saknar lokalt viktiga karaktärselement, något som skapar en enkel och i viss mån oinspirerande och monoton upplevelse. Utsikt hindras oftast av den ackumulativa effekten hos vegetationselement.

Det låglänta odlingslandskapet har, trots likheter i karaktärer på grund av att marktäcknet till stor utsträckning formats av mänsklig verksamhet, stor variation i geologi vilket bidrar till skiftande förutsättningar för jordbruket. De södra och västra låglänta odlingslandskapen: Söderslätt, Österlenslätt, Lund-Helsingborgsslätten och Ängelholmsslätten utgörs av jordarter som är sammansatta av leror dvs. lerig morän och moränlera, vilket innebär att jorden här är av högsta odlingsvärde, 9/10. Norrut i riktning mot Ängelholmsslätten minskar jordens värde något till 7/8, beroende på att jorden här består av mer lera-finmo, med inblandning av grovmo, sand och grus. Kristianstadsslätten i öster och Laholmsslätten i nordväst karakteriseras av postglacial sand. Det innebär att jordbruksmarken här har en betydligt lägre kvalitet.

Ett antal större vattendrag passerar genom dessa landskap och binder samman de mer höglänta områdena med havet. Åarna ger upphov till dalgångar i landskapen. Bland dessa kan nämnas de skarpt skurna Fyledalen, i anslutning till Österlenslätt, och Råå-dalen, vilken drar genom Lund-Helsingborgsslätten samt den breda, slingrande Helge å som sammanbinder flera sjöar på Kristianstadsslätten.

Lantbrukets strukturförändringar ändrar landskapsbilden och byggnadsbeståndet på den öppna slätten.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Området har en medelhög visuell kvalitet, med isolerade skogspartier och traditionella strukturer som estetiskt positiv variation i detta annars enkla och enformiga landskap. Vida vyer i detta slättlandskap påverkas i inte oväsentlig omfattning av höga strukturer.

Integritet

Även om landskapet är ett gott exempel på sin landskapstyp, reduceras områdets integritet av enstaka nyare exploateringar: tätorternas kantbebyggelse och struktur, kommunikations- och kraft-infrastruktur samt introduktionen av en ny gröda (salix) som inte överensstämmer med rådande fältmönster. Trots detta upplevs området alltjämt som ett landskap med bibehållen integritet.

Identitet

Den öppna, bofasta naturen vilken utvecklas genom det rytmiska mönstret av upprepade, småskaliga byar, gårdar och enstaka vegetationselement, stärker karaktären hos detta annars enkla åkerlandskap och gör det till ett gott exempel på stadgat åkerlandskap.

Sällsynthet

Den stadgade åkerbrukskaraktären som beskrivs ovan är relativt ovanlig i Skåne och ovanlig i Sverige.

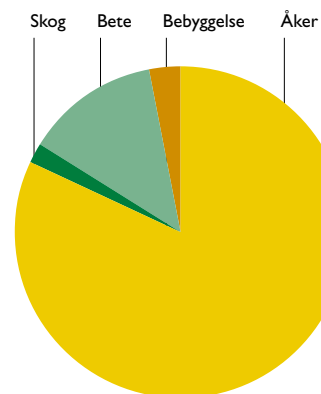
Helhetsbedömning, karaktär

Slättbygden är karaktäristisk för Skåne och ovanlig i ett nationellt perspektiv. Söderslätt har en intressant bebyggelsestruktur med tätt liggande byar och större gårdar. Den långa bosättningskontinuiteten med fysiska spår är unik.

Nyckeltal

Total areal	445 km ²
Varav vatten	1 km ²
Invånare	146 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Söderslätt ligger inom Vellinge, Svedala, Trelleborgs och Skurups kommuner och kan karaktäriseras som en flack svagt böljande jordbruksbygd. Berggrunden består huvudsakligen av mäktiga lager med kritbergarter och kalkstenar. Jordarterna består huvudsakligen av moränleror (baltiska moräner). Jordlagren är mäktiga. Jordmånen är stabil brunjord. Höjden över havet är mellan 0 och 25 meter. Naturgeografiskt tillhör området den skånska sydvästslätten och landformen kan beskrivas som slättlandskap med böljande moränkullar (Söderslätt). Vegetationsperioden är mer än 210 dagar och nederbörden är under 600 mm. Den effektiva nederbörden är 150–200 mm/år i den sydvästra delen av området mot Skanör och 200–250 mm/år i övriga delen. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Området är extremt utdikad med en stor andel kulverterade vattendrag. Mer än 50 mil dikningsföretag sätter sin prägel på vattendragen i området. I östra delen av området börjar Alnarpsströmmen som är en nationellt värdefull grundvattenresurs.

Naturlandskapet

Det effektivt utnyttjade jordbrukslandskapet lämnar lite plats för naturen och området utgör från biologiska utgångspunkter i stor utsträckning en öken med mycket få

värdefulla områden. Områdets naturvärden är knutna till den södra kusten och jordbrukslandskapet här samt till de natur- och kulturelement man finner i jordbrukslandskapet i resten av området. Det öppna odlingslandskapet med sina utspridda gårdar, delvis bevarade äldre jordhågn och pilevallar, enstaka mangelgravar och gravhögar från bronsåldern är representativt för Söderslätt och saknar motsvarighet i landet. På äldre pilevallar och på bronsåldershögar kan det förekomma viss torrängsvegetation. Naturvärdena är även knutna till parker, kyrkogårdar, äldre trädgårdar och gårdsmiljöer. I äldre trädgårdsmiljöer finner man ofta gamla växter som förr var vanliga i skånska trädgårdar. Områdets få trädmiljöer utgörs av kyrkogårdar, parker, mindre trädgångar i anslutning till äldre bebyggelse och kan beskrivas som mindre skogsområden i det i övrigt mycket öppna landskapet. I parker och på kyrkogårdar finner man ofta äldre träd med höga värden när det gäller bland annat lavar och fladdermöss. Många gånger är trädmiljöerna ålderstigna utan yngre träd som kan ersätta de äldre värdefulla träden. Naturbetesmarkerna är nästan helt frånvarande och de som finns är oftast gamla ängsmarker. Karaktäristiskt för området är att många vattendrag är små och mynnar i havet. Bland vattendragen kan nämnas Tullstorpsån och Skivarsån som båda anses vara regionalt värdefulla.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	43 ha
Naturvård NBO	6 980 ha
Ramsar-områden	80 ha
Friluftsliv, RI	26 ha
Naturvård, RI	3 570 ha
Kulturmiljö, RI	15 550 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	10 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	10 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Dungar kring bebyggelse skapar avbrott och liv i det monotona jordbrukslandskapet.

Högre element som vindmöller, kyrktorn och elledningar dominerar synranden i det flacka landskapet.

Den storskaliga fältstrukturen kan ge ett mäktigt intryck när rapsen står i blom.

Kulturlandskapet

Landskapet har brukats under lång tid. Redan för 5 000 år sedan anses området ha varit tämligen fattigt på skogar, ett tämligen öppet beteslandskap med enstaka träd och buskar. Allt eftersom spannmålsodlingen blev vanligare kom allt mer mark att odlas upp.

De byar vi känner idag etablerades i huvudsak under yngre järnålder (ca 500–1050 e Kr). På Söderslätt kom de att ligga osedvanligt tätt samtidigt som de var relativt stora vilket indirekt vittnar om en ekonomisk stabilitet. Under medeltiden kom kyrkor att uppföras i många av byarna. Söderslätt är Nordens kyrktätaste område. Det mesta av marken var åkermark med relativt högt utnyttjande.

1800-talets skiftesreformer splittrade byarna och samlade åkertegarna till större brukningsenheter. Gårdar flyttade ut ur byarna, nya ägogränser drogs i landskapet och ett nytt vägnät byggdes. Ett helt nytt rätvinkligt landskap skapades. Under 1800-talets andra hälft genomfördes många jordförbättrande åtgärder och rationaliseringar i brukningen. Detta syns idag som t.ex. mägergravar och pilevallar. Omkring tiden för andra världskriget nådde det svenska jordbruket sin största utbredning. Därefter kom den svenska jordbrukspolitiken att sträva mot större enheter och större effektivitet. Strukturrationaliseringarna har drivits långt på Söderslätt. Idag karaktäriseras strukturen av små ganska tätt liggande byar och större ganska glest liggande gårdar. Marker har lagts samman och många s.k. odlingshinder har avlägsnats.

Landskapets naturliga egenskaper i samspel med skiftesreformer och strukturrationaliseringar har skapat en mycket storskalig fältstruktur.

Landskapets fysionomi

En viss variation i det storskaliga fältmönstret uppträder främst i närheten av tätorterna, bl.a. till följd av områden med hästbeten. Områden med nyligen anlagd energiskog utgör främmande inslag i detta annars ganska enhetliga landskap.

Bebyggelsemönstret i den nordvästra delen av området domineras av Malmö och flera mindre tätorter och byar i dess omgivning. De urbana inslagen i landskapet, t.ex. större byggnader och infrastruktur som elledningar, vägarna E20, E6 och E22, är påtagliga i området som såväl visuellt som ljudligt störande element. I Söder har Trelleborg och närliggande tätorter en liknande effekt men i mindre utsträckning. I den största delen av detta område överväger trots allt den lantliga karaktären med gårdar och byar sammanknutna av mindre vägar. Byar är i regel omgivna av äldre trädridåer vilket skapar en enhetlig och rytmisk variation i detta öppna landskap. Betydande landmärken som kan ses på långt håll är sällsynta här och består främst av områdets många kyrktorn.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort utgör uppåt 2 % av områdets yta eller 0,01 hektar/invånare. I ett område 5 km runt Trelleborg finns endast 1 % allemansrättslig mark.

Landskapets egenskaper

- Ett mönster av storskalig, blandad jordbruksaktivitet skapar ett öppet, utsatt landskap
- Ett landskap präglad av 1800-talets skiftesreformer
- Slätten – skåniskt karaktärslandskap
- Lantlig karaktär i stora delar av området med mindre orter och bosättningar
- Kyrktorn och elledningar är dominerande element i synranden
- Tätt liggande byar och större glest förekommande gårdar
- Lång bosättningskontinuitet med flera förhistoriska spår (gånggrifter, dösar och högar)
- Lång bruknings- och bosättningskontinuitet
- Pilevallar är typiska för området
- Storstadspåverkan i områdets västra delar

Allmansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Söderslätt

2 %

0,01 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Söderslätt har bördig åkermark med Sveriges högsta skördar. Enligt 1970 års gradering av åkermarken hör området bästa jordar till intervallet 8–10 enligt den 10-gradiga skalan. Denna klass är också vanligast och utgör hela 93 % av jordbruksmarken. I området har 1 254 ha av denna jordbruksklass exploaterats sedan 1960. Jordbruksproduktionen är främst inriktad på växtodling. Djurhållningen är mycket liten och i den mån det förekommer så handlar det om svin och fjäderfä. Det innebär också att arealen betesmark är mycket större än vad områdets betesdjur kräver. Den omfattande odlingen av sockerbetor är karakteristisk för området. Växtföljden är ofta fyrrårig med sockerbetor ett år och spannmål eller oljeväxter de övriga. Obrukad eller trädad mark förekommer bara i den mån det är obligatoriskt i EU:s stödsystem. Ungefär 1 % av arealen brukas ekologiskt mot ca 5 % för Skåne som helhet.

Odlingen domineras av familj jordbruk som sysselsätter en till två personer. Gårdsstorleken ligger ofta kring 100 ha och marken är väl arronderad. De naturligt sammanhållna jordbruksblocken är stora och de delningar som finns består ofta av vägar. Detta gör att skiftena blir stora och har regelbunden form. Andelen bostads-lantbruk är förhållandevis låg i området. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en

medelålder på 49 år och 39 % kommer nå pensionsålder 2013.

Inom området finns fiskehamnarna Skåre, Trelleborg, Gislövs läge, Smygehamn, Hörte och Abbekås. Dessa utgör hemmahamnar för ett tjugofemtal licensierade yrkesfiskare. I hamnarna landas också fångster av fiskare hemmahörande på andra kuststräckor. Småskaligt fiske efter torsk med nät är det klart dominerande fisket men även trålfiske efter torsk förekommer. I övrigt bedrivs fiske efter ål med ryssjor och bottengarn samt nätfiske efter sill, flatfisk och lax.

Kusten inom området hyser många attraktiva sportfiskemiljöer och ett av världens främsta havsöringsfisker. I vattendragen finns ett mycket begränsat utrymme för fiske, men de är viktiga för havsöringsfisket på kusten.

Området har 17 vindkraftverk som fördelas på 6 platser och syns på långt håll i det flacka, trädlösa landskapet.

Uttagsmöjligheterna av grundvatten är utmärkta till ovanligt goda i berggrunden.

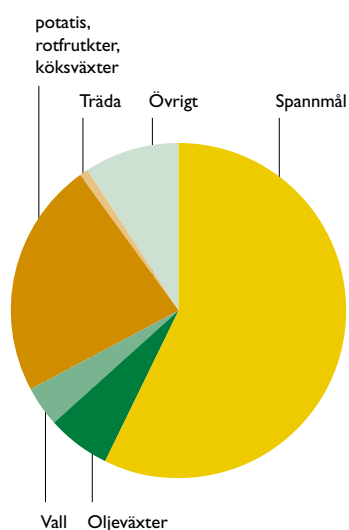
De främsta besöksmålen i landskapet, utanför tätorterna, utgörs av stränderna. Köpmansmagasinet vid Smygehuk är annars det enda punktmålet med många besökare (Trelleborg ligger inne i Trelleborg). Dessutom är områdets alla kyrkor viktiga besöksmål.

Vårbruk på Söderslätt.

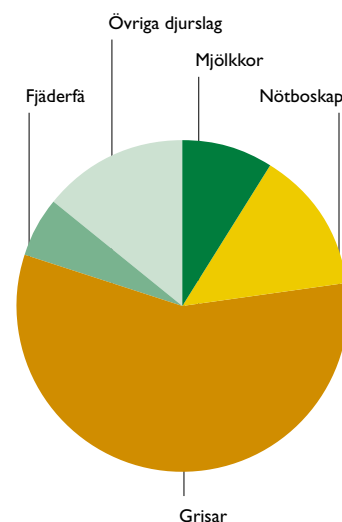
Åkeranvändning

Total åkerareal 34 600 ha

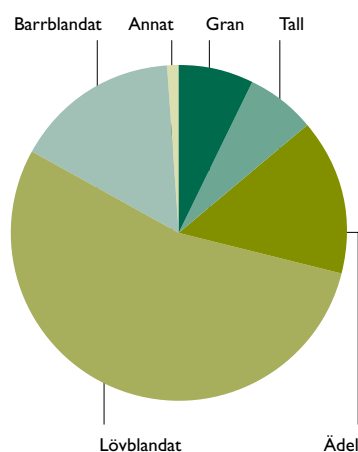
Djurbestånd

Djurenheter	3 878
DE/km ²	8,7
DE/hektar åker	0,11
DE/hektar jordbruksmark	0,09

Trädslag

Total skogsareal 700 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	65 123 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	146	102
Boende utanför tätort:	12 516 inv, 19%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	28	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	12%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	8%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	13,3 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,2 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Utvecklingen uppvisar, liksom för länet, en tydlig befolkningsökning.

Ökningen är starkast i tätort men även i småorterna och på den rena landsbygden ökar befolkningen. Samma trend gäller för såväl män som kvinnor. Den enda åldersgrupp som minskar i antal är gruppen 20–34 år. En hög andel av åldersgruppen över 65 år bor utanför småort. Området har ganska många personer, både kvinnor och män, i förvärsarbete, men andelen arbetslösa är ändå relativt hög, särskilt under sommarmånaderna.

Det råder balans mellan dag- och nattbefolkning. En viss utpendling sker från småorterna, särskilt i norra och västra

delen, sannolikt till Malmö–Lundområdet, men inte alls i samma utsträckning som i angränsande områden (Skanör-Falsterbo strandäng och Sydsjånska backlandskapet).

Exempel på diversifiering eller bisysslor är biodling, verksamhet knuten till hästar, kustnära turistverksamhet, golfbanor. Det finns efterfrågan på mark för boendeexploatering.

Befolkningen i området är, med sina 11 butiksörter, väl försörjd vad beträffar dagligvaruhandel. Det är en liten andel av befolkningen som har mer än 5 kilometer bilväg till butik. Affärerna är belägna i tätort eller småort.

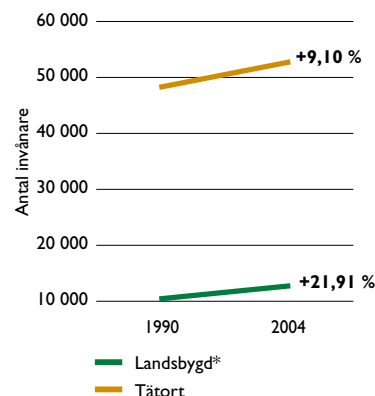
Miljöaspekter

En förhållandevis stor andel av jordarna i området utgörs av leriga moräner och isälvsediment som är relativt läckagekänsliga. Den mycket omfattande växtodlingsproduktionen leder till en generellt sett mycket hög belastning av växtnäring på vattensystemen i området. Omfattningen på produktionen och den stora andelen sockerbeter ger också en mycket hög användning av bekämpningsmedel. De många små

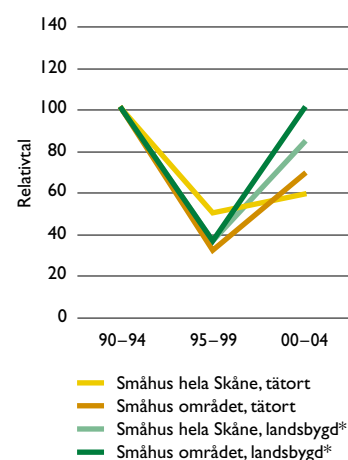
vattendragen i området har mycket höga närsalthalter.

De miljöåtgärder som vidtas i jordbruket är av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive värbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 986 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 66 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och värbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	10–15	12,5
Värbearbetning	1	1–3	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området. Skördarna är höga och sockerbetorna har gett en god ekonomisk bärkraft.
- Området är ett av de få i Sverige där spannmålsodlingen fortfarande är ekonomiskt bärkraftig.
- Andelen trädad eller obrukad mark har minskat kraftigt och ligger nu långt under den obligatoriska uttagsplikten. Istället för träda har marken med uttagsplikt i hög grad använts till energiproduktion. Vissa marker har planterats med salix, andra används till ettåriga energigrödor, t.ex. etanolvete eller raps till RME.
- Priset på mark och arrenden har skjutit i höjden. Detta har gynnat de nuvarande ägarna men försvårar för dem som vill expandera arealmässigt. Markägande i området är en ny finansiell marknad i kombination med önskan av exklusivt boende i tätortsnära landsbygd. Vid ägarskifte av fastigheter i området spelar boendet större roll än fastighetens produktionsförmåga.
- Strukturuomvandlingen har gått med normal fart vilket innebär att ett av fyra jordbruk har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har sugits upp av andra som expanderar. Detta har medfört att antalet större växtodlingsföretag har ökat medan övriga typer av företag har minskat.
- Många enheter är fortfarande för små för att hålla en komplett maskinpark. Inledda maskinstationer har istället blivit ett vanligt sätt att hålla nere maskinkostnaderna.
- Arealen åker har minskat relativt snabbt i området. Den viktigaste orsaken är att den har gått till bebyggelse och vägar. Detsamma gäller betesmarker där även bristen på betesdjur har haft betydelse. Minskningen av jordbruksmark påverkar också inslaget av vegetation och produktionsbyggnader.
- Antalet betande djur (nötkreatur och får) har minskat kraftigt i området.
- Området är och har blivit mer trädfattigt. Förekomsten av nyplanterade träd är begränsad och många träd har nått mogen ålder. Nybebyggelse och annan exploatering påskyndar detta.
- Ny infrastruktur bryter kulturlandskapets övergripande oftast rätvinkliga struktur.
- Vindkraftverk och kommunikationsmaster är nya vertikala inslag med stor påverkan på landskapet.
- Ökat tryck från städerna har inneburit ökad bosättning i det öppna landskapet med innebörden att landskapets karaktär försvagas.
- Minskat intresse/respekt för slätten som karaktär.
- Exploateringstrycket av vägar och tätortsutbyggnad har gjort att lantbrukare i allt större utsträckning planerar för avflyttning istället för företagsutveckling.
- Marknadens påverkan på grödval och produktionsinriktning av jordbruket har och kommer att få en allt tydligare betydelse i framtiden. Pågående sockerreform påskyndar detta.
- Odling av fånggröda och vårbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen i området men är lägre än snittet för Skåne.
- Kuststräckan i området har haft ett högt bebyggelsestryck och blivit svårtillgängligt för allmänheten. Dessutom påverkar detta tillsammans med det rationella jordbruket den biologiska mångfalden negativt.
- Lantbrukare med mindre arealer har valt att sälja alternativt arrendera sin mark och har i ökad utsträckning sin inkomst via tjänster. En ökning av farmartjänst har kunnat konstateras. Andra är tjänster vid vägbyggen och övriga markberedningsarbeten samt snöröjning m.m.
- Kompletterande verksamhet till det traditionella jordbruket har ökat. Minskade spannmålspriser m.m. har gjort att man valt komplement i form av turism, boende etc. för att dra nytta av närheten till hav och tätortsnära områden. Området har bra kommunikationer.

Kompletterand verksamhet till det traditionella jordbruket har ökat.

- Ökad fokus på alternativa energikällor. Ett flertal företag har undersökt möjligheten att producera spannmål, oljevaxter m.m. föra att producera/sälja energi.
- Hästverksamhet i form av inackordering av hästar har ökat. Lantbrukare inom området hyr ut hästplatser till boende i närliggande tätorter. Delar av åkermarken har parallellt använts för att producera grovfoder för avsalu.
- Närheten till Malmö (Trelleborg) har skapat möjligheter för boende i området att satsa på verksamheter som kräver köpstarka kunder. Tapetserverkstad, ridskoleverksamhet för mindre barn, konstgalleri är exempel på detta.
- Antalet yrkesfiskare i området har, till skillnad från på många andra platser, inte minskat nämnvärt under de allra senaste åren. Närheten till Öresund med dess, i förhållande till andra havsområden, ganska goda torskbestånd spelar nog en viss roll. I Skanör torde också en bidragande orsak vara hamnens attraktionskraft på turister och förädlingen på orten av den egna fisken varigenom man tillgodogjort sig en ökad andel av fångstvärdet.
- Golfintresset i området och dess närhet är påtagligt.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av den flyktiga naturen hos åkerlandskapet. Detta är ett svagt element som är beroende av jordbruksproduktionens inriktning. De individuella elementen inom området är även de mindre robusta eftersom de främst är småskaliga och lättflyttade. Det mosaikartade odlingslandskapet kan förändras påtagligt med ändrad produktionsinriktning.

De högproduktiva jordarna innebär dock att Söderslätt troligen kommer att behålla sin storskaliga och öppna karaktär. Men även små ändringar av denna fältstruktur kan ha en effekt på ett stort område i detta slättlandskap.

På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust- och havsfiske.

Bebyggelsekaraktären sammanhänger med de gårdar och mindre byar med träd och mindre trädgångar som är utspridda i detta landskap. De är känsliga för både den urbaniserade karaktär som är relaterad till de stora orterna och deras infrastruktur nära områdets gränser och för sammanslagningar och rationalisering inom jordbruket, som resulterar i att dessa strukturer förlorar sin funktion.

Jordbruksföretagandet domineras av familjeföretagande med traditionell växtodlingsinriktning. Robustheten för åkerbrukande är stor även om framtiden är mer osvis än tidigare. Förändringen av den relativa lönsamheten från grödor till mer marknadsanknuten produktion kan komma att påverka den idag ganska fasta grödfördelningen med konsekvenser även för bekämpningsmedelsanvändningen och växtnäingsbelastningen i området. Storleksrationaliseringen kan påverka utnyttjandet av befintliga produktionsbyggnader och dess ekonomiska berättigande kan förändra slättlandskapets visuellt känsliga landskapskaraktär. Tradition och ekonomisk bärkraftighet i den konventionella odlingen har hämmat utvecklingen av ekologisk odling. Förutsättningarna för bioenergi av växtföljdsgrödor är goda. Bland annat för brukande av obligatorisk trädesplikt.

Den visuella betydelsen av traditionella strukturer, som ofta är en del av horisonten,

Söderslätt är ett av landets bördigaste odlingsområden. Här ses ett skifte av områdets 6 290 ha sockerbetor.

är känslig för fler stora vertikala strukturer inom detta landskap. De innebär en störning i det i huvudsak horisontella landskapet och tar bort fokus från den jämna horisonten.

Fullåkersbygdens skala har gjort att man ofta anser det lämpligt/möjligt att komplettera med nya anläggningar av betydande storlek. Skalan kanske i vissa avseenden kan överensstämma men samtidigt är exponeringen i landskapet stor. Framför allt vertikala inslag, som saknar koppling till jordbruksnäringen, kan påverka stora områden.

Området har en generellt sett mycket hög belastning av växtnäring och en hög användning av bekämpningsmedel. Åkerarealen minskar men den åkerareal som återstår brukas mer intensivt. Områdets kustnära läge i ett kraftigt utdikad och kulverterat landskap med få våtmarker gör att markanvändningen i området har stor påverkan på havet. Den höga intensiteten i odlingen i kombination med betydande inslag av relativt läckagekänsliga jordar medför också en stor påverkan på områdets grundvatten. Särskilt känsligt i detta avseende är områdets östra delar där Alnarpsströmmen har sin början.

Vegetationsridåer och träd finns integrerade i områdets karaktär, men deras spridning och omfattning innebär att de är lätta att ta bort och är därför känsliga för förändring.

Befolkningen i området ökar mycket både på landsbygden och totalt. Nybyggnationen utanför tätort har nästan uteslutande skett längs södra kuststräckan som idag framstår som allt mer svårillgänglig för allmänheten. Området har bland de minsta allemansrättsliga ytorna per invånare i Sverige.

Naturvärdena i området är enstaka och stora delar av området är en biologisk "öken". Naturvärden har dock de för området sporadiskt förekommande trädmiljöerna som ofta är knutna till äldre bebyggelse samt till de kulturmiljöer som finns i området.

Expansionstrycket inom området hämmar utvecklingsviljan i jordbruksföretagen. Nya vägar och vägtyper påverkar också tillgängligheten till åkern och möjligheten till rationellt brukande trots närhet och god arrondering.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Stabil jordbruksproduktion är positivt för den långa brukningskontinuiteten. Jordbruksföretagandet bör ges hög prioritet i området och dess utvecklingsbehov bör prioriteras.

Satsningar på grödor som förutom god energieffektivitet även är gynnsamma av andra miljökäl bör prioriteras. Salixplanteringar är däremot tveksamma ur landskapsynpunkt då de kan påverka upplevelsen av kulturlandskapet negativt.

Områdets produktionsinriktning och tydligare beroende av en konkurrensutsatt marknad kräver ny kompetens hos jordbruksföretagaren. Åtgärder för att stärka jordbruksföretagandets konkurrensförmåga bör ges företräde. Även behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Kustsamhällena är fortsatt beroende av fisket. Även om situationen för torsken är bättre och mer stabil än i andra områden drabbas även öresundsfiskarna av restriktionerna i Östersjöns torskfiske. Framtidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är inte problemfria. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i ålfisket. Om inte beståndssituationen för torsken i Östersjön förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta. Flera av de verksamma fiskarna är dock relativt unga och fisket och fiskförsäljningen utgör en sådan tillgång ur turistisk synpunkt att de bör prioriteras.

Tätortsutbyggnader och nya kommunikationsleder etc. kan påverka befintliga värden mycket negativt. Kvarvarande små byar och gårdar tappar sin kontext genom främmande inslag i miljön. I främst den västra delen av området är kopplingen mellan by och hav illustrerad genom bygränser, hägnader, markvägar etc. särskilt viktig. Frågan om ny infrastruktur och ev. ny bebyggelse bör bedömas med hänsyn till deras effekter på landskapet.

Åtgärder och anläggningar för tätortsnära rekreation skall utformas och lokaliseras med hänsyn till slätten som karaktärslandskap och identitetsskapare.

Pilevallar och alléer samt trädgångar och parker runt gårdar och byar har skapat ett karakteristiskt landskap. På grund av hög ålder och trädsvjukdomar har trädens inslag i området minskat med negativa konsekvenser för upple-

velse och förståelse. Befintliga trädmiljöer bör bevaras och i förekommande fall återskapas. Nya trädmiljöer, t.ex. de för området karaktäristiska pilevallarna, bör upprättas i anslutning till befintlig och planerad bebyggelse.

Ur ett biologiskt perspektiv finns stora utvecklingsmöjligheter i området. Behoven hos många arter av fågel, bottenfauna, grodor m.m. av spridningskorridorer bör tillgodoses genom att existerande korridorer upprätthålls eller att nya korridorer skapas, t.ex. i anslutning till återskapande av vattendrag i området. Dessa åtgärder bör samordnas med skyddszoner intill vattendrag och utformas med beaktande av behovet av rekreationsytor såsom rid- och vandringsleder. Genom Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan fullåkersbygden berikas med småbiotoper för att öka mångfalden.

Utökad rådgivning om odlingslandskapets natur- och kulturvärden bör prioriteras för att öka kunskapen om behovet av fler småbiotoper och vikten av att löpande underhålla befintliga kulturelement i detta karaktärslandskap.

En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel i området är nödvändig både med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreationsvärden längs kusten såväl som för att skydda Östersjön i stort. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området. Incitamenten för en mindre intensiv odling behöver stärkas särskilt i anslutning till grundvattenmagasin och vattentäkter för att minska risken för förorening av grundvattnet.

Eftersom området är kraftigt utdikad och kulverterat behöver åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet ha hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på lämpliga åtgärder i detta område. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreationsstråk (se även ovan).

Återhållsamhet vid rensning av vattendrag behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av skyddszoner, trädplantering och zoner skodade från rensning längs vissa åar.

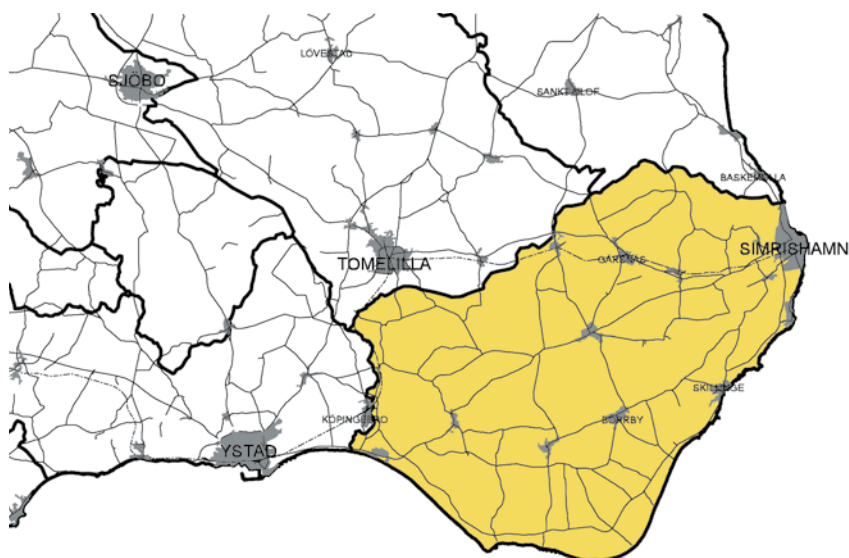
Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas

eftersom risken för skada på fisk är betydande särskilt under torra somrar. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattning, reglerad dränering och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. Detta blir särskilt viktigt nära kusten, där den effektiva nederbörden är låg. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions-säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

Utvecklingen inom fritidsbåtsintressena är en tillgång ur turistisk synvinkel som bör utvecklas genom attraktiva hamnar med tillhörande faciliteter.

Bebyggelsen i byar och i enstaka gårdar är en viktig del i detta karaktärslandskap. Ny bebyggelse bör komma till stånd genom försiktig komplettering av befintlig bebyggelse. Ny bebyggelse som friliggande, enstaka byggnad bör undvikas.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Området har en ensartad visuell kvalitet av ett visst värde. Även om den sceniska kvaliteten är enkel i stora delar av området, finns här inte heller mycket som stör eller förstör vyerna. I kanterna av området förhöjs den visuella kvaliteten mycket av variationen i marktäckningen och förekomsten av visuella element. På de västliga sluttningarna påverkas intrycken (vad beträffar utsikt) av element från andra områden.

Integritet

Områdets integritet är nära knuten till dess relativt orörda karaktär som enhetligt åkerlandskap, något som endast tillfälligtvis bryts av större jordbruksbyggnader, energiskogsplanteringar och vertikala strukturer.

Identitet

Karaktären av enhetlig odlingsbygd skapar en medelsvag platskänsla i detta landskap. Upplevelsen av områdets särskilda identitet stärks av dess visuella utsatthet och genom förekomsten av traditionella byar, fiskelägen, gods, gårdar och vindmøllor som ger lokalkaraktär i landskapet. Landskapstypen är regionalt sett viktig.

Sällsynthet

Området har ett mycket skiftande innehåll. Den varierade bebyggelsestrukturen och dess inverkan på landskapet har skapat en variation som är tämligen ovanlig. Parallellt med detta finns en rad objekt med högt egenvärde. Samspelet mellan många olika bebyggelseelement i ett stadgat åkerbrukslandskap är relativt ovanligt i Skåne och ovanligt i Sverige.

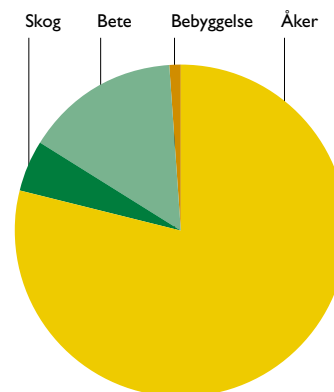
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms enligt ovanstående som av medelhögt värde.

Nyckeltal

Total areal	423 km ²
Varav vatten	1 km ²
Invånare	47 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Österlenslätten består av den södra delen av Simrishamns och Tomelilla kommuner och den östra delen av Ystad kommun och breder ut sig i ett öppet och småkuperat landskap. Berggrunden består huvudsakligen från norr av kambriska sandstenar följt av lerskiffrar och i sydväst av yngre sandstenar och kalksten. Jordarterna i området domineras av leriga moräner med några få isälvsavlagringar, som vid Sandhammaren och Hörupsåsen. Jordmånen kännetecknas av stabila och instabila brunjordar. Längs kusten domineras sandigt material och vid den östra kusten finns en låg klippkust som bara finns här och i område 24, Bjärskusten. Vid delar av Hanöbukten, vid Kåseberga och Sandhammaren finns flackkuster med sandvandring. Höjden över havet är mellan 0 och 25 meter. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment och horstområden. Vegetationsperioden är ca 210 dagar och ganska regnfattig. Den effektiva nederbörden är 200–250 mm/år i större delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

På Österlenslätten finns det lite våtmarker och de flesta vattendragen är kraftigt påverkade genom rätning eller nergrävning.

De många isälvsavlagringarna på Österlen har ofta liten mäktighet och är främst av betydelse för grundvattenutvinning i mindre skala. Den kambriska sandstenen vid Simrishamn erbjuder trots sin täthet tillgång på grundvatten som lagras i bergsprickor.

Området är det mest utdikade i Skåne sett till meter dikningsföretag per km². Här finns ca 70 mil dikningsföretag. Många mindre vattendrag ligger i kulvert. Många små diken och kulvertar går direkt till havet.

Naturlandskapet

Österlenslätten domineras av ett modernt odlingslandskap förutom ut mot gränserna där odlingsjord av sämre kvalitet och mer krävande topografi har resulterat i ett mer varierat landskap. Utspridda gårdar, delvis bevarade äldre jordhågn, stenmurar, pilevallar, märkegravar och gravhögar förekommer i odlingslandskapet och bidrar till områdets naturvärden. Att området är kraftigt utdikad och kulverterat har gjort att många vattenbiotoper och spridningskorridorer försvunnit. Längs kusten mellan Hammar och Sandhammaren finns ett större sandområde dominerat av betesmarker och tallplanteringar som har mycket höga naturvärden. Större delen av sandområdena och betesmarkerna vid kusten är naturreservat och Natura 2000-områden. Området är bland annat känt för sitt fågelliv och är exempelvis ett viktigt område för kornsparven.

Tommarpsån (regionalt särskilt värdefull) slingrar sig till största delen genom ett böljande jordbrukslandskap och mynnar vid kusten vid Simrishamn. Ån har till stora delar fått behålla sitt meandrande lopp. Den är mycket näringsrik och en av länets mest öringrika åar. Här finns även hotade arter som ål, stensimpa (Natura 2000-art) och tjockskalig målarmussla. Lövgroda och större vattensalamander (Natura 2000-art) finns även i vattensamlingar i området speciellt i norr och även i viss omfattning i västra delen.

Österlenslätten hyser ett flertal mindre vattendrag med en mycket hög produktion av havsöring. Havsområdet hyser goda förekomster av lax. Även torskförekomsten är god i relation till övriga delar av Östersjön.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	2 602 ha
Naturvård NBO	15 583 ha
Ramsar-områden	0 ha
Friluftsliv, RI	2 525 ha
Naturvård, RI	7 770 ha
Kulturmiljö, RI	9 549 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	1 555 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	1 447 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Längs kusten finns ett större sandområde dominerat av betesmarker som har mycket höga naturvärden.

Längs kusten finns också flera fiskelägen med varierande ålder och utveckling.

Trädmiljöer förekommer till övervägande del i anslutning till tätorter och som lundar omkring bostadshus samt som alléer.

Kulturlandskapet

Kustområdena har lång bosättningskontinuitet. Detta avspeglar sig idag i ett antal högar och monolitgravar men också i hällristningar och den mäktiga skeppssättningen Ale stenar.

I området finns två f.d. städer med medeltida bakgrund, Simrishamn och Ö Tommarp. Längs kusten finns också flera fiskelägen med varierande ålder och utveckling. Byarna återfinns något förenklat i två stråk, dels ca två kilometer från kusten och dels utmed områdets åar. Byarna har hög ålder, flera har blivit sockencenter med kyrka, de är tämligen stora och har i betydande omfattning påverkats av 1800-talets skiftet. I områdets västra och nordvästra del är en påtaglig godsdominans. Gods som Östra Ingelstad, Bollerup och Tosterup har hög ålder och har under sekler kommit att forma landskapet. Utmed järnvägarna har i något fall nya samhället vuxit fram eller gamla utvidgats och utmed kusten har en omfattande fritidsbebyggelse tillkommit.

Landskapet är, framför allt en bit in i landet, tämligen kuperat. Byarna ligger i ett karakteristiskt läge en bit från kusten. Landskapet är tämligen öppet och domineras av åkermark. Längs kusten förekommer dynbildningar och omfattande skyddsplanteringar med tall. Området har ett äldre huvudvägnät, som kompletteras med ett mer rätvinkligt. 1800-talets skiftesstrukturer dominerar. I den västra delen finns flera större gods vilket lett till att landskapet närmar sig fullåkersbygd. Området är i sin helhet tämligen rikt på kulturbärande landskapselement.

På Österlen finns fortfarande en lantlig karaktär med en blandning av öppet landskap, grusvägar och mindre lundar.

Landskapets fysionomi

Till stora delar är detta område ensartat jordbruksområde med varierad odling. Den mest betydelsefulla tätorten i detta landskap är Simrishamn på östkusten. De större byarna och de jämnt utspridda gårdarna, sammankopplade av ett nätverk av mindre vägar, är det mest karakteristiska för detta område. De mest visuellt påtagliga inslagen i landskapsbilden är vindkraftverken som på många håll dominerar horisontlinjen. Trädmiljöer förekommer till övervägande del i anslutning till tätorter och som lundar omkring bostadshus samt som alléer. Träd förekommer även längs vattendrag som ringlar genom landskapet.

Den öppenhet som råder i stora delar av detta karaktärsområde innebär såväl storslagenhet som visuell utsatthet. Landskapet avgränsas av en horisontlinje med avbrott av vertikala element i form av kyrktorn, vindkraftverk och en del nyare tillägg såsom silos samt radio- och telemaster.

Även om stora delar av detta landskap generellt sett erbjuder begränsade upplevelsemöjligheter för turismen är kusten av stor betydelse, eftersom den är såväl tillgänglig som inbjudande. Vandringslederna Skåneleden och Österlenleden går genom området som på en lång sträcka längs kusten utgör riksintresse för friluftslivet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 7% av områdets yta eller 0,15 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Storskaligt åkerlandskap med en ofta utsatt karaktär
- Lantlig, bebodd karaktär, i stora delar av området dominerad av större byar
- Fälträd, lundar och strandvegetation längs åar utgör trädskikt i området
- Kusten dominerad av betesmarker och skyddsplanteringarna med tall
- En stor del är naturreservat
- Betydande rekreativ användning av kustområdena
- Dynlandskapet utmed kusten
- Godsdominans i den västra delen + Glimmingehus
- Fiskelägen
- Hällristningarna och Ale stenar
- Byarnas läge en bit från kusten
- Stora områden med fritidshus
- Österlenslätten är det slättområde i Skåne som uppfattas som tystast

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Österlenslätten

7 %

0,15 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Österlenslätten är ett område med bördig mark. De bästa jordarna i området hör till intervall 8–10. Dessa jordar är också vanligast och utgör 70% av jordbruksmarken. I området har 254 ha av denna jordbruksklass exploaterats sedan 1960. Skördarna är höga och odlingen är till stor del inriktad på specialrödor av olika slag. Nästan en fjärdedel av åkermarken används till sockerbetor, potatis och trädgårdsväxter. Området har också en omfattande produktion av svin och fjäderfä men denna produktion är koncentrerad till ett fåtal företag. Andelen bostadsjordbruk är relativt låg i området till förmån för gårdar i storleken av familjejordbruk. Det vanligaste företaget i området är växtodlingsföretag med 25–100 hektar åker. Företag med blandad produktion är också relativt vanliga. Det handlar då främst om företag som kombinerar växtodling med köttproduktion. Dessa företag har ofta lite betesmarker som hålls öppna med områdets köttdjur. 1% av arealen odlas ekologiskt jämfört med 5% för Skåne som helhet.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 48 år och 37% kommer nå pensionsålder 2013.

Inom området finns fiskehamnarna Käseberga, Skillinge, Brantevik och Simrishamn. Dessa orter, som är starkt präglade av fiskerinäringen, utgör hemmahamnar för ca 75 licensierade yrkesfiskare. Skånes större fisketonnage är koncentrerat till Simrishamn men här finns även ett omfattande småskaligt fiske. I Simrishamn landas också fångster av fiskare hemmahörande på andra kuststräckor och hamnen är numera Sveriges största fiskehamn med avseende på värdet på landad fisk och näst största vad avser mängden landad fisk. I hamnen finns en stor modern fångstmottagnings- och beredningsanläggning för sill och skarpsill, ett par företag som tar emot och bereder torsk samt Östersjökustens enda vadbinderi (trålfiskestillverkare).

Fiske efter torsk med trål, nät och krok är det dominerande fisket men här finns också några stora fartyg som bedriver riktat trålfiske efter sill och skarpsill. I övrigt bedrivs fiske efter ål med främst bottengarn samt nätfiske efter flatfisk, lax och öring.

I Simrishamn finns Sveriges bästa troling (släpfske med sportfiskeredskap) till havs under hela året och är välbesökt av trolare från hela Europa. En anläggning finns i hamnen som tar emot båttrailers samt erbjuder plats i hamnen. Ett antal fiskeguider och ett par yrkesfiskare erbjuder fisketurer. Kusten inom området hyser många attraktiva sportfiskemiljöer och ett av världens främsta havsöringsfiske. Detta kustfiske efter öring är mycket välbesökt, men genererar förhållandevis lite värden då fisket är fritt och boendet många gånger sker i enklare övernattningsformer. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust- och havsfiske.

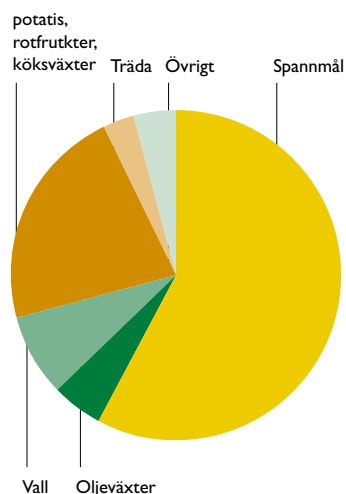
Uttagsmöjligheterna av grundvatten är goda till mycket goda i de till mäktigheten relativt begränsade isälvsavlagringar som finns i området. Bitvis är uttagsmöjligheterna goda även i berggrunden. I södra delen av området finns ett stort antal brunnar för bevattningsuttag.

Området har 8 vindkraftverk (2004) fördelade över 8 platser som är relativt välsynliga i det öppna och småkuperade odlingslandskapet. Alla vindkraftverk är uppförda 1997 eller tidigare.

Besöksmålen är många. De största är Ales stenar, Hagestads och Sandhammarens naturreservat, Dag Hammarskjölds Backåkra, Glimmingehus, Svalöf Weibull Hammenhög samt Bollerup Lantbruksinstitut. Dessutom finns en rad andra sevärdheter och besöksmål med mindre antal besökare.

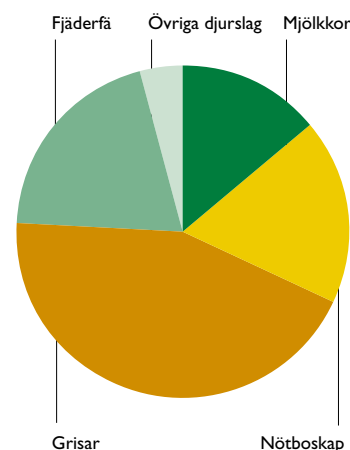
Åkeranvändning

Total åkerareal 32 860 ha

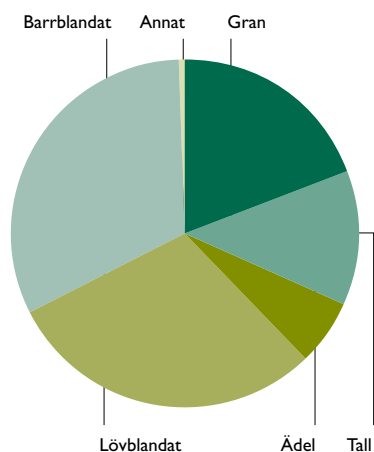
Djurbestånd

Djurenheter	14 306
DE/km ²	33,8
DE/hektar åker	0,43
DE/hektar jordbruksmark	0,36

Trädslag

Total skogsareal 2 200 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	19 960 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	47	102
Boende utanför tätort:	7 036 inv, 35 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	17	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	7 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	5 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,5 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,4 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsutvecklingen har stagnerat och främst på landsbygden där den minskat med knappt 500 personer. Detta gäller båda könen. Andelen äldre än 65 år är stor men minskar.

Förvärvsfrekvensen i området är likartad normala skånska förhållanden. Något högre andel dagbefolkning än nattbefolkning bland de förvärvsarbetande, dvs. de som arbetar gör det i området tillsammans med ett antal inpendlande.

Miljöaspekter

Den mycket omfattande växtodlings- och animalieproduktionen leder generellt till en mycket hög belastning av kväve och fosfor i området. Enskilda avlopp i området kan ha en betydande påverkan på havet.

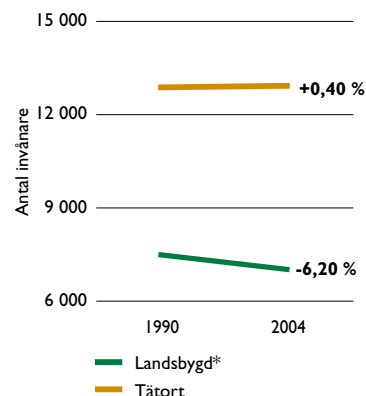
Omfattningen av växtodlingen, den höga andelen sockerbeter och odlingen av potatis och grönsaksgrödor, medför en hög bekämpningsmedelsanvändning.

Områdets sandjordsområden och stråken av isälvsediment är särskilt känsliga för läckage av växtnäring och bekämpnings-

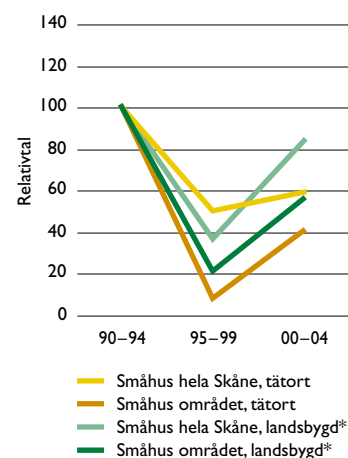
Ny bebyggelse är främst koncentrerad till tätorterna. Byggandet på landsbygden är lägre än för Skåne som helhet. Bebyggelse i främst fiskelägen längs kusten övergår i okänd omfattning till fritidsboende.

Antalet butiksorter är 9. Avståndet till närmaste butik torde inte överstiga 10 kilometers bilväg.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 986 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 66 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	16	25–30	12,5
Vårbearbetning	3	4–6	5

Siffran anger % av åkerarealen.

medel till såväl yt- som grundvatten i både jord och berg.

Kadmiumhalterna i jorden är generellt sett höga i hela området. Lokalt så höga att de kan begränsa användningen av skördarna för direkt humankonsumtion.

I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området. Skördarna är höga och de olika specialgrödorna har gett en god ekonomisk bärkraft.
- Området är ett av få områden i Sverige där spannmålsodlingen har god skörd och lönsamhet.
- Trenden i området har dock varit att animalieproduktionen har minskat snabbare än i Skåne som helhet.
- Antalet mjölkkor har nästan halverats mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Effekten av att djurbidragen frikopplades 2005 är inte inräknad.
- Antalet svin, fjäderfä och får har också minskat i området.
- Arealen med trädad eller obrukad åker har minskat och ligger i nivå med den obligatoriska uttagsplikten.
- Strukturuomvandlingen har gått snabbare än i Skåne som helhet. Detta innebär att var tredje jordbruk har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har oftast sugits upp av andra som har expanderat. Sämre marker och arealer som ligger lite svårtillgängligt har dock blivit ointressanta att bruka.
- Betesmarkerna har minskat i snabb takt. Detta är till stor del en följd av brist på betesdjur.
- Trenden hittills i jordbruksproduktionen i området tyder inte på att växtnärläggning och bekämpningsmedelsanvändning minskar. De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har dock bidragit till att minska miljöbelastningen i området.
- En ökande andel av tallskogen vid kusten kommer att skyddas formellt.
- Kuststräckans fiske är starkt beroende av torsken i Östersjön som har minskat kraftigt sedan de goda åren i mitten av 1980-talet. Detta har medfört minskade fångstkvoter och lägre priser till fiskarna p.g.a. ett ökat köpmotstånd i konsumentledet.

Antalet fiskare har minskat och de senaste somrarnas torskfiskestopp har drabbat beredningsindustrin som fått permittera personal. Nyligen har införts restriktioner i drivgarnsfisket som bl.a. drabbar fisket efter lax som här har haft större betydelse än på andra kuststräckor i Skåne.

- Trollingsfisket har vuxit fram under de senaste 10 åren och är nu en etablerad verksamhet som kan öka utan risk för vare sig trängsel eller resursbrist.
- Kallpressad rapsolja och kryddodling är exempel på småskalig livsmedelsproduktion som utvecklats i området. Andra exempel på diversifiering inom lantbruket är de lantbrukare vilka har ställt om sina ekonomibyggnader till boende/konferensmöjligheter.
- Ett flertal specialgrödor finns representerade, som exempel kan ges sparris och vinodling. Hampa för energiproduktion har också etablerats.
- Hitintills har området uppvisat förhållandevis få exempel på kompletterande verksamheter, förklaringen bör kunna ligga i det att det konventionella jordbruket fortfarande har varit omfattande och ekonomiskt bärkraftigt.
- Trädbeståndet är begränsat och många träd har nått mogen ålder. Andelen nyplanterade träd är liten, varför området kan komma att bli ännu mera trädfattigt på sikt.
- Visuellt sett ganska oförändrat landskap. Den pågående strukturrationaliseringen kan leda till att skalan i landskapet ökar.
- Ökat bebyggelsetryck i de gamla fiskelägena.
- Fritidsboende ökar främst i befintliga byar.
- Vindkraftverk – i den västra delen – kommer att markant påverka området.
- Ökad turism och säsongen har förlängts.
- Den militära verksamheten på Kabusa är en förutsättning för fortsatt bete.
- Erosion – slitage av kusten är ett växande problem.

Kallpressad rapsolja och kryddodling är exempel på utvecklingsprojekt kring småskalig livsmedelsförädling. www.gunnarshog.se

Minskade torskkvoter har påverkat yrkesfisket negativt.

- Området är allt mer attraktivt för permanent- och fritidsboende. De mindre kustorterna visar i många fall upp en trend där permanentboende omvandlas till fritidsboende. Det medför problem med att hålla servicenivån för t.ex. handel. Det pågår även här en omvandling av äldre fritidsbebyggelse till permanentboende med större byggrätter. "Ny" fritidsbebyggelse för uthyrningsändamål blir ganska exklusiv avseende ytstandard och utrustning.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Landskapet är som helhet ett modernt odlingslandskap med stabil produktion. Växtodlingen är lönsam, har en bred bas med inriktning på specialodlingar. Bioenergiefterfrågan är en ny produktionsgren med ökad efterfrågan. Animalieproduktionen har minskat generellt men framförallt minskar antalet betande djur. Antalet mjölkkor har halverats och även köttdjuren har minskat kraftigt. Betesmarken minskar arealmässigt, ökad hästhållning i området kompenserar inte fullt ut, framförallt inte i områden på större avstånd från kusten.

Strukturrationaliseringen har gått fortare än för Skåne som helhet. Det innebär rationaliseringar i jordbruket samtidigt som det kan medföra att skalan ökar i intensivodlade områden. Mera svårtillgängliga områden kan bli ointressanta att bruka. Uppkomst av överloppsbebyggelse är en annan effekt av storleksrationaliseringen. Marknadspåverkan på jordbruksproduktionen blir mer märkbar och leder till nya kompetenskrav på jordbruksföretagaren.

Turismen är omfattande i området och är en viktig inkomstkälla sommartid. Turistsäsongen har förlängts men behöver insatser för en trygg bärkraft året runt. Den småskaliga livsmedelsförädlingen med tillhörande gårdsförsäljning etc. är på frammarsch. Den är starkt målgruppskopplad och beroende av turistnäringen. Den behöver insatser för att skapa en bättre säsongsoberoende marknad.

Stora delar av området fungerar som produktionslandskap, det finns dock betydande delområden med betesfunktioner och fält som inte har en hög produktivitet. Inom dessa områden kan en omvandling ske med en utveckling av hästgårdar och fritidsboende.

Strukturomvandlingen kan möjligen leda till att godsens i området expanderar. Detta kan vara negativt genom att befintliga strukturer tunnare ut men positivt genom att godsens bärkraft stärks.

Svårigheterna inom torskfisket innebär mycket ovissa framtidsutsikter för det av torsk så beroende fisket i området. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i det sviktande torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner i ålfisket. Om inte beståndssitua-

Insatser för att minska växtnärbelastningen på Östersjön är viktiga ur ett ekologiskt perspektiv men friska badvatten är också en förutsättning för besöksnäringen.

tionen för yrkesfiskets viktigaste målarter förbättras och/eller åtgärder vidtas i syfte att stärka det småskaliga fisket i konkurrensen med det storskaliga, är en ytterligare nedgång i antalet fiskare och i beredningsindustrin att vänta.

Förbud mot drivgarnsfiske efter lax 2008 kan ge ännu bättre förutsättningar för sportfisket efter lax.

Det tämligen öppna landskapet är känsligt för nya vertikala anläggningar som tex vindkraftverk.

Den flyktiga naturen hos landskapet längs kusten gör att denna till ett svagt element, känsligt för ökat slitage. Det gäller i första hand frekventerade besöksmål som t.ex. Ale stenar.

Tallskogarnas fortsatta utveckling bör styras av skogarnas funktion, historia och naturvärden. Hänsyn bör även tas till tallskogarnas naturliga störningsdynamik.

Områdets kustnära läge och den omfattande växtodlings- och animalieproduktionen gör att risken för läckage av kväve och fosfor till havet är särskilt stor.

En förväntat fortsatt mycket hög belastning av växtnäring och omfattande användning av bekämpningsmedel i området gör att åtgärder för att minska belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel på yt- och grundvatten har hög prioritet.

Fånggröda ingår i växtföljderna till en högre andel än Skåne i snitt. Däremot ligger andelen mark som vårbearbetas under snittet för Skåne.

Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva insatser mot övergödning bedöms generellt vara goda i området.

Risken för förorening av grundvatten är stor i anslutning till grundvattenföre-

komster i jord och berg vilka används för dricksvattenförsörjning. Behovet av vatten för bevattning är betydande i området.

Behovet av att begränsa negativa effekter av bekämpningsmedel på yt- och grundvatten är sannolikt stort särskilt där föroreningar påverkar grundvattnet eller Tommarpsån.

Det finns ett behov av restaurering och biotopförbättrande åtgärder i vattenanknutna miljöer.

Många arter av fågel, bottenfauna, grodor m.m. är beroende av att spridningskorridorer kan upprätthållas eller återskapas i detta område. I området finns ett stort antal mindre vattendrag som är kulverterade och som om de återställs kan bidra till rening av vattnet innan det når kusten.

Den fortsatta hävden av områdets betesmarker och sandmarker är en förutsättning för områdets naturvärden och för bevarandet av kustens öppna landskap.

Befolkningen minskar i området. En tredjedel bor på landsbygden och denna andel minskar fortare än totalbefolkningen. Ökad andel fritidsboende och utvecklingen av hästgårdar kan leda till förändrad social sammansättning i området med påverkan på underlaget för offentlig och kommunal service. Andelen över 65 år på landsbygden är stor men minskande. En nära förestående generationsväxling i befintligt bostadsbestånd kan innebära en snabb befolkningsökning och social förändring.

Nybyggandet på landsbygden är lägre i området än för Skåne som helhet. Kollektivtrafik och annan infrastruktur påverkar intresset för nybyggande.

Området kan erbjuda flera intressanta utflyktsmål vilket borde skapa utrymme för ytterligare satsningar på boende.

Starkt tryck på fritidsboende i fiskelägena. Ny bebyggelse i anslutning till de gamla fiskelägena kan äventyra grundstrukturen. Jfr Vik. En levande kulturmiljö förutsätter åretrunboende. Ökad bebyggelse i kustnära lägen kan förändra landskapets öppenhet, särskilt mot havet.

Tillgång på äldreomsorg kan på sikt vara ett behovsområde.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Jordbruksföretagare bör erbjudas kompetensutveckling för att utveckla marknadsföljbar affärsverksamhet genom diversifierad produktion och förädling av jordbruksprodukter. En del i detta kan avse bioenergi. Även behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Utvecklingen av småskalig livsmedelsförädling och turistnäringen har idag tydliga samband. Varumärket Österlen är vida känt och nya förädlade produkter, bl.a. livsmedel kopplade till detta varumärke, bedöms ha en stor utvecklingspotential. Åtgärder för att stärka det lokala jordbrukets, inklusive trädgårdsnäringen, konkurrenskraft bl.a. genom ökad förädling bör prioriteras. En angelägen produktionsgren är odling av energigrödor och alternativ produktion av t.ex. specialoljor för industrin.

Turismen är en viktig näringsgren i området och satsningar på att förlänga turistsäsongen är viktigt. Projekt med denna inriktning bör stödjas.

En minskad belastning av näringstransport till havet är nödvändig både med hänsyn till rekreationsvärden längs kusten och för att skydda Östersjön i stort. Det förutsätter ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckaget och bekämpningsmedelsanvändningen.

Omfattningen och spektrat av åtgärder för att minska miljöbelastningen från jordbruket behöver utökas kraftigt. Ytterligare incitament behöver skapas för mindre läckagebenägna och bekämpningsmedelsintensiva växtföljder och mer ekologisk odling i området.

Incitamenten för en mindre intensiv odling behöver öka inte minst i anslutning till grundvattenmagasin och vattentäkter för att minska risken för förorening av grundvattnet.

Kväveeffektiva växtföljder, till exempel med inslag av långliggande lågväxande energigröda, eller ändrad växtföljd för att minska stallgödselspridning om hösten är viktiga åtgärder inom jordbruksproduktionen. Odling av fleråriga grödor för

biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är de delar av området som är inströmningsområden för grundvattenbildning, dricksvattentäkter eller i närheten av vattendrag.

Vårbearbetning och fånggröda är viktiga åtgärder i området för att minimera växtnäringssläckaget från åkermark. Åtgärderna bör ha hög prioritet. Särskilda riktade informations- och kompetensutvecklingsinsatser bör aktualiseras.

Eftersom området är kraftigt utdikad och kulverterat behöver åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid, och en naturlig rening innan det når havet, ha mycket hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på åtgärder. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreationsstråk. Genom Jordbruksverkets slättbyggsstrategi bör man kunna berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas eftersom risken för skada på fisk och annan vattenknuten fauna är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattning, reglerad dränering och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. Detta blir särskilt viktigt nära kusten där den effektiva nederbörden är låg. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

Åtgärder mot övergödning bör samordnas med övriga intressen som till exempel att ge ökat livsutrymme för våtmarksanknutna arter i våtmarksanläggningar kombinerat med bevattningsnytta och flödesdämpning. Men det är viktigt att eventuella bevattningsdammar i området anläggs så att inte källflödet till Tommarpsån störs.

Skydd och utveckling av Tommarpsån, regionalt intressant vattendrag i nordöstra delen, har betydelse för fritidsfisket såväl som för flera hotade arter i området. Åter-

Rätt stallgödselspridningsteknik är en av många viktiga åtgärder i området.

hållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målar-mussla. Ökad beskuggning ger en bättre vattenmiljö. Det finns ett stort behov av trädplantering längs mindre vattendrag. Restaurering och biotopförbättrande åtgärder för fiske och rekreation bör samordnas med behovet av åtgärder mot övergödning i havet.

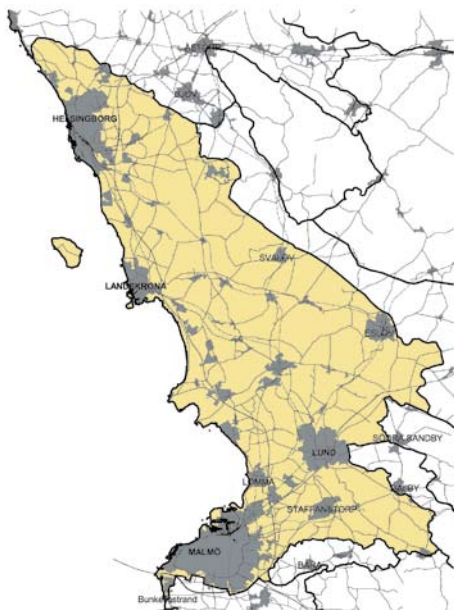
Landskapselementen i området är ganska många. Riktade informationsinsatser bör aktualiseras för att informera om möjligheterna till medel för värden av dem.

Bevarande av områdets kustnära större betesmarker och sandmarker är av stor betydelse för områdets karaktär och den biologiska mångfalden. För att säkra skötsel av dessa behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Österlens potential som rekreationsområde för turism och rörligt friluftsliv bör utvecklas. Viktigt att vidmakthålla förutsättningarna för åretruntboende i området. Infrastruktur och kollektivtrafik är en förutsättning för denna utveckling. En bra planering och marknadsföring är en annan. Frågan bör behandlas inom ramen för kommunernas översiktliga planering.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

26

LUND- OCH
HELSINGBORGSLÄTTEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Stora delar av området har höga visuella kvaliteter med ett enkelt storskaligt odlingslandskap. I andra delar påverkas detta landskap av den urbana infrastrukturen och bebyggelsen. Undantag utgörs av Ven.

Integritet

Jordbrukslandskapets integritet är kraftigt påverkad av inslag av nya urbana strukturer.

Identitet

Den karaktär som är mest påtaglig i området är den av ett jordbrukslandskap som är kraftigt påverkat av de större tätorterna. Karaktären förstärks av de ofta förekommande kraftledningarna och vindkraftverken.

Sällsynthet

Det tätt befolkade landskapet med stora jordbruksmarker är ovanligt i Sverige. Det öppna landskapet har en mycket lång obruten kontinuitet. I denna slättbygd finns också det urbaniserade kulturlandskapet med städer, stationssamhällen och infrastruktur med tradition.

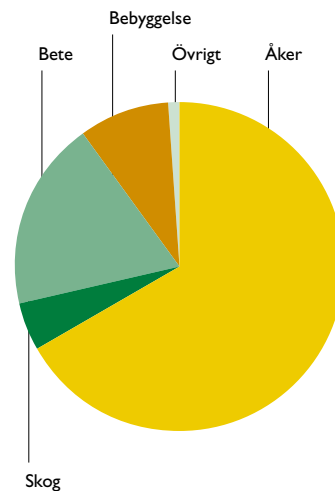
Helhetsbedömning, karaktär

Det skånska karaktärslandskapet – slätten – är kanske inte så tydligt någon annanstans än som kring Lund och Landskrona.

Nyckeltal

Total areal	1 270 km ²
Varav vatten	7 km ²
Invånare	474 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Lund-Helsingborgsslätten ligger på Skånes västkust och innefattar hela det kustnära landskapet mellan Malmö i söder och Helsingborg i norr. Området, som innehåller Skånes största tätorter och som omfattar delar av Malmö, Burlöv, Eslöv, Lomma, Lund, Staffanstorp, Kävlinge, Landskrona och Helsingborgs kommuner, kan karaktäriseras som en flack, svagt böljande jordbruksbygd. Områdets gräns i öster är relativt otydlig och skillnaden till de angränsande områdena kan vara svår att avgöra i denna skala. I norr utgörs gränsen av en mindre trädklädd ås som separerar landskapet från Ängelholmsslätten och i östra delen av området utgörs gränsen av en förändring i topografin med övergång till ett tydligare backlandskap.

Berggrunden består huvudsakligen av kalksten söder om Romeleåsen, följd av sandsten och lerskifferar längre norrut. Jordarterna består huvudsakligen av moränleror och isälvsavlagringar innanför Lundåkrabukten. Jordlagren kan karaktäriseras som stabila till instabila brunjordar. Höjden över havet är mellan 0 meter (vid kusten) och 100 in mot Romeleåsen. Naturgeografiskt tillhör området den skånska sydvästslätten och landformen kan beskrivas som slättlandskap med böljande moränkullar. Vegetationsperioden är mer än 215 dagar och nederbörden är ca 600 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i större delen av området men varierar mellan 200–250 mm/år i sydväst och 300–400 mm/år i de östra delarna av området.

Kävlingeån, Lödde å, Saxån och Råån skär alla genom landskapet på sin väg västerut mot Öresund.

Området är sjöfattigt. Alnarpsströmmen erbjuder i delar av området god tillgång på grundvatten. I övrigt är grundvattentillgången i jord begränsad inom området. Totalt sett finns det inom hela Lund-Landskronsslätten mer än 100 mil dikningsföretag och vissa delar av området är extremt utdikade.

Naturlandskapet

Största delen av karaktärsområdet är ett typiskt modernt jordbrukslandskap. Området påminner mycket i sin karaktär

om Söderslätt men skiljer sig i vissa avseenden. Naturvärdena är i huvudsak knutna till kusten och till de större vattendrag som genomkorsar området. I det öppna odlingslandskapet finns naturvärden knutna till mindre skogsdungar, betesmarker, delvis bevarade stenmurar, äldre jordhågn, pilevallar, parker, kyrkogårdar, äldre trädgårdar och gårdsmiljöer. I parker och på kyrkogårdar finns ofta äldre träd med höga värden när det gäller bland annat lavar och fladder moss. I äldre trädgårdsmiljöer finner man ofta gamla växter som förr var vanliga i våra trädgårdar. Här och var finner man även mindre naturreservat som innehåller värdefulla ängs- och betesmarker, t.ex. Rustningshamn och Kungsmarken. Till området hör också ön Ven. Vens naturvärden är starkt knutna till branterna längs kusten, de så kallade backafallen.

Slättåarna Råån, Saxån, Kävlingeån och Sege å mynnar alla i Öresund. Längs kusten finner man fortfarande välhåvade strandängsmiljöer som har stor betydelse för ett flertal fågelarter. Som särskilt värdefulla områden är ett flertal områden längs kusten utpekade (t.ex. Natura 2000-områdena Lommabukten, Löddeåns mynning, Saxåns mynning–Järavallen) samt de tidigare ovan nämnda vattendragen (där olika sträckor av vattendragen är upptagna i naturvårdsprogrammet för Skåne).

Framförallt Råån (nationellt värdefull, Natura 2000-område, naturreservat) och Saxån (nationellt särskilt värdefull) hyser bitvis höga biologiska värden inom området. Längs Rååns dalgång finns värdefulla betesmarker. Samtliga åar är kraftigt jordbrukspåverkade. Råån och delar av Saxån är relativt förskonade från rätning och fördjupning i huvudfåror medan det gjorts kraftiga ingrepp i både Höje ås och Sege ås huvudfåror. Lödde å är fortsättningen på Kävlingeån (regionalt särskilt värdefull) och är känd för sitt gäddfiske. Mynningsområdet är klassat som nationellt särskilt värdefullt. Även biflöden till åarna är intressanta ur biologisk synpunkt. Bråån, biflöde till Kävlingeån, räknas som nationellt särskilt värdefull uppströms Ellinge till källflödet och Braån, biflöde till Saxån, är klassad som regionalt värdefull. I flera av åarna, dock inte Råån, finns mindre förekomster av tjockskalig målarmussla.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	2 261 ha
Naturvård NBO	8 263 ha
Ramsar-områden	207 ha
Friluftsliv, RI	958 ha
Naturvård, RI	19 069 ha
Kulturmiljö, RI	29 528 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	666 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	327 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Tallskog som bidrar med ett avbrott i det öppna odlingslandskapet.

Områdets vattendrag har en hög produktion av havsöring och hyser sällsynta arter som sandkrypare och grönlång. Havsöring vandrar framförallt upp i Råån och Saxån. I de nedre delarna av åarna finns extremt stora exemplar av bl.a. gädda och abborre.

Längs Öresundskusten finns långgrunda miljöer som är mycket viktiga som yngelplatser för fisk och som lokaler med tillgång till föda för många fågelarter. I sundet finns förhållandevis starka fiskbestånd av torsk, flatfisk, öring och sjurygg. Även en sydlandsk art, den tjockkläppade multen, finns i relativt stor omfattning i området. Förekomsten av krabbor har ökat under senare år vilket försvårat fisket.

Skogstäckets i området är mycket begränsat och trädvegetationen utspridd. Träden förekommer endast som oregelbundna lokala element som lundar kring bebyggelse och våtmarker eller som enstaka alléer, pilvallar eller fristående träd på de öppna fälten. På de sämre jordarna i norr och öster förekommer ett tätare skogstäckes av främst lövträd.

Kulturlandskapet

Området omfattar större delen av sydvästra Skåne, en utpräglad slättbygd. Området har varit befolkat sedan lång tid. I dagens landskap kommer det främst till uttryck i mängden stora gravanläggningar. Nära kusten finns en del stenkammargravar från stenåldern och en bit in i landet, i höjdlägen, finns högar från bronsåldern. Högarna vid Glumslöv och Rönneberga backar är välkända landmärken.

Jordbruket i området har mycket lång tradition och man kan redan under bronsåldern (ca 1500 f Kr) tala om ett tämligen öppet landskap även om den dominerande näringen var boskapsskötsel. De byar som etablerades under yngre järnålder var ofta tämligen stora och efter hand inriktade mot spannmålsodling. Skiftena genomfördes i de flesta byar under 1800-talets första hälft. Eftersom byarna var relativt stora behövde många gårdar flytta ut på markerna. Karakteristiskt för landskapet idag är de glest spridda, tämligen stora gårdarna. Under de senaste decennierna har slätten utvecklats till en fulläkersbygd. Här och var på slätten finns också en del av lantbrukets industribyggnader kvar t.ex. mejerier och sockerbruk.

Området har flera städer av varierande ålder och ursprung. Lund tillhör de äldsta med en tydlig koppling till den kyrkliga administrationen. Helsingborg är ungefär lika gammal men med en bakgrund som främst försvarsanläggning. Yngst är Landskrona som anlades som militärt fäste. I modern tid har flera av städerna utvecklat en industriell karaktär med undantag av Lund som alltjämt har prägel av förvaltningsstad. Gemensamt för samtliga städer är att de är belägna på Skånes mest värdefulla (ur produktionssynpunkt) jordbruksmarker.

Infrastrukturen, främst järnvägen, gav upphov till nya samhällen, som Teckomatorp och Dösjebro. Under 1970- och 1980-talen byggdes många villor i förorter till de stora städerna. Exempel på detta är Staffanstorp och Rydebäck.

I sydvästra Skåne råder fortfarande ett kraftigt exploateringsstryck. Städer och tätorter expanderar ut på den omgivande åkermarken och infrastrukturen drar upp nya storskaliga linjer i landskapet. Störst är trycket i ”flaskhalsen” vid Burlöv där alla kommunikationsstråk samlas på sin väg in mot Malmö. Det senaste decenniet har dessutom skalan på de nya anläggningarna ökat, t.ex. Öresundsbron, Yttre Ringvägen och Turning Torso.

Landskapets fysionomi

Den dominerande karaktären på Lund-Helsingborgsslätten är ett urbant påverkat odlingslandskap som innehåller Skånes största tätorter och därtill hörande infrastruktur med växande städer och pendlingsorter. I stora delar av landskapet påverkar de urbana influenserna områdets lantliga kvaliteter genom att utblickar och vyer ofta domineras av kraftledningar, vindkraftverk, industrianläggningar och spridd bebyggelse. I stora delar av området är även de större kommunikationslederna, E4, E6 och E22, samt större järnvägskorridorer visuellt och ljudligt påtagliga och skapar fysiska barriärer i landskapet.

Längre ifrån de större tätorterna återfinns en mera bevarad lantlig karaktär där element från jordbruket överväger. De små byarna och spridda gårdarna, vars visuella intryck reducerats i de mera urbant influerade områdena, blir starkare element i områdets utkanter. Ett annat slags påverkan på detta öppna landskap utgörs av introduktionen av energigrödor som salix.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort uppgår till 5 % av områdets yta eller 0,01 hektar/invånare. Området är unikt i Sverige i den bemärkelsen att tätorterna har den minsta allemansrättsligt tillgängliga marken per invånare i hela landet. Inom en radie på 5 km är andelen runt Malmö, Lund och Landskrona 3%, Helsingborg 7% och Eslöv 11%. Upplevelsen av landskapet blir därför ofta enbart visuellt, och de stora kommunikationslänkarna fungerar som en presentatör av landskapet.

Landskapets egenskaper

- Storskaligt urbant påverkat odlingslandskap som innehåller Skånes största tätorter och till dessa hörande infrastruktur
- Kraftledningar, pyloner och vindkraftverk dominerar ofta vyerna
- Längre ifrån de större orterna återfinns en bevarad lantlig karaktär
- Lödde ås, Höje ås, Saxåns och Rååns dalgångar är topografiskt distinkta drag i landskapet med sin speciella vegetation och skyddade karaktär
- Begränsad trädvegetation i stora delar av området
- Hög förekomst av stenkammargravar och bronsåldershögar
- Städer och stationssamhällen av varierad ålder och karaktär
- Infrastrukturen skapar nya strukturer i det öppna landskapet
- Slätten – öppenhet med lång kontinuitet
- Gränsen stad/landsbygd

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Lund- och Helsingborgsslätten

5 %

0,01 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Lund-Lanskröslätten har bördig åkermark med mycket höga skördar. Det enda område i Sverige som ligger högre är Söderslätt. De bästa jordarna i området hör till intervall 8–10. Dessa jordartsklasser är också de vanligaste och utgör 90 % av jordbruksmarken. I området har 8 116 ha av denna jordbruksklass exploaterats sedan 1960. Jordbruksproduktionen utgörs främst av växtodling. Dyrhållningen är liten och i huvudsak inriktad på svin och fjäderfä. Till skillnad från på Söderslätt finns det dock även en del mjölkkor och andra nötkreatur i området. Detta är i huvudsak kopplat till de lite sämre marker som är insprängda i området tillsammans med en del betesmarker. Betesmarksarealen är fem gånger större än vad betesdjuren i området kräver. Två tredjedelar av åkermarken används till spannmål och oljeväxter. Detta gör området till ett av de områden i Sverige som har högst andel oljeväxter. Den återstående tredjedelen av åkermarken används främst till specialgrödor som sockerbeter, potatis, ärtor och köksväxter. Viss odling av vall förekommer också på de sämre åkrarna. Obrukad eller trädad mark förekommer bara i den mån som det är obligatoriskt i EU:s stödsystem. Ungefär 2 % av åkerarealen odlas ekologiskt. Vilket är betydligt lägre än genomsnittet för Skåne, som är drygt 5 %.

Odlingen domineras av familj jordbruk som sysselsätter en till två personer. Gårdstorleken ligger ofta kring 100 ha och marken är väl arronderad. De naturligt sammanhållna jordbruksblocken är stora och de delningar som finns består ofta av vägar. Detta gör att skiftena blir stora och har regelbunden form. Andelen bostads-lantbruk är förhållandevis låg i området. Priserna är höga med påföljd att marken i hög grad nyttjas i professionell verksamhet. Företagsledaren i jordbruksföretag har en medelålder på 49 år och 39 % kommer nå pensionsålder 2013.

Inom området finns fiskehamnarna Helsingborg, Råå, Ålabodarna, Kyrkbacken, Bäckviken, Borstahusen, Barsebäck, Vikhög, Lomma, Malmö, vid museet, och Limhamn. Dessa utgör hemmahamnar för ett fyrtiotal licensierade yrkesfiskare.

Småskaligt fiske efter torsk med nät är det dominerande fisket. I övrigt bedrivs nätfiske efter sill och flatfisk samt fiske efter ål främst med ryssjor.

Detta område hyser mycket goda förutsättningar för att utveckla en näring kring sportfiske. Fiskbestånden i Öresund erbjuder ett av de bästa havsfiskena efter torsk och flatfisk i norra Europa, ett gäddfiske i internationell toppklass samt ett mycket bra kustfiske efter öring, näbbgädda och multe. Detta i kombination med närheten till stora befolkningscenter gör förutsättningarna mycket goda för utvecklingen av sportfiskerelaterad verksamhet. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust- och havsfiske.

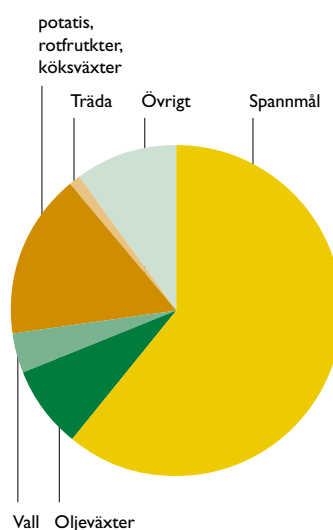
Området har 68 vindkraftverk (2004) fördelade över landskapet. Antalet vindkraftverk har ökat successivt med åren liksom effekten på de nyanlagda vindkraftverken, produktionen har ökat med 79 % sedan 1997. I det flacka och svagt böljande landskapet syns vindkraftverken på långt håll och i många riktningar.

Badplatserna längs kusten har många besökare sommartid. Kuststräckan är mycket viktig ur ett rekreativt perspektiv.

Typiskt för det låglänta odlingslandskapet är att det finns få besöksmål utanför tätorterna. De som finns, förutom shoppingcenter och golfbanor, är några strandsträckor, Ven med Tycho Brahemuseet samt slotten Borgeby, Alnarp och Trolleån. Råå har ett högt värde för friluftsliv och rekreation med en tilltalande landskapsbild.

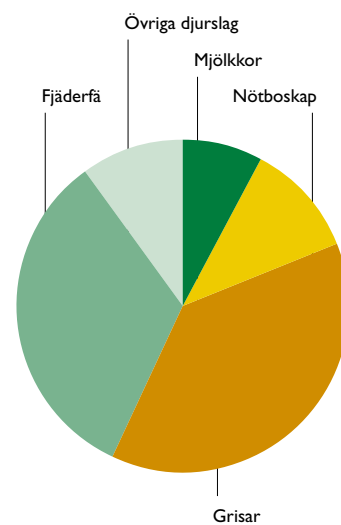
Åkeranvändning

Total åkerareal 82 351 ha

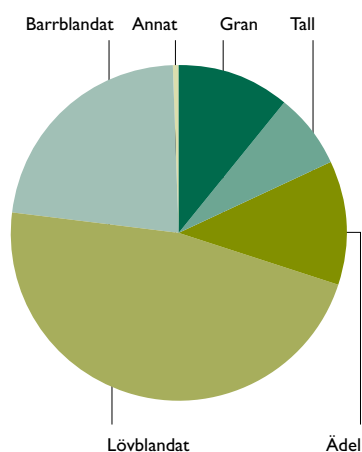
Djurbestånd

Djurenheter	13 870
DE/km ²	10,9
DE/hektar åker	0,16
DE/hektar jordbruksmark	0,13

Trädslag

Total skogsareal 5 800 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	602 055 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	474	102
Boende utanför tätort:	24 882 inv, 4 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	20	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	20 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	8 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	11,1 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	8,5 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningen har stadigt ökat under hela perioden. Endast cirka 4 % av befolkningen bor på landsbygden, vilket är den minsta andelen i hela Skåne, samtidigt som det är det befolkningstätaste landsbygdsområdet. Antalet invånare per kvadratkilometer är cirka 475 för hela området, vilket utgör det högsta antalet i länet.

Samtliga åldersgrupper ökar. Byggnaden i området uppgår till 5 115 småhus och 71 fritidshus.

Området har en större andel av dagbefolkning än nattbefolkning av de förvärvsarbetande. Med stor sannolikhet beror det på en inpendling till städerna, främst Malmö, Helsingborg och Lund, från omgivande områden.

Området, som till ytan är det största, innehåller en stor mängd tätorter i vilka det finns dagligvaruhandel. Av områdets cirka 600 000 invånare är det en försvinnande liten andel som har längre avstånd än 5 kilometer.

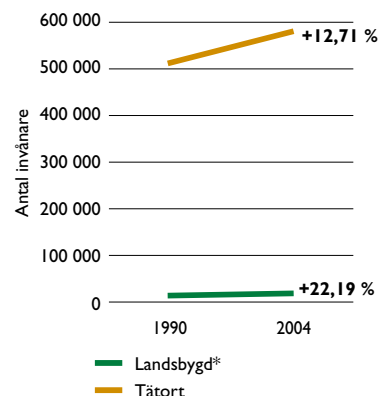
Miljöaspekter

Området domineras av lerjordar men inslaget av läckagekänsliga jordar är stort i vissa delar. Från kusten vid Lundåkra-bukten och österut sträcker sig ett större område med mo- mjåla och sandjordar vilka är särskilt känsliga för läckage- och erosionsförluster. De för Skåne lite tyngre jordarna med ett förhållandevis högt lerinnehåll som dominerar i området är rika på fosfor vilket ger en ökad risk för förluster av fosfor i samband med jorderosion. Samtidigt är risken för läckage av kväve lägre än i områden med lättare jordar. Eftersom djurtätheten är låg är antagligen läckaget på fältnivå mer begränsat än i andra områden med hög djurtäthet. Den omfattande växtodlingsproduktionen i området leder till en hög belastning av växtnäring. Växtföljderna i området med spannmål, oljeväxter och sockerbetor leder till en hög bekämpningsmedelsanvändning. Åarna i området

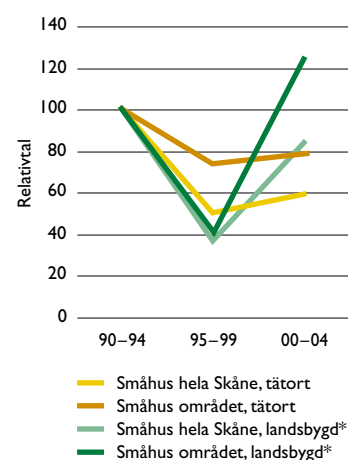
står för ungefär en tredjedel av närsalttransporten till Skånes kustvatten. Deras avrinningsområden och kustområden däremellan täcker ca 3 000 km² av Skåne.

De miljöåtgärder som vidtagits i jordbruket är av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive värbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på. I samtliga större avrinningsområden har kommunerna gjort stora satsningar på att anlägga våtmarker och andra vattenvårdsåtgärder och för att uppmuntra markägare att anlägga skyddszoner längs vattendrag. I några fall sker detta i nära samarbete med eller inom ramen för vattendragsförbundens verksamhet. Flera reningsverk har också förbättrats.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 5 115 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 71 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgrens.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och värbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	20–25	12,5
Värbearbetning	2	4–6	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området. Skördarna är höga och de olika specialgrödorna har gett en god ekonomisk bärkraft.
- Området är ett av få områden i Sverige där spannmålsodlingen fortfarande är ekonomiskt bärkraftig utan kopplade stöd.
- Trenden i området har varit en minskning av animalieproduktionen medan växtodlingen intensifierats.
- Andelen trädad eller obrukad mark har minskat kraftigt och ligger i nivå med den obligatoriska uttagsplikten.
- Priset på mark och arrenden har skjutit i höjden. Detta har gynnat ägarna men försvårat för dem som har velat expandera arealmässigt.
- Strukturomvandlingen har gått något snabbare än genomsnittet i Skåne. Detta innebär att mer än ett jordbruk av fyra har försvunnit de senaste tio åren. Strukturomvandlingen har gått snabbast i de riktigt tätortsnära områdena.
- Marken på de avvecklade företagen har sugits upp av andra som expanderar. Detta har medfört att antalet större växtodlingsföretag har ökat medan övriga typer av företag har minskat.
- Arealen åker har dock minskat snabbt i området. Den viktigaste orsaken är att den har gått till bebyggelse och vägar. Även här är det de riktigt tätortsnära områdena som har haft snabbast förlopp. Denna konkurrens mellan livsmedelproduktion och exploatering förstärks ytterligare genom en ökad efterfrågan på biobaserade bränsleprodukter.
- Betesmarkerna har också minskat i snabb takt. Detta beror till stor del på att marken har gått till bebyggelse och vägar men det är också en följd av brist på betesdjur.
- Antalet betande djur (nötkreatur och får) har minskat kraftigt i området. En fjärdedel av nötkreaturen försvann mellan 1993 och 2003. Antalet får har också minskat kraftigt.
- Många enheter är fortfarande för små för att hålla en komplett maskinpark. Inledda maskinstationer har istället blivit ett vanligt sätt att hålla nere maskinkostnaderna.
- De trender som redovisats för produktionen i området bedöms inte ha haft någon större påverkan på växtnärläcksage och bekämpningsmedelsanvändning i stort. Den snabba strukturrationaliseringen har dock lett till en koncentration av djuren till ett fåtal större produktionsplatser vilket kan leda till högre växtnärläcksagebelastning lokalt.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor, skyddszoner och våtmarker har bidragit till att minska miljöbelastningen i området.
- Fosforförlusterna har sjunkit väsentligt sedan 90-talet men ligger fortfarande på en hög nivå. Kvävehalterna i vattendragen tenderar att minska.
- Tillgången på torsk i Öresund är, till skillnad från i de flesta andra havsområden, relativt god. Det beror sannolikt på det trålfiskeförbud som sedan 1933, enligt en konvention mellan Sverige och Danmark, gäller i området. Den trots förbudet under många år förekommande tjuvrålningen bedöms inte nämnvärt påverka bestånden men försvårar givetvis fisket för de nätfiskare som får sina redskap borttrålade. De mycket speciella förhållanden som råder i sundet med kraftiga strömmar och ibland nyckfullt väder försvårar för fiskare från andra områden utan lokalkännedom och bidrar därmed också till ett lägre fisketryck. Antalet fiskare är minskande men en del har funnit ett sätt att öka sina inkomster genom förädling av egenfångad fisk och i flera hamnar har man startat små fiskbutiker.
- Tätorterna inom området har under hela perioden varit under exploateringstryck. Vissa attraktiva kustsamhällen har expanderat tämligen kraftigt liksom tätorter belägna efter Pågatågslinjer. Etableringen av fritidshus inom området har dock varit relativt blygsam.
- Närheten till stora och varierande arbetsmarknader har medfört till "tätortsnära landsbygdsboende" är attraktivt för många personer. Det kan variera från hästgårdar till entreprenören som bedriver verksamhet i gamla redskapslokaler för lantbruket. Trenden bedöms fortsätta.
- Ven. Området har naturliga förutsättningar för rekreation och en Spa-verksamhet har utvecklats och beviljats marknadsföringsstöd.
- Odling av nischgrödor/kryddor med Ven som varumärke har utvecklats.
- Området har haft en omfattande odling av grönsaker. Växthusproduktionen är sedan tidigare omfattande.
- I området finns ett antal större tätorter vilket skapat underlag för satsningar i dess närområden. Gårdsbutiker, utedagis m.m.
- Hästar. Lantbrukare har ställt om sina tomma ekonomibygnader till att inackordera hästar samt eventuellt tillhandahålla grovfoder. Andra exempel på hästsatsningar är ridhus, ridleksskolor m.fl. aktiviteter.
- Golfbanor.
- Närheten till kontinenten via Öresundsbron har medfört att utländska turister sökt sig till området.

Odling av fånggrödor och förskjutning av höstens jordbearbetning har bidragit till att minska områdets miljöbelastning.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

De stora jordbruken på slätten kan antas vara bärkraftiga varför den grundläggande strukturen på landsbygden är tämligen stabil. Driftsriktningen kan emellertid komma att förändras med hänsyn till konsekvenserna av en globaliserad marknad och såväl inhemsk som internationell konkurrens. Detta medför också konsekvenser för bekämpningsmedelsanvändningen och växtnärbelastningen i området.

Sammansättningen av grödor och intensiteten i odlingen gör att bekämpningsmedelsanvändningen är hög sett i ett skånskt perspektiv och behöver minska med hänsyn till risken för förorening av yt- och grundvatten. Andelen ekologisk produktion är marginell i området. Samtidigt ger en hög befolkningstäthet i området goda förutsättningar för avsättning av ekologiska produkter på den lokala marknaden.

Områdets kustnära läge i ett kraftigt utdikad och kulverterat landskap gör att markanvändningen i området har betydande påverkan på havet. För att belastningen på kustmiljö, vattendrag och grundvatten ska minska till en långsiktigt hållbar nivå krävs ytterligare incitament och åtgärder mot växtnärläckage.

Samtidigt är djurtätheten låg och tyngre jordar ger något lägre kväveförluster än i områden med större andel läckagebenägna jordar. Fosforförlusterna har sjunkit väsentligt sedan 90-talet men ligger fortfarande på en hög nivå. Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva åtgärder mot övergödning bedöms vara goda i området.

Den höga intensiteten i odlingen med-

för en betydande risk för förorening av områdets grundvatten. Särskilt känsligt i detta avseende är de mindre delar av området där jordarten domineras av lätta, mer infiltrationskänsliga jordar.

Bristen på betesdjur är påtaglig. Där våtmarker skapas för biologisk mångfald och som närsaltfällor finns stort behov av betesdjur liksom längs kusternas strandbete och längs ådalarna.

Slätten är känslig för storskaliga anläggningar eftersom de visuellt kan bli mycket dominerande.

Utvecklingen av tätortsnära rekreationsområden med skogar etc. kan sudda ut den karakteristiskt skarpa gränsen mellan stad och land.

I några fall finns tendenser till att bygga samman tätorter och byar, en utveckling som minskar möjligheterna att förstå områdets förändring i ett historiskt perspektiv.

Ur biologisk synvinkel finns stora utvecklingsmöjligheter i området. Många arter av fågel, bottenfauna, grodor m.m. är beroende av att spridningskorridorer kan upprätthållas eller återskapas. Denna typ av åtgärder bör samordnas med skyddszoner intill vattendrag och behovet av rekreationsytor som rid- och vandringsleder.

Städernas ytterområden byggs ut till identitetslösa ingenmansland. Nya handels-etableringar och industrier i städernas ytterområden innebär att dessa förlorar sina särdrag. Utbyggnaden kan i vissa fall medföra att byar byggs samman vilket är negativt för kulturmiljön. Ett ökat tryck på ny bebyggelse förekommer i äldre samhällen framför

allt i de orter som har tillgång till järnväg. Förtätningar är i många fall möjliga men det är viktigt att ny bebyggelse anpassas i fråga om struktur och skala.

Strukturrationaliseringar leder till uppkomsten av överlopsbyggnader.

Endast ett fåtal landskapselement finns kvar. Det är viktigt att antalet inte minskar.

Infrastruktur och samhällsutbyggnaden i övrigt leder till att antalet "tysta" områden som idag redan nästan är obefintligt krymper. Detta påverkar upplevelsen av kulturmiljöer m.m.

Även om situationen för torsken i Öresund är bättre och mer stabil än i andra områden drabbas även öresundsfiskarna av restriktionerna i Östersjöns torskfiske och framtidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är osäker. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i fisket efter ål. Om inte beståndssituationen för torsken i Östersjön förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta. Förekomsten av multen kan dock minska då denna gynnas av varmvattensutsläppen från Barsebäcks kärnkraftverk

Frukt- & grönsaksodlare riskerar att konkurreras ut av billiga importerade alternativ.

Svårigheter att bruka ett landskap som är "sönderhugget" av infrastruktur och förstäder.

Skyddszoner är en åtgärd som har flera effekter. Områdets behov av rekreationsstråk, biologiska spridningskorridorer och växtnärbuffert intill vattendrag sammanfaller här.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Stabil jordbruksproduktion är positivt för den långa brukningskontinuiteten. Jordbruksföretagandet bör ges hög prioritet i området och dess utvecklingsbehov bör prioriteras.

Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar områdets lantbrukare.

Ett mellankommunalt samarbete är önskvärt för att klargöra gränserna för ianspråktagande av jordbruksmark för nytt boende, infrastruktur och industrilokalisering. Tillgången till tätortsnära rekreationsområden bör behandlas inom ramen för kommunernas översiktliga planering.

En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändig både med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreationsvärden längs kusten för att skydda Västerhavet, Öresund och Östersjön i stort. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området.

Alléer samt trädgångar och parker runt gårdar och byar har skapat ett karaktäristiskt landskap. På grund av hög ålder och trädsvjukdomar har trädens inslag i området minskat med negativa konsekvenser för upplevelse och förståelse. Befintliga trädmiljöer bör bevaras och i förekommande fall återskapas. Nya trädmiljöer bör upprättas i anslutning till befintlig och planerad bebyggelse.

Åtgärder för att säkerställa befintlig ädellövskog prioriteras.

Ur biologisk synvinkel finns stora utvecklingsmöjligheter i området. Behoven hos många arter av fågel, bottenfauna, grodor m.m. av spridningskorridorer bör tillgodoses genom att existerande korridorer upprätthålls eller att nya korridorer skapas, t.ex. i anslutning till återskapande av vattendrag i området. Dess åtgärder bör samordnas med skyddszoner intill vattendrag och utformas med beaktande av behovet av rekreationsytor såsom rid- och vandringsleder. Genom Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan fullåkersbygden berikas med småbiotoper för att öka mångfalden.

Utökad rådgivning om odlingslandskapets natur- och kulturvärden bör prioriteras för att öka kunskapen om behovet av fler småbiotoper och vikten av att löpande underhålla befintliga kulturelement i detta karaktärslandskap.

Förändringar av produktionsinriktning och växtföljd bör stimuleras för att få ner växtnäring- och bekämpningsmedelsanvändningen i området. En ökad satsning på odling av grödor för energiproduktion minskar bekämpningsmedelsanvändningen och risk för läckage och erosionsförluster av växtnäring minskar. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är de delar av området som är inströmningsområden för grundvattenbildning, dricksvattentäkter eller i närheten av vattendrag.

Eftersom området ligger vid havet och är kraftigt utdikad och kulverterat så behövs åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och renar vattnet från kväve och fosfor. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på åtgärder. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreationsstråk.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas särskilt i biflöden eftersom risken för skada på fisk är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag. Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av trädplantering och zoner skonade från rensning längs vissa åar.

Kunskap är en viktig del i arbetet med miljöanpassning i jordbruket. Greppa Näringen fyller här en viktig funktion. www.greppa.nu

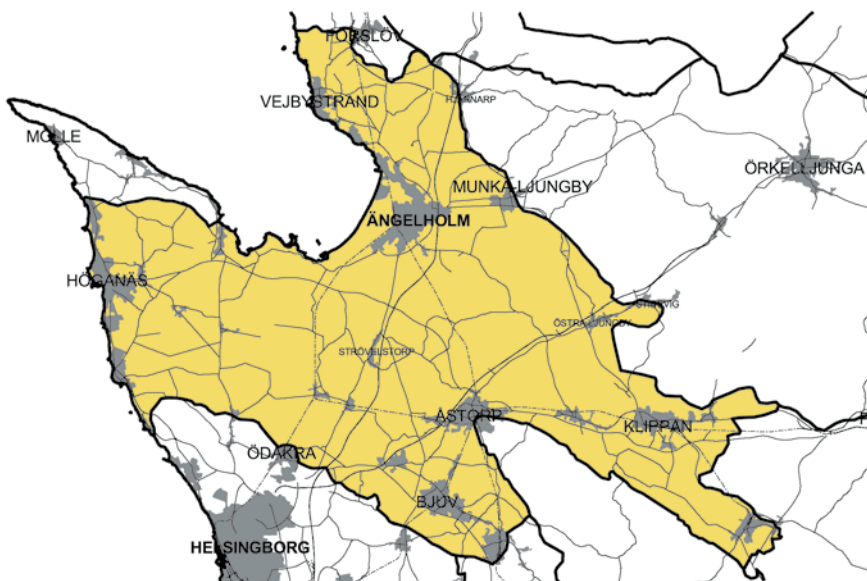
Områdets stora brist på allemansrättslig mark gör behovet av rekreationsstråk påtagligt.

Slättens karaktärsselement, som pilevallar och alléer, är viktiga. Behov av riktad stöd för vård. Behov av regeländring så att även yngre pilevallar och alléer kan medges stöd.

Jordbruksverkets slättbygdsstrategi bör användas till att berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

Bevarande av och restaurering av slättermarker längs områdets åar och bäckar och strandbeten vid kusten är viktigt för områdets natur- och kulturvärden.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Området har lokala, väl avgränsade, visuella brister och saknar samtidigt visuella element av större betydelse.

Integritet

Landskapet är till största delen en produkt av jordbrukets utveckling de senaste 50 åren. Landskapet är relativt opåverkat av pågående strukturrationalisering i jordbruket och nyare exploateringar är väl avgränsade.

Identitet

Den landsbygdskaraktär som präglar landskapet ger en måttlig platskänsla men regionalt sett har detta skånska landskap en viktig karaktär.

Sällsynthet

Landskapstypen täcker en betydande del av länet man är nationellt sett ovanlig. Ängeltofta och farmarna är en för Skåne ovanlig företeelse. Strukturen är tämligen intakt även om den störs av moderna inslag.

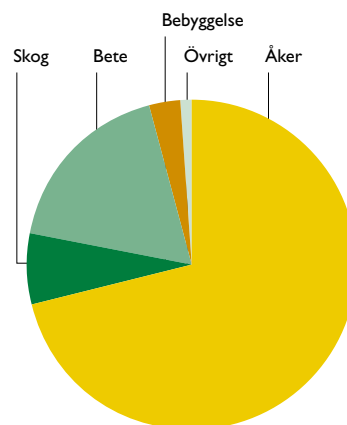
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets bedöms enligt ovan stående som ett karaktärsområde av regional betydelse.

Nyckeltal

Total areal	672 km ²
Varav vatten	3 km ²
Invånare	139 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Ängelholmsslätten innefattar Rönne å-dalen och omgivande slättland och ligger i Ängelholms, Höganäs, Helsingborgs, Åstorps, Klippans och Örkelljunga kommuner. Området kan karaktäriseras som en platt fulläkersbygd på sedimentberggrund. Dess gränser är klart definierade av skogsbryn på sluttningarna i norr och öster. I söder är gränsen för området mindre tydlig, eftersom området gränsar till slättlandskapet Lund/Helsingborg. Detta senare har dock en mera urban karaktär, präglad av närheten till större befolkningsskoncentrationer.

Berggrunden består huvudsakligen av yngre lerskiffar. Vid Åstorp finns kollager som brutits tidigare. Jordarterna består huvudsakligen av ler- och sandjordar och isälvsavlagringar, de senare vid Ängelholm och i Klippan. Jordmånen kan karaktäriseras som stabila till instabila brunjordar. Höjden över havet är mellan 0 (vid kusten) och 50 meter. Naturgeografiskt tillhör området i väster Skånes sediment och horstområde och i öster Nordöstskånes barrskogslandskap, och landformen kan beskrivas som slättlandskap. Vegetationsperioden är ca 215 dagar och nederbörden är ca 650–700 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i huvuddelen av området och upp till 300–400 mm/år i nordöstra delen. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Rönne å, Vege å och Görslövsån och deras biflöden rinner genom området på väg till sina utlopp i Skälderviken. Större delen av området ingår i Vege å avrinningsområde. I området, som är det fjärde mest utdikade i länet sett till längd dikningsföretag per km², finns 67 mil dikningsföretag. Särskilt Vege å och Görslövsån är kraftigt påverkade av dikning.

Täta jordlager skyddar till viss del den rikliga tillgången på grundvatten i jord som finns inom området. Delvis finns isälvs sediment som går i dagen, som är mer sårbara.

Naturlandskapet

Ängelholmsslätten är idag en modern fulläkersbygd. Naturvärdena är främst knutna till vattendrag såsom Rönne å och kusten. Rönne å är Skånes näst största å och är klassad som nationellt särskilt värdefull. Den är särskilt intressant ur fiskesynpunkt med ett stort antal fiskarter, t.ex. havsvandrande lax, öring och havsnejonöga och en rik bottenfauna. I Rönne ås vattensystem finns även samtliga sju inhemska stormusselarter representerade. Biflödena Pinnån och Bäljane å är båda utpekade som nationellt värdefulla vattendrag. Längs Rönne å finns fortfarande ängsmarker som sköts genom slåtter och som har höga fågelvärden. Rössjöholmsån, det sista biflödet till Rönne å före kusten, är klassad som nationellt särskilt värdefullt vattendrag och dess biflöde Käggleån som regionalt särskilt värdefull är rätdad och dikad i sina nedre delar på slätten men relativt orörd i sina övre delar. Områdets vattendrag har generellt en hög produktion av havsöring samt hyser sällsynta arter som lax och sandkrypare.

Vid kusten finner man fortfarande enstaka hävdade strandängar med höga floravärden och som är viktiga för fågellivet. Längs kusten förekommer grunda vattenområden som är värdefulla som yngelplatser för fisk. I Öresund finns förhållandevis starka fiskbestånd av torsk, flatfisk, öring och sjurygg. I Skälderviken är fiskbestånden avsevärt svagare. Stora delar av Skälderviken är utsedda till Ramsarområde och Natura 2000-område. Vid Vege ås mynning i Skälderviken finns sedan tidigare ett marint reservat. Tillgången på småfisk är viktig för fågellivets förutsättningar.

I fulläkersbygden är naturvärdena knutna till bland annat äldre hägnader, mindre skogsdungar, parker, kyrkogårdar, äldre trädgårdar och gårdsmiljöer.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	449 ha
Naturvård NBO	7 817 ha
Ramsar-områden	160 ha
Friluftsliv, RI	5 161 ha
Naturvård, RI	6 409 ha
Kulturmiljö, RI	2 412 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	408 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	183 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

I större delen av detta område råder en lantlig karaktär vilken domineras av gårdar omgivna av lövträdslundar.

Skogen i områdets utkanter bidrar till en mera intim känsla i det mäktiga åkerlandskapet.

Kulturlandskapet

I området finns en hel del fornlämningar, framför allt i kustnära lägen. Mest frekventa är högar från bronsåldern.

Rönne ås mynning var tidigt viktig för handel och försvar. Vid mynningen finns lämningar av den medeltida staden Luthertun, som ersattes av Ängelholm och borgen Rönneborg, på en ö i ån. Efter krigshärjningar flyttades Luthertun till ett nytt läge uppströms ån. Ängelholm fick stadsrättigheter 1516. Ängelholmsslätten domineras av några större gods. Äldst är Vegeholm och Kulla Gunnarstorp. Störst betydelse fick dock Ängeltofta som under framför allt tidigt 1800-tal genomförde ett radikalt skifte av sina marker. Flera farmer uppfördes och vid en redskapsfabrik tillverkades några av landets första jordbruksmaskiner. Ängeltofta hade också egen hamn vid Skepparkroken. Strukturen med huvudgård och farmer dominerar fortfarande slätten.

Slottet Vrams Gunnarstorp har en väl sammanhållen slottsmiljö med anor från medeltiden. Slottet är strategiskt beläget vid foten av Söderåsens sydvästra sluttning, har en 300-årig parkanläggning och väl bevarad djurgård (skyddat område för vilt).

Byarna ligger tämligen tätt i slättens periferi. De har då haft marker både på slätten och upp på åsen. Ett tydligt exempel på detta är byarna utefter vägen Munka-Ljungby–Förslöv. Framför allt under 1700- och 1800-talen var problemet med sanddrift utefter kusten omfattande. Det är i detta sammanhang Kronoskogen skall ses.

I området finns många spår från brytningen av stenkol. Ett välkänt landmärke är t.ex. ”bunken” vid Nyvång, ett gruvsamhälle som dessutom har en intressant stadsplan. Höganäs framväxt skall också sättas i relation till gruvsdriften. Här har också funnits flera tegelbruk. Under 1800-talets andra hälft byggdes järnvägsnätet ut. Flera

stationssamhällen utvecklades ur gamla byar.

Vid Öresundskusten kom flera fiskelägen att växa fram men även i Skålder-viken förekommer fiskelägen. Dessa har idag vuxit till fritidsbyar med många sommarboende. Längs kusten växte också upp planerade fritidsområden, som t.ex. Ängelholms havsbad.

Området är expansivt, vilket tar sig uttryck i omfattande nybyggnation av bostäder och industrier men även utveckling av infrastrukturen.

Landskapets fysionomi

Blandad odlingsmark har utvecklats på de högklassiga jordarna i området varvid ett landskap med stora fält skapats. Den öppenhet som uppkommer vid denna skötselform reduceras av förekomsten av fältgränsträd, buskar, lundar, alléer och större bestånd av skog som tillsammans skapar mera rumsligt avgränsade landskap. Denna rumsliga karaktär blir mera påtaglig i periferin, vid övergången till de höglänta åsarna.

De större bosättningarna i området ligger till övervägande del i utkanterna och har bara lokal visuell effekt på landskapet. Områdets enhetlighet påverkas av kommunikationskorridorerna: vägarna E4, E6 och järnvägarna. Den svagt böljande topografin i stora delar av området maskerar dock till en del infrastrukturens visuella effekt på landskapet. I större delen av detta område råder en lantlig karaktär vilken domineras av gårdar omgivna av lövträdslundar. Gårdarna sammanlänkas av mindre vägar som slingrar sig genom landskapet. Vindkraftverk och poppelträdrader är dominanta element på horisontlinjen. Dessa utgör, tillsammans med energiskog och granplanteringar, starka lokala landskapselement.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 7% av områdets yta eller 0,05 hektar/invånare.

De högklassiga jordarna i området saknar ofta fältavgränsningar vilket ger en utsatt karaktär.

Landskapets egenskaper

- Storskaligt åkerlandskap med ett betydande inslag av träd i form av fältgränser och lövskogsdungar
- Rumslighet och skyddad karaktär skapad av förekomsten av träd och de närliggande skyddande åsarna
- Nya tillägg i form av skogsplanteringar med gran och energiskog upplevs ofta som främmande i landskapet
- Större bosättningar och viktiga kommunikationskorridorer utgör lokala störningar i förhållande till landskapets enhetlighet i övrigt
- Rönne å, Vege å och deras biflöden ger variation till topografi och marktäckning
- Ängeltofta och farmarna
- Gruvsdriften
- De relativt unga städerna Ängelholm och Höganäs
- Kronoskogen
- Ängelholms havsbad
- Fiskelägen som utvecklats till fritidsbyar

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Ängelholmsslätten

7 %

0,05 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Ängelholmsslätten är ett område med delvis mycket bördig mark. De bästa åkerjordarna i området hör till åkerjordklass 8–10. 1 200 ha av dessa har exploaterats sedan 1960. Skördarna är höga och odlingen är till stor del inriktad på spannmål och oljeväxter. Två tredjedelar av åkermarken används till dessa grödor. Den återstående tredjedelen av åkermarken används främst till specialgrödor som sockerbetor, ärtor, köksväxter och potatis. Det finns dock också områden med mindre bördiga marker och en hel del betesmarker insprängda i området. Viss odling av vall förekommer på sämre åkrar. Obrukad eller trädad mark förekommer också i något högre grad än vad som är obligatoriskt i EU:s stödssystem. Området har en relativt omfattande animalieproduktion med svin, mjölkkor nöt och fjäderfå. Djurtätheten är högre än genomsnittet i förhållande till den totala ytan men lägre än genomsnittet i förhållande till arealen åkermark. Arealen betesmark är dubbelt så stor som vad områdets betesdjur förväntas hålla öppet med lämpligt betestryck. Ungefär 4 % av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är något lägre än genomsnittet för Skåne.

Företagsstrukturen är relativt lik genomsnittet för Skåne. Möjligen finns en tendens till en något högre andel växtodlingsföretag. Det vanligaste företaget i området är växtodlingsföretag med cirka 50 hektar åker. Nästan hälften av skogsmarken ägs av större skogsägare med mer än 500 ha skog. Företagsledaren i jordbruksföretag har en medellålder på 50 år och 36 % kommer nå pensionsålder 2013.

Området omfattar fiskehamnarna Häljaröd och Jonstorp i Skälderviken samt Nyhamnsläge, Höganäs, Lerberget, Viken och Domsten i Öresund. Dessa bedöms utgöra hemmahamnar för ett tiotal licensierade yrkesfiskare. Småskaligt fiske efter torsk med nät är det dominerande fisket men ålfisket med bottengarn och ryssjor har fått en större betydelse under de senaste åren. I övrigt bedrivs nätfiske efter sill och flatfisk. En del fiskare bedriver även ett blandfiske i Kattagatt efter sill, stenbit, flatfisk och skaldjur. En stor förekomst av säl

omöjliggör dock yrkesmässigt fiske i stora delar av Skälderviken.

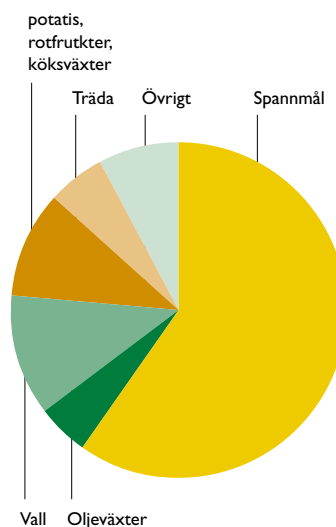
Detta område hyser goda förutsättningar för att utveckla en näring kring sportfiske. Fiskbestånden i Öresund erbjuder ett av de bästa havsfiskena efter torsk och flatfisk i norra Europa, ett mycket bra kustfiske efter öring, näbbgädda samt fiske i Rönne å efter lax och öring. I stora delar av Rönne å saknas organisation för fiskets förvaltning vilket är ett måste för en fullt utvecklad förvaltning av ån. De relativt goda förutsättningarna i kombination med närheten till stora befolkningscenter gör förutsättningarna goda för utvecklingen av sportfiskerelaterad verksamhet.

Området har 14 vindkraftverk (2004) fördelade över mellersta och västra delen som är visuellt tydliga i landskapet. Antalet vindkraftverk har ökat successivt med åren liksom effekten på de nyanlagda vindkraftverken; produktionen har ökat med 65 % sedan 1997.

Typiskt för det låglänta odlingslandskapet är att det finns få besöksmål utanför tätorterna. De som finns är golfbanor, stränder, Wrams Gunnarstorps slott och Tomarps Kungsgård. Rönne å har betydelse för det rörliga friluftslivet, sportfiske och kanotpadddling.

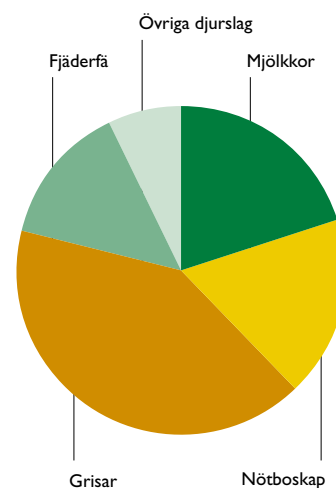
Åkeranvändning

Total åkerareal 46 805 ha

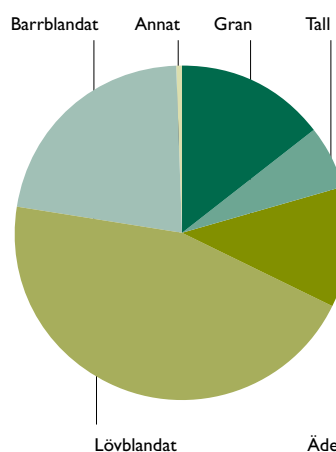
Djurbestånd

Djurenheter	14 510
DE/km ²	21,6
DE/hektar åker	0,30
DE/hektar jordbruksmark	0,24

Trädslag

Total skogsareal 4 600 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	93 227 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	139	102
Boende utanför tätort:	11 187 inv, 12%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	17	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	11%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	12,0 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,3 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Området har haft en tydlig folkökning i såväl tätorter som på landsbygden. Omfattande omvandling av fritidshus till permanentboende främst vid Skälderviken och Viken kan antas. Antalet nybyggda småhus har varit 1 058 och antalet nybyggda fritidshus 72. Det råder stort exploateringsstryck för nyproduktion av bostäder i kustnära lägen. Andelen barn och ungdomar (0–19) är oförändrad, andelen yngre (20–34) minskar medan åldersgrupperna 35–64 respektive 65+ ökar.

Arbetslösheten har ökat något i området.

En något större andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort. Mönstret är likt i övriga angränsande områden förutom område 24 (Bjärehalvön) och 26 (Lund- Helsingborg slätt).

Området är väl försörjt med dagligvaruhandel. Det är en liten andel av befolkningen som har mer än 5 kilometers bilväg till butik. Affärerna är belägna i tätort eller småort.

Miljöaspekter

Betydande inslag av erosions- och utlakningskänsliga jordar medför mycket stor risk för läckage och erosionsförluster av såväl fosfor och kväve som bekämpningsmedel till yt- och grundvatten.

Ängelholmsslättens omfattande animalie- och växtodlingsproduktion medför en hög belastning av växtnäring i området. Det totala antalet djur i området är stort och djurtätheten relativt hög. Ammoniakavgången från djurhållningen i området bedöms därmed vara av större betydelse både lokalt och för Skåne som helhet jämfört med huvuddelen av de övriga landskapstypsområdena. Växtodlingen är omfattande och huvudsakligen inriktad på spannmålsodling, raps, sockerbeter och potatis vilket leder till en hög bekämpningsmedelsanvändning i området.

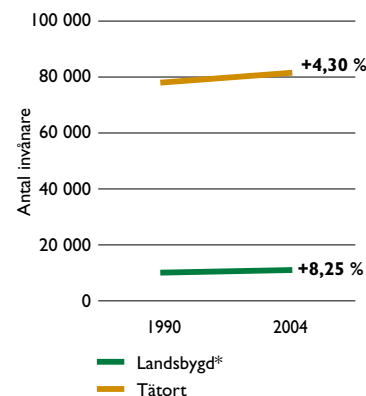
Samtidigt som flera av vattendragen i detta område har höga biologiska värden

är belastningen av närsalter mycket hög på Ängelholmsslätten. Kågleån närmast kusten har tidvis extremt höga halter av fosfor. Kågleån och Rössjöholmsån påverkas på slätten av intensivt jordbruk och dagvattenutsläpp från Ängelholms flygplats.

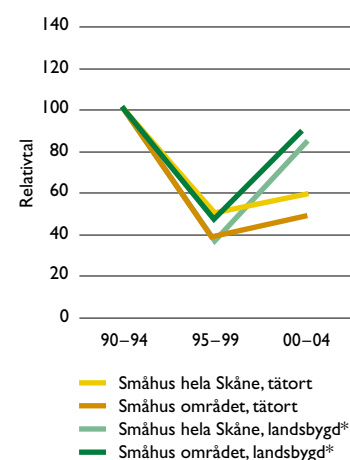
Vege å har höga till extremt höga halter av kväve och fosfor till följd av belastning från jordbruk såväl som reningsverk. Flera bekämpningsmedel har hittats i anmärkningsvärda koncentrationer.

De miljöåtgärder som vidtas i form av t.ex. insädd av fånggröda och vårbearbetning är av stor betydelse för miljöbelastningen på Skälderviken. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 1 058 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 72 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	10–15	12,5
Vårbearbetning	4	4–6	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i de bördigare delarna av området. Där har sockerbetor, trädgårdsväxter, ärtor och potatis gett en god ekonomisk bärkraft. Det är också ett av de områden i Sverige där spannmålsodlingen fortfarande är ekonomiskt bärkraftig utan kopplade stöd.
- I de mindre bördiga delarna har produktionen minskat. Där har andelen trädad eller obrukad mark ökat och ligger nu långt över den obligatoriska uttagsplikten.
- Generellt har trenden i området varit en minskning av animalieproduktionen.
- Mjölk är en av de produktionsgrenar som har minskat mest. Mer än var fjärde mjölkko har försvunnit mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket.
- Svinproduktionen har minskat i samma takt som mjölken, det vill säga med en fjärdedel på tio år.
- Det minskade antalet djur har bidragit till att minska belastningen av växtnäring i området. Djurtätheten är emellertid fortfarande hög och en stabil växtodlingsproduktion i de bördigare områdena med hög andel specialgrödor medför fortsatt mycket hög belastning av växtnäring och bekämpningsmedel.
- De miljöätgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor och vårbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- Strukturuomvandlingen har gått något snabbare än genomsnittet i Skåne. Detta innebär att mer än vart fjärde jordbruk har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har oftast sugits upp av andra som expanderat. Arealen åker har dock minskat relativt snabbt i området. Den viktigaste orsaken är att den har gått till bebyggelse och vägar. Vissa sämre marker och arealer som ligger lite svårtillgängligt har dock blivit ointressanta att bruka.
- I området finns det bland de större skogsägarna ett stort intresse för nya produktionsformer med bl.a. lärk, björk och ek.
- Förstudier och vidare projektering för produktion av biobaserad fjärrvärme har förekommit i området.
- Ett antal växthus finns i området, vissa av odlarna har satsat på egna varumärken och på vissa håll kompletterat med egna gårdsbutiker (t.ex. Vikentomater).
- Området runt Skälderviken har i flera år haft en hög frekvens av turister under sommarhalvåret. Detta har skapat underlag för investeringar i form av övernattningslägenheter, mindre serveringar osv.
- De sydvästra delarna som gränsar mot Söderåsen med dess tilltalande natur har skapat möjligheter för turistsatsningar med naturupplevelser som bas.
- I samband med att gårdar har rationaliserats, djurproduktionen avvecklats och tätorterna växt sig större har lantbrukarna diversifierat sig inom olika former av entreprenörsinriktningar (Farmartjänst m.m.).
- Fortsatt tätortsutbyggnad.
- Fritidshus konverteras till permanentboende.
- Fiskbestånden i Öresund är, till skillnad från i de flesta andra havsområden, relativt goda. Det beror sannolikt på det trålfiskeförbud som sedan 1933, enligt en konvention mellan Sverige och Danmark, gäller i området. Den trots förbudet under många år förekommande tjuvtrålningen bedöms inte nämnvärt påverka bestånden men komplicerar givetvis fisket för de nätfiskare som får sina redskap borttrålade.
- De mycket speciella förhållanden som råder i sundet med kraftiga strömmar och ibland nyckfullt väder försvårar för fiskare från andra områden utan lokal-kännedom och bidrar därmed också till ett lägre fisketryck. I Kattegatt är beståndssituationen beroende på högt fisketryck, övergödningsproblem och sällförekomst sämre än i Östersjön. Antalet fiskare i båda havsområdena minskar.
- Skäldervikens strandängar erbjuder viktiga häckningsplatser för vadarfåglar som t.ex. skärfläcka och olika tärnor. Det är också en viktig rastplats för flyttfåglar och övervintrande rovfåglar. Framförallt tärnorna har drabbats hårt av ökad störning från friluftslivet i området.
- Det tidigare vidsträckta beteslandskapet har i takt med exploateringen av kuststräckan minskat och begränsats till Rönnen, Sandön och strandängsområdena mellan Jonstorp och Farhult.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Jordbruksproduktionen är stabil och stora arealer har hög bördighet. Grödfördelningen är bred och området har stor andel grönsaker. Djurhållningen minskar där emot i området. Exploateringen för vägar och bebyggelse har varit stor och 3,7 % av den bördigaste åkerjorden har försvunnit av denna orsak.

Kustnära bebyggelse har uppförts i sådan omfattning att smärtgränsen är nådd. Kusten och framför allt ”mellanrummen” tål inte mer.

Både avseende markanvändning och ur ett visuellt perspektiv är området och gårdarna kring Ängeltofta känsliga för större landskapsförändringar i form av nya anläggningar etc.

Bristande beläggning av turister i området – många etableringar som avser boende/mat m.m. för turister har svårt att under några få sommarmånader få bärighet i sin rörelse.

Stigande fastighetspriser minskar möjligheten för lokalbefolkningen (även företag i etableringsfasen) att investera i byggnaden. Fritidsboende och bostadsjordbruk ökar.

Framtida energipolitik avgör förutsättningarna för att odla energigrödor.

Importtryck avseende utländska grönsaker och frukter.

Strukturrationaliseringar leder till uppkomsten av överlopsbyggnader.

Farmstrukturen är sannolikt ganska stabil. Det som kan innebära stora konsekvenser är en eventuell utbyggnad av landningsbanan vid gamla F 10 och hur man avser utnyttja området norr om befintlig bana.

Salixplanteringar på slätten kan inverka menligt på upplevelsen.

I delar av de etablerade stugområdena pågår en förändring från fritidsboende till permanentboende. Detta leder ofta till behov av om- och tillbyggnader som kan vara negativa för kulturmiljön.

I området finns några gruvsamhällen med sina rötter i den omfattande stenkolsbrytningen. Här har uppkommit en särskild form av överlopsbyggnader med industriell karaktär.

Gruvsamhällenas arbetarbebyggelse har en negativ bakgrund och upplevs därför sakna värde både hos boende och kommunala företrädare. Kraftiga ombyggnader har

Kväveeffektiv stallgödselhantering är viktigt både ur ekonomiska och ekologiska aspekter.

gjorts i flera av dessa miljöer.

Även om situationen för torsken i Öresund är bättre och mer stabil än i andra områden drabbas även öresundsfiskarna av restriktionerna i Östersjöns torskfiske och framtidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är osäker. I Kattegatt är torskbeståndet hårt nedfiskat. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i fisket efter ål. Om inte beståndssituationen för de viktigaste målarterna förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta.

På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust- och havsfiske.

En hög belastning av växtnäring och hög användning av bekämpningsmedel i kombination med områdets kustnära läge, ett kraftigt utdiket och kulverterat landskap med få våtmarker och ett betydande inslag av erosions- och utlakningskänsliga jordar medför en mycket stor påverkan på områdets yt- och grundvatten. Områdets tyngre lerjordar medför mindre risk för läckage av kväve men vid dålig markstruktur en ökad risk för förluster av fosfor genom såväl yterosion och ytavrinning som inre erosion.

Skälderviken är särskilt känslig och har allvarliga övergödningssproblem. Över-

gödningen ger negativa konsekvenser för Skälderviken som uppväxtområde för fisk, övrigt djurliv och rekreation i området. Fågellivet i Skälderviken är beroende av en rik bottenfauna och tillgång på småfisk i det grunda vattnet. Negativ inverkan på fiskars lek- och uppväxtområden utgör alltså i sin tur ett hot mot fågellivet. Exempel på faktorer som bidrar till att förvärra situationen utöver närsalttransport är låg vattenomsättning, hög transport av organiskt material till viken tillsammans med predation på fiskbeståndet från säl och fiske.

Grundvattenförekomsterna i området behöver sannolikt ett utökat skydd. I anslutning till dessa är det särskilt viktigt att minimera bekämpningsmedelsanvändningen och att optimera gödselgivor m.m. Fortsatt miljöersättning för skötsel av naturbetesmarker och slättermarker.

Bevarande av slättermarker längs Rönne å och strandbeten vid kusten är viktigt för områdets natur- och kulturvärden.

Bättre avvägning mellan tätorts- och infrastrukturutbyggnad och jordbruksproduktion. Använd marken till det den är bäst lämpad för.

Jordbruksverkets slättbyggsstrategi kan berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

Regionalt prioriterad ersättning ska ha sådan omfattning och regional frihet att insatserna bidrar till det 16 miljömålet.

Genom betesavtal bättre reglera skötseln.

Mycket liten allemansrättslig mark i området.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Odling och företagande i området med inriktning på livsmedelsförädling bör stödjas. Förutsättningarna är goda för att koppla ihop olika produktionsgrenar och i samverkan med kommunerna marknadsföra närproducerade livsmedel. Projekt för samverkan och marknadsföring bör ges företräde till stöd.

Den strukturrationalisering i området som pågår, då framförallt arealmässigt, kan breddas och stimuleras på olika sätt. Kompetensutvecklingsinsatser inom företags ekonomi och marknadsföring m.m. bör ges företräde i rådgivning till lantbrukare. Även insatser som utvecklar jordbruksföretagarens roll som arbetsgivare kommer att aktualiseras i samband med storleksrationalisering.

Bevarande av och restaurering av slättermarker längs Rönne å och strandbeten vid kusten är viktigt för områdets natur- och kulturvärden.

Utveckling av närproducerade livsmedel för lokal konsumtion bör stödjas.

Turismen bör utvecklas ytterligare. Kulturmiljön är en resurs att identifiera och bruka. Det gäller till exempel gruvmiljöerna.

Frågan om behov av markresurser för livsmedels- och bioenergiproduktion behöver behandlas inom ramen för kommunernas översiktliga planering.

Det industriella kulturarvet har stor betydelse. Bidrag bör lämnas för säkerställande av gruvindustrin.

En inkomstmöjlighet för en del fiskare kan vara att, liksom bl.a. i södra Öresund, bedriva förädling av egenfångad fisk, och försäljning i egna butiker bör stödjas.

Övergödningssproblemen i Skälderviken kräver särskilda åtgärder. En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändigt både med hänsyn till yt- och grundvatten och rekreativvärden längs kusten. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området.

Det behövs en åtgärdsplan för Skälderviken, som omfattar flera viktiga intressen i området. Exempel på näringar och intressen som berörs är jordbruks- och trädgårdsnäring, fritids- och yrkesfiske, skogsbruk,

Bjärhus gårdsbutik är ett exempel på ett lantbruk som utvecklat och breddat sin verksamhet. www.bjarhus.se

naturvärden i vattendragen och Skälderviken. Rekreativvärden och turistnäring kopplat till kust såväl som inlandsvatten m.m. behöver vägas in.

Åtgärder för att säkerställa befintlig ädellövskog prioriteras.

Omfattningen och spektrat av åtgärder för att minska miljöbelastningen från jordbruket behöver utökas kraftigt. Det behövs även en förändring av växtföljder som innebär mindre bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringssläckage. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är de delar av området som är inströmningsområden för grundvattenbildning, dricksvattentäcker eller i närheten av vattendrag.

En hög djurtäthet i förhållande till totalarealen gör det angeläget att arbeta med gödselmedel och stallgödselrägor för att minska koncentrationen av gödsel i området och förhindra ammoniakförluster och läckage.

Återhållsamhet vid rensning av vattendrag behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det

finns ett stort behov av skyddszoner, trädplantering och zoner skonade från rensning längs vissa åar.

Eftersom området ligger nära kusten och är kraftigt utdikat har åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet mycket hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på åtgärder. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreativstråk.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas, särskilt i biflöden eftersom risken för skada på fisk är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattning, reglerad dränering och bättre bevattningssteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. Detta blir särskilt viktigt nära kusten där den effektiva nederbörden är låg. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

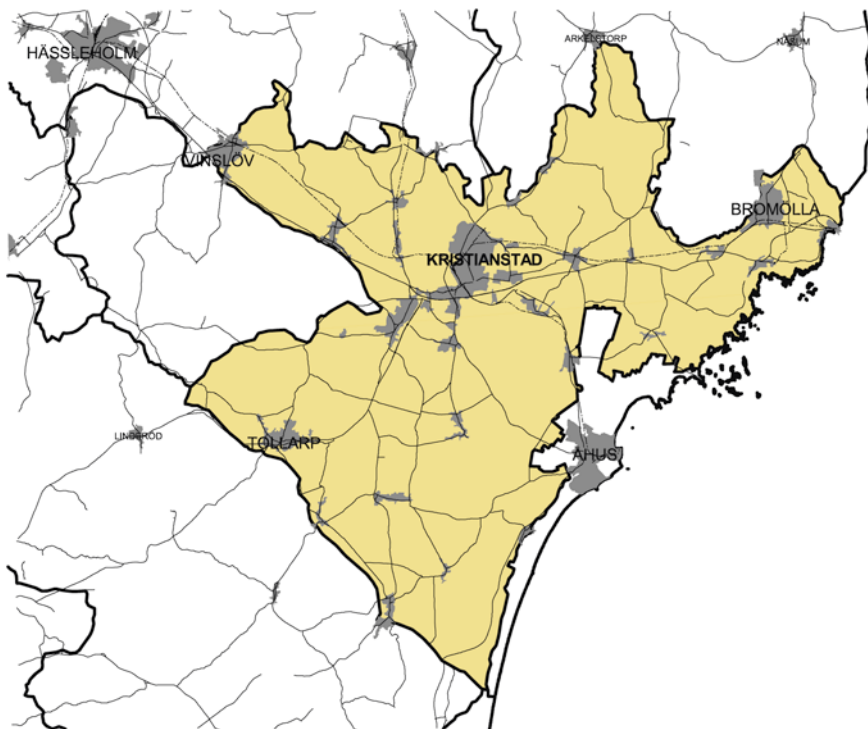
Genom mer ändamålsenliga skyddsföreskrifter och åtgärder mot det illegala fisket torde fiskbestånden kunna förbättras om än i långsam takt. Övergödningen i havet och den stora sällförekomsten motverkar dock denna utveckling.

Arbete med att skapa nätverk för utveckling av landsbygdsboende, rekreation och turism bör stödjas.

Attraktivt boende uppmärksammas i många kommuner. Utveckla projekt med syfte att stärka sambanden historia – identitet – karaktär för att utveckla ett områdes attraktivitet.

Öka tillgängligheten till jordbrukslandskapet och tillgången till allemansrättslig mark genom att knyta samman olika landskapselement genom "beträdor", stråk för gående och ridande i landskapet.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Nyckeltal

Total areal	734 km ²
Varav vatten	35 km ²
Invånare	97 inv/km ²

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den visuella kvaliteten i området förhöjs av mosaiklandskapet som är förhärskande i stora delar av området. Det finns dock generellt inga betydelsefulla visuella fokus inom detta landskap.

Integritet

Även om detta landskap först och främst är en produkt av jordbrukets utveckling under de senaste 50 åren, är detta rationaliserade landskap ett exempel på ett jordbrukslandskap med bibehållna visuella kvaliteter.

Identitet

Den lantliga karaktär som råder i detta landskap ger en medelhög lokal platskänsla som emellertid stärks av den känsla av utsatthet och förekomst av traditionella byggnader, gårdar och vindmöllor som skapar lokalkaraktär i landskapet. Landskapstypen är regionalt sett viktig. Vatten,

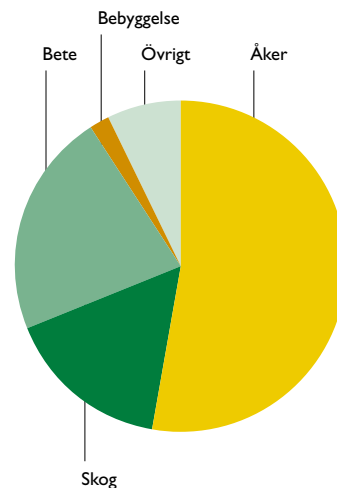
både i form av våtmarker, sjöar, vattendrag och kust sätter stark prägel på landskapets identitet.

Sällsynthet

Kristianstadsslättens bebyggelsestruktur med gods och stora byar tillsammans med en markanvändning som tidigt skapade problem med erosion och som dessutom uppvisar en anpassning till de naturgivna förutsättningarna är ovanligt. Kulturmiljövården har flera riksintressen inom delområdet. Den stadgade åkerbrukskaraktären som beskrivs ovan är relativt ovanlig i Skåne och ovanlig i Sverige. Kristianstadsslättensom ett rikt vattenområde bidrar till dess sällsynthet.

Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms efter ovanstående genomgång som av medelhögt värde.

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Kristianstadsslätten, som innefattar slättlandet kring Kristianstad och södra delarna av Bromölla kommun, breder ut sig som ett flackt odlingslandskap. Området definieras av det dramatiska skiftet till åslandskapet i söder och väster, av skogarna och sjöarna i Ryssbergets sprick- och sjölandskap samt av Göinge mellanbygd i norr.

Berggrunden består av bergarter från kritaperioden som kalksten, lersten och sandstenar. Jordarterna i området domineras av sand med lerfria moräner i väster och isälvsavlagringar i ett nord-sydligt stråk i den östra delen. Höjden över havet är mellan 1 och 50 meter. Jordmånen är instabila brunjordar. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen är ett slättlandskap. Denna landform finns bara här och i Ängelholmstrakten i Skåne. Området skiljer sig från åsarna i söder och väster och från restbergen i norr. Fjälkinge backe är ett restberg som ligger omgivet av slättland. Vegetationsperioden är ca 210 dagar och nederbörden är ca 550 mm. Den effektiva nederbörden i området är endast 150–250 mm per år. Kristianstadsslätten avvattnas av Helgeåns vattensystem med bl.a. de stora vattendragen Hammersjön och Araslövssjön. I nordöstra delen av området har Oppmannasjön och Ivösjön sina utlopp till Östersjön via den korta Skräbeån. Kristianstadsslätten anses vara Sveriges mest betydande grundvattentillgång med ovanligt goda uttagsmöjligheter.

Araslövssjön och Vramsån ingår i de centrala delarna av Kristianstads Vattenrike tillsammans med de kustnära delarna av Hanöbukten. Invallningen av Helge å vid Kristianstad har stor betydelse för staden eftersom stora delar av Kristianstad skulle hamna under vatten om vallarna går sönder.

I söder finns Segesholmsån och Forsarsbäcken. Kristianstadsslätten är kraftigt påverkad av dikningsinsatser. Det finns närmare 60 mil dikningsföretag inom området.

Naturlandskapet

Större delen av Kristianstadsslätten består av ett omväxlande slättlandskap med många småbiotoper, våtmarker längs slingrande vattendrag, sandiga marker, naturbetes-

marker och våtstättermarker. Området är det som har störst areal naturbetesmarker. Stora solitära träd insprängda i odlingslandskapet har höga natur- och kulturvärden. De samtliga odlingsmarkerna är framförallt kända för att hysa ett mycket stort antal rödlistade insekter. På de sandiga markerna finner man sandstjäpp (prioriterad naturtyp i bevarandearbetet inom EU) och på de extensivt brukade sandiga åkermarkerna finner man sällsynta åkergräs. På slätten finns flera kalkrikkärr, t.ex. vid Lyngsjön, Mosslunda och Gyetorpkärr.

Områdets vattenområden ingår till största delen i Helge ås avrinningsområde. Både huvudfåran och flera biflöden är klassade som nationellt särskilt värdefulla. Längs Helge å utbreder sig ett 35 km långt och mycket stort våtmarksområde kring ån och sjöarna Gummastorpasjön (regionalt värdefull), Araslövssjön (nationellt särskilt värdefull), Hammarsjön (nationellt särskilt värdefull) och träsket Egeside. Hela området är av internationellt skyddsvärde, s.k. ramsarområde, och kärnområde i biosfärområdet Kristianstad Vattenrike. Våtmarksområdena i området är en viktig födokälla för fåglar, fladdermöss, fiskar och en rad insekter. Mer än 260 olika fågelarter har observerats. Här häckar 120–130 fågelarter, varav ett 20-tal finns med på de nationella rödlistorna. Bland häckfågelnas förekommer bland annat rödspov, kärrsnäppa, brushane, svarttärna, sothöna och rördrom. Sjöarna är grunda och näringsrika med stora vassar och rikligt med flytbladsvegetation. Vassen tillsammans med säven håller dock på att försvinna från sjöarna. Hammarsjön omges till stor del av strandängar med betes- och slåtterängar, som regelbundet översvämmas. I Helgeån har upp emot 35 olika fiskarter konstaterats vilket gör detta vattenområde unikt ur flera aspekter.

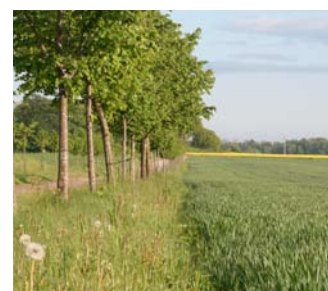
Vid kusten finns stora strandängar med ett rikt fågelliv och artrik flora. Kusten är långgrund med Skånes enda skärgård med ett fiskbestånd bestående av såväl sötvattens- som saltvattensarter. De grunda vattenområdena är viktiga som "barnkammare" för många fiskarter. I havsområdet är sälförekomsten fortfarande relativt låg.

Vramsån (nationellt särskilt värdefull) har värdefulla biotoper med t.ex. kvill-

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	2 194 ha
Naturvård NBO	20 183 ha
Ramsarområden	7 910 ha
Friluftsliv, RI	4 630 ha
Naturvård, RI	15 020 ha
Kulturmiljö, RI	5 574 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	4 873 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	4 460 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

I områdets öppna delar begränsas vyerna ofta av läplanteringar, buskkrädder eller alléer.

områden, lövskogsklädda branter, sumpskog, örtrika ängar i översvämningssonen, ett relativt rent vatten som är kallt och syrerikt, vilket ger en rik och varierad fauna. I ån finns bland annat jättemöja (unik för Sverige), alla sju stormusselarter, lax, öring, grönling och sandkrypare. Bland fågelarterna märks forsärla, övervintrande strömstarar och kungsfiskare och flera sällsynta fladdermusarter. Vramsån har liksom Forsarsbäcken (nationellt särskilt värdefull) och Segesholmsån (regionalt särskilt värdefull) sitt ursprung på Linderödsåsen. Forsarsbäcken, i Forsarsbäcken, är Skånes näst största vattenfall (dock i område 11). Segesholmsåns vatten är kallt och näringsrikt och hyser bland annat sällsynta nattsländor. Här finns örtrika bäckdrågar, sumpskogar, ål, bäcknejonöga och havsvandrande såväl som stationära bestånd av öring.

I Skräbeån, som förbinder Oppmannasjön (nationellt värdefull) med havet, vandrar havsöring upp för lek och så gör även Sveriges största sikar. Oppmannasjön hyser nissöga, en Natura 2000-art, men också ur fiskesynpunkt attraktiva arter som gös, gädda, ål och abborre.

Kulturlandskapet

Slättens marginaler togs tidigt i bruk. Tydligast är de stora bronsåldershögarna och gravfält från järnåldern.

Kristianstadsslättens gränsområden har en påtaglig godsdominans. Längs Linderödsåsens gräns ligger t.ex. Vittskövle, Maltesholm och Ovesholm och mot de norra gränsområdena återfinns t.ex. Trolle Ljungby, Råbelöv och Karsholm. Flera av huvudbyggnaderna har idag en exteriör som hör hemma i 1600-tal men flertalet enheter är betydligt äldre. I området har också funnits två medeltida städer – Vä och Åhus. I samband med att Vä härjades av svensk-danska krig i början av 1600-talet etablerades en ny stad – Kristianstad. Vä övergavs och degenererade och Åhus miste sina stadsprivilegier under 1700-talet. På slätten återfinns ett antal tämligen stora byar som ofta dessutom är kyrkbyar.

Under sent 1700-tal och 1800-talets första hälft genomfördes stora förändringar vid flera av godsens. Tydligast är detta vid Araslöv där flera s.k. farmer etablerades. Dessa finns fortfarande kvar som fristående större jordbruksenheter. Även s.k. plattgårdar grundades. Ett exempel är Borrestad som anlades av Maltesholm och som ersatte byn med samma namn.

Slättens förutsättningar med mycket potatisodling ledde under 1800-talet fram till en omfattande livsmedelsindustri. Idag kan vi se flera av dessa byggnader i landskapet – dock utan funktion. I de norra delarna av delområdet finns en del fruktodlingar. Några av dem var bland de första i landskapet.

Idag finns bara en järnväg som går från Hässleholm till Kristianstad och vidare till Blekinge. Vid 1800-talets slut fanns många järnvägar i området och Karpalund utvecklades till en knutpunkt. Stationssamhällen växte fram.

Marken domineras av postglacial sand. Detta gav på 1600-talet och kanske ännu tidigare upphov till uppenbara erosionsproblem. Så kallade inlandssanddyner blåste upp kring fasta hinder i landskapet, t.ex. hägnader. Den största dynen är Vittskövle driva – ca 2 km lång och 13–14 meter hög. Liksom utefter kusten planterades stora mängder tall för att binda sanden.

Helge å har haft stor betydelse för området. Innan ån reglerades fanns det stora strandnära slätterängar. Under perioder har den använts för transporter, främst mellan Åhus och Kristianstad. Helge å har

också givit energi till olika industrier, t.ex. krotbruket vid Torsebro. Skräbeån var under forntiden en viktig samfärdsled och ån blev senare även en viktig kraftkälla för de många verksamheter som legat här.

I de godsdominerade områdena är landskapet tämligen storskaligt med väl planerade väg- och allésystem. Hela Kristianstadsslätten är öppen, med få avgränsande element, vilket accentuerar storskaligheten.

Landskapets fysionomi

Omväxling i jordart och hydrologi skapar ett mosaikartat markträcke, ett odlingslandskap med betydande områden av gräs- och skogsmark. Fältstorleken i detta karaktärsområde är övervägande mellan till stor, med skogsmark i form av individuella element och skogsstycken som minskar landskapets öppenhet. Karaktärsområdet domineras av barrskogar med en relativt stor andel tall.

Bebyggelsen är huvudsakligen koncentrerad till Kristianstad, Åhus och Bromölla samt till ett område längs riksväg 21 och E22. Utanför dessa områden är bebyggelsen sparsam, främst begränsad till enstaka bostäder eller små bebyggelsegrupper.

Långsträckta vyer begränsas av vegetationen och påverkas av stora element såsom vindkraftverk. Bl.a. poppelvindskydd har en betydande effekt på horisontlinjen i området, med undantag dör områdets gränser i söder och väster, som domineras av åsarnas linjer.

Allmänt tillgängliga grönytor utanför tätort utgör 22 % av områdets yta eller 0,23 hektar/invånare.

Hästar betar ofta de öppna markerna och kan i framtiden utgöra ett alternativ till nötboskap.

De bördigare markerna i området utgörs av ett rationellt brukat odlingslandskap.

Landskapets egenskaper

- Sjöar och åar är betydelsefulla element i detta landskap
- Mosaikartat fältmönster av åker-, gräs- och skogsmark
- Rumsligt avgränsat, lantligt funktionslandskap är förhärskande i stora delar av landskapet
- Slätten med ofta mellanstora fält
- Inlandssanddynerna
- Godsens i slättens gränsområden
- Kristianstad – utpräglad renässansstad
- Araslöv och farmarna
- Fruktodlingar i de norra delarna.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Kristianstadsslätten

22 %

0,23 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Kristianstadsslätten är ett område med bitvis mycket bördig mark. Skördarna är höga, bitvis i toppklass, och odlingen är till stor del inriktad på specialgrödor av olika slag. Nästan en fjärdedel av åkermarken används till specialgrödor som sockerbetor, potatis och trädgårdsväxter. Närheten till stärkelsefabriken gör att stärkelsepotatis är en viktig gröda i området. Området har också en relativt omfattande animalieproduktion med mjölkkor, nöt och svin. Fjäderfä är mindre vanligt. Arealen betesmark är mycket större än betesbehovet för betesdjurhållningen. Andelen ekologisk odling följer genomsnittet för Skåne (5%). Skogsbruket på Kristianstadsslätten karaktäriseras av en för Skåne intensivt tallskogsbruk.

Företagsstrukturen är relativt lik genomsnittet för Skåne. Möjligen finns en tendens till att något fler stora jordbruk (räknat i standardiserad arbetstid) men företagen i respektive grupp har förhållandevis liten areal. Detta beror på att arealen odlas intensivt med stor andel arbetskrävande grödor. Det vanligaste företaget i området är växtodlingsföretag med 25–150 hektar åker. Företagsledaren i jordbruksföretag har en medelålder på 47 år och 37% kommer nå pensionsålder 2013.

Den stora grundvattentillgången i området har stor betydelse både för dricksvattenförsörjning och bevattning kopplat till primärproduktionen inom livsmedelssektorn. Uttagen från grundvatten till bevattning är större än någon annanstans i länet. Här finns ca 250 större bevattnings-

brunnar i bruk. Uttaget kan under ett år med normal nederbörd uppgå till 8–10 miljoner m³ vatten. Under en extrem torr-sommar kan uttaget öka till det dubbla.

I Oppmannasjön utövas ett yrkesmässigt fiske efter ål, gös, gädda och abborre. Fisket sker med bottengarn och nät. Fisket bedrivs i kombination med försäljning och förädling av egenfångad fisk i egen butik.

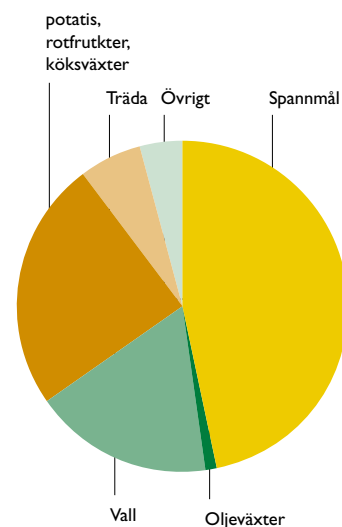
Det finns två områden med unika förutsättningar vad gäller sportfiske. Det ena är biosfärområdet i Helgeån, där ett enormt utbud av fiskemöjligheter kombineras med en unik naturmiljö. Det andra är Tostebergaskärgården med ett bra fiske efter havsöring och gädda i kombination med Skräbeåns högkvalitativa fiske i rinnande vatten. Inom området förekommer fisketuristiska satsningar. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust- och havsfiske. I flertalet sjöar och i de större åarna upplåts fisket via fiskekort.

Området har 17 vindkraftverk (2004) fördelade över sex platser som syns på långt håll i det flacka odlingslandskapet. Antalet vindkraftverk har ökat successivt med åren liksom effekten på de nyanlagda vindkraftverken, vilket också förklarar att produktionen har ökat med hela 89% sedan 1997.

Större besöksmål utanför tätort utgörs av besöksplatser i Kristianstads Vattenrike och slotten Bäckaskog, Trolle Ljungby och Vittskövle.

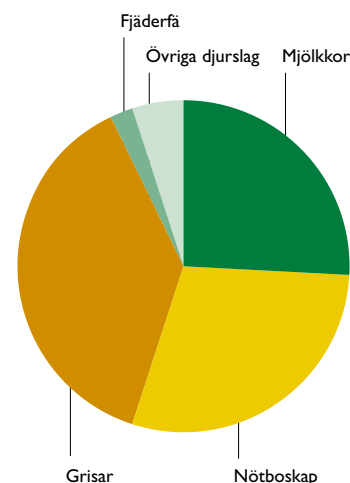
Åkeranvändning

Total åkerareal 37 415 ha

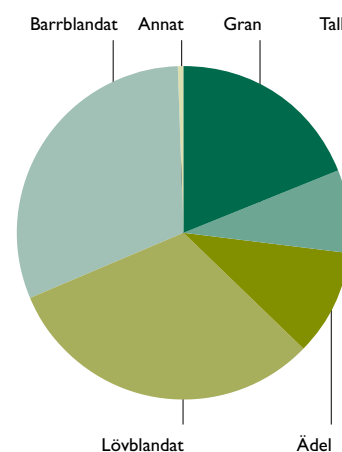
Djurbestånd

Djurenheter	15 896
DE/km ²	21,6
DE/hektar åker	0,41
DE/hektar jordbruksmark	0,29

Trädslag

Total skogsareal 11 900 ha

Potatisodlingen på Kristianstadsslätten har en lång tradition och är fortfarande omfattande.

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	71 578 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	97	102
Boende utanför tätort:	8 831 inv, 12%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	12	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	12%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	4%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	11,3 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	10,3 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsökningen, som varit ganska svag under perioden, har så gott som uteslutande skett i tätort. Ny bebyggelse omfattar 451 småhus och 11 fritidshus.

Antalet högutbildade och förvärvsarbete är stort, troligtvis koncentrerat till Kristianstad. Andelen högutbildade män i förhållande till kvinnor är något högre.

Arbetslösheten är utifrån skånska förhållanden hög, troligen även detta kon-

centrerat till huvudorten. Området har en större andel av dagbefolkning än nattbefolkning av de förvärvsarbete. Med stor sannolikhet beror det på en inpendling till Kristianstad från omgivande områden, men troligtvis även inom området.

11 butiksörter finns i området. De är fördelade över ytan så att det endas är några små områden där befolkningen har längre än 5 kilometers bilväg.

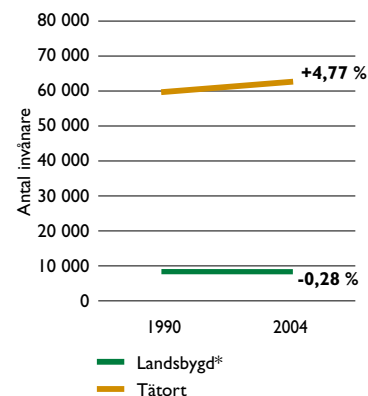
Miljöaspekter

Jordbruksarealen i området domineras av sandiga jordar vilket medför ökad risk för läckage och erosionsförluster av såväl växtnäring som bekämpningsmedel. Den relativt höga djurtätheten och den omfattande växtodlingsproduktionen, med en stor andel spannmål, sockerbeter, potatis- och grönsaksodling, leder till en generellt sett hög belastning av växtnäring i området. Det totala antalet djur i området är stort och djurtätheten relativt hög. Ammoniakavgången i området bedöms därmed vara av större betydelse både lokalt och för Skåne som helhet jämfört med huvud-

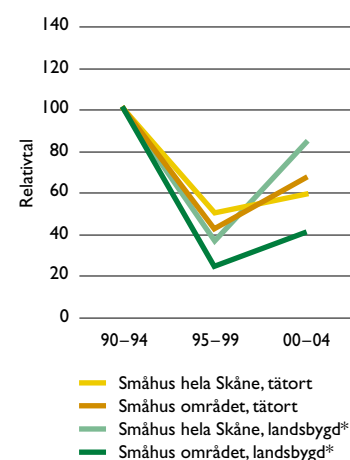
delen av de övriga landskapstypsområdena. Omfattningen på produktionen och den höga andelen specialgrödor leder till en hög bekämpningsmedelsanvändning i området.

De miljöåtgärder som vidtas i form av t.ex. insädd av fånggröda och vårbearbetning är av betydelse för miljöbelastningen. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 451 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 11 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	18–23	12,5
Vårbearbetning	4	18–23	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området. Skördarna är höga och de olika specialgrödorna har gett en god ekonomisk bärkraft.
- Området är ett av få områden i Sverige där spannmålsodlingen fortfarande är ekonomiskt bärkraftig.
- Andelen trädad eller obrukad mark har ökat och ligger nu över den obligatoriska uttagsplikten. Den höga andelen trädad eller obrukad åker förklaras av de stora skillnaderna i bördighet som finns inom området.
- Strukturuomvandlingen har gått med normal takt vilket innebär att vart fjärde jordbruk försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har oftast sugits upp av andra som har expanderat.
- Arealen betesmark ökade i samband med inträdet i EU men har sedan återgått till en minskande trend.
- Antalet nötkreatur har minskat men inte i samma takt som i Skåne som helhet.
- Oljeväxtodlingen ökar, framförallt p.g.a. efterfrågan av RME-råvara.
- Grönsaksodlingen ökar i området, även på annars väldigt magra och sandiga jordar.
- En stabil jordbruksproduktion med hög andel specialgrödor och relativt hög djurtäthet medför fortsatt hög belastning av växtnäring och bekämpningsmedel i området
- De miljötätgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen. Anslutningen är dock lägre än genomsnittet för Skåne.
- Det finns flera exempel på diversifiering kopplat till markanvändning och jordbruksnäring i området. Gårdsbutiker har en lång tradition i området. T.ex. har lokalt producerade råvaror lanserats med "Vattenriket i Kristianstad/Biosfärområdet" som varumärke liksom turistsatsningar med naturguidning och fågel-skådning m.m. kopplat till Vattenriket. Läkemedelsörter och andra nischgrödor har sedan ett antal år odlats och utvecklats. Godsen i trakten har kommersiell jakt som affärsidé. Ett antal golfbanor har etablerats i området. Ett antal större bärödlare verkar inom området.
- Gödsbeståndet i Oppmannasjön och Råbelövssjön har ökat tack vare gynnsamma förhållanden under de senaste åren.

Även oljeväxtodlingen har på senare år ökat.

Bärodlingen på Kristianstadsslätten är omfattande och har ökat.

Grönsaksodlingen ökar i omfattning, även på väldigt magra och sandiga jordar.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Områdets kustnära läge gör att påverkan på havet är särskilt stor. En minskad belastning av näringstransport till havet är nödvändig både med hänsyn till rekreationsvärden längs kusten och för att skydda Östersjön i stort. Det förutsätter ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringsläckaget och bekämpningsmedelsanvändningen.

Förutsättningarna för att genomföra kostnadseffektiva åtgärder mot övergödning bedöms vara goda i området.

Den grundläggande strukturen förefaller inte vara utsatt för några större förändringar.

Befolkningsökningen på landsbygden är mycket svag. Arbetslösheten i området är hög och har ökat det senaste året.

Livsmedelsproduktionen, från jordbruket till livsmedelsindustrin, är mycket viktig för sysselsättningen i området.

Många som verkar inom den småskaliga livsmedelsproduktionen signalerar om ett tungt och fyrkantigt regelverk som motarbetar etablering av denna typ av företag. Risken är att detta får till följd att vi inte skapar den utveckling inom området som är önskvärd för en levande landsbygd.

Utvecklingen mot diversifiering av det traditionella lantbruket kan på flera håll i området dröja eftersom det fortfarande saknas motiv till att söka sig alternativa inkomstkällor bredvid lantbruket.

Samhälls utbyggnaden kring Kristianstadsslätten, bl.a. i form av nya större ekonomibygnader, kan leda till negativa ingrepp i det öppna landskapet. Samtidigt skapar strukturrationaliseringen i lantbruket överloppsbyggnader.

Sammanläggning av enheter. Landskapselement blir odlingshinder.

Energigrödor, t.ex. salix, kan i det öppna landskapet bli mycket påtagliga.

Vattenriket, biosfärområdet viktig landskapsutvecklingsresurs och kommer framöver påverka området positivt.

Nya vertikala inslag, som vindkraftverk, kommunikationsmaster etc. kan påverka upplevelsen av Kristianstadsslätten

Strukturrationaliseringen inom livsmedelsindustrin har lett till att det idag finns ett fåtal mycket stora enheter.

Ny infrastruktur, framför allt ny sträckning av väg 19 vid Araslöv/Färlöv,

kan medföra stor påverkan på Araslöv och farmarna.

Ett hot mot ålfisket är den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa som kommer att innebära restriktioner i detta fiske.

De stora skyddsvärdena inom området kan innebära begränsningar för fiskets utövande även om det trots det finns stort utrymme för en expansion.

Importtryck som slår ut den svenska produktionen av frukt och bär.

Fågellivet är storartat i området och har en attraktionskraft i form av ekoturism men från gäss och tranor finns på minussidan.

Konkurrensen om vattnet kan vara hård sommartid. De lättbrukade jordarna med intensiv växtodling med specialgrödor förutsätter bevattningsmöjligheter. Vissa grödor kräver dessutom bevattning med dricksvatten av livsmedelshygieniska skäl. Samtidigt är grundvattenresursen viktig för dricksvattenförsörjningen och industrier i området. Trots stora grundvattentillgångar finns anledning att hushålla med vattnet. Torra år finns risk att vattennivåerna sjunker kraftigt med en ökad föroreningsrisk av grundvattnet vilket kan leda till bevattningsrestriktioner. Detta kan, beroende på årsmånerna, få konsekvenser i växtodlingen.

Den relativt höga djurtätheten och den omfattande växtodlingsproduktionen med en stor andel spannmål, sockerbeter, potatis- och grönsaksodling kombinerat med lätta, läckagekänsliga jordar leder till en generellt sett hög belastning av växtnäring i området. Grönsaks-, potatis- och sockerbetsodlingen är även mycket bekämpningsmedelsintensiv.

Intensiteten i grönsaksproduktionen och jordbruket och de lätta, läckage- och erosionskänsliga jordarna leder till omfattande växtnäring förluster och förorening av såväl yt- som grundvatten. Risken för förluster av bekämpningsmedel är också mycket stor. Situationen är särskilt allvarlig med tanke på den mycket stora grundvattenförekomsten i området. Områdets kustnära läge i ett kraftigt utdikad och kulverterat landskap gör att markanvändningen i området också har stor påverkan på havet.

Det finns en vilja att arbeta med miljöåtgärder i området vilket bl.a. åskådliggörs

Bevattningskanoner är en vanlig syn på Kristianstadsslätten torra somrar på de vattenkrävande grödorna.

av anslutningen till rådgivningen inom Greppa Näringen och anslutningen till miljöersättningen för fånggröda. Anslutningen är dock lägre än för Skåne som helhet.

Potatis- och grönsaksodlingen är helt marknadsstyrd. Detta har gett lyhörda och produktionsmässigt flexibla företag samtidigt som de är känsliga för prisvariationer. Omsättningen per ytenhet är stor, dels beroende på gröda men även för att det inom grönsaksproduktionen odlas flera skördeomgångar per hektar åker. Möjligheten att påverka odlingens miljöanpassning med de ekonomiska styrmedel som finns tillgängliga inom det nuvarande miljöersättningsprogrammet har därför varit begränsad. Ersättningarna är helt enkelt för små i relation till den totala omsättningen i produktionen. För att miljöbelastningen från jordbruket skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå krävs därmed nya grepp, kraftfulla incitament och åtgärder. Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva insatser mot övergödning i havet bedöms generellt vara goda i området.

Längs både vattendrag och sjöar inom området finns välhävade betesmarker med en rik flora och fauna i anslutning till alsumpskogar och naturbetesmarker. Många värden inom området är helt beroende av fortsatt hävd och regelbunden översvämning. Här finns värdefulla kulturmiljöer i anknytning till vattendragen. Speciellt för Helge å är att man försöker återetablera malen i reproducerande bestånd.

Invallningen av Helge å vid Kristianstad har stor betydelse för staden eftersom stora delar av Kristianstad skulle hamna under vatten om vallarna går sönder.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Stabil jordbruksproduktion är positivt för den långa brukningskontinuiteten. Jordbruksföretagandet bör ges hög prioritet i området och dess utvecklingsbehov bör prioriteras.

I de delar av området som odlas intensivt behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder av hänsyn till Östersjön i stort men även på grund av närheten till känslig kuststräcka med höga rekreativvärden. En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändig med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreativvärden och naturvärden längs kusten såväl som för att skydda Östersjön i stort. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnärläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området. Omfattningen och spekrat av åtgärder för att minska miljöbelastningen från jordbruket behöver utökas kraftigt. Det behövs även förändringar av produktionsinriktning och ytterligare åtgärder för att minska bekämpningsmedelsanvändning och växtnärläckage. Ekologisk grönsaks- och potatisodling kan vara en av flera möjliga vägar som komplement till den traditionella produktionsinriktningen.

Områdets produktionsinriktning och tydligare beroende av en konkurrensutsatt marknad kräver ny kompetens hos jordbruksföretagaren. Åtgärder för att stärka jordbruksföretagandets konkurrensförmåga bör ges företräde. Diversifiering av jordbruksföretagandet bör uppmuntras. Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Utvecklingspotentialen för odling/forskning kring läkemedelsörter bör tas tillvara.

Marknadsföringsinsatser för turism, boende och närproducerade livsmedel bör samordnas. Biosfärområdet kan vara en kanal till lokala varumärken och övriga turistsatsningar i området.

Området har betydande grundvattenresurser i både jord och berg som är sårbara. I

delar av området behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder. Samtidigt behövs mer ekologisk odling i området. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är detta i de delar av området som är inströmningsområde för grundvattenbildning, dricksvattentäkt eller i närheten av vattendrag.

Läckagekänsliga jordar och en hög djurtäthet i förhållande till totalarealen gör det angeläget att arbeta med gödselmedling och stallgödselåtgärder för att förhindra ammoniakförluster och läckage. Parallellt behövs en ökad satsning på vattenrenande åtgärder som våtmarker, restaurering av vattendrag och andra mer småskaliga lösningar. Stallgödselåtgärder och gödselmedling behöver bli föremål för riktade informationsinsatser. Frågan om stallgödsel för biogas enligt Karpalundsmodellen bör aktualiseras.

Åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet har hög prioritet framförallt nedströms sjöarna. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverteerade vattendrag är exempel på åtgärder. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreativstråk. I flera vattendrag som mynnar i område 12, särskilt inom Helge å vattensystem, finns anledning att restaurera vattendragssträckor och genomföra biotopvårdande åtgärder.

Samverkan kring grundvattenresurserna på Kristianstadsslätten mellan jordbruket, industrin och kommunen är viktigt för en långsiktigt hållbar vattenanvändning i området.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas, särskilt i biflöden eftersom risken för skada på fisk är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattning, reglerad dränering och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnärläckaget. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och pro-

duktionssäkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av trädplantering och zoner skonade från rensning längs vissa åar.

Restriktivitet med borttagande av biotoper.

Frågan om nya byggnadsminnen kan komma att aktualiseras för att säkerställa livsmedelsindustrins kulturvärde, t.ex. tobakslador. Kulturmiljövärdena kring Helge å kan utvecklas ytterligare.

Viktigt att tydliggöra och klargöra behoven av tillgängliga ridstråk/-leder i anslutning till hästgårdsetablering. Frågan kan behandlas inom ramen för kommunernas översiktsplanering.

Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan med fördel användas till att berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

I området finns sandiga marker av olika slag i odlingslandskapet som är viktiga att bevara, utveckla och sköta för att bevara områdets biologiska mångfald.

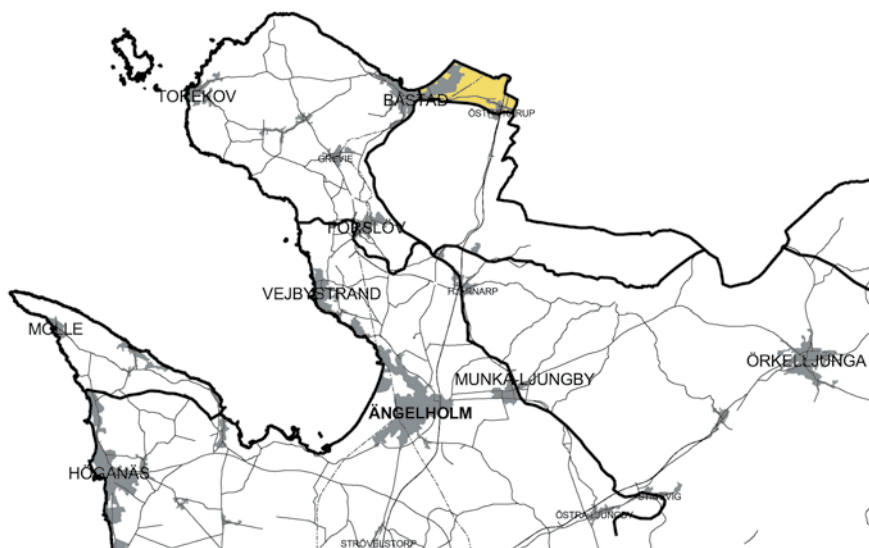
En fortsatt utveckling av områdets naturbetesmarker och slåttermarker kan innebära behov av att restaurera dessa, t.ex. genom att föra över betesmarker till slåtter, men även genom att återuppta hävd på icke hävdade marker.

Det är viktigt att bevara områdets naturbetesmarker och slåttermarker speciellt då arealerna på många håll är stora och sammanhängande. Området innehåller dessutom flera värdefulla naturtyper såsom rikkärr och sandstapp.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

23

LAHOLMSSLÄTTEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Områdets visuella kvalitet förhöjs av Hallandsåsens funktion som bakgrund, dock finns inom landskapet flertalet element som sänker det visuella intrycket. Eftersom området endast utgör en liten del av ett större landskap som sträcker sig utanför länet, kan det inte anses representativt för landskapet.

Integritet

Den del av landskapet som ligger i Skåne innehåller en mängd bebyggelse som minskar intrycket av genuinitet.

Identitet

Även om landskapet utgör infarten till Skåne saknas en tydlig karaktär och området uppfattas som en förlängning av landskapet norr om Hallandsås.

Sällsynthet

Även om landskapstypen täcker en betydande del av södra Sverige, är den nationellt ovanlig.

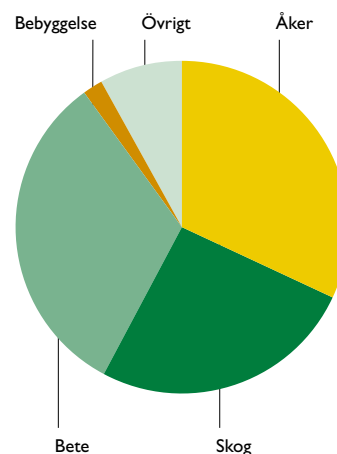
Helhetsbedömning, karaktär

Den del av landskapet som ligger i Skåne innehåller en mängd element som sänker det visuella intrycket. Eftersom området endast utgör en liten del av ett större landskap som sträcker sig utanför länet, kan det inte anses representativt för landskapet.

Nyckeltal

Total area	12 km ²
Varav vatten	0,15 km ²
Invånare	166 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Laholmslätten sträcker sig, till en mycket liten del, in i Nordvästskåne från Halland. Detta område som ligger i Båstads kommun kan karaktäriseras som platt fullåkersbygd. Hallandsåsen bildar en tydlig gräns mot söder. Berggrunden består huvudsakligen av yngre kalkstenar, sandsten och lersten. Jordarterna består huvudsakligen av sandjordar och en del svämsediment. Jordmånen kan karaktäriseras som podsoler med inslag av brunjordar. Höjden över havet är mellan 0 (vid kusten) och 20 meter. Naturgeografiskt tillhör området i väster Skånes sediment- och horstområde och i öster Nordöstskånes barrskogslandskap, och landformen kan beskrivas som slättlandskap. Vegetationsperioden är ca 215 dagar och nederbörden är ca 650–700 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Området ingår helt i Stensåns avrinningsområde.

Inom området finns grundvatten i jord, som används för vattenförsörjning i områdets tätorter. Grundvattenakviferen skyddas av ett lager med moränlera. Även i den sedimentära berggrunden finns goda uttagsmöjligheter grundvatten.

Under tidigare århundraden var sandflykt ett stort problem i mynningsområdet och ett flertal försök att öka avrinningen och motverka översvämningar genomfördes, men det var först efter fördjupning och rätning av åfåran på 1920-talet som det låglänta och ofta översvämmade området närmast ån kunde användas som åkermark. En ca 11 km lång sträcka av huvudfåran från Hasslöv till mynningen är numera ett kanaliserat och fördjupat vattendrag med breda vallar på omse sidor om ån. Flertalet mindre biflöden på kustslätten har kulverterats och våtmarksarealen utgör idag endast en bråkdel av avrinningsområdet.

Naturlandskapet

Laholmslätten i Skåne är en fullåkersbygd och ett litet område där naturvärden har samband med vattendraget Stensån. Stensån mynnar i Laholmsbukten som är ett jämförelsevis grunt havsområde med allvarliga övergödningssproblem. Ån klassas som nationellt särskilt värdefull och har en genuin laxstam. Stensåns biflöden och övre delar av huvudfåran är viktiga reproduktionsområden för lax och havsöring. Dessutom förekommer de sällsynta fiskarterna flod- och havsnejonöga. Stensån ingår bland särskilt skyddsvärda vattendrag enligt fisk- och musselvattendirektivet. Som alla fullåkersbygder är naturvärden annars knutna till miljöer såsom äldre hägnader, mindre skogsdungar, kyrkogårdar, äldre trädgårdar och gårdsmiljöer.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 ha
Naturvård NBO	0 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	1 190 ha
Naturvård, RI	15 ha
Kulturmiljö, RI	0 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	0 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Kulturlandskapet

Området kring Östra Karup har varit bebott och brukat under lång tid. Synliga fornlämningar är inte så vanliga men under mark påträffas ofta boplatser och andra lämningar. Östra Karups by med kyrkan dominerar området.

Vid flera av de utskiftade gårdarna har odlats grönsaker eller frukt. Några fruktodlingar finns fortfarande kvar. Inom området finns också den lilla herrgården Hemmeslöv – numera kraftigt ombyggd och med annan verksamhet.

I väster, intill Laholmsbukten, växte tidigt fram fritidsbebyggelse. I anslutning till Båstads tätort anlades Malens havsbad kring sekelskiftet 1900 och längre mot nordost vid Pomona uppfördes en omfattande fritidsbebyggelse. Här finns några mycket fina exempel på tidig funkisbebyggelse.

Numera är störningarna i området betydande. Vägar och järnvägar utgör storskaliga inslag i landskapet.

Området utgörs huvudsakligen av ett storskaligt jordbrukslandskap med skogsmarker i fonden.

Landskapets fysionomi

Det flacka landskapet domineras av mellan-stora fält men också av omfattande skogsvegetation. Skogen växer längs vattendrag och ett antal små skogsområden finns även inom fältmönstret. Skogen består främst av lövskog och tallskog.

Områdets utkanter har stor betydelse för rekreation, med ett stort antal sommarbostäder knutna till Båstads tätort.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 3 % av områdets yta eller 0,02 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Liten del av ett större brukat slättlandskap som sträcker sig norrut genom Halland
- Åkerbrukslandskap med betydande skogsvegetation
- Karaktären störs av visuellt mindre lämplig exploatering
- Kvarvarande frukt- och grönsaksodlingar
- Fritidsbebyggelsen
- Hela området är bullerpåverkat. Framförallt av E6

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Laholmslätten

3 %

0,02 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Laholmsslätten är ett mycket djurtätt område. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel del svin, hästar och får. Fjäderfån är mycket ovanliga. Området har mycket naturliga betesmarker och drygt en fjärdedel av åkern används till vall. Det råder balans mellan betesmarksarealen och behovet av betesdjur för dess hävd. Växtodlingen har också stor betydelse. Nästan hälften av åkermarken används till spannmål och den återstående fjärdelen används till specialrödor och träda.

Det handlar om potatis, ärtor, köksväxter och sockerbeter. Det finns många företag med blandad produktion men också en del som är helt inriktade på växtodling. Den ekologiska odlingen i området är något under (4%) genomsnittet för Skåne. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 54 år och 60% kommer nå pensionsålder 2013.

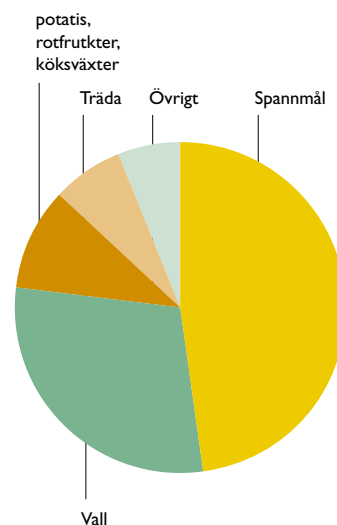
Stensån har ett mycket högkvalitativt fiske efter lax och havsöring. Förutsättningarna för att etablera laxfiskeupplevelser inom högkostnadssegmentet finns.

Kalibrering av handelsgödselspridare för rätt kvävegiva.

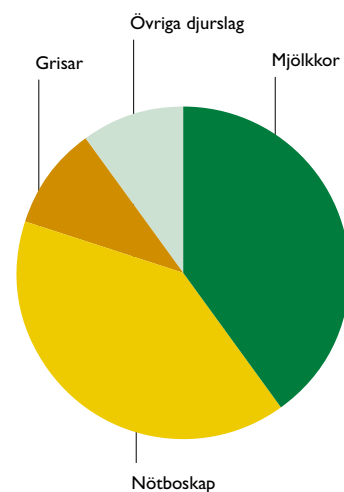
Åkeranvändning

Total åkerareal 514 ha

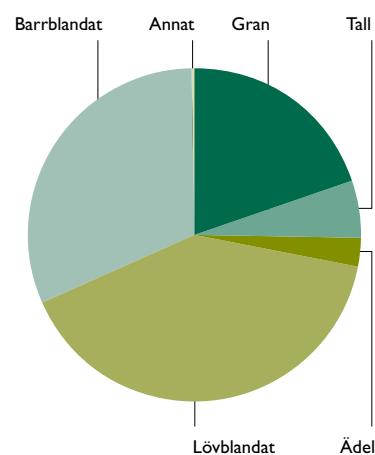
Djurbestånd

Djurenheter	337
DE/km ²	28,3
DE/hektar åker	0,60
DE/hektar jordbruksmark	0,40

Trädslag

Total skogsareal 100 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	1 981 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	166	102
Boende utanför tätort:	161 inv, 8%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	14	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	6%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	12,3 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	16,1 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Denna del av Laholmslätten är ett område med befolkningsökning i såväl tätort som småort.

Andelen barn och ungdomar (0–19) minskar något. Andelen yngre (20–34) är oförändrad, medan andelen medelålders och äldre (35–64, respektive 65+) ökar.

Nyttillkommande bebyggelse har uteslutande tillkommit i anslutning till Båstad tätort. Exploateringen har främst skett under perioden 1990–1994. Antalet småhus som uppförts är 55 och fritidshus 36 (1990–2004).

Miljöaspekter

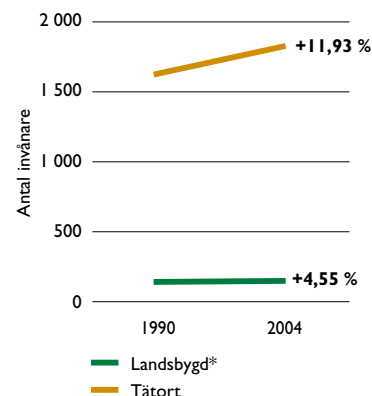
Den omfattande växtodlingsproduktionen och den höga djurtätheten leder till hög belastning av växtnäring i området. Användningen av bekämpningsmedel ligger generellt sett på en medelhög nivå men är avsevärt högre i områden med omfattande potatisodling och lägre i områden med större andel vall.

Området domineras av sandiga, utlakningskänsliga jordar vilket medför stor risk för förorening av såväl yt- som grundvatten, särskilt i bekämpnings- och

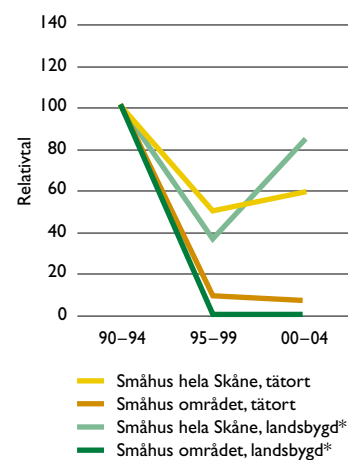
bearbetningsintensiv odling som potatis. Sluttningszonen där åsen möter slätten är ett känslig för föroreningar som snabbt kan nå grundvattnet.

De miljöåtgärder som vidtas är av stor betydelse för miljöbelastningen på Laholmsbukten och grundvattenresurser inom området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbehandling samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 55 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 36 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbehandling

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	8	10–12	12,5
Vårbehandling	9	10–15	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området men utvecklingen har gått mot lägre intensitet. Detta är dock från en mycket hög nivå.
- EU-medlemskapet och stöden till öppet-hållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen betesmark i området. Huvuddelen av tillskottet har tidigare varit åkermark.
- Antalet mjölkkor har minskat men inte lika fort som i Skåne som helhet.
- Laxbeståndet i Stensån bedöms som relativt stabilt även om en negativ trend finns inom Atlantlaxbestånden i stort.
- Trenden mot minskad djurtäthet leder generellt sett till mindre tillförsel av växt-näring till området.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av vårbearbetning och insådd av fånggröda har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. Anslutningen till miljöersättningen för fånggröda ligger en bit under genomsnittet. Cirka 9 % av arealen är ansluten till miljöersättningen för fånggröda och vårbearbetning, vilket är nära dubbelt så mycket som genomsnittet.

De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av vårbearbetning och insådd av fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Jordbruksproduktionen är stabil i området. Både växtodlingen och djurproduktionen har en bred ekonomisk bas och är lönsam. Åldern är hög på brukaren i området och en stor andel kommer inom de närmaste åren nå pensionsålder. Denna generationsväxling kan påverka inriktningen och strukturen på jordbruksföretagandet.

Den tidigare stabila marknaden för traditionella växtodlingsprodukter har i allt större utsträckning blivit marknadsanknuten och den relativa lönsamheten mellan grödor mer oförutsägbar, vilket kommer att påverka grödfördelningen i området. Detta ställer också nya krav på lantbruksföretagarens kompetens.

Befolkningen ökar i området, både i tätort och på landsbygd. Det pågår mycket exploateringar i området. Genom att området redan genomgått så stora förändringar är det mindre känsligt för framtida exploateringar. Nuvarande bebyggelse och anläggningar är låga vilket gör att det finns en viss känslighet för vertikala inslag.

En ny station kommer att anläggas för tunnelmynningen. Detta nya läge kommer sannolikt att dra till sig ny bebyggelse. Utbyggnader i anslutning till Pomonaområdet bör sättas i relation till befintliga värden.

Salixodlingar kan kanske fungera bättre här än på flera andra platser eftersom det finns en del läplanteringar i området.

Området har en hög belastning av växtnäring och medelhög användning av bekämpningsmedel.

En utveckling mot minskad odling av vall till förmån för spannmål och specialgrödor skulle kunna leda till bibehållet eller ökat läckage av växtnäring samtidigt som bekämpningsmedelsanvändningen ökar i området.

Hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark i kombination med läckagekänsliga jordar och en kort transportväg till känsliga kustmiljöer ställer höga kunskapskrav på brukarna i området. Brukningsenheter är till viss del små och jordbruket en bisyssla.

Utebliven miljöersättning för till exempel insädd av fånggröda och vårbearbetning innebär en risk för ökade näringsläckage från området till Laholmsbukten.

Det kustnära läget gör att påverkan på

Hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark i kombination med läckagekänsliga jordar och närhet till havet ställer höga kunskapskrav på brukare i området.

Utlakningskänsliga jordar gör korrekt bekämpningsmedelsanvändning särskilt viktigt.

havet är särskilt stor. En minskad belastning av näringstransport till havet är nödvändig framförallt med hänsyn till rekreativvärden längs kusten. Detta förutsätter fortsatt orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska

växtnäringsläckage och bekämpningsmedelsanvändning.

Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva insatser mot övergödning bedöms generellt vara goda i området.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Odlingen av potatis i området är betydande. Denna produktionsinriktning och den tydligare kopplingen till en konkurrensutsatt marknad kräver ny kompetens hos jordbruksföretagaren. Särskilda informations- och utbildningsinsatser bör aktualiseras.

Det är angeläget att skapa mer kraftfulla incitament och verktyg för det fortsatta arbetet med att minska växtnäringssläckaget och bekämpningsmedelsanvändningen i potatisodlingen.

En hög djurtäthet i förhållande till totalarealen gör det angeläget att arbeta med gödsel förmedling och stallgödsel-frågor för att förhindra ammoniakförluster och läckage.

Växtnäring rådgivning bör utvidgas även till små lantbruksföretag med djur.

Möjligheterna att anlägga våtmarker och att restaurera Stensån i vissa delar bör utredas.

Områdets kustnära läge gör att åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet har hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på åtgärder och bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreationsstråk.

Intresset för produktion av energigrödor i området bör uppmuntras. I händelse av att djurhållningen i området min-

skar kan odling av vall för biogasproduktion vara ett sätt att behålla vallproduktionen och bibehålla landskapsbilden trots behov av ändrad produktionsinriktning. På detta sätt kan också en ökad miljöbelastning i form av övergång till mer läckagebenägna och bekämpningsmedelsintensiva grödor undvikas.

Återhållsamhet vid rensning av vattendrag behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Fisk och annan vattenfauna gynnas av ökad beskuggning.

Salixplanteringar är tveksamma ur kontinuitetssynpunkt samtidigt som de kan påverka upplevelsen av kulturlandskapet negativt.

Områdets potential för turism och rekreation bör utvecklas i samklang med Båstad tätorts utbyggnadsplaner. Frågan bör övervägas inom ramen för kommunernas översiktliga planering.

Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden. Åtgärder för att öka den biologiska mångfalden i området bör prioriteras.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Stallgödsel förmedling och andra insatser för att kväveeffektivisera gödselhanteringen är viktigt i området.

LÅGLÄNT DALLANDSKAP

Karaktärsområden

Vombsjönsänkan

Låglänt dallandskap är ett landskap med vida och övervägande flacka dalar som ligger något under 50 m.ö.h utan några större topografiska skillnader. En skillnad mot de andra låglänta landskapskaraktärstyperna som finns utmed kusten, är att dallandskapet omges av backlandskap eller höglänt landskap.

Berggrunden består av sedimentära bergarter: kalksten, lerskiffer och sandsten. Jordarterna utgörs främst av omfattande isälvsavlagringar och issjösediment med lokala delområden av svämsediment och organiska avlagringar som är grundläggande för dalkaraktären.

Vatten är ett betydelsefullt element inom denna landskapstyp, som innehåller ett flertal olika vattendrag och våtmark.

Områdets marktäckte utgör en mosaik med många olika markanvändningar som åkerbruk, gräsmarksskötsel, barr- och lövskog vilka samtliga är betydelsefulla element. Denna blandning av grödor förekommer främst på de relativt högkvalitativa jordarna.

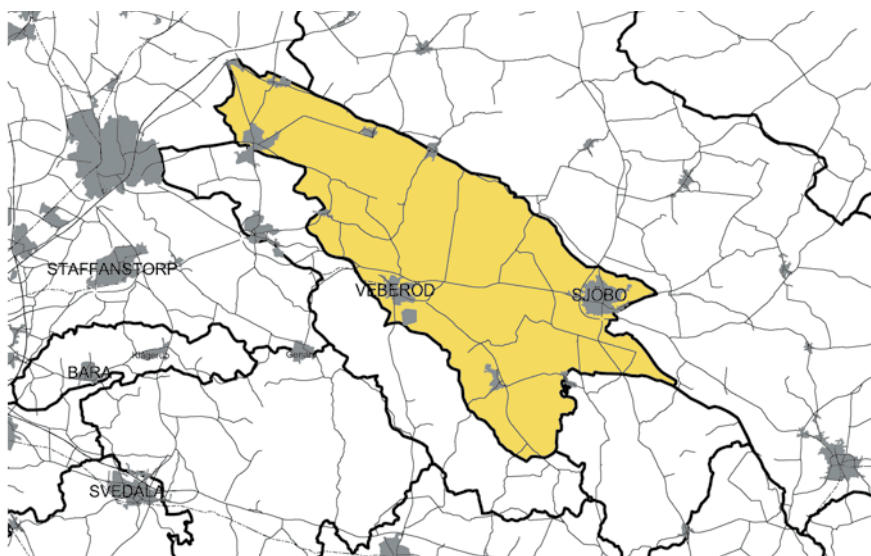
Mindre samhällen förekommer men inom landskapstypen finns som regel endast begränsad bebyggelse, något som ytterligare förstärker en enslig karaktär.

Genom varierade markförhållanden, skötselmetoder och den varierande hydrologin, har landskapstypen kommit att utgöra en av de mest varierade karaktärstyperna.

6

VOMBSJÖSÄNKAN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Marktäckesmosaikens bidrar med betydande variation till den flacka dalen och skapar visuellt intressanta element. Den visuella kvaliteten reduceras ofta av en avsaknad av samband mellan dessa element. Den visuella kvaliteten förhöjs av dalsidornas funktion som bakgrund i områdets utkanter, något som håller ihop elementen.

Integritet

De individuella elementens genuinitet inom landskapet är hög med få betydande undantag.

Identitet

Även om det lokalt finns en stark karaktärskänsla inom området, vilken är framkallad av individuella element (tallskog, öppen gräsmark, vattendrag), saknar dalen som helhet en väl definierad platskänsla.

Sällsynthet

Områdets naturliga förutsättningar har lagt grunden till områdets övergripande struktur med byar, vägar etc. Inslagen från 1800-talets agrara revolution är påtagliga. Särskilt bör tallskogplanteringen och över-silningsängens noteras. Området är unikt i Skåne.

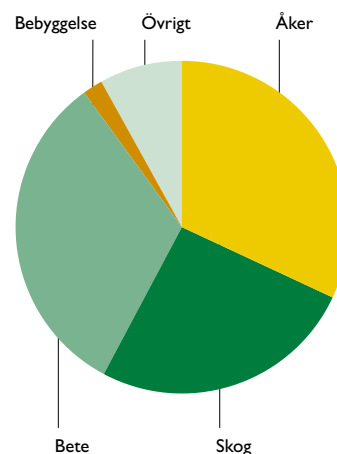
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms efter ovanstående genomgång som hög.

Nyckeltal

Total areal	275 km ²
Varav vatten	20 km ²
Invånare	80 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Vombsjösänkan innefattar det vida och övervägande flacka dallandskapet nordost om Romeleåsen. Området sträcker sig från norr om Flyinge där dalen blir mer sluten och ner till det mer böljande Sövdesjön och Krageholmsjöns godslandskap i söder (område 7). Området ligger till största delen över 40 m ö.h. utan några större topografiska skillnader. Berggrunden består av sedimentära bergarter kalksten, lerskiffer och sandsten. Jordarterna utgörs främst av omfattande isälvsavlagringar och issjösediment med lokala delområden av svämsediment och organiska avlagringar. Jordmånen domineras av instabila brunjordar. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen är en gravsänka. Vegetationsperioden är mindre än 210 dagar och nederbörden är över 650 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Vombsjön är områdets största sjö men här finns även Krankesjön och Sövdesjön som bidrar till landskapets variation. Vombsjöns främsta tillflöde är den slingrande Björkaån-Åsumsån som börjar vid Sjöbo. Sydost om Björkaån ligger Klingavälsån som avvattnar Sövdesjön och mynnar i Kävlingeån en bit nedströms Vombsjöns utlopp. Vattnet från båda dessa åar rinner slutligen via Kävlingeån ut i Öresund. Vombsjösänkan ingår i Kävlingeåns avrinningsområde som mynnar i Lundåkrabukten. Vombsjön är reglerad sedan 1936 i samband med att Kävlingeån och Klingavälsån och nedre delen av Björkaån rätades och fördjupades varpå grundvattennivån sänktes kraftigt i hela dalsänkan.

Grundvattentillgången i jord är stor till mycket stor i området. Jorddjupet uppgår till 30–70 m och har en komplex lagerföljd ovanpå sedimentär berg. Även i berggrunden finns god tillgång på grundvatten.

Naturlandskapet

Vombsjösänkan är erkänd för sina höga naturvärden. Områden som Klingavälsån (nationellt särskilt värdefull) och Krankesjön (nationellt särskilt värdefull) med omkringliggande Revingefältet och Vombsfure har höga naturvärden. Krankesjön är en av landets främsta fågelsjöar. Vombsängar och Klingavälsån är med sina fuktiga ängs- och betesmarker områden med höga fågelvärden. Även Kävlingeån (regionalt särskilt värdefull) med biflöden svämmar fortfarande över vilket ger värdefulla rastplatser för fågellivet under höst och vår.

Vombsfure är en stor tallplantering som är viktig bland annat för kronhjorten. Naturvärdena är knutna till livsmiljöer som madmarker (som sköts både med bete och slåtter), grunda, eutrofa sjöar, slingrande bäckar, kärr och alskog. Revingefältet är ett stort, betydelsefullt, betat militärt övningsfält som har en rik flora och fauna med en stundom savannliknande karaktär. Sandiga betesmarker men även sandiga slätter mot vägar, trädesåkrar etc. finns på flera ställen i Vombsjöområdet och innehåller ofta många värmekrävande och sällsynta insekter och växter. Inom området finns Vombsjön (nationellt värdefull) som är en av Sveriges högst avkastande insjöar med attraktiva arter som ål och gös. Förekomsten av gädda och abborre är också god i sjön. Vombsjön är ett av 28 fiskevatten i Sverige som utpekats i Naturvårdsverkets författning NFS 2002:6 som behöver skyddas eller förbättras för att upprätthålla livskraftiga bestånd enligt fiskvattendirektivet (78/659/EEG) enligt förordningen 2001:554 om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. I den tillrinnande Björkaån/Åsumsån (nationellt särskilt värdefull) finns en storvuxen öringsstam av riksintresse.

En betydande del av Vombsjösänkan är Natura 2000-habitat och fågelområde. Det finns även ett ramsarområde inom karaktärsområdet, som täcker en stor yta runt Klingavälsån, Krankesjön och Sövdesjön (Natura 2000-område).

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	2 595 ha
Naturvård NBO	6 864 ha
Ramsarområden	3 887 ha
Friluftsliv, RI	1 499 ha
Naturvård, RI	12 971 ha
Kulturmiljö, RI	2 062 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	3 934 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	3 749 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Vombsjösänkans marktäckning består av en varierad mosaik av fält och skogsmarker.

I skyddade lägen finner man mindre byar och gårdar som påminner om områdets levande kulturarv.

Områdets bättre jordar utgörs till stor del av odlad mark vilket bidrar till variation i landskapet.

Kulturlandskapet

Områdets grundstruktur byggs upp kring de sockencentra med medeltida ursprung som på ett karakteristiskt sätt växte upp på båda sidor av Kävlingeån. Till denna bild hör även den vägsträckning med mycket lång platskontinuitet som går på åns norra sida. Flyinge Kungsgård ligger ca 10 km nordöst om Lund i västra delen av området. Egendomen, som förr kallades Fligande, är känd sedan 1100-talet och tillhörde under medeltiden ärkebiskoparna i Lund, som där födde upp hästar till sitt kavalleri. Vid reformationen i Danmark 1536 indrogs gården till Kronan och innehades därefter av olika danska adelsmän. År 1661 blev gården stuteri för svenska Kronan och lades tillsammans med Dalby Kungsgård under den svenska stallstaten. 1834 överfördes all stuteriverksamhet till Flyinge. 1836 blev Flyinge dessutom statlig hingstdepå med syfte att främja i första hand remontavlen men även brukshästavlen i stort. Depåns framstående avelshingstar utplacerades årligen över hela södra Sverige för betjäning av uppfödarnas ston.

Vid Öved grundades ett kloster som i samband med reformationen övergick till att bli ett adelsgods.

Markerna har skiftats men det är en förhållandevis stor andel av gårdarna som fick ligga kvar inne i byn. Under framför allt 1800- och 1900-talen var jordhugger stor. Ny åkermark tillskapades genom reglering av åarna, utdikning av våtmarker etc. Ett speciellt inslag i den agrara revolutionen var anläggandet av översilsängar. Strax öster om Vombsjön ligger Skånes största anläggning. De lätta jordarna ledde efter hand till omfattande erosion. För att mildra effekterna av detta planterades omfattande tallskogar – Vombs fure. Även vid Omma nedströms Sjöbo finns rester av kanalsystem för översilning.

Landskapets fysionomi

Områdets marktäckning är en mosaik av många olika typer av markanvändning som åkerbruk, gräsmarksskötsel, barr- och lövskog, vilka samtliga är betydelsefulla element. Åkerlandskapet med sin blandning av grödor ligger främst på de relativt högkvalitativa jordarna. Gräsmarken i området domineras av betande nötkreatur men även hästagar förekommer. Det mest betydande betesområdet är Revingefältet som till stor omfattning är betat.

Revingefältet är det stora militära pansarövningsfältet i Skåne där länets enda kvarvarande förband är förlagt. Detta område är upplåtet till ranchdrift för markunderhållet.

Eftersom Vombsjön är vattentäkt för en stor del av befolkningen i sydvästra Skåne, av betydelse som badsjö och ett viktigt fiskevatten för Skåne finns starka skäl att värna sjöns vattenkvalitet.

Skogstäckningen i landskapet domineras av barrskog med betydande inslag av lövskog. Det intryck dessa lövskogsenheter ger förstärks av den strandvegetation som finns i anknytning till områdets vattendrag och dessa förhöjer tillsammans den inbodda låglandskaraktär som är förhärskande i stora delar av området. I de mindre intensiva skötta områdena och på platser som domineras av barrskog ersätts den inbodda naturen av en mer avlägsen och enslig känsla.

På landsbygden utanför tätorterna Södra Sandby, Sjöbo och Veberöd finns endast begränsad bebyggelse, något som ytterligare förstärker den ensliga karaktären hos området. Dessutom är tillgängligheten i området begränsad till småvägar med undantag av väg 11 som kommer till området vid Sjöbo och lämnar det väster om Veberöd.

Genom varierade markförhållanden, skötselmetoder och den varierande hydrologin har området kommit att utgöra ett av de mest varierade karaktärsområdena i Skåne. Variationen är sådan att det ibland kan tyckas vara osammanhängande. Det gemensamma för till synes olika delar är den relativa ensligheten och otillgängligheten i området. Befolkningen och hästarna i området är främst koncentrerad till områdets västra del kring Flyinge och Södra Sandby.

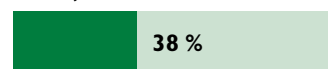
Andelen allemansrättslig mark utanför tätort är 38 % av områdets yta eller 0,47 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Stark marktäckningsmosaik som utgörs av åker, gräsmark och blandad skog som skapar ett mycket varierat landskap
- Vattendrag och våtmarker är betydelsefulla element i hela landskapet
- Omfattande naturskyddsområden
- Gräsmarker är ett starkt element, särskilt i Revinges militärområden
- Genomgående lugn och ro
- De medeltida sockencentrens placering i landskapet
- Flyinge Kungsgård – Sveriges avel- och hästsportcentrum
- Tallskogspanteringarna – Vombs fure
- Översilningsängen vid Björka
- Regleringen av vattendragen och omfattande grundvattensänkning
- Omfattande isälvsavlagring
- Viktigt vattenverk

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Vombsjösänkan

0,47 hektar/invånare

Skåne

0,47 hektar/invånare

Sverige

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Vombsjösänkan är ett låglänt område där stora delar av arealen är lågproducerande mark. Mest karakteristiskt för området är skjutfälten med dikor i ranchdrift på stora gräsytor med betesmark och extensivt odlade vallar. En tredjedel av ytan är åker, en tredjedel betesmark och en fjärdedel skog. Skogsmarken ägs till 60 % av större skogsägare. Övrig yta täcks till stor del av vatten. Drygt en tredjedel av åkermarken ligger som vall. Lägs detta samman med de permanenta betesmarkerna visar det sig att halva arealen jordbruksmark är gräsbevuxen. I övrigt används åkermarken främst till spannmål men det odlas också förhållandevis mycket specialgrödor som potatis, sockerbeter och köksväxter och andra mer udda grödor såsom baljväxter och energigrödor. Ungefär 24 % av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är mer än fyra gånger så mycket som genomsnittet. Animalieproduktionen är starkt inriktad på nötkreatur för köttproduktion medan förekomsten av mjölkkor, svin och fjäderfä är sparsam. Djurtätheten blir totalt sett låg i området men den är hög för köttdjur, får och hästar. Det handlar alltså i stor utsträckning om betesdjur till de många betesmarkerna vars areal är tre gånger så stor som betesdjurens betesbehov.

Ett fåtal stora rancher står för en stor andel av köttjuren och för en stor del av jordbruksmarken i området. Denna verksamhet är mycket speciell eftersom den drivs som arrende på militärens skjutfält och skall samordnas med de militära aktiviteterna.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 49 år och 38 % kommer nå pensionsålder 2013.

Flyinge har väl förvaltat sitt historiska arv som ett av världens äldsta stuterier och är idag ett internationellt välkänt centrum för svensk hästavel och hästsport. I trakten kring Flyinge finns många stora och små hästgårdar eller jordbruk som har knytning till detta hästcentrum. Flyinge hingstdepå och stuteri är numera privatiserat och drivs sedan 1983 av Flyingestiftelsen, som bildats av avelns och hästsportens största organisationer.

Ett fåtal stora rancher står för en stor andel av köttjuren i området.

Vombsjöns vatten försörjer en stor del av Lund–Malmöregionen med dricksvatten. I Vombsjön bedrivs även ett yrkesmässigt fiske efter ål, gös, gädda och abborre med bottengarn och nät. Även fritidsfiskare kan både lösa fiskekort och hyra båt. Fisken förädlas och säljs i egna butiker på platsen. I närheten av sjön driver ett par yrkesfiskare även en grundvattenbaserad odling av fjällröding. Fiskerätten i sjön är uppdelad på enbart tre delägare vilket underlättar upplåtelsen av fiskevatten.

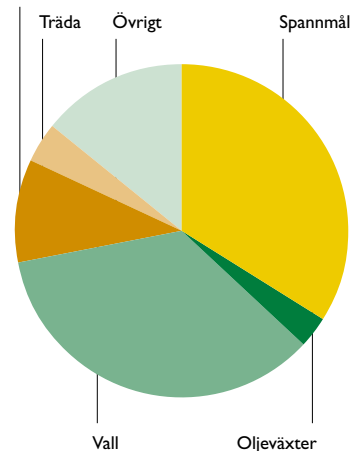
Fisken efter örtingen i Björkaån har en stor attraktion och kan bli underlag för ett exklusivt fiske i det fall fisket tillgängliggörs. Vombsjön har en stor betydelse för sportfisket, men nyttjas i liten omfattning för fisketuristiska inslag.

Bland besöksmålen i området återfinns Kulturens Östarp och storkhägnet vid Karups Nygård. Krankesjön är ett uppskattat utflyktsmål för den fågelintresserade och även flitigt besökt av skridskoåkare kalla vintrar. Vombs furu vid Vombsjön är utflyktsmål för svamplockaren. Badplatsen öster om Vombsjön är välbesökt och en av få i Mellanskåne.

Åkeranvändning

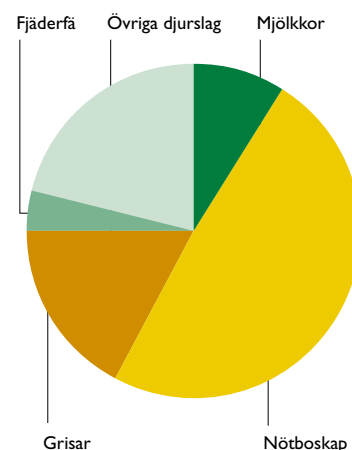
Total åkerareal 10 062 ha

potatis,
rotfrukter,
köksväxter

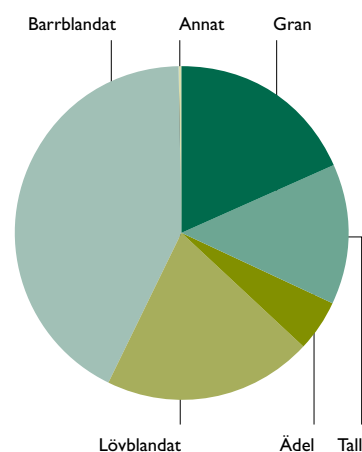
Djurbestånd

Djurenheter	3 619
DE/km ²	13,2
DE/hektar åker	0,41
DE/hektar jordbruksmark	0,21

Trädslag

Total skogsareal 7 100 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	22 137 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	80	102
Boende utanför tätort:	4 482 inv, 20 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	16	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	5 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	18,0 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	15,4 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningen har ökat i området, detta gäller såväl tätort som småort och landsbygd. Landsbygdsbefolkningen har ökat med drygt 40 % eller 1 300 personer. Likartad trend för såväl män som kvinnor. Gruppen 35 år och däröver ökar mest. Andelen äldre än 65 år är hög och har ökat de senaste åren.

Relativt hög arbetslöshet inom hela området, både bland män och kvinnor samtidigt som utbildningsnivån är låg.

Totalt finns 8 serviceorter (inklusive Sjöbo) inom området. Så gott som hela befolkningen har högst 5 kilometers bilväg till butik.

Miljöaspekter

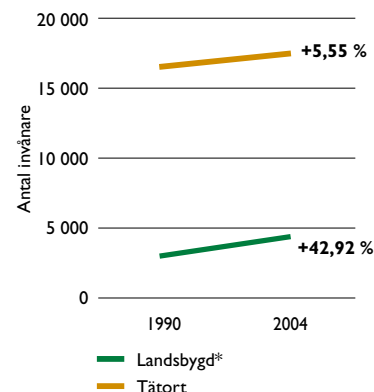
Vombsjösänkan är unik i det avseende att jordarten i hela området utgörs av utlaknings- och erosionskänsliga glaciala sediment bestående av sand, mo och mjåla. Risken för läckage av växtnäring och bekämpningsmedel till såväl yt- som grundvatten bedöms därmed som betydande.

Belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel från verksamheterna inom området bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig i ett skånskt perspektiv. Den kraftiga belastningen av kväve och fosfor på vattendragen och Vombsjön kommer huvudsakligen från tillrinningsområden till Vombsjösänkan undantaget Klingavälsån. Närsalthalter såväl som transporter kan tidvis vara extremt höga i Björkaån såväl som Kävlingeån. Sannolikt bidrar biflöden på

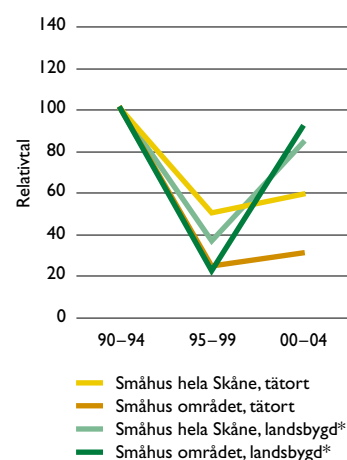
sluttningarna i område 10 norrut med en betydande andel av belastningen på såväl yt- som grundvatten. Normalt är halterna av kväve och fosfor lägre i Klingavälsåns vatten.

Sedan 90-talet är kraftiga blågrönalgbloomingar i Vombsjön vanliga i augusti–september. Totalfosforhalterna kan sommartid vara extremt höga och indikerar ett läckage av fosfor från bottensedimenten. Tidvis uppstår kritiska vattenkvalitetsförhållanden i sjön. Dominerande blågrönalg är den toxinproducerande *Planktothrix agardhii*. Vombsjön är ett av fem fiskevatten i Skåne som utpekats i Naturvårdsverkets författning NFS 2002:6 som behöver skyddas eller förbättras för att upprätthålla livskraftiga bestånd i enlighet med fiskvattendirektivet (78/659/EEG) enligt förordningen 2001:554 om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 368 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 11 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	13	15–20	12,5
Vårbearbetning	8	15–20	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit relativt stabil i området.
- Djurhållningen har visserligen minskat i området men det har skett i samma takt som i Skåne som helhet.
- Andelen mark med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget.
- Arealen med salix har ökat. Det handlar hitintills om små arealer men detta är ett av de områden i Skåne där intresset har varit störst.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor och vårbearbetning har bidragit till att minska jordbrukets miljöpåverkan i området.
- Sedan 90-talet har Vombsjön drabbats av besvärande algbloomingar med toxinproducerande blågrönalger. Sjön belastas av näringsämnen från omkringliggande områden i tillrinningsområdet.
- Jakten i området utgör en potential för naturturism.
- Granskogen drabbas hårt av hjortskador vilket föranleder en möjlig minskning av arealen granskog i området.
- Älfiskets betydelse har minskat beroende på minskade fångster och fallande priser. Gösen har blivit den viktigaste arten för yrkesfisket med mycket höga avräkningspriser.
- Sedan 1994 har Flyinge en hippologisk högskoleutbildning. Kring Flyinge i nordväst skapas en mängd aktiviteter runt hästcentret både kopplat till hästavel och tävlingsverksamhet. Hästgårdar har "skapats" i området runt Sjöbo som hitintills haft ett något lägre inköpsvärde än närmare Lund–Malmö-området.
- Nätverket "Flyinge Utveckling" är en ideell allmännyttig förening som har till syfte att lyfta bygden i stort och öka kunskapen runt densamma. Man har t.ex. tagit fram en broschyr där bygdens hantverkare och andra kulturvärden lyfts fram.
- Lokalproducerat ekologiskt nötkött marknadsförs som "naturbeteskött" med tydlig information om ursprunget och djurhållningens förutsättningar.
- Tillkommande ny bostadsbebyggelse sker främst i Södra Sandby och kring Flyinge.

Jakten i området utgör en potential för naturturism.

De små byarna i området länkas samman med små vägar vilka fungerar som bygator.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Jordbruket är stabilt i området. Halva arealen jordbruksmark är gräsbevuxen. Den ekologiska odlingen är omfattande.

Betesdjuren är få i förhållande till betesmarksarealen. Marknaden för nötköttproduktion påverkar detta ytterligare negativt. Djurskyddsmyndighetens krav på ligghallar kan påtagligt ändra möjligheten att hålla ranchdrift vilket ytterligare kan påverka denna obalans.

Grundstrukturen är viktig att bibehålla men är samtidigt inte särskilt känslig. Möjligen skulle en ny sträckning av väg 104 kunna utgöra ett hot, framförallt i närheten av Övedskloster.

Ändrad inriktning på jordbruken och strukturrationaliseringar leder till att byggnader ges annan funktion respektive att de blir övertaliga.

Flyinge som hästcentrum har stor betydelse för områdets markanvändning och nyttjande. Påverkar ekonomin hos många småföretag i bygden som producerar hö eller arrenderar ut bete, hyr ut stallplatser etc. Gamla gårdar har byggts om till hästgårdar och det förekommer även nyproduktion i Flyinges närområde. Det finns säkert behov av ytterligare ridleider i området och konflikthantering mellan enskilda

markägare som inte vill avsätta mark för ändamålet. Det finns även problem med tung trafik kombinerat med ridtrafik och gång- och cykeltrafik på den smala väg 104 och genom Flyinge och Flyinge kyrkby.

Ett hot mot ålfisket som redan minskat avsevärt i Vombsjön är den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa som kommer att innebära restriktioner i detta fiske.

Belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel från verksamheterna inom området bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig ur ett skånskt perspektiv. Områdets läckage- och erosionskänsliga jordar medför ändå en betydande risk för förorening av såväl yt- som grundvatten. Belastningen av närsalter från intilliggande områden är också mycket stor.

Området är särskilt känsligt på grund av sina grundvattenförekomster och Vombsjöns betydelse som driksvattentäkt för en stor del av befolkningen i sydvästra Skåne. Områdets sjöar och vattendrag har också stor betydelse i egenskap av fiskevatten och för rekreation. Övergödningssituationen i Vombsjön är allvarlig och ger upphov till årligen förekommande algbloomingar med

syrefria bottenförhållanden och frigörelse av tidigare fastlagd fosfor som följd. Risk finns att bekämpningsmedelsbelastning på Vombsjön kan förvärra algbloomingssituationen och därmed övergödningssituationen i sjön då zooplankton slås ut.

Vombsjön är ett av fem fiskevatten i Skåne som utpekats i Naturvårdsverkets författning NFS 2002:6 som behöver skyddas eller förbättras för att upprätthålla livskraftiga bestånd i enlighet med fiskvattendirektivet (78/659/EEG) enligt förordningen 2001:554 om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Fortsatt hävd av områdets naturbetesmarker och slåttermarker för att bevara bland annat områdets unika fågelvärden.

Vombsjöns potential för friluftsliv och naturupplevelser ska tas till vara

Jordbruksverkets slättbyggsstrategi kan berika fulläkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

Regionalt prioriterad ersättning ska ha sådan omfattning och regional frihet att insatserna bidrar till det 16 miljömålet.

I odlingslandskapet finns sandiga marker av olika slag. Dessa är viktiga att förvalta för att bevara områdets biologiska mångfald.

Nedmyllningsaggregat vid gödselspridning ökar växtnäringseffekten.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Utveckling av nötköttproduktionen behöver särskild uppmärksamhet och riktade utvecklingsinsatser.

Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Aktiviteterna kopplade till Flyinge sträcker sig in i områdena 10 och 26. Behov av ytterligare ridleder behöver uppmärksammas i området och avtal träffas med enskilda markägare om mark för ändamålet. Problem med tung trafik kombinerat med ridtrafik och gång- och cykeltrafik på den smala väg 104 och genom Flyinge och Flyinge kyrkby behöver uppmärksammas.

Översilningsängarna är unika. De bör tydliggöras genom vård av omgivande landskap. I ett längre perspektiv kan de tillsammans med andra värden i området bidra till ökad kunskap, förståelse och stimulans för besöksnäringen.

En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändig med hänsyn till skydd av både yt- och grundvatten. Åtgärder inom jordbruket är av betydelse för vattenförsörjningen i sydvästra Skåne, områdets naturvärden liksom förutsättningarna för fiske och rekreation.

Det aktuella området utgör ett känsligt grundvattenområde. Grundvattenresurserna i såväl jord som sedimentär berggrund behöver skyddas. Fortsatt låg intensitet i odlingen är nödvändigt för att minimera riskerna för förorening. För att miljöbe-

lastningen ska minska till en långsiktigt hållbar nivå till yt- och grundvatten krävs att belastningen från närliggande områden minskar.

Övergödningsproblemen i Vombsjön kräver särskilda åtgärder för att minska påverkan av närsalter och bekämpningsmedel. Det behövs en åtgärdsplan som omfattar uppföljning av inventering av punktkällor och diffusa läckage i Vombsjöns tillrinningsområde omfattande både växtnäring och bekämpningsmedel. Sannolikt krävs en minskad belastning både från jordbruksproduktion och från avlopp i sjöns tillrinningsområde.

Fortsatt stimulans behövs för god skötsel av vattenanknutna betes- och slåttermarker.

Vombsjösänkans stora sammanhängande områden med naturbetesmarker och slåttermarker, bland annat på Revingefältet, vid Klingavälsån och Vombs ängar, ska fortsätta att hävdas för att områdenas natur- och kulturvärden ska bibehållas och kunna utvecklas. Möjligheterna till ytterligare restaurering av dikade vattendrag i området bör utredas.

Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan med fördel användas till att berika landskapet med småbiotoper för att öka mångfalden.

I odlingslandskapet finns sandiga marker av olika slag. Dessa är viktiga att förvalta för att bevara områdets biologiska mångfald.

En fortsatt utveckling av området

naturbetesmarker och slåttermarker kan innebära behov att restaurera dessa, t.ex. genom att föra över betesmarker till slåtter.

Miljörådgivningen inom nuvarande KULM-program bör utvidgas till att omfatta även hästföretag i området genom kurser, grupprådgivning och enskild rådgivning.

För att underlätta inflyttning krävs förbättrade kommunikationer som medger pendling till Malmö–Lund-regionen. Det skulle även förbättra områdets tillgänglighet för allmänheten till utvalda delar av området.

Det finns en potential till utveckling av fisketurism och försäljning av fisk i kombination med upplevelseturism i området kopplat till yrkesfiske. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring kompletterat med fiske i närliggande sjöar och vattendrag.

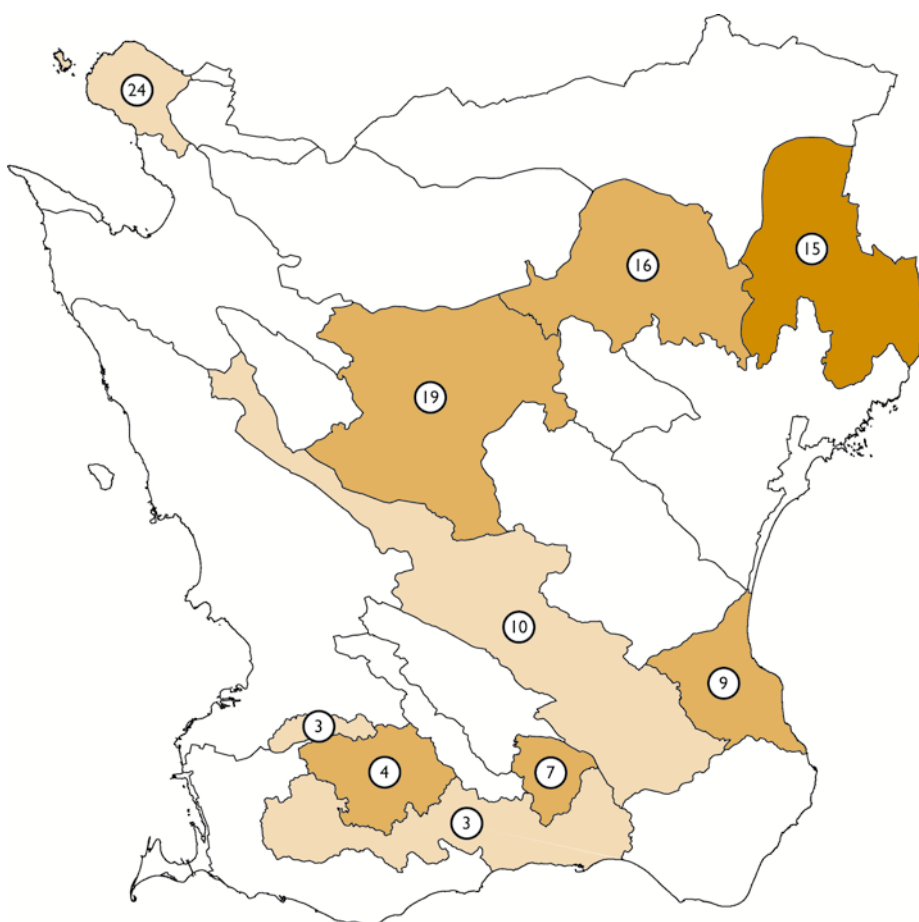
Vombsjösänkans har en stor potential för friluftsliv och naturupplevelser vilken bör tas till vara.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

BACKLANDSKAP

I Backlandskapet ingår landskapstyperna Mosaikartat, odlat back landskap, Mosaikartat skogbacklandskap samt Sjö- och åslandskap. Backlandskapet omfattar områden mellan 50 och 100 m ö.h. Landskapet domineras av ett brutet landskap och en varierande grad av marktäckning, generellt över 80%. Backlandskapet förekommer främst i övergången mellan slätt- och kustlandskapet och höglänt landskap där markanvändningen är en blandning mellan intensivt och extensivt. Området präglas även av en större mängd sjöar, åar och mindre vattendrag.

Landskapstyper

Mosaikartat, odlat backlandskap

- ⑩ Södra mellanbygden
- ②④ Bjärehalvön
- ③ Sydsånska backlandskapet

Mosaikartat skogbacklandskap

- ⑩ Göinge mellanbygd
- ⑩ Centrala mellanbygden
- ④ Sydsånska skogsbeklädda backlandskapet
- ⑨ Österlenska backlandskapet
- ⑦ Sövedsjöns och Krageholmsjöns godslandskap

Sjö- och åslandskap

- ⑩ Skånes sprick- och sjölandskap

MOSAIKARTAT, ODLAT BACKLANDSKAP

Karaktärsområden

Södra mellanbygden

Bjärehalvön

Sydsånska
backlandskapet

Det mosaikartade, odlade backlandskapet har en kraftigt böljande kontur och stor variation i topografin. Till största delen ligger det mer än 50 m ö.h. och det utgör en övergång till de skånska åsarna. Även om dessa områden innehåller en hög andel jordbruksmark, främst på mellanstora åkrar, karaktäriseras landskapstypen av ett blandat markträcke och varierad markanvändning. Det finns även begränsade områden med mer storskaliga åkrar på de flackare delarna av området.

Gräs- och skogsmark, vilka främst förekommer på blötare och fattigare jordar, är även de väsentliga element inom landskapets mosaik. Gräsmarkerna är en blandning av ängs- och hagmark där de senare betas av främst nötkreatur men med ett växande inslag av häst som betsdjur. Betade fält inom områdena är oftast avgränsade av stängsel med inslag av stenmur på de högre belägna delar som gränsar mot åsarna.

Skogen är ett viktigt landskapselement genom att den avgränsar sikten och bidrar med en upplevelse av tätrumslighet. Trädskiktet domineras av lövträd men nyligen anlagda energiskogs- och barrskogsplanteringar avviker från detta mönster. Energiskogen är i regel lokaliserad till tidigare öppna marker och barrskogen står i mycket skarp kontrast till tidigare existerande element i landskapet.

Det mosaikartade, odlade backlandskapet är lite påverkat av bebyggelse och tätorterna med därtill hörande infrastruktur har enbart begränsad inverkan på landskapsbilden. Stora delar av landskapet är bebyggt med utlokaliserade gårdar och mindre, spridda byar vilka tillsammans ger intrycket av ett etablerat och inbott landskap. Större tätorter finns främst i utkanterna av områdena, Hörby och Tomelilla i Södra mellanbygden och Ystad, Svedala och Skurup i Sydsånska backlandskapet. De större orterna har en delvis oklar gräns mot det omgivande landskapet.

Element på högre marknivåer har stor, men lokal, effekt. Kyrktorn, vindkraftverk och elledningar är alla exempel på sådana riktmärken vid horisontlinjen som skapas av topografin och skogsklädda områden. Eftersom topografi och skog ofta avgränsar landskapet i mindre rum blir mer lokala fokuspunkter också viktiga såsom traditionella gårdsbyggnader, åkermärken som lundar och holmar eller liknande.

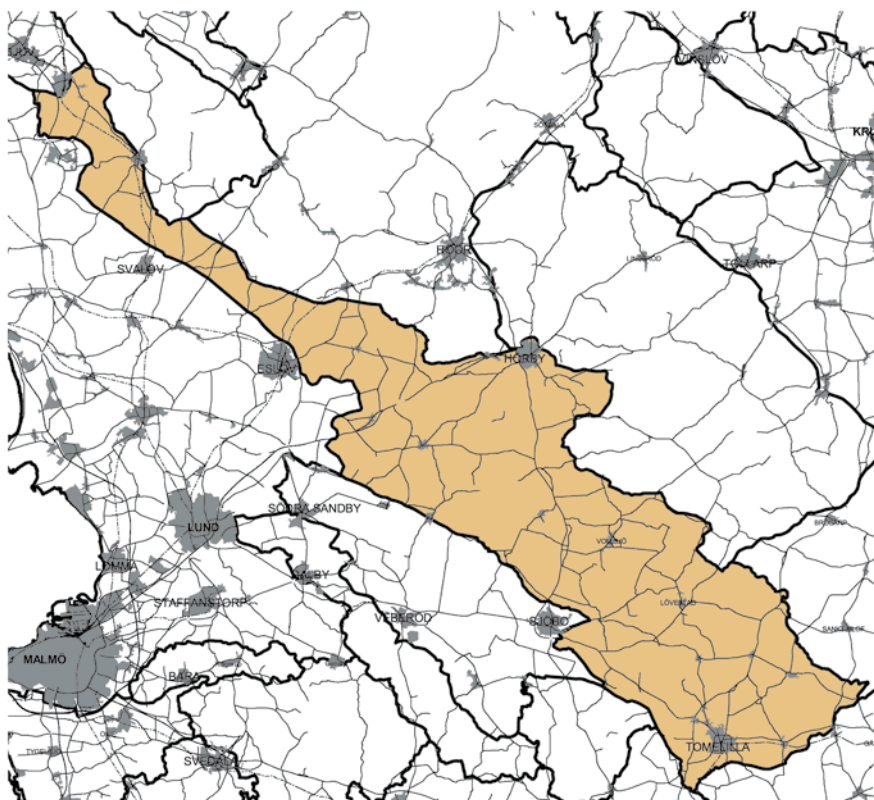
Rekreation och tillgänglighet är begränsat till ytterkanterna av området, både upplevelsemässigt och faktiskt på grund av åkermarkens dominans. Undantaget är Bjärehalvön där hela området är del av "Bjärehalvön med Hallandsåsen och Rönneå", ett område som är av riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Det mosaikartade, odlade backlandskapet utgör en övergångszon mellan det låglänta odlingslandskapet och åslandskapet. Även om landskapstypen har liknande visuella karaktärsdrag varierar geologin i alla de olika områdena. Berggrunden i området varierar mellan tertiär kalksten i Sydsånska backlandskapet, silur skiffer i Södra mellanbygden och urberg av gnejs på Bjärehalvön. Ytskiktet i alla dessa områden utgörs av en blandning av morän, lerig morän och moränlera av varierande omfattning. I det södra området förekommer isolerade områden med torv och isälvsediment. Jordbruksmarken är genomgående av klass på 6–7.

10

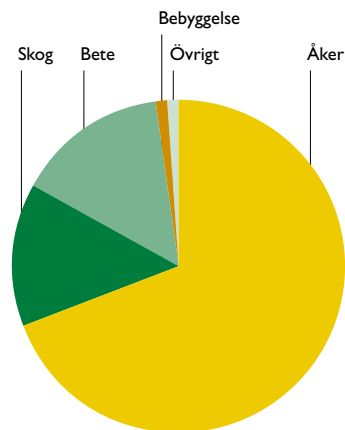
SÖDRA MELLANBYGDEN

Nyckeltal

Total areal	948 km ²
Varav vatten	2 km ²
Invånare	36 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Även om den mosaikartade naturen i landskapet ger en varierad visuell upplevelse minskas kvaliteten av de dominerande, större åkrarna, den ensartade topografin och avsaknaden av betydande blickpunkter.

Integritet

Det mellanskaliga markanvändningsmönster som är förhärskande i detta landskap, med betydande betes- och skogsområden, har endast enstaka störande element.

Identitet

Landskapet har ingen stark platskänsla, bl.a. beroende på avsaknad av blickpunkter, viktiga element samt en tydlig lokal identitet.

Sällsynthet

De båda bebyggelsestrukturer som förekommer är representativa men inte unika. I framför allt den småskaliga delen av området finns många landskapselement och biotoper. Godsen har i flera fall stor betydelse för landskapsbilden antingen som gårdsbildning eller som gestaltare av landskapet. Övedskloster tar än idag sin utgångspunkt i en landskapsplan från 1700-talet.

Helhetsbedömning, karaktär

Denna typ av backlandskap är relativt vanlig i Skåne och södra Sverige.

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Södra mellanbygden sträcker sig från Söderåsen i väster ner till Tomelilla kommun och Österlenslätten i sydost och ligger mellan urbergshorstarna Linderödsåsen och Söderåsen i norr och Romeleåsen i söder. Områdets gränser är ofta vaga eftersom karaktären förändras i små steg inom området då detta fungerar som övergångsområde mellan låglandet och åsarna. De sydöstra och nordvästra kanterna definieras av de låglänta odlingslandskapen: Österlenslätten respektive Lund-Helsingborg- och Ängelholmsslätterna. Den västra kanten utgörs av ett brott i topografien vid basen av det låglänta dallandskapet i Vombsjönsänkan.

Området kan beskrivas som ett nersänkt tråg med yngre sedimentära bergarter. Berggrunden består huvudsakligen av lerskifferar av olika åldrar, men även sandstenar och kalksten. Jordarterna i området är urbergsmoräner med litet inslag av lera och stora isälvsavlagringar vid Sjöbo. Höjden över havet är mellan 50 och 150 meter och landskapet ligger till största delen högre än 100 m ö.h. Den lägsta punkten är belägen under 50 m ö.h. vid gränsen till Vombsjönsänkan. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen kan beskrivas som ett område med horstar och mellanliggande gravsänka. Berggrunden utgörs främst av lerskiffer från silur med mindre inslag av bl.a. kalksten från silur, sandsten från kambrium, gnejs och i norr sandsten från triasperioden. Grunden är täckt med främst lerig morän och andra moränjordar. Genomgående i området är jordbruksmarken klassad till ett relativt konstant värde på grad 6–7. Vegetationsperioden är ca 200 dagar och nederbörden är ca 750 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i huvuddelen av området ned till 250–300 mm/år längst i söder. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Huvudparten av Södra mellanbygden omfattas av Kävlingeåns avrinningsområde som mynnar i Lommabukten. En mindre del rinner via Ringsjöarna ut mot Skälderviken. Sydöstra delen av området avvattnas främst mot sydkusten via Nybroån. Bland

vattendragen kan nämnas Bråån, biflöde till Kävlingeån, och Vollsjöån/Tolångaån/Björkaån. Uppströms Vombsjön är denna å förhållandevis orörd med långa partier som fortfarande meandrar fritt i en flack dalgång. Omfattande utdikningar har gjorts i området som är det tredje mest utdiknings-täta av områdena i Skåne sett till längden dikningsföretag per km².

Naturlandskapet

Landskapet erbjuder en varierad mosaik av miljöer, öppna åkermarker, små betesmarker, omfattande bokskogar och barrskogsplanteringar. I området finns ett flertal delområden som består av betesmarker och lövskogar och som har bedömts besitta höga naturvärden. I området är mycket höga natur- och produktionsvärden kopplade till örtrika bokskogar.

Områdets naturvärden är knutna till det småskaliga mosaikartade landskapet samt till godsmiljöerna. De naturgeografiska förhållandena har i vissa områden skapat ett småskaligt jordbruk rikt på småbiotoper. Detta ger förutsättningar till ett rikt växt- och djurliv ute i åkerlandskapet.

Naturbetesmarkerna är av skiftande karaktär, från öppna hedmarker till trädklädda betesmarker. En del naturbetesmarker har sitt ursprung i utmarker men mycket är också gammal ängsmark. Endast område 11 och 12 har väsentligt fler naturbetesmarker arealmässigt än Södra mellanbygden. Längs vattendragen finner man fuktängar som numera betas. Värt att nämna är det variationsrika odlingslandskapet vid Heinge-Ry. Många av betesmarkerna är träd- och buskrika och stenbundna.

Vattendragen Bråån och Vollsjöån/Tolångaån/Björkaån är klassade som nationellt särskilt skyddsvärda. Värt att nämna är naturreservatet Rövarkulan längs Bråån, med bokskog och betade marker, som är ett uppskattat utflyktsmål. Borstbäcken, som rinner genom en ravin ner till Vombsjön, liksom Saxån, som passerar området i nordväst, är nationellt värdefulla. Sillavadsån/Tommarpsån (regionalt särskilt värdefull, nationellt särskilt värdefull viss sträcka), som har sina källflöden i området, mynnar i havet vid Simrishamn.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	449 ha
Naturvård NBO	18 580 ha
Ramsarområden	1 ha
Friluftsliv, RI	350 ha
Naturvård, RI	12 040 ha
Kulturmiljö, RI	3 280 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	630 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	630 ha

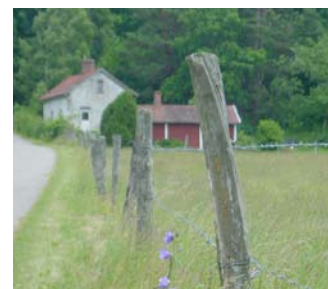
De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Detaljerna i landskapet och byarna ger en upplevelse av lång kontinuitet.

Hästskötseln i området bidrar i allt större grad till bevarandet av de öppna markerna.

Stängsel och stenmurar som fältgränser hjälper till att definiera fältmönstret och stärker landskapets textur.

Kulturlandskapet

Södra mellanbygden ligger naturgeografiskt mellan slätten och skogen. Landskapet är omväxlande i topografi, markanvändning och struktur. Södra mellanbygden innehåller flera vanliga byar och gårdar men har också en stor andel gods/herrgårdar. I godsdominerade områden är åkerarealerna större och närmar sig fulläkersbygd medan det i andra delar av området är ett småskaligt, mosaikartat landskap.

Godsen har ofta hög ålder och har i perioder strävat efter högre effektivitet och avkastning. Ett exempel på detta är de s.k. plattgårdar som skapades under 1800-talet. Dessa stora gårdar ersatte hela eller delar av byar och drevs direkt under huvudgården. Som exempel kan nämnas Pugerup med plattgården Heideholm. Godsen låg också bakom många av de egnahem som uppfördes under 1900-talets första decennier. Osbyholms gods lät brukare uppföra nya egnahem strax väster om godset och vid Råby.

Framför allt i den östra och norra delen av området finns byar omgivna av utskiftade gårdar. Skiftets rätvinkliga ägo- och vägstruktur dominerar men i denna del av området är bebyggelsestrukturen dessutom mer småskalig beroende på en rad hemmansklyvningar under senare delen av 1800-talet.

De godsdominerade områdena karaktäriseras av stora åkerfält, dungar med ädellövskog, alléer och en brist på andra landskapselement. I den andra delen av området råder en påtaglig småskalighet med rikligt med gränsmarkeringar och mindre landskapselement.

Landskapets fysionomi

Jordbruksmarken i området är av måttligt hög kvalitet och ett blandat jordbruk har därför utvecklats. Ett fältmönster i mellanskala dominerar men stora åkrar förekom-

mer. Även om marktäcket domineras av blandat åkerbruk är betade gräsmarker ett betydelsefullt element i karaktärsområdet. I områden som betas finns stängsel och stenmurar som fältgränser. Dessa hjälper till att definiera fältmönstret och stärker landskapets textur tillsammans med den anknyttande gränsvegetationen.

Skogsenheter förekommer i hela karaktärsområdet. Skogen består av en blandning av barrskogsbestånd (främst gran) och lövskog. Skalan i fältmönstret i dessa skogsområden med en blandning av öppen mark och olika typer av vegetation förstärks av mindre skogsstycken, lundar, alléer och fältgräns- och fältträd som finns spridda över hela området. Denna ansamling av träd och skog begränsar utsikten ut från området och skapar viss variation av rumsliga och visuella upplevelser i det.

Ca ¼ av befolkningen bor utanför tätorterna, i småbyar och gles bebyggelse, vilket utgör en stor andel av områdets befolkning. Bebyggelsen i landskapet förekommer främst i kanterna på området, bl.a. i nordväst där området gränsar till det mer tätbefolkade slättlandskapet och vid huvudorterna Hörby i norr och Tomelilla i söder. Dessa orter har endast liten visuell påverkan på landskapet. Även huvudtrafiklederna, E22 samt väg 11, 13 och 19, som skär igenom området lämnar det till största delen ostört. Den sparsamma mängden bebyggelse och de relativt snäva kommunikationskorridorerna, som är typiskt för landskapet, bidrar till områdets känsla av avskildhet.

Även om området har begränsat rekreativvärde finns här en vandringsled, Skåneleden: nord- sydleden, som går tvärs genom området.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 17 % av områdets yta eller 0,46 ha/invånare.

Landskapets egenskaper

- Mosaikartat marktäck på ett böljande landskap
- Skog fungerar som viktigt karaktärs-element, både som stora enheter och isolerade, mindre, skapar känsla av skyddande inneslutning
- Isolerade betesmarker finns spridda i hela området
- Sparsam bosättning och avstånd till stora kommunikationskorridorer ger området en avlägsen natur
- Godsens utveckling under 1800- och 1900-talen. (plattgårdar, egnahem, utvecklingen mot fulläkersbygd)
- Den utvecklade småskaligheten i övriga delar av området (En kombination av utskiftade gårdar, hemmansklyvningar och egnahem)

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Södra mellanbygden

17 %

0,46 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Ansamling av träd och skog begränsar utsikten ut från området och skapar viss variation av rumsliga och visuella upplevelser.

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Södra mellanbygden är ett djurtätt område. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel del svin och några fjäderfä. Området har mycket naturliga betesmarker men är trots detta endast ett av två områden i Skåne som har fler betesdjur, mycket fler, än vad som krävs för att beta området naturbetesmarker. En fjärdedel av åkern används dessutom till produktion av vallfoder. Växtodlingen har också stor betydelse vilket innebär att det finns många företag med blandad produktion men också en del som är helt inriktade på växtodling. Ungefär 6% av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är i nivå med genomsnittet för Skåne. Andelen diversifierade företag är större i området än generellt för Skåne. Gårdarna är förhållandevis små arealmäs-

sigt sett. Det finns också relativt många bostadsjordbruk i området. Många av dessa är hästgårdar. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 53 år och 42% kommer nå pensionsålder 2013.

I området finns en relativt hög andel större brukningsenheter med aktivt skogsbruk.

Området har 27 vindkraftverk där nästan alla växt upp sedan slutet av 90-talet. I sydöstra delen av området står ett tiotal enstaka möllor och resten är samlokaliserade på fyra platser mitt i området.

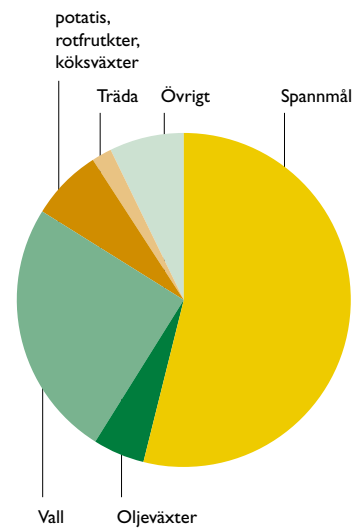
De enda större besöksmålen, utanför tätort, utgörs av slotten Övedskloster och Bjärsjölagård.

Några av områdets många mjölkkor.

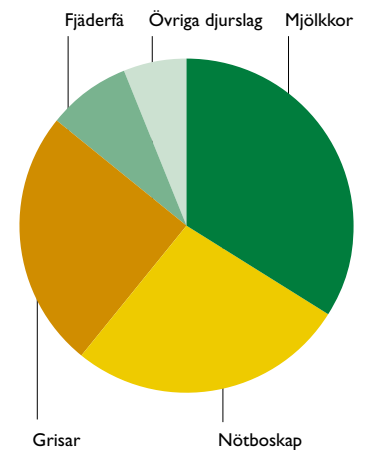
Åkeranvändning

Total åkerareal 65 007 ha

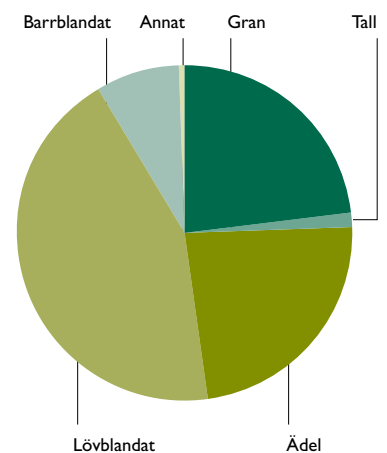
Djurbestånd

Djurenheter	35 437
DE/km ²	37,4
DE/hektar åker	0,53
DE/hektar jordbruksmark	0,44

Trädslag

Total skogsareal 13 000 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	34 511 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	36	102
Boende utanför tätort:	15 193 inv, 44 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	16	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	8 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	16,8 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	15,1 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsutvecklingen har stagnerat. Detta gäller båda könen. Förhållandena är likartade för såväl tätort och småort som utanför, med en viss ökning för tätort mot slutet av perioden. Andelen äldre (65+) är stor men har minskat något.

Arbetslösheten är relativt hög och har ökat de senaste åren särskilt i sydöstra delen. Andelen personer med högre utbildning är liten, något högre hos kvinnor. Det finns något fler förvärvsarbetande nattbefolkning än dagbefolkning. Mönstret är detsamma i angränsande områden förutom för området Lund-Helsingborgslätt, som antagligen tar emot pendlarna dagtid.

Ny bebyggelse i tätort följer utvecklingen i Skåne som helhet. Ny bebyggelse på landsbygden sker i mindre omfattning än för länet.

Det förekommer ”serviceskugga” i två delar av området. Dels i ett mindre område söder om Söderåsen och dels i ett större område i nordväst, ost och sydost om tätorten Sjöbo, vilken är belägen utanför detta karaktärsområde. Befolkningen i dessa två

delar har ändå inte över 10 kilometers bilväg till butik. I övrigt är det väl försörjt genom de relativt många tät- och småorterna i den södra halvan av området.

(Totalt 12 butiker, eventuellt ytterligare någon i de större tätorterna Hörby och Tomelilla.)

Spårbunden infrastruktur mellan tätortscenter saknas i området.

Miljöaspekter

Lerfria moräner och isälvsediment dominerar i området vilket medför ökad risk för läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel och kan medföra föroreningar i framförallt grundvattnet. Grundvattnet är av stor betydelse för dricksvattenförsörjningen i området trots till större del måttligt goda uttagsmöjligheter.

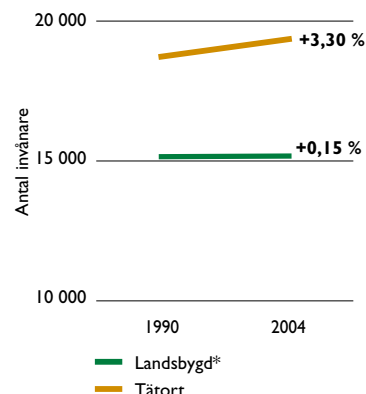
Jordbrukets betydande omfattning och den höga djurtätheten i området medför generellt sett en mycket hög belastning av växtnäring på vattensystemen inom området såväl som angränsande områden. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån grödfördelningen som medelhög.

Områdets södra och centrala delar har stor betydelse för vattenkvaliteten i

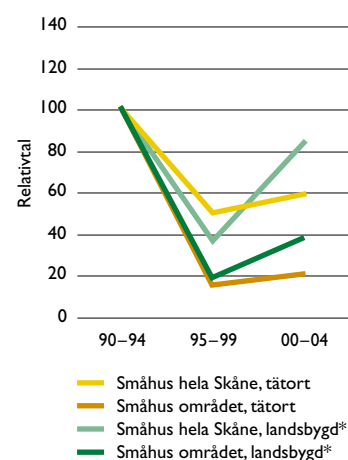
Vombsjön söder om området och Ringsjöarna i norr. Sjöarna som har allvariga övergödningproblem är av betydelse både för dricksvattenförsörjningen och för yrkesfisket. Trots övergödningproblem är sjöarna viktiga besökspunkter i landskapet både för bad, fiske och annan rekreation. Markanvändning och bekämpningsmedelsanvändning i vissa av de östra och centrala delarna av området kan även påverka den stora och känsliga grundvattenförekomsten i jord som finns i anslutning till Vombsjön. Här sker sannolikt även grundvattenbildning för den sedimentära berggrunden i Vombsjönsänkan.

Biflödet Bråån bidrar med ca en fjärdedel av Kävlingeåns kvävetransporter till havet. Ån belastas kraftigt av både jordbruk

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 201 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 6 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	14	22–28	12,5
Vårbearbetning	8	14–18	5

Siffran anger % av åkerarealen.

och reningsverk. Det mycket stora antalet djur i området och den höga djurtätheten medför att ammoniakavgången från djurhållningen bedöms vara av större betydelse både lokalt och för Skåne som helhet jämfört med huvuddelen av de övriga landskapstypsområdena.

Kadmiumhalterna i matjorden är höga i områdets nordvästliga och sydostliga delar. Särskilt i sydost finns områden med så höga kadmiumhalter att de kan begränsa användningen av skördarna för direkt humankonsumtion.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på. Relativt mycket våtmarker har anlagts i området tack vare flerårigt våtmarksarbete i kommunerna, till exempel inom Kävlingeå-projektet.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Animalieproduktionen i området har minskat medan växtodlingen intensifierats.
- Antalet mjölkkor har minskat med 20 % mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Effekten av att djurbidragen frikopplades 2005 är inte inräknad.
- Växtodlingen har intensifierats genom att odlingen av spannmål och ett antal specialgrödor har ökat medan arealen vall har minskat.
- Arealen med trädad eller obrukad åker har minskat och ligger nu på en låg nivå.
- Strukturomvandlingen har gått med normal fart vilket innebär att ett av fyra jordbruk har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har ofta sugits upp av andra som expanderat. Bebyggelsen på de avvecklade företagen används för boende och i många fall till hästgårdar.
- Betesmarkerna har minskat i snabb takt. Rensas statistiken för att mer mark anmäldes in när EU-bidragen infördes 1995 så handlar det om en minskning med 10 % mellan 1993 och 2003.
- Svårskötta naturbetesmarker blir skog, avkastningssvag åker blir bete.
- Brukare med inriktning på mjölk- och nötköttsproduktion har i ett flertal fall satsat på miljöinvesteringar i sina stallar. Åtgärder som snarare minskat sysselsättningen på kort sikt. Långsiktigt skapar det möjlighet till att vara kvar som producent och ökar möjligheten till att rekrytera personal till företaget.
- Marknaden för animalieprodukter har stor inverkan på lönsamheten hos områdets jordbruk. Jordbrukspolitikerna påverkar jordbruksföretagandet allt mindre.
- Odling av fånggröda och vårbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen i området och är något högre än snittet för Skåne.
- Området har generellt sett en mycket hög belastning av växtnäring. Den hittillsvarande trenden mot minskad jordbruksproduktion i området har medverkat till att belastningen av växtnäring i området minskat något.
- Strukturomvandlingen kan i vissa fall leda till en koncentration av djur med en ökad miljöpåverkan lokalt som följd.
- Vombsjöns algbloomingar tenderar att förvärras med åren. I Ringsjön har återigen utfiskningsåtgärder satts in av kommunerna i samarbete med yrkesfiskarna i sjön för att få ner vitfiskbestånden.
- Potatisodlingen i området går till frysta potatisprodukter inom Procordia som har svag internationell konkurrenskraft.
- Traditionsbunden mentalitet inom jordbruksproduktionen hindrar en växling från potatis till den växande grönsaksmarknaden.
- Hela, inte avstyckade, fastigheter säljs vid ägarskifte.
- Kommersiell jakt- & fisketurism har de senaste åren utvecklats, framför allt på de inom området belägna godsena.
- Omvandlingen av fritidsboende till permanentboende (med utökade byggrätter) fortgår i snabb takt. Tillkommande ny bostadsbebyggelse sker främst i de större tätorterna eller i goda kommunikationslägen.
- Infrastrukturen är dålig och den relativt höga arbetslösheten ställer krav på förbättrad sådan med tillgång till välfungerande kollektivtrafik.

Ett väl fungerande vägnät är viktigt ur flera aspekter.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Landskapskarakterens småskalighet är främst hotad i den nordöstra delen, upp mot Linderödsåsen.

Enheterna i denna del av området är så små (hemmansklyvningar och egnahem) att uppköp/sammanläggning till större enheter förefaller mindre troligt. Det innebär att små enheter kan övergå till att bli bostadsjordbruk eller fritidsjordbruk. Det finns dock en viss risk att en del enheter överges och förfaller. Försämrade ekonomi har gjort att mjölk-/nötköttproduktionsföretag upphört med sin produktion. Betesmarker kan komma att planteras med skog och den tidigare brukaren söker arbete utanför företaget. Det innebär ett nytt och mörkare landskap. En annan följd blir en mindre levande landsbygd som kan komma att upplevas som "ödlig" om inga nya satsningar görs för att motverka denna utveckling.

I den södra delen råder en viss godsdominans och här finns gårdar med större enheter som har en blandad och ganska intensiv produktion. Dessa är sannolikt tillräckligt bärkraftiga. Genom uppköp av mindre enheter kan deras stabilitet öka.

Konkurrenskraften för jordbruksproduktionen är i ett nationellt perspektiv bra. Mjolk- och nötköttproduktionen har minskat i området, från en hög nivå, men denna produktion har goda förutsättningar i området men kräver investeringar för att skapa internationell konkurrenskraft. Satsningar för odling av bioenergi måste i området balanseras med behovet av foderproduktion. Potatisodlingen, som framförallt produceras till Procordia, är konkurrensutsatt. Förutsättningarna för övergång till grönsaksproduktion på dessa jordar finns men kräver kompetensutvecklingsinsatser.

Området är rikt på landskapselement. Träd- och buskriga betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt rikt med stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan mer enkla redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna. Mosaiken av betesmarker, odlingshinder, alléer, diken

och vattendrag är skyddsvärd. Risk finns för att värdefulla biotoper framförallt knutna till betesmarkerna i detta område försvagas om antalet betesdjur minskar. Ändrad markanvändning skulle medföra att dessa hamnar i fel miljö och att de därmed tappar betydelse och gör det svårare att "läsa" landskapet.

Förändringar i markens skötsel och markanvändning kan få konsekvenser för den biologiska mångfalden i området. Även om de betande djuren i området är mycket fler än områdets betesmarker finns risk att vissa svårbrukade, men biologiskt värdefulla, marker överges respektive beskogas. Betesdjur från området är även viktiga för öppethållandet av bete i andra områden i västra Skåne.

Hög djurtäthet i kombination med bitvis mycket läckagekänsliga jordar såväl som skyddsvärda vatten i området gör att fortsatta insatser för att minimera växtnärläckaget är mycket viktiga i detta område. Det bitvis backiga landskapet med erosionskänsliga jordar kan ge upphov till höga fosforförluster på barmark. Här finns en stor potential för ny- och återskapande av våtmarksbiotoper och förstärkning av befintliga värden i anslutning till både naturliga vatten och rena diken. Relativt mycket våtmarker har redan anlagts i området.

Vattendragen i området är kraftigt belastade av växtnäring även om trycket minskat i bland annat till följd av ändrade växtföljder och odling av fånggröda och vårbearbetning mot miljöersättning. Även insatser inom rådgivningsprojektet Greppa Näringen har sannolikt gett god effekt även om det tar tid innan man ser effekterna i vattendrag, sjöar och hav.

Vombsjön och Ringsjöarna är viktiga resurser ur flera aspekter. De har betydelse för dricksvattenförsörjningen, yrkesfisket och som rekreativmiljöer för bad och fritidsfiske. Fortsatt riktade åtgärder för att skydda sjöarna mot övergödning behövs. Det är viktigt att miljöbelastningen från odlingen i sjöarnas tillrinningsområden inte ökar vilket även är relevant ur grundvattenresurssynpunkt med tanke på känsliga och betydande grundvattenresurser i jord i Vombsjönsänkan.

Kollektivtrafikförsörjningen behöver utvecklas.

Befolkningsutvecklingen i området är svag, både på landsbygd och i tätort. Arbetslösheten är relativt hög och ökar. Området är till stora delar relativt otillgängligt för landsbygdsbefolkningen med begränsad kollektivtrafikförsörjning inom området och till arbete i intilliggande orter. Det finns även ett behov av att förstärka rekreativmiljöerna i området och knyta samman strövstråk, stigar och vägnät för att göra landskapet mer tillgängligt för gemene man och underlätta cykel- och gångtrafik. Här finns en utvecklingspotential både ur ett lokalt och regionalt perspektiv.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Den aktuella landskapskaraktären är främst beroende av fortsatt och utvecklad animalieproduktion. Det gäller i första hand mjölk- och köttproduktion och i andra hand en utökad hästverksamhet. Viss skogsplantering kan ske utan negativ påverkan på landskapet förutsatt att beskogning sker i landskapet och med ädellövskog. Odling av foder till animalieproduktion och bioenergi utgör den ekonomiska basen för växtodlingen i området och kan ske utan att karaktären påverkas negativt. Den småskaliga strukturen och det spridda bosättningsmönstret innebär behov av att stimulera företagande inom förädling av jordbruksproduktionen och inom turistnäringen.

Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Området har stor potential för turism och rörligt friluftsliv. Det kan med framgång kombineras med vidareförädling och diversifierad jord- och skogsbruksverksamhet. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som komplement till fiske i närliggande sjöar och vattendrag. Diversifiering bör främjas.

Plantering av *Salix* för energiodling måste ske med varsamhet för att inte påverka landskapsbilden och befintliga naturvärden kopplade till solbelysta småbiotoper och betesmarker.

En fortsatt minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändig både med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreationsvärden i angränsande områdens sjöar (Vombsjön och Ringsjöarna) såväl som för att skydda Östersjön i stort. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i stort sett i hela området. Incitament behöver skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiva växtföljder i delar av området och mer ekologisk odling. Fortsatt mjölkproduktion innebär att växtodlingen och växtföljderna är relativt givna med stor andel vall. Detta i sig innebär ett minskat behov

Åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och naturlig rening innan det når havet har hög prioritet.

av bekämpningsmedel samt minskat växtnäringssläckage. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en annan av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är de delar av området som är inströmningsområden för grundvattenbildning, dricksvattentäkter eller i närheten av vattendrag. Åtgärder som leder till minskat läckage prioriteras.

En hög djurtäthet i förhållande till totalarealen gör det angeläget att arbeta med gödselmedling och stallgödselåtgärder för att minska koncentrationen av gödsel i området och förhindra ammoniakförluster och läckage. I områdets sydostliga delar, med höga halter av kadmium i matjorden, behöver särskild hänsyn tas till innehållet av kadmium i inköpt foder och gödsel, för att minimera ytterligare tillförsel. Detta samtidigt som kadmiuminnehållet i producerade livsmedel fortsatt övervakas. En kompetenssatsning om stallgödsel kan vara lämplig i detta område. Investeringsstöd riktat för ökad lagringstid kan minska växtnäringssläckage.

Området är kraftigt utdikad och bitvis kulverterat. Åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet har hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på åtgärder som är angelägna att genomföra. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreationsstråk.

Behovet av vatten för bevattning kan vara betydande under torra somrar. Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas särskilt i biflöden eftersom risken för skada på fisk är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattning, reglerad dränering och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

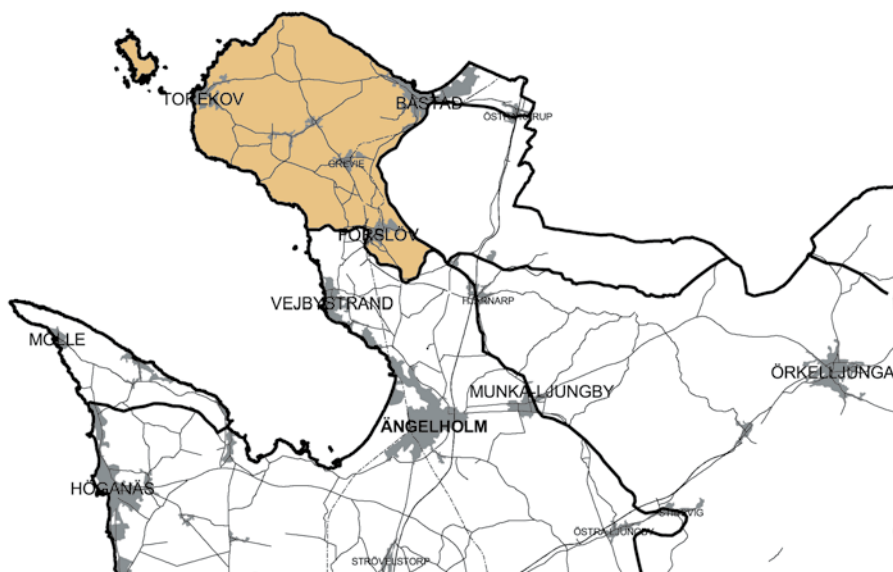
Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av trädplantering och zoner skonade från rensning längs vissa åar.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt rikt med stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

För att säkra skötseln av t.ex. speciellt svårskötta naturbetesmarker behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning). För att bevara områdets betesmarker krävs diversifiering av betesmarkersättningarna där träd- och buskrika marker tillåts. Området är rikt på sådana och mycket av naturvärdena är knutna till dessa marker.

Kollektivtrafiken behöver byggas ut för att skapa bättre förutsättningar till boende och ny bebyggelse på landsbygden. Att göra området mer tillgängligt gynnar såväl attraktionskraften för boende som utveckling av besöksnäringar.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den visuellt stimulerande kvaliteten i området utvecklas genom att landskapet har ett så varierat användningsområde. Området innehåller många småskaliga jordbruks-element som fungerar som lokala fokuspunkter inom ett landskap med stark rumslighet. Vida vyer över havet bidrar till landskapsupplevelsen. Även om störande element förekommer påverkar de inte på något betydande sätt den övergripande visuella kvaliteten.

Integritet

Det små- till mellanskaliga markanvändningsmönstret dominerar i området. Detta påverkas bara i mindre utsträckning av lokala störningar som minskar landskapets annars mycket höga integritet.

Identitet

Det finns en stark landsbygdskaraktär och platskänsla knuten till landskapet, både genom inlandets variationsrika markanvändning och närheten till det omgivande kustlandskapet.

Sällsynthet

Det småskaliga, öppna mosaiklandskapet som dominerar i detta område är sällsynt i Skåne. Det förhistoriska bronsålderslandskapet på Bjärehalvön med flera naturbetesmarker med lång kontinuitet och en möjlighet att uppleva hur topografin utnyttjats är unikt. Inte i någon annan del av landet eller norra Europa är bevarandegraden av fornlämningar från bronsåldern så hög. Den småskaliga bebyggelseutvecklingen under 1800- och 1900-talen är intakt. Flera utpräglade bad- och fritidsanläggningar har vuxit fram.

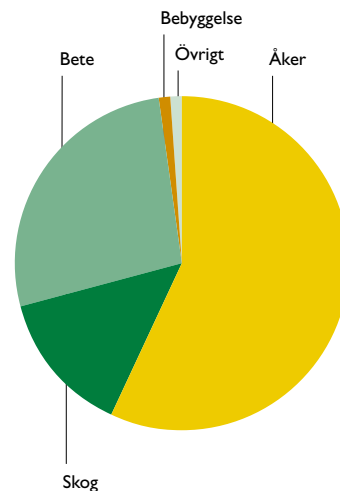
Helhetsbedömning, karaktär

Det småskaliga, öppna mosaiklandskapet med flera naturbetesmarker med lång kontinuitet, den starka rumsligheten i kombination med vida vyer över havet bidrar till landskapsupplevelsen.

Nyckeltal

Total areal	141 km ²
Varav vatten	0,5 km ²
Invånare	78 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Bjärehalvön ligger i nordvästra Skåne och utgörs av ett öppet landskap väster om Hallandsåsen som sträcker sig ut till kusten och omges av Kattegatt och Skälderviken och ligger i Båstads kommun. Landskapet avgränsas av Hallandsåsens skogsbryn och i söder av ändringen i topografi till den flackare Ängelholmsslätten. Området innefattar även Hallands Väderö.

Området kan beskrivas som ett svagt böljande landskap som höjer sig från strandängar i sydväst till den branta nordkusten. Berggrunden består huvudsakligen av ljusa eller röda gnejser (urberg). Jordarterna i området är lerfria moräner som omges av postglacial sand vid kusterna. Längs kusten dominerar sandigt material och vid den norra kusten finns en låg klippkust som bara finns här och i område 8, Österlenslätten. Jordmänen kan karaktäriseras som stabila och instabila brunjordar. Höjden över havet är mellan 0 och 150 meter. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen kan beskrivas som urbergsteräng med horstar. Vegetationsperioden är ca 215 dagar och nederbörden är ca 700 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i större delen av området och i sydvästra delen 250–300 mm/år. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Jordlagren är kalkrika och bördiga vilket tillsammans med ett gynnsamt klimat har bidragit till omfattande odlingar. Vätmarker är ovanliga i området.

Naturlandskapet

Det mosaikartade marktäcknet och de mikroklimatsvariationer som äger rum i området skapar ett rikt och omväxlande utbud av för djur och växter olika livsmiljöer. Ändå är det Bjärekusten och Hallands Väderö som är av största vikt vad gäller naturvården. Dessa områden är idag naturreservat och ingår även i Natura 2000, nätverket för skydd av natur inom EU.

Bjärekusten och Hallands Väderö domineras av klipp- och blockstränder och naturbetesmarker. Den långvariga hävden av områdets naturbetesmarker har tillsammans med de naturgeografiska förutsätt-

ningarna skapat värdefulla hedar, både fuktiga och torra. Naturbetesmarkerna sträcker sig längs hela kusten och har stor betydelse för både djur- och växtliv. Av de tidigare omfattande ängsmarkerna på Bjärehalvön förekommer idag bara små rester. Fuktiga ängar har aldrig utgjort någon större areal utan det har varit fastmarksängarna som varit vanligast. Rester av dessa finns fortfarande och brukas idag som betesmarker. I stora delar av naturbetesmarkerna i området, speciellt vid kusten, har mängden träd och buskar kraftigt ökat de senaste 50 åren och hotar i vissa delar natur- och kulturvärdena.

Skogen på Bjärehalvön består av allmänt förekommande lövskogsdungar, som för det mesta är ganska små. På torra, steniga lokaler finns rester av ekbackar men den vanligast förekommande lundvegetationen domineras av bok. I fuktiga miljöer och i raviner finner man alkärr eller al-/asklundar.

På Bjärehalvöns norra del finner man Hovs hallar med sina imponerande havsklippor. Kusten har ett rikt fågelliv både när det gäller häckande och rastande fågel. Fiskbestånden i havet är överlag svaga. Förekomsten av säl är stor.

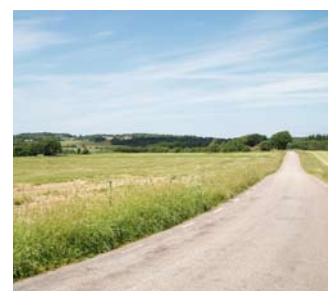
Hallands Väderö skiljer sig från fastlandet framförallt genom sina i flera fall månghundraåriga ekar och bokar. Detta har bevarat många lav- och insektsarter som är knutna till gamla grova träd och som numera är hotade. Området är unikt inte bara för Skåne.

Bjärehalvön hyser många värdefulla vattendrag. I Sinarpsdalen rinner Sinarpsbäcken samman med Örebäcken och vidare ner till Stensån. Både lax och öring vandrar upp i vattendragen. På Bjärehalvön förekommer ett stort antal små vattendrag med en god produktion av havsöring. Från Hallandsåsens sluttningar tillrinner de skyddsvärda vattendragen Axeltorpsbäcken (nationellt värdefull) och Lyabäcken (regionalt särskilt värdefull) som flödar samman med Örebäcken. Hög naturlighet samt rent och klart vatten präglar dessa bäckar, vilka forar och strömmar fram igenom lövskogsklädda bäckraviner. Vattendragen har en artrik fauna. Flera nyckelbiotoper förekommer både i och i nära anslutning till vattendragen, bl.a. sumpskogar.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 050 ha
Naturvård NBO	6 285 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	12 950 ha
Naturvård, RI	1 973 ha
Kulturmiljö, RI	2 274 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	912 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	330 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

De låglänta delarna av området domineras av åkerlandskap

Längsmed områdets norra kust möter havet Bjärehalvöns imponerande klippor.

Det mosaikartade marktäcknet skapar ett rikt och omväxlande utbud av livsmiljöer för djur och växter.

Kulturlandskapet

Under bronsåldern (1800–500 f Kr) var Bjärehalvön en centralbygd. De fysiska spåren i landskapet är många. Kombinationen av monumentala gravhögar, skålgropsstenar, fossila åkrar m.m. är mycket anmärkningsvärd. Gravhögarnas antal, möjligheten att förstå deras läge i topografin tillsammans med flera tusen års bruk av naturbetesmarkerna är unikt i landet.

Byarna på Bjärehalvön låg i huvudsak i anslutning till de gamla vägsystemen. Centralt på halvön låg gemensamma betesmarker och på sluttningen ner mot Skälderviken fanns åkrar och ängar. Längs med kusten fanns betesmarker och några mindre fiskelägen. Hela området var tämligen skogsfattigt. Båstad och Torekov var de stora fiske- och sjöfartsorterna.

1800-talets skiften innebar att åker- och framför allt ängsmarkerna ner mot kusten odlades upp och bebyggdes med gårdar medan det inre av Bjärehalvön fortfarande var mindre attraktivt. Hela halvön uppvisar en tämligen småskalig bebyggelsestruktur.

Under sent 1800- och 1900-tal har Bjärehalvön kommit att få en utpräglad rekreativ karaktär. Flera stugbyar har uppförts, många av de gamla fiske- och kaptensgårdarna befolkas av sommarvärdar och golfbanorna ligger tätt.

Landskapets fysionomi

Jordbruket består av mindre åkrar och gräsmarker. Åkrarna är belägna på låglänta områden och gräsmarkerna på den sämre jorden på högre liggande områden.

Detta ger en variation i markanvändning som följer topografin. På gräsmarken finns blandat bete för främst nötkreatur och hästar, ensilagevall för grovfoderproduktion på vall eller naturliga slättermarker. Åkerskiftena avgränsas ofta av trädrader, medan staket och i enstaka fall stenmurar avgränsar betesmarkerna. De tydligt markerade fältgränserna skapar lokala blickfång och stärker ytterligare fältmönstret.

Även skogen utgör ett viktigt inslag i hela områdets mosaik. Det ökande skogstäcket på de mer höglänta delarna bidrar till att förstärka intrycket av höjdskillnad. Skogarna består främst av lövskog med ökande barrskogsinslag högre upp på åsen.

De största bosättningarna finns främst vid kusten; här ligger Båstad, Torekov och en stor mängd rekreationsbebyggelse (sommarmstugor). Största delen av området är väl etablerat och brukat under lång tid med mindre gårdar i traditionell stil, där sten är vanligt som byggnadsmaterial. Gårdarna bidrar till att stärka platskänslan och upplevelsen av traditionsrik landsbygd.

Området är viktigt för turismen och är av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Här finns även Skåneleden, med Kust till kust-leden. Denna sträcker sig utmed kustlinjen och följer den skarpa topografin runt den färade klippkusten i norr, den mjukare stranden mot Skälderviken och tvärs över området. De många sommarhusen längs kusten visar också på områdets betydelse ur rekreationssynpunkt.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort uppgår till 14 % av områdets yta eller 0,20 hektar/invånare.

Området har naturbetesmarker med flera tusen års kontinuitet vilka har ett stort naturvärde.

Landskapets egenskaper

- Brukad västsida av Hallandsåsen
- Småskaligt, blandat jordbruk med skillnader som följer topografin och går från åker- till betesmosaik
- Fältmönstret stärks av trädrader i gränser, murar och stängsel samt fortsatt bruk av småskaliga jordbruksmaskiner
- Lövskog är ett viktigt element som ökar i dominans på högre mark
- Området är ett viktigt rekreationsområde med en distinkt kustlinje och många sommarhus
- Bronsålderns kulturlandskap med högar och andra lämningar i särpräglade topografiska lägen
- Naturbetesmarker med flera tusen års kontinuitet
- Småskalig bebyggelsestruktur
- Den i det närmaste totala kontakten med havet.
- Frukt- och grönsaksodlingar
- Golfbanorna är ett större inslag idag än t.ex. fruktodlingarna
- De kustnära naturbetesmarkerna

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Bjärehalvön

14 %

0,20 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Bjärehalvön har en intensiv jordbruksproduktion. Den omfattande odlingen av färskpotatis är karakteristisk för området liksom odlingarna av frukt och grönsaker. Området har också en intensiv animalieproduktion med en djurtäthet som är bland de högsta i Skåne både räknat per hektar jordbruksmark och räknat per kvadratkilometer landyta. Området är i detta avseende tudelat. Den intensiva färskpotatis- och grönsaksproduktionen är framförallt koncentrerad till områdets lägre liggande delar medan de höglänta markerna i norra delen karakteriseras av mer stenbundna marker med framförallt mjölkproduktion. Djurhållningen är främst inriktad på mjölk och svin. Runt 5 % av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är i nivå med genomsnittet för Skåne. Jordbruksmarken är småbruten eftersom gårdarna är små arealmässigt och har odlingen uppdelad i många skiften. Genomsnittet är 29 ha åker och 4 ha betesmark fördelat på ett stort antal skiften. De naturligt sammanhållna jordbruksblocken är också relativt små. Trots att gårdarna har liten areal gör den intensiva produktionen att flertalet jordbruk sysselsätter minst en person på heltid. Omsättningen i grönsaksproduktionen per ytenhet är mycket stor,

dels beroende på flera skördeomgångar per säsong men även på grund av stora produktionsinsatser. Området har även ett fåtal fruktodlingar.

Andelen bostadslantbruk är förhållandevis låg i området. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 41 % kommer nå pensionsålder 2013.

Området omfattar fiskehamnarna Båstad och Torekov. Dessa utgör hemmahamnar för fyra licensierade yrkesfiskare som bedriver ett blandfiske i Kattegatt och Öresund efter torsk, ål, sill, stenbit, flatfisk och skaldjur.

Naturmiljön ger goda förutsättningar för naturturism, men fiskbestånden är för svaga för att området skall ha goda förutsättningar för fisketurism.

Området har 5 enstaka vindkraftverk fördelade över området.

Golfbanorna och evenemangen har många besökare. Utanför tätorterna är det naturen och Norrvikens trädgårdar som är populära resmål. Hovs hallar är ett populärt turistmål där områdets natursköna miljö med branta, mäktiga klippor lockar många turister. Vandring längs andra delar av kuststräckan är också populärt och ytterligare möjlighet till vandringsleder finns i området.

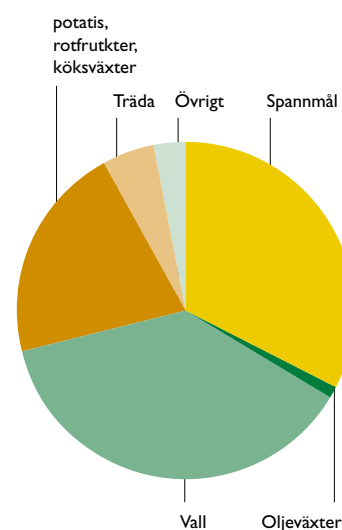

”Med den fina potatisen och färskpotatisvodkan i ryggen vill Bjäre Hembygd sätta Bjärehalvön på den goda smakens karta. Bjärehalvön är en region med goda råvaror, god mat och vackert landskap, precis som italienska Toscana eller franska Bordeaux.”

www.bjarehembygd.se

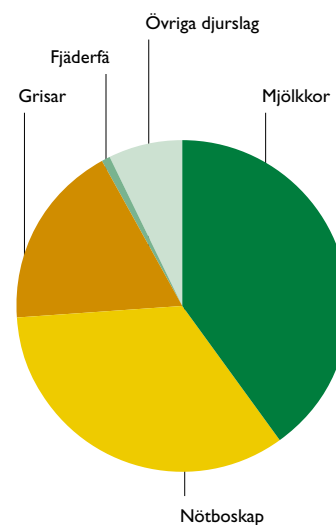
Åkeranvändning

Total åkerareal 7 800 ha

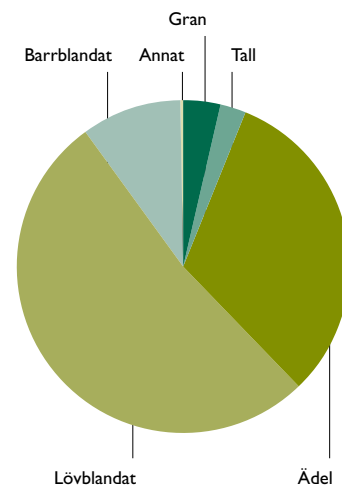
Djurbestånd

Djurenheter	4 300
DE/km ²	30,5
DE/hektar åker	0,54
DE/hektar jordbruksmark	0,36

Trädslag

Total skogsareal 1 900 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	10 956 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	78	102
Boende utanför tätort:	3 288 inv, 30%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	23	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	9%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	4%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	12,0 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,4 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Områdets befolkningsutveckling har stagnerat och tenderar att minska. Andelen barn och ungdomar (0–19) samt yngre (20–34) har minskat, medan åldersgruppen 35 och äldre ökade under hela 1990-talet för att sedan vara oförändrad. Andelen äldre än 65 år är mycket hög och har dessutom ökat de senaste åren.

Viss befolkningsminskning kan registreras i såväl tätort som på landsbygd. Exploateringsstrycket mot kustsamhällena är stort och andelen fritidsboende är förhål-

landevis hög. Nybyggandet under perioden 1990–2004 har varit 184 småhus och 130 fritidshus. Andelen förvärvsarbete dagbefolkning i förhållande till nattbefolkning har ökat under senaste decenniet, vilket kan tyda på att andelen förvärvsarbete som bor utanför området är större. Detta har ett samband med den alltmer åldrande bofasta befolkningen.

Med 7 dagligvarubutiker är detta till ytan lilla område väl försörjt. Bilvägsavståndet till affär är mellan 0 och 5 kilometer.

Miljöaspekter

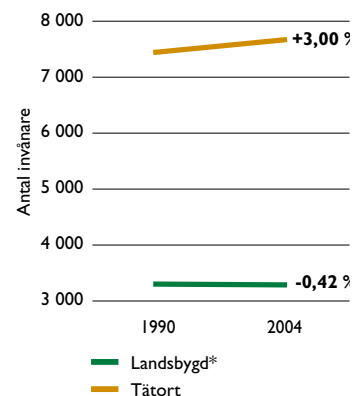
Området har läckagekänsliga jordar som domineras av sandig, moig blockfattig morän. I sydöstra delen finns vattenförande isälvsavlagringar med möjlighet till grundvattenuttag. Längs kusten dominerar postglacial sand och grus.

Den höga djurtätheten och omfattande växtodlingsproduktionen med hög specialiseringsgrad mot potatis och grönsaksgrödor på Bjärehalvön leder till en mycket hög belastning av växtnäring på vattensystemen i området. Den omfattande odlingen av

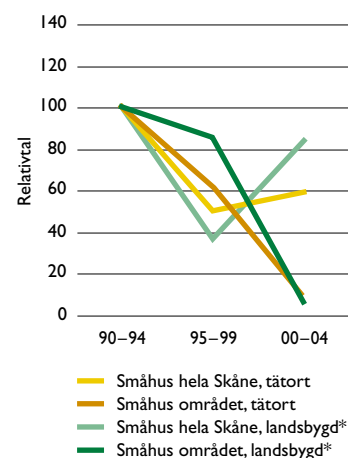
grönsaker och potatis leder också till en hög bekämpningsmedelsanvändning.

De miljöåtgärder som vidtas i form av t.ex. insädd av fånggröda och vårbearbetning är av stor betydelse för miljöbelastningen på Skälderviken. I tabellen visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 184 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 130 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	15	50–55	12,5
Vårbearbetning	8	50–60	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har varit stabil i området men utvecklingen har gått mot lägre intensitet. Detta är dock från en mycket hög nivå.
- Antalet svin och fjäderfå har halverats mellan år 1993 och år 2003.
- Antalet mjölkkor har också minskat men inte lika fort som i Skåne som helhet.
- Antalet dikor och antalet får har istället ökat kraftigt liksom arealen betesmark som tidigare var bete på åker.
- Inom växtodlingen har arealen av samtliga grödor minskat medan arealen träda har ökat.
- Arealen åkermark har också minskat och detta i en takt som är något snabbare än för Skåne som helhet. Det handlar om 5 % på tio år. Huvuddelen av denna mark har övergått till att bli permanent betesmark.
- Strukturuomvandlingen har varit något långsammare än på många andra ställen. Takten i området innebär att ett jordbruk av fem har försvunnit de senaste tio åren.
- Det finns en konkurrens om marken för jordbruksproduktion och för andra ändamål såsom fritidsbebyggelse och anläggningar för de fritidsboendes systerställning.
- Jordbrukspolitik har mycket liten påverkan på grönsaksdistriktets produktionsinriktning.
- Den minskade intensiteten i djurproduktionen har bidragit till att minska belastningen av växtnäring i området något. En stabil jordbruksproduktion med hög och ökande andel specialgrödor medför dock fortsatt mycket hög belastning av växtnäring och bekämpningsmedel.
- De miljöätgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor och vårbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- Inget tyder på att den ekologiska odlingen kommer öka i området.
- Grönsaksproducenterna i området är lyhörda för marknadsvängningar varvid det finns stora förutsättningar att producera efter efterfrågan både vad gäller volymer och produkter.
- Kompletterande verksamheter har ökat – mycket med inriktning på turism, såsom gårdsbutiker, caféer samt boende.
- En ökad marknadsföring/inriktning på småskalig livsmedelsproduktion/förädling. Exempel majskyckling, färskpotatis, voddkaproduktion och andra kvalitetsprodukter där området Bjäre använts som en del i lanseringen. Nätverk med geografiska länkar – upplevelseturism.
- Fruktodlingen i området har minskat. Marknaden är konkurrensutsatt men svensk frukt är konkurrenskraftig. Troligen är minskningen orsakad av annat än lönsamheten.
- Ett nätverk av lantbrukare har undersökt möjligheten att producera biogas.
- Ett antal golfbanor har etablerat sig inom området på bekostnad av åkerareal.
- Ökad etablering av bostadsjordbruk och fritidsboende på jordbruksfastigheter.
- Fastighetspriserna kraftigt stigande på grund av ökad efterfrågan från fritidsboende?
- Torskbeståndet i Kattegatt har minskat kraftigt och visar inga tecken på att repa sig, medan torskstullgången i det närliggande Öresund, sannolikt beroende på det där rådande trålfiskeförbudet, är relativt god. Antalet fiskare i området är minskande.
- Mängden träd och buskar i naturbetesmarkerna har kraftigt ökat de senaste 50 åren och områden har slutat att hävdas.

Den redan begränsade fruktodlingen i området har minskat.

Ett antal golfbanor har etablerat sig i området på bekostnad av åkerareal.

Det finns många exempel på lyckade turismsatsningar i området.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av ett öppet och varierat odlingslandskap med höga natur- och kulturvärden. Det kustnära läget och andelen mark som bibehållit hävden som betesmark och småskalig bebyggelsestruktur innebär en karaktär av traditionell nordvästskånsk landsbygd.

Jordbruksproduktionen är stabil och mycket intensiv i området. Mjölkproduktionen som varit omfattande har på senare år minskat något till förmån för dikor vilket försörjer betesskötseln väl. Även om områdets svin och fjäderfä har minskat utgör de tillsammans med nötkreaturen en för Skåne hög djurtäthet.

Jordbruksmarken är småbruten och gårdarna har relativt små arealer indelade i många skiften. Trots storleken kan den intensiva produktionen sysselsätta minst en heltidsanställd. Den dominerande näringen är färskpotatis- och grönsaksodlingen som är helt marknadsstyrd. Detta har gett lyhörda och produktionsmässigt flexibla företag samtidigt som de är känsliga för prisvariationer på den internationella grönsaksmarknaden. Omsättningen per ytenhet är stor, dels beroende på gröda men även för att det i många fall odlas flera skördeomgångar per hektar åker. Möjligheten att påverka odlingens miljöanpassning med de ekonomiska styrmedel som finns tillgängliga inom det nuvarande miljöersättningsprogrammet har därför varit begränsad. Ersättningarna är helt enkelt för små i relation till den totala omsättningen i produktionen. Den ekonomiska utvecklingen i denna intensiva grönsaksproduktion kan i framtiden komma att begränsas av ny miljölagstiftning.

Framtidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är osäkra. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i torskfisket och den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i detta fiske. Om inte beståndssituationen för de viktigaste målarterna förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta. Inom Kattegatt planeras ett försök med en ny regleringsform vilken kan innebära att situationen för fiskbestånden i havet förbättras

Naturbetesmarkerna i området har med sin dominerande del i landskapet

speciellt längs kusten en stor betydelse för områdets landskap och dess natur- och kulturvärden.

Mängden träd och buskar i naturbetesmarkerna har kraftigt ökat de senaste 50 åren vilket "hotar" områdes natur- och kulturvärden men även landskapsbilden och det rörliga friluftslivet.

Området har en generellt sett mycket hög belastning av växtnäring med mycket hög djurtäthet i norr och en intensiv färskpotatis- och grönsaksodling i söder. Grönsaks- och färskpotatisodlingen är även mycket bekämpningsmedelsintensiv.

Intensiteten i grönsaksproduktion och jordbruk, de lätta, läckagekänsliga jordarna och områdets kustnära läge leder till ett omfattande läckage och övergödningseffekter i framför allt Skälderviken. De många, små vattendragen ger vattnet en snabb väg till havet med låg kapacitet för naturlig självrening. Till detta kommer att havsmiljön är särskilt känslig i området.

Generella hot mot de många små vattendragen i området är höga halter av bekämpningsmedel och närsalter samt dåliga skyddszoner eller avsaknad av trädridåer.

Det finns en vilja att arbeta med miljöåtgärder i området vilket bl.a. åskådliggörs av anslutningen till rådgivningen inom Greppa Näringen och anslutningen till miljöersättningen för fånggröda. För att miljöbelastningen från jordbruket skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå krävs dock nya grepp, kraftfulla incitament och åtgärder. Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva insatser mot övergödning i havet bedöms generellt vara goda i området.

Fruktodlingarna i området tillför landskapet en speciell karaktär. Svensk fruktodling är konkurrenskraftig och det bedöms finnas en efterfrågan på svensk frukt. Den moderna kommersiella odlingen, med små tätplanterade spaljeer, har däremot inte samma visuella egenskaper som den traditionella äppelodlingen. I ett utvecklingsperspektiv är det därför viktigt att skilja på de kommersiella och estetiska värdena av fruktodlingen i området. (De stora, äldre träden har mer turistiskt värde och måste betraktas på det sättet vid insatser).

Befolkningen i området minskar, både

Kväveprovtagning i purjolök för behovsanpassad gödsling.

i tätort och på landsbygd. Andelen över 65 år är högst i Skåne och den ökar. Exploateringsstrycket mot kustområdena är stort och andelen fritidsboende är förhållandevis hög. Den höga avkastningen på grönsaksodlingen och den stigande efterfrågan på fritidsboende innebär ett starkt förändringstryck. Fastighetspriserna är stigande vilket har medfört att permanentboende har svårt att konkurrera med köpstarka intressenter för fritidsboende. Följden kan bli att fungerande jordbruk övergår till att bli sommarboende och att odlingslandskapet förändras.

Bjärehalvön har många golfbanor och fler planeras. Halvön har sedan drygt hundra år tillbaka fått en tydlig rekreativ karaktär. Fler golfbanor ändrar markanvändning och landskapets karaktär men kan bidra till att stärka halvöns identitet.

Natur- och kulturmiljöerna i området, t.ex. naturbetesmarkerna vid kusten med Hovs hallar, har stor betydelse för att området ska vara attraktivt för bland annat turism.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

En fokusering på ytterligare grönsaksodling är positivt för kontinuiteten i odlingslandskapet. Grönsaksodlingen bedrivs också ofta i en skala som är förenlig med områdets struktur. Kraftfulla åtgärder måste dock vidtas för att minska grönsaks- och jordbruksnäringens miljöbelastning på Skälderviken för att värna turism och naturvärden i området.

Odlingen och företagandet i området har potential att vidareutveckla livsmedelsförädlingen. Förutsättningarna är goda för att koppla ihop olika produktionsgrenar och att samverka i etableringen av ett varumärke för området – Bjäre. (Bjärepotatis, Bjäredill, Bjäresill, Bjärefil, Bjärenubbe etc.) Den kapitalstarka sommarbefolkningen och turismbeläggningen sommartid är en bra marknad som vid god varumärkesläsning bör kunna utvecklas även vintertid. Kompetensutveckling och samverkande nätverk bör stödjas.

Naturbetesmarkerna längs kusten och små perifera områden i det inre har mycket lång kontinuitet och utgör ett stort natur- och kulturmiljöintresse. Det är viktigt att hävden bibehålls och att markerna sköts på ett korrekt sätt så att de bibehåller och utvecklar sina natur- och kulturvärden. Särskilt stöd kan komma att aktualiseras för att bibehålla olönsamma betesmarker. Bl.a. kan "betesamfälligheter" komma att aktualiseras främst för att skapa större sammanhängande marker, där hävden annars riskerar att utebli. Kommunen kan också ta initiativ till att genom betesavtal reglera skötseln och tillgängligheten till attraktiva områden.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt rikt med stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och att det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

För att säkra skötseln av vissa betesmarker med höga natur- och kulturvärden behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Utökad forskning inom fruktproduktionen är angeläget. Odlingsteknikförsök och

sortförädling för svenska förhållanden är viktigt för att bibehålla svensk konkurrenskraft. Detta gynnar även hobbyodlaren.

De estetiska och kulturarvskapande fruktodlingarna som har ett tydligt turisticiskt värde kräver speciell hantering. Ersättning för skötsel och bevarande av odlingar som geografiskt och visuellt har dessa värden behövs då de inte längre är produktionsmässigt konkurrenskraftiga.

En inkomstmöjlighet för en del fiskare kan vara att, liksom bl.a. i södra Öresund, bedriva förädling av egenfångad fisk och försäljning i egna butiker.

Fortsatt inriktning mot turism är angeläget.

En minskad belastning av näringstransport till havet är nödvändig både med hänsyn till rekreationsvärden längs kusten och för att skydda havet och reproduktionsområdena för fisk i Skälderviken. Det förutsätter en ökad orientering mot miljövänlig produktion och att åtgärder för att minska/begränsa effekterna av växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning genomförs. Särskilt angeläget är åtgärder i anslutning till vattendrag och nära kusten.

Spektrat av åtgärder mot övergödning i Skälderviken behöver utökas. Kväveeffektiva växtföljder bör uppmuntras i området. Genomgripande förändringar av produktionsinriktning och växtföljd samt sänkt intensitet i produktionen bör stimuleras för att få ner växtnäringbelastningen och bekämpningsmedelsanvändningen. Odling av vall för produktion av biogas kan vara ett sätt att minska intensiteten i odlingen. Incitament behöver skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiva växtföljder och mer ekologisk odling i området.

En hög djurtäthet i förhållande till arealen åker gör det särskilt angeläget att arbeta med stallgödselfrågor för att minska växtnäringstapeter och förhindra överoptimala givor. Vid bibehållen intensitet i djurproduktionen bör insatser för att kunna exportera gödsel från området övervägas.

De många små vattendragen och områdets närhet till havet gör att åtgärder som ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet har

mycket hög prioritet. Området lämpar sig sämre för storskaliga våtmarker varför behovet av mer småskaliga lösningar är stort. Små våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och återmeandering av vattendrag är exempel på åtgärder. Åtgärderna bör om möjligt kombineras med skyddszoner, bete och rekreativstråk.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas helt eftersom risken för skada på fisk är betydande. På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattnings, reglerad dränering och bättre bevattningsmekanik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktionsssäkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottenar och skador på fiskbestånd och restbestånd av Natura 2000-arter. Vattenmiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av plantering av träd för beskuggning och zoner skonade från rensning längs vissa vattendrag.

Samhällsutbyggnaden kan komma att påverka fornlämningar, bl.a. gravhögar, och de omgivande naturbetesmarkerna. Detta bör beaktas inom ramen för den kommunala översiktliga planeringen.

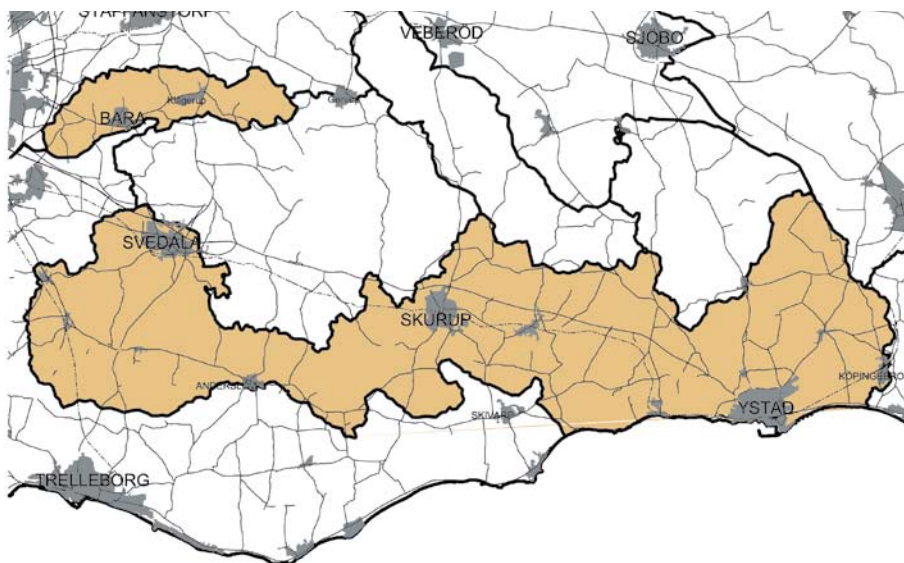
Torekov har efter hand fått en stor fritidsbefolkning i centrum samtidigt som samhället vuxit mycket. Ytterligare utbyggnader planeras. Frågan om samhällets långsiktiga utveckling bör behandlas inom ramen för den kommunala översiktliga planeringen.

Bjärehalvön har många golfbanor och fler planeras. Utbyggnaden tar jordbruksmark i anspråk och medför en ändrad markanvändning som inte stämmer överens med natur- och kulturlandskapets innehåll. Detta bör beaktas inom ramen för den kommunala översiktliga planeringen.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

3

SYDSKÅNSKA BACKLANDSKAPET

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Områdets visuella kvalitet är ett resultat av markens kuperade topografi. De mjuka böljande formerna är estetiskt sett intressanta och ger en variation av rumsliga och visuella upplevelser.

Integritet

Det mellanstora fältmönster som dominerar i området är framförallt en produkt av jordbrukets utveckling under de senaste 50 åren. Området uppvisar emellertid även en betydande mängd betesmarker vilka ökar landskapets genuinitet. Lokalt minskar den genuina karaktären något av ny exploatering och avsaknaden av fältgränser.

Identitet

Det finns en stark landsbygdskaraktär med en platskänsla knuten till landskapet såväl lokalt, med landskapets form som lättidentifierat landmärke, som nationellt, med jordbrukslandskapet som symbol för Skånes öppna landskap.

Sällsynthet

Topografin i området innebär att landskapet är sällsynt i Skåne och dominansen av åkerbruk gör landskapet nationellt sett sällsynt. Framför allt den östra godsdominerade delen har ett stort kulturhistoriskt värde. Detta delområde har utgjort ett av kärnområdena i ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt.

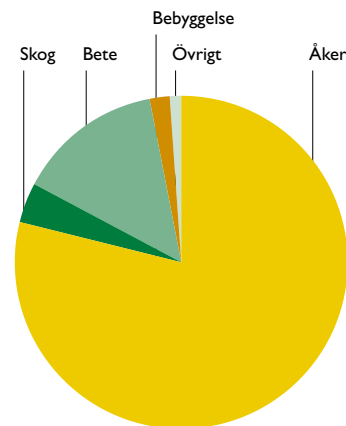
Helhetsbedömning, karaktär

Områdets värde ur karaktärssynpunkt ligger i graden av variation och upprepning i detta karaktärslandskap, snarare än; spektakulära inslag.

Nyckeltal

Total area	500 km ²
Varav vatten	3 km ²
Invånare	111 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Sydsånska landskapet ligger inom Svedala, Trelleborgs, Skurups och Ystads kommuner och kan karaktäriseras som ett flackt, svagt böljande backlandskap. Landskapet omfattar två separata områden som avdelas av Sydsånska skogsbeklädda backlandskapet (område 4). Landskapets gränser utgörs av den mjukare topografin hos det omgivande slättlandskapet förutom i norr och i öster. I norr är det Romeleåsen som med sin domnanta landform blir gräns för området och i öster avgränsas området av Fyledalen och de brukade gräs- och skogsmarker som hör till Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap (område 7).

Landskapet varierar starkt i höjd och sträcker sig från havsnivå vid Ystad till över 60 m ö.h. nära Sydvästskånska skogsbacklandskapet. Området ligger till största delen över 40 m ö.h. Berggrunden består huvudsakligen av kalkstenar. Jordarterna utgörs huvudsakligen av moränleror (baltiska moräner) något som ger medelhöga till höga brukningsvärden (jordbruksmark klass 6–10). Jordlagren är mäktiga. Jordmännen är instabil till stabil brunjord med inslag av podsol. Naturgeografiskt tillhör området Skånska sydvästslätten och landformen kan beskrivas som slättlandskap med böljande moränkullar (backlandet). Vegetationsperioden är upp till 210 dagar och nederbörden är ca 600 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i större delen av området och något lägre i sydvästra delen. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Landskapet innehåller ett flertal våtmarksområden, sjöar, dammar och mindre vattendrag som rinner åt söder och väster. I förhållande till Söderslätt är området mycket kuperat. I området finns skyddsvärda grundvattenresurser i jord som till största del täcks av moränlera. Området är kraftigt utdikad men inte i samma omfattning som Söderslätt. Inom området finns ca 48 mil dikningsföretag varav en stor del är kulverterade vattendrag. Vissa mynnar direkt i havet.

Naturlandskapet

Naturmiljöerna i det sydsånska backlandskapet påminner om Söderslätt (område 2). Det förekommer dock något mer av de olika miljöerna i backlandskapet. Utspridda gårdar, delvis bevarade äldre jordhågn, mårgragar och gravhögar förekommer. Mycket av naturvärdena är knutna till parker, kyrkogårdar, äldre trädgårdar och gårdsmiljöer. Backlandskapet skapar fler ytor som inte plöjs och som tidigare varit ängs- eller betesmarker som numera ofta inte hävdas. Isolerade rester av gräsmarker utgör livsmiljöer för områdets djur- och växtliv. I den nordöstra delen av området finner man fortfarande en del naturbetesmarker och Natura 2000-området Högstads mosse ligger här. I denna del av området finns det höga grodvärden, bland annat lövgroda, knutna till landskapets våtmarker och betesmarker.

Bland vattendragen utmärker sig Svartån som är klassad som nationellt värdefull. Vattendraget slingrar sig fram till stora delar genom odlingslandskap bitvis med strömmade partier och grusbottnar. Ån har ett betydande havsöringbestånd och även ål och nissöga förekommer. Skivarpån som rinner genom jordbrukslandskapet nordost om Skurup klassas som regionalt värdefull.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	163 ha
Naturvård NBO	2 982 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	320 ha
Naturvård, RI	16 186 ha
Kulturmiljö, RI	11 621 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	244 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Träd och dungar kring bebyggelse utgör viktiga element i områdets öppna delar.

Högre element placerade på kullarna skapar tydliga riktmärken och orienteringsförmåga i det kuperade landskapet.

Strandbetet är viktigt för att bevara kustens öppna karaktär.

Kulturlandskapet

Liksom i övriga delar av södra Skåne finns det gott om fornlämningar även inom Sydsåknska backlandskapet (3). Vanligast förekommande är de stora högarna från bronsåldern men det finns också flera runstenar.

Framför allt den östra delen, kring Ystad, har en tydlig medeltida grundstruktur med många gods/borgar, kyrkor och staden Ystad. Den västra delen består av många tätt liggande byar och en mycket småskalig sockenindelning. Bylandskapet präglas av byar och omkringliggande större gårdar. 1800-talets skiftesreformer kan avläsas i landskapet även om 1900-talets strukturrationalisering genomförts. Genom området löper två av Skånes mest omtalade kommunikationsleder – ”landsvägen”, väg 101 och ”grevebanan”, järnvägen Malmö–Ystad.

I den västra delen är landskapet kuperat, öppet och tämligen småskaligt. I den östra delen som domineras av godsen är åkerarealerna större och sammanhängande. Kulturhistoriska betydelsebärande är inte särskilt vanligt förekommande. Typiska inslag är alléer och pilerader.

Området influeras i den västra delen av storstaden Malmö. Infrastrukturen, främst E65 och Sturups flygplats, påverkar området.

Landskapets fysionomi

Marktäcket innehåller förutom stora delar blandat åkerbruk även betydande inslag av gräsmarker i form av ängar och betesmarker. Dessa senare används i regel som hästbeten. Fältstorleken är ofta mellanstor, men där stora fält förekommer uppfyller de hela synfältet i kontrast till den småskalighet som topografin ger upphov till i landskapet. Även om landskapet till största delen är öppet, utgör träden i området ett viktigt visuellt element som dominerar horisonten och de lägre liggande, fuktiga markerna. Skogstäcket, som främst består av lövträd, förstärker den inneslutna och intima naturen på de lägre belägna delarna av området. Även om området till stora delar har en landsbygdsprägel med traditionella byggnader och bebyggelsemönster har det i norr en gräns mot Malmö och innehåller andra större tätorter som Svedala, Skurup och Ystad. Tätorterna är sammankopplade av väg E65 och järnvägsförbindelsen till Ystad. Infrastrukturen, tillsammans med tätorter och de till dessa knutna hjälpstrukturerna, innebär en negativ påverkan på det för övrigt enhetliga landsbygdsområdet. Högre strukturer, som t.ex. kyrktorn, master och vindkraftverk, påverkar vyerna i området.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 5 % av områdets yta eller 0,04 hektar/invånare. I ett område 5 km runt Ystad är grönytan 5 %.

Det kuperade landskapet skapar en intim och småskalig känsla trots att marktäcket domineras av större öppna åkermarker.

Landskapets egenskaper

- Kuperat mosaiklandskap, dominerat av åkerbruk med mellanstora fält. Mångfald av våtmarker och olika typer av vattendrag utspridda i området
- Horisonter och låglänta delar domineras av trädäck
- Lokala störningar för upplevelsen av landskapet i utkanterna av tätbebyggelse och längs kommunikationskorridor
- Bebyggelsen utanför centralorterna är generellt begränsad, något som stärker landsbygdskaraktären
- Utpräglat godslandskap i den östra delen
- Kommunikationsstråken ”landsvägen” och ”grevebanan”
- Alléer och pilerader

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Sydsåknska backlandskapet

5 %

0,04 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Sydskaånska backlandskapet är ett utpräglat jordbrukslandskap med bördiga åkrar som bryts av med lite betesmarker. Växtodling är den dominerande produktionsinriktningen i området. Spannmål och oljeväxter återfinns på tre fjärdedelar av åkermarken. Resten används till sockerbetor, potatis, baljväxter och en rad mindre vanliga grödor. Andelen träda är långt under det obligatoriska uttaget av areal vilket innebär att många utnyttjar möjligheten att använda den uttagna arealen till energi- eller industrigrödor. Marken är helt enkelt för bra för att inte odlas. Enligt 1970 års gradering av åkermarken hör områdets bästa jordar till intervallet 8–10 enligt den 10-gradiga skalan. Denna klass är också vanligast och utgör hela 80 % av jordbruksmarken. I området har 940 hektar (2,6%) av denna jordbruksklass exploaterats sedan 1960. Animalieproduktionen är begränsad, med låg djurtäthet både i förhållande till den totala ytan och till andelen jordbruksmark. Den produktion som finns är främst svin samt köttproduktion med koppling till betesmarkerna. Mjolkproduktion och fjäderfä förekommer endast i blygsam omfattning i området. Antalet betesdjur är knappt hälften av vad som krävs för att sköta områdets betesmarker. Ungefär 2 % av arealen brukas ekologiskt jämfört 5 % för Skåne som helhet.

Det finns förhållandevis få bostadsjordbruk i området. Produktionen domineras istället av familjeföretag som sysselsätter en till två personer. Dessa familjeföretag brukar 80 % av arealen i området. Mest typiskt för området är växtodlingsföretag med cirka 50 hektar åker. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 49 år och 41 % kommer nå pensionsålder 2013.

Ystad hamn utgör hemmahamn för fem licensierade yrkesfiskare. I Ystad landas även en del fångster av större båtar hemma-

Teknikutvecklingen har effektiviserat växtodlingen.

hörande på andra kuststräckor. Småskaligt fiske efter torsk med främst nät, men även krok, är det klart dominerande fisket längs kuststräckan. I övrigt bedrivs fiske efter ål med främst bottengarn samt nätfiske efter sill, flatfisk och lax.

Sjöarnas och vattendragens ägoförhållanden, med en eller några få ägare, underlättar upplåtelse av dessa vatten för yrkesfiske eller enskild fisketuristisk verksamhet. Kusten inom området hyser många attraktiva sportfiskemiljöer och ett av världens främsta havsöringsfiske. En fisketuristisk näring som bygger på guidning, bra lokaliseringer till havs eller i inlandet har goda förutsättningar.

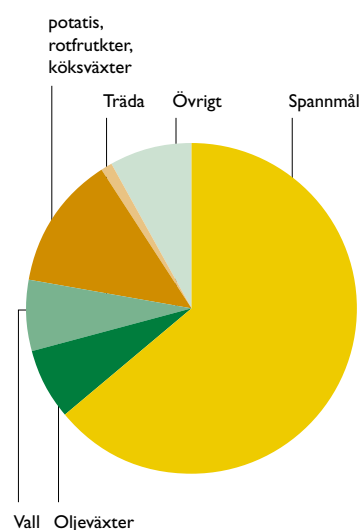
Antalet vindkraftverk har ökat successivt med åren och 21 vindkraftverk (2004) finns nu fördelade över nio platser och syns på långt håll i det flacka, trädlösa landskapet.

Ystad med evenemang, museer m.m. är attraktivt för besökare. Annars är området ganska fattigt vad beträffar besöksmål. Ett lite större är Ystad djurpark och här återfinns också slottet Marsvinsholm, med friluftsteater, Johannamuseet samt stränderna.

Månstorps gavlar är belägna inom området – bedömning av eller statistik gällande besöksfrekvens saknas.

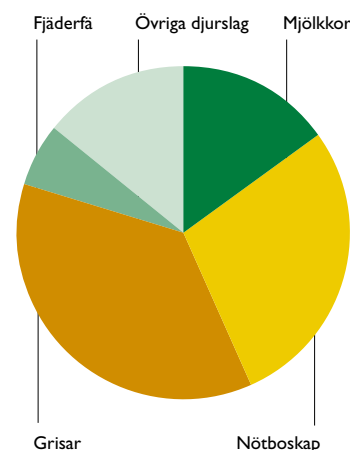
Åkeranvändning

Total åkerareal 37 970 ha

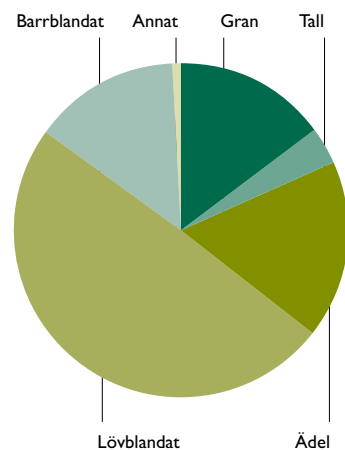
Djurbestånd

Djurenheter	5 550
DE/km ²	11,1
DE/hektar åker	0,14
DE/hektar jordbruksmark	0,12

Trädslag

Total skogsareal 2 000 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	55 481 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	111	102
Boende utanför tätort:	10 426 inv, 19%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	21	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	7%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,8 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	13,4 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningen i såväl tätort som i småorterna och på den rena landsbygden ökar. Samma trend gäller för såväl män som kvinnor. Ökningen sker främst i åldersgrupperna 35 år och däröver. Barn och ungdomar har blivit något färre under perioden.

Nybyggandet i såväl tätort som på landsbygd överstiger med god marginal genomsnittliga värden för Skåne som helhet.

Området har en normalstor och i förhållande till angränsande områden likartad arbetslöshet.

Totalt 8 butiksorter medför vissa områden med serviceskugga i detta långsträckt karaktärsområde. Dessa uppträder där det är ganska gles befolkat och de allra flesta invånarna har normalt högst 5 kilometers bilväg till butik. I det avskilda norra område 3 återfinns butiksorterna Bara och Klågerup.

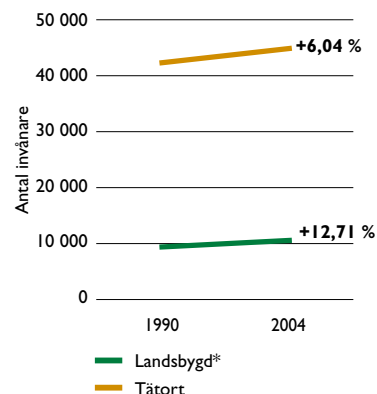

Miljöaspekter

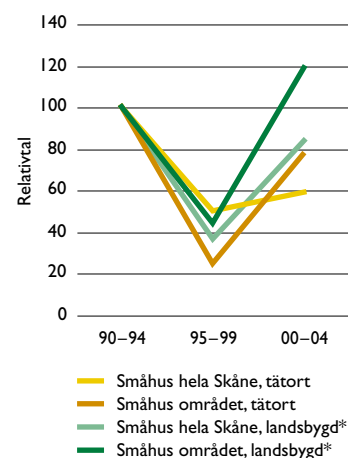
En förhållandevis stor andel av jordarna i området är relativt lätta och därmed också läckagekänsliga. Den mycket omfattande växtodlingsproduktionen leder till en generellt sett mycket hög belastning av växtnäring på vattensystemen i området. Den omfattande spannmåls- och sockerbetsodlingen ger också en hög bekämpningsmedelsanvändning.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990-2004

Totalt byggdes 530 permanentbostäder i området 1990-2004. Under samma period byggdes 9 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	10-15	12,5
Vårbearbetning	2	2-4	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden i området har varit en minskning av animalieproduktionen medan växtodlingen intensifierats.
- Skördarna är höga och sockerbetorna har gett en god ekonomisk bärkraft. Marknadens påverkan på grödval och produktionsinriktning av jordbruket har och kommer att få en allt mer tydlig betydelse i framtiden. Pågående sockerreform påskyndar detta.
- Området är ett av de områden i Sverige där spannmålsodlingen fortfarande är ekonomiskt bärkraftig.
- Antalet mjölkkor har halverats mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Effekten av att djurbidragen frikopplades 2005 är inte inräknad.
- Antalet svin och fjäderfå har också minskat i området. På företagsnivå innebär det början till avveckling.
- Växtodlingen har intensifierats genom att odlingen av spannmål och ett antal specialgrödor har ökat medan arealen med oljeväxter och vall har minskat.
- Arealen med trädad eller obrukad åker har minskat och ligger nu på en låg nivå.
- Struktururomvandlingen har gått snabbare än i Skåne som helhet. Detta innebär att ett jordbruk av tre har försvunnit de senaste tio åren. Trots det är andelen företag med äldre brukare högre än i Skåne som helhet.
- Marken på de avvecklade företagen har sugits upp av andra som expanderar. Detta har medfört att antalet större företag har ökat, särskilt de som är specialiserade på växtodling. Övriga typer av företag har minskat i antal.
- Många enheter är fortfarande för små för att hålla en komplett maskinpark. Inledda maskinstationer har istället blivit ett vanligt sätt att hålla nere maskinkostnaderna.
- En ökning av farmartjänst har kunnat konstateras. Lantbrukare med mindre arealer har valt att sälja alternativt arrendera ut sin mark. Inkomsten har istället skapats via tjänster utanför jordbruket. Exempel är körslor inom tätbebyggt område, vid vägbyggen och övriga markberedningsarbeten. Snöröjning m.m.
- Betesmarkerna har minskat i snabb takt. Detta beror till viss del på att marken har gått till bebyggelse och vägar men det är också till stor del en följd av brist på betesdjur.
- Minskningen i antalet djur har bidragit till en minskad belastning av växtnäring i området. Övergången från djurhållning till ren växtodling har dock bidragit till mer ensartade växtföljder med minskat inslag av vall vilket lett till ökade risker för läckage och en ökad användning av bekämpningsmedel.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen i området.
- Frånvaron av djur ger ett överskott av foder i området som exporteras till mer djurtäta områden och bidrar till en ökad belastning av växtnäring där.
- Andelen jordbruksmark i produktion har ökat på bekostnad av andelen träda vilket ökat växtnärbelastningen och bekämpningsmedelsanvändningen i området.
- Ökat byggande och inflyttning medför en exploatering av vägar och bebyggelse på värdefull åkerjord.
- Den alternativa användningen av jordbruksmark till bebyggelse och vägar leder också till negativ miljöpåverkan i form av ökad trafik, avrinning från hårdgjorda ytor och bekämpningsmedelsanvändning i anslutning till vägar och bebyggelse.
- Befolkningsmässigt tycks landsbygdsområdet ha passerat kulmen.
- Närhet till större befolkningscenter och goda kommunikationer har medfört att det har byggts relativt många permanentbostäder på landsbygden.
- De gods som finns i området har påbörjat arbetet med att utveckla jakt- & fisketurism.
- Nätverk har skapats för att lansera ”sydkusten” som ett alternativ till Österlen, nordvästra Skåne m.m. Med bra kommunikationer och närheten till Malmö/Kastrup har området blivit ett intressant besöksmål för utländska turister.

Djurhållningen minskar i omfattning med konsekvenser för möjligheten att hävda betesmarken i området.

Vindkraften i området har ökat och dess 21 vindkraftverk producerade 31 092 MWh 2004.

- Hästverksamhet i form av inackordering av hästar har ökat. Lantbrukare inom området har hyrt ut hästplatser till boende i närliggande tätorter. Delar av åkermarken har parallellt använts för att producera grovfoder för avsalu.
- Ett ökat antal djur i form av hästar kan innebära en ökad punktbelastning i anslutning till stall, gödselvårdsanläggningar och rastfällor. Samtidigt ökar andelen vall för produktion av hästfoder vilket bör kunna bidra till mindre läckage och bättre växtföljder med en minskad bekämpningsmedelsanvändning som följd.
- Kuststräckans fiske är starkt beroende av torsken i Östersjön som har minskat kraftigt sedan de goda åren i mitten på 1980-talet. Detta har medfört minskade fångstkvoter och lägre priser till fiskarna p.g.a. ett ökat köpmotstånd i konsumentledet. Antalet yrkesfiskare i området har minskat.
- Högt bebyggelsetryck på områdets kustremsa har gjort den svårtillgänglig för allmänheten.
- Vindkraften har ökat markant i området.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av en landskapskarak­tär med en stark identitet. Denna är knuten främst till topografi, fältmönster och sekvenser av rumsliga och visuella upplevelser.

Jordbruksföretagandet domineras av familjeföretagande med traditionell växtodlingsinriktning, med begränsad djurproduktion, i relativt små enheter. Strukturrationaliseringen går fortare än för Skåne generellt och är nödvändig för att skapa rationella och bärkraftiga enheter i detta växtodlingsdominerade område. Denna rationalisering innebär dock en risk för att den medeltida grundstrukturen i området försvinner. Området innehåller endast ett fåtal landskapselement. Landskapet är känsligt för om fler skulle försvinna vilket bör beaktas i denna utvecklingsprocess.

Den tidigare stabila marknaden för traditionella växtodlingsprodukter har i allt större utsträckning blivit marknadsanknuten och den relativa lönsamheten mellan grödor mer oförutsägbar vilket kommer att påverka gröd fördelningen i området. Detta ställer också nya krav på lantbruksföretagarens kompetens.

Området nära Ystad är tämligen stor­skaligt vilket lett till att en rad vindkraftverk uppförts. Trots det kuperade landskapet utgör de ett påtagligt visuellt inslag. De inkräktar på övriga lokala landmärken, som t.ex. tornen på Marsvinsholms slott. I det öppna landskapet blir varje objekt tydligt och störande inslag så mycket mer påtagliga. Ytterligare exploatering kan innebära förlust av väsentliga landskapsvärden.

De för byar och gårdar karakteristiska dungarna hotas genom sjukdomar på lövträd. Ett minskat antal dungar och träd skul­le leda till minskad variation i landskapet.

De betesmarker som fortfarande finns i området är betydelsefulla såväl ur ett landskapsperspektiv som för den biologiska mångfalden. Fortsatt nedläggning av mindre jordbruksföretag innebär i regel att marken läggs samman till större enheter i fullläkersbygden.

De få kvarvarande naturbetesmarkerna och betesmarker med grodvärden, speciellt i den nordöstra delen, måste fortsätta hävdas.

Området har en generellt sett mycket hög belastning av växtnäring och en hög

användning av bekämpningsmedel. Det kustnära läget gör att påverkan på havet är särskilt stor. Att antalet djur i området minskat och vissa miljöåtgärder genomförts i jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen.

Det kuperade landskapet medför risk för erosion och ytavrinning. Förlusterna av fosfor kan tidvis sannolikt vara betydande i detta backiga landskap med kraftiga höjdskillnader, leriga moräner och korta transportvägar för vattnet ut mot havet. Närmast kusten är jordarna lätta och kväveläckaget sannolikt omfattande.

Den framtida utvecklingen av växtföljderna med konsekvenser för bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringens belastning i området är osäker beroende på framtiden för bl.a. betodlingen.

En vikande lönsamhet/avsättning för sockerbetor i området bör kunna utnyttjas för införandet av mindre bekämpningsmedelsintensiva grödor för energiproduktion. Även kraven på träda och ökad efterfrågan på bioenergi kan innebära en potential för växtföljdsgrödor för bioenergi­produktion. På mindre bördiga marker kan en utökning av salixodlingar (energiskog) bli aktuell. Inom vissa områden är landskaps­bilden inom detta karaktärsområde känslig för salixodlingar i större skala.

Grundvattentillgångarna är överlagrade med morän eller lera till största del men behöver ändå skyddas. Grundvattenbildningen sker till stor del inom området. Förhållandevis hög andel relativt läckagekänsliga jordar i kombination med mer oskyddade grundvattenförekomster ger särskilda behov av åtgärder i områdets södra delar.

Trenden mot ett ökat antal hästar i området medför ett ökat behov av insatser för att motverka läckage av växtnäring i anknytning till stall, gödsel­vårdsanläggningar och rastfällor. Samtidigt ökar andelen vall för produktion av hästfoder vilket bör kunna bidra till mindre läckage och bättre växtföljder med en minskad bekämpningsmedelsanvändning som följd.

Trots goda vattentillgångar i jord finns som på flera andra håll i jordbruksbygd ett bevattningsbehov som kan komma i konflikt med naturvärden knutna till vattendragen.

Det finns en vilja att arbeta med miljöåtgärder i området vilket bl.a. åskådliggörs av anslutningen till rådgivningen inom Grep­pa Näringen och anslutningen till miljöersättningen för fånggröda. För att miljöbelastningen från jordbruket skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå krävs dock ytterligare incitament och åtgärder. Förutsättningarna för att göra kostnadseffektiva insatser mot övergödning bedöms vara goda i området.

Området är relativt trädfattigt. Almsjukan – och allmänna problem med lövträd – kan påtagligt påverka landskapskaraktären negativt.

Golfbanor kan anläggas utan att landskapets allmänna karaktär försämras om hänsyn tas till landskapets topografi och visuella tillgänglighet.

Svårigheterna inom torskfisket innebär mycket ovissa framtidsutsikter för det av torsk så beroende fisket i området. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i det sviktande torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner i ålfisket. Om inte beståndssituationen för yrkesfiskets viktigaste målarter förbättras och/eller åtgärder vidtas i syfte att stärka det småskaliga fisket i konkurrensen med det storskaliga, är en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta.

Befolkningen ökar i området. Framförallt har den ökat på landsbygden. Byg­gan­det av permanentbostäder på landsbygden har varit omfattande. Det finns anledning att, trots områdets relativa robusthet, överväga bebyggelsens lokalisering med hänsyn till deras effekter på landskapskaraktären. Det samma gäller utveckling av rekreationsområden då andelen allemansrättslig mark i området såväl som runt tätorterna är låg.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Den strukturrationalisering i området som pågår, då framförallt arealmässigt, kan breddas och stimuleras på olika sätt. Kompetensutvecklingsinsatser kring företagsekonomi och affärsverksamhet kopplad till jordbrukets alltmer konkurrensutsatta marknad bör ges företräde. Även insatser som utvecklar jordbruksföretagarens roll som arbetsgivare blir alltmer viktiga vid storleksrationalisering. Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Satsningar på bioenergiproduktion kan skapa en ny produktionsgren som komplement till den traditionella produktionsinriktningen. Satsningar på grödor som förutom god energieffektivitet även är gynnsamma av andra miljöskäl bör prioriteras. Större salixplanteringar bör undvikas i lägen där de påverkar landskapsbilden negativt.

Områdets medeltida prägel och flera gods med en påtaglig besökspotential innebär att turismen kan utvecklas ytterligare i området. I det regionala kulturmiljöprogrammet har några profilområden identifierats. Länsstyrelsen skulle kunna upprätta ett samarbete med turistorganisationerna för att i olika delar av Skåne saluföra detta ”nya/gamla Skåne”.

En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är nödvändig både med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreativvärden längs kusten och för att skydda Östersjön i stort. Detta förutsätter en ökad orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området. I ett kuperat landskap som detta är det särskilt viktigt med åtgärder för att minska ytavrinning och erosionförluster, i synnerhet i anslutning till vattendrag.

Incitamenten för en mindre intensiv odling behöver stärkas särskilt i anslutning till grundvattenmagasin och vattentäkter för att minska risken för förorening av grundvattnet.

Eftersom området är kraftigt utdikat och kulverterat behöver åtgärder som

Minskad belastning av växtnäring är en för området viktig insats. Här ses fånggröda in i höstvet.

ger vattnet en längre uppehållstid och en naturlig rening innan det når havet, ha hög prioritet. Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och kulverterade vattendrag är exempel på lämpliga åtgärder. Åtgärder bör om möjligt kombineras med skyddszoner, plantering av träd för beskuggning, bete och rekreativstråk. Områden för tätortsnära rekreation bör prioriteras.

Omfattningen och spektrat av åtgärder för att minska miljöbelastningen från jordbruket behöver utökas kraftigt. Mer kraftfulla incitament till förändringar av växtföljder som innebär mindre bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringssläckage behöver skapas. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med omläggning till ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat för dessa typer av åtgärder är de delar av området som är inströmningsområden för grundvattenbildning, dricksvattentäkter eller områden i närheten av vattendrag.

Återhållsamhet vid rensning av vattendrag och diken behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på fiskbestånd och övrig fauna. Vattemiljön i åarna för fisk och annan fauna gynnas av ökad beskuggning. Det finns ett stort behov av skyddszoner, trädplantering och zoner skonade från rensning längs vissa åar.

Uttag av vatten ur vattendrag bör undvikas eftersom risken för skada på fisk är betydande särskilt torra somrar. På lätta jordar kan investeringar i recirkulations-

I området har funnits många alléer. Sjukdomar på främst alm har minskat omfattningen betydligt. Nyplanteringsåtgärder bör stimuleras.

lösningar med underbevattnings, reglerad dränering och bättre bevattningssteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnäringssläckaget. Detta blir särskilt viktigt nära kusten där den effektiva nederbörden är låg. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktions säkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

I första hand bör våtmarker anläggas på åkermark i strategiska lägen. Vid anläggning av våtmarker i betesmarker bör stor vikt läggas vid att förstärka befintliga värden.

I området har funnits många alléer. Sjukdomar på främst alm har minskat omfattningen betydligt. Nyplanteringsåtgärder av pilevallar och alléer bör stimuleras.

Beteslandskapet har minskat snabbt i omfattning. De få betesmarker som finns kvar bör värnas. Jordbruksverkets slättbygdsstrategi kan vara ett verktyg för att berika fullåkersbygden med småbiotoper för att öka mångfalden.

Macleans skifteslandskap är unikt för landet. Området saknar särskilt skydd. Frågan om kulturreservat bör utredas vidare. Vid översyn av kulturmiljövårdens riksintressen bör detta område tillkomma.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

MOSAIKARTAT SKOGSBACKLANDSKAP

Karaktärsområden

Göinge mellanbygd

Centrala mellanbygden

Sydsånska skogsbeklädda
backlandskapet

Österlenska
backlandskapet

Sövdesjöns och Krage-
holmsjöns godslandskap

Det mosaikartade skogsbacklandskapet ligger nästan helt högre än 50 m ö.h. och når ofta över 100 m ö.h. De områden som ingår i denna landskapstyp är ofta väsentligt kuperade med böljande fält och kullar som smälter samman med det mera höglänta landskapet vid dess gränser. Det finns emellertid även gott om flackare landområden intill närliggande, låglänta landskap eller som isolerade områden. Området utgör ett övervägande böljande landskap som till större delen är skogsklätt med fickor av åker- och betesmark som bildar en mosaik av varierande landskapsrum av stort visuellt värde. Det uppvisar även en relativt otillgänglig karaktär i stora delar av området.

Geologin karakteriseras i söder av sedimentära bergarter från tertiär eller tidig krita och i norr av den dominerande gnejsen. På denna geologiska grund ligger jordar som främst består av morän med lokala variationer. Dessa utgörs bland annat av en ökning av lerig morän i söder och mer isälvsediment och kalt berg i norr tillsammans med spridda, isolerade områden av torv och grus.

Dessa underliggande element skapar knappa till mellangoda odlingsförhållanden vilket med tiden resulterat i dagens mosaiklandskap. Skogen består av en kombination av blandskog, lövskog och barrskogplanteringar vilka tillsammans skapar en rumslighet med begränsade vyer.

Skogsmarksstrukturen innesluter områden med både åker- och gräsmark. Åkerbruk är ett betydande inslag på de lägre liggande, rikare jordarna där stora och medelstora fält skapar öppna vyer i detta annars slutna landskap. Gräsmark påträffas som små öar i skogslandskapet där de skapar enstaka rumslig och visuell variation i den täta strukturen. Fältgränserna i denna struktur utgörs ofta av sten och dessa hägnader påträffas även i skogen, något som understrekar hur skogen erövrat den tidigare öppna marken.

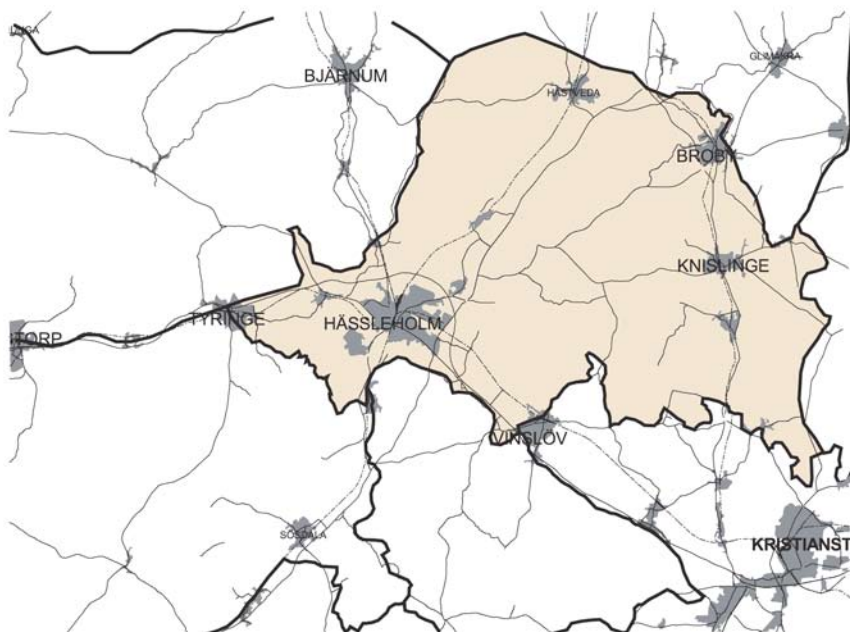
Trots att det finns ett antal tätorter inom Sydsånska skogsbeklädda backlandskapet, vilket inkluderar Hässleholms, Höörs och Perstorps kommuncenter och Sturups flygplats, har landskapet en i allt väsentligt lantlig karaktär som till stora delar inte är påverkad av utveckling eller exploatering. Utanför tätorterna är bebyggelsen begränsad vilket innebär att stora delar av skogsbygden saknar boende. Dessa områden kan kännas något isolerade då de är helt omgivna av skog, skilda från tätorter och till stor del utan större vägar.

Vattensamlingar finns spridda i landskapet förutom i Österlenska backlandskapet och är viktiga element.

16

GÖINGE MELLANBYGD

Nyckeltal

Total areal	535 km ²
Varav vatten	26 km ²
Invånare	69 inv/km ²

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Området är relativt enhetligt med ett fåtal främmande element med begränsad effekt på landskapet på grund av skogstäcket. De slingrande vattenvägarna och det småskaliga öppna landskapet skapar annars en stark lokal platskänsla.

Integritet

Den största delen av området har inte förändrats i någon betydande omfattning. Trots att stora delar är väl förvaltade, med det genuina mosaiklandskapet intakt har områdets integritet minskat på grund av att mosaiken eftersatts till följd av passiv igenväxning.

Identitet

Områdets identitet sammanhänger med de öppna områdena i landskapsmosaikerna och de bebodda dalgångarna längsmed vattenvägarna. Detta skapar en stark lokal platskänsla.

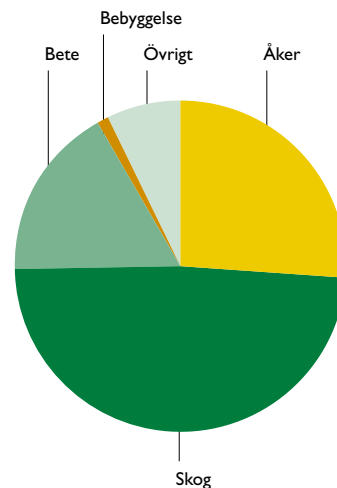
Sällsynthet

Landskapstypen är inte särskilt ovanlig men det aktuella området utgör ett relativt gott exempel på denna typ av landskap.

Helhetsbedömning, karaktär

Landskapstypen är inte särskilt ovanlig men området är ganska representativt för denna typ av landskap. Karaktären är knuten till förutom skogen, kontrasterna mellan skog och glänta och byarnas lägen vid vattendragen.

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Göinge mellanbygd innefattar större delen av Östra Göinge kommun och norra delen av Hässleholm. Områdets södra kant gränsar till Kristianstadsslätten och definieras av skogsmarkerna som tar vid efter den öppna slätten. Det motsatta gäller i områdets norra del där gränsen mot landskapstypen Skogsklätt, kuperat höglänt landskap (med karaktärsområdena Nordskånska skogsbygden, respektive furuskogsbygden) definieras av de mera slutna landskapen i dessa områden. I väster utgörs gränsen av Nävlingeåsen, Finjasjön och Tyringe.

Berggrunden består huvudsakligen av gnejser med inslag av diabaser. Jordarterna i området domineras av lerfria moräner med inslag av sand vilka förekommer i samband vattensamlingar samt betydande områden med isälvsediment i söder och väster. Torv, svämsediment och berg i dagen finns även i mindre utsträckning. Höjden över havet är mellan 20 och 120 meter. Jordmånen är instabila brunjordar samt podsoler med inslag av brunjord. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskaåns skogslandskap och landformen är ett storkuperat område med urbergskullar från krita. Vegetationsperioden är knappt 200 dagar och nederbörden är ca 650 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Göinge mellanbygd avvattnas av Helge å och dess biflöden. Här finns inte så mycket myrmarker och de som finns är små.

I anslutning till flera av vattendragen finns mindre grundvattentillgångar i jord med goda till ovanligt goda uttagsmöjligheter.

Området relativt andelen jordbruksmark är kraftigt utdikad och har ca 41 mil dikningsföretag.

Naturlandskapet

I västra delen domineras området av Finjasjön och Hässleholms samhälle. I övrigt är området ett typiskt mellanbygdsområde. I de östra delarna av området är de största naturvärdena knutna till Helge å med omgivande natur. Denna innehåller en stark mosaik av bete, alsumpskog och

mogna ädellövskogar med lång kontinuitet. På sina håll förekommer fortfarande större sammanhängande betesmarksområden, bland annat vid Vanås gods. Områdets småbrutna odlingslandskap, bokskogsområdena och godsmiljöerna har betydelse för områdets biologiska mångfald. Bokskogarna vid Vanås och de kontinuerligt betade områdena vid Mannagården söder om Broby är båda Natura 2000-områden. I södra delen finner man Torsebroparken (Natura 2000-område) med värdefulla trädmiljöer. Både Vanås och Torsebro är viktiga miljöer för vedlevande insekter, t.ex. läderbagge.

Områdets vattendrag går genom blandskog och öppet jordbrukslandskap. Några av vattendragen är rika på nyckelbiotoper som sumpskogar, kvillområden, partier med strömmande vatten och blockrika stränder. Vissa sträckor är opåverkade, med lugnflytande meandrande vatten över betade strandängar. I området finns samtliga sju inhemska stormusselarter, däribland de fridlysta, hotade Natura 2000-arterna tjockskalig målarmussla och flodpärlmussla, en rik fiskfauna med viktiga reproduktionsområden för lax och intressanta miljöer för t.ex. kungsfiskare. Bivarödsån, klassad som regionalt särskilt värdefull, och Almaån, tillsammans med biflödet Hörlingeån, är klassade som nationellt särskilt värdefulla för sina höga biologiska värden, rinner samman med Helge å (regionalt värdefull) i områdets östra del. Helgeån är fullständigt exploaterad i form av vattenkraftverk. Almaån är kraftigt rätad och breddad längs vissa sträckor, men har trots detta stora kvaliteter. Fiskfaunan hyser rariteter som sandkrypare, grönling, färna och lax.

Sjöarna i området har stor betydelse för det rörliga friluftslivet som bad och fiske. Gummastorpssjön klassas som regionalt värdefull liksom Lursjön som är en relativt näringsfattig, djup och klar sjö med sumpskogar i anslutning till sjön. Här finns ett rikt fågelliv med bland annat häckande fiskljuse. Finjasjön nära Hässleholms tätort i sydvästra delen av området är en näringsrik sjö, med mycket fisk av betydelse för friluftslivet i Hässleholms kommun. Den har trålats i olika omgångar för att få ner beståndet av karpfiskar, så kallad vitfisk.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	2 ha
Naturvård NBO	3 486 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	0 ha
Naturvård, RI	398 ha
Kulturmiljö, RI	2 256 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	112 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Äldre betade marker har både ett stort kulturellt och ekologiskt värde.

I vissa delar av området existerar ett vackert och välkött mosaiklandskap.

Den täta skogen som omger de öppna ytorna skapar en tydlig rumskaraktär.

Kulturlandskapet

Delområdet har tämligen många fornlämningar, främst i anslutning till sjöar och vattendrag. Bebyggelsemönstret är detsamma i sen järnålder/medeltid när våra nuvarande byar etableras. De flesta större byar och kyrkbyar återfinns längs Almaån och Helge å. I Gumlösa återfinns landets äldsta daterade tegelkyrka.

I den östra delen av delområdet, i anslutning till Helge å, finns flera gods och fältens storlek ökar och deras karaktär förändras. Detta godsdominerade område har kontakt med Kristianstadsslätten i söder.

Helge å har under mycket lång tid varit en viktig kommunikationsled. Parallellt med ån anlades tidigt en väg från Kristianstad/Vä, gamla riksgränsen mellan Danmark och Sverige. Denna finns alltjämt kvar i en uppdaterad version. En annan viktig kommunikationsled inom delområdet är Södra stambanan. Med denna som huvudaxel har flera järnvägar dragits genom området. Stambanan var det direkta upphovet till att staden Hässleholm grundades där en ost–västlig och nord–sydlig sprickzon möttes.

I delområdet har åarna bidragit med kraft för drift av olika industrier, t.ex. Torsebro krutbruk, och olika kraftverk. I området har också skogen som råvara utnyttjats i framför allt trä- och möbelindustrier.

Området omges av stora vägar, 19, 21 och 23, samt Södra stambanan och Blekinge kustbana. Dessutom ligger Hässle-

En alternativ upplevelse av landskapet.

holm i den västra delen. De storskaliga inslagen i landskapet har begränsad påverkan på områdets centrala delar.

Söder om Hanaskog vid Gummastorpsjön (regionalt värdefull) finns betesmarker ned mot Helge å (regionalt värdefull) som med sina stengårdsgårdar utgör ett viktigt element i kulturlandskapet.

Landskapets fysionomi

Skogsmarkerna består av en blandning mellan granskog och lövskog där granen återfinns på de högre belägna områdena med en övergång till ädellövskog på de lägre områdena. Ädellövskog finner vi även på isolerade fält och som kantvegetation.

De öppna delarna av mosaiklandskapet består generellt av små till medelstora fält med blandad markanvändning och förekommer i minskande omfattning längre norrut i området. Fälten förekommer som små öppningar i skogen eller med större vidd i dalgångarna utmed vattendragen. Det öppnare landskapet i dalgångarna består till största delen av odlad mark med hög kvalitet medan de öppna fälten i det skogsklädda landskapet till större delen utgörs av beten omgärdade av stengårdsgårdar. De betade markerna blir allt mer trängda av skogsmarkerna och på många ställen håller buskvegetationen på att ta över.

Den största tätorten i området är Hässleholm som är lokaliserad till områdets sydvästra del. Dessutom förekommer bebyggelse utmed väg 19. Dessa ställen är de enda där områdets enhetlighet påverkas i större utsträckning. Största delen av området är obott med isolerade byar och små bebyggelsekluster lokaliserade till öppningar i skogen.

Blandningen av skogsmarker och öppna fält förhindrar större vyer. Områdets identitet är knuten till lokala element, t.ex. bebyggelse, som orienteringspunkter för upplevelsen av landskapet. Landskapet övergår gradvis från en brukad och bebodd karaktär i söder till ett mera ensligt landskap i norr i takt med att såväl den öppna marken som bebyggelsen avtar.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort uppgår till 56 % av områdets yta eller 0,81 hektar/invånare. 5 km runt Hässleholm är andelen 49 %.

Landskapets egenskaper

- Vatten är ett viktigt element i landskapet med ett antal sjöar samt Helge å och Almaån som ringlar sig igenom det
- Skogsmarkernas dominans i mosaiklandskapet minskar i söder och längsmed åarnas breda dalgångar.
- Jordbruksmark med små till medelstora fält i skogsmosaik
- Medelstora till stora fält längsmed ådalarna
- Den huvudsakliga bebyggelsen finns i Hässleholm och utmed väg 19. I övriga delar av området finns isolerade byar och kluster av bebyggelse
- Den öppna mosaiken och bebyggelsen ger området dess bebodda, skyddade och lantliga karaktär, särskilt tydlig i åarnas dalgångar
- Området är relativt tyst, med undantag från områden i närheten av vägarna 19, 21 och 23

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Göinge mellanbygd

56 %

0,81 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Göinge mellanbygd är ett område med blandad markanvändning och förhållandevis mycket betesmarker. Hälften av marken utgörs av skog med en förhållandevis stor andel blandskog. Skogsbruket är relativt lågintensivt. Jordbruksskiftena är varierande både avseende jordart och form. Bitvis kan skördarna bli riktigt bra men på andra ställen ger skörden sämre resultat. 40 % av åkermarken används till spannmål och lika mycket till vall. Den återstående femtedelen ligger till stor del i träda men det förekommer även en hel del odling av köksväxter, oljeväxter, sockerbeter och potatis. Arealen ekologisk odling i området är tre gånger så stor (15 %) som genomsnittet för Skåne. Djurtätheten är rätt normal för Skåne både i förhållande till områdets totala yta och i förhållande till arealen jordbruksmark. Den är dock något mer inriktad på mjölk och nötkreatur för köttproduktion än genomsnittet i

Skåne. Brist på betesdjur i området skapar viss obalans mellan arealen betesmark och betande djur.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 41 % kommer nå pensionsålder 2013.

Finjasjön har en stor betydelse för sportfisket, men i liten omfattning för fisketurismen. Almaån har potential att utvecklas ytterligare om återintroduktionen av lax lyckas. På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring kompletterat med fiske i närliggande sjöar och vattendrag.

I flertalet sjöar och i de större åarna upplåts fisket genom fiskekort.

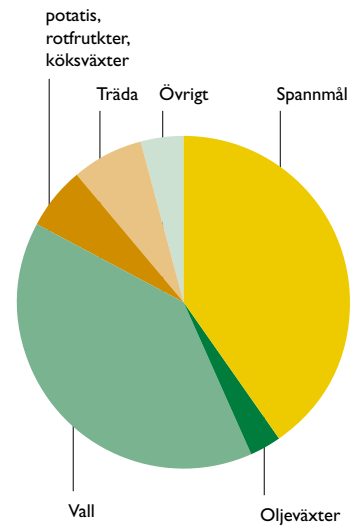
Wanås slott med sina konstupställningar och Flädergården, en större gårdsbutik, är de enda större besöksmålen utanför tätorten.

Området har stor mjölkproduktion.

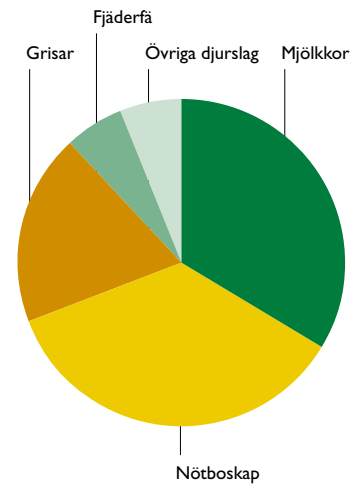
Åkeranvändning

Total åkerareal 14 497 ha

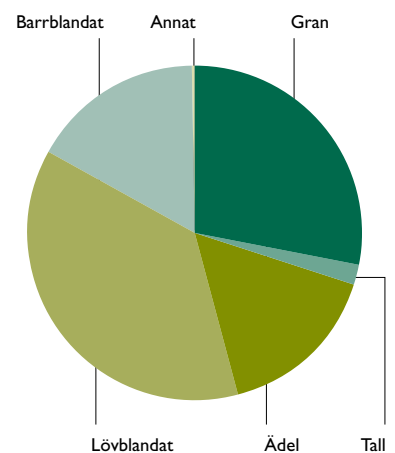
Djurbestånd

Djurenheter	8 630
DE/km ²	16,1
DE/hektar åker	0,61
DE/hektar jordbruksmark	0,37

Trädslag

Total skogsareal 25 600 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	36 700 inv	1 160 919 inv
Invanare per kvadratkilometer:	69	102
Boende utanför tätort:	5 094 inv, 14 %	13,1 %
Invanare per kvadratkilometer utanför tätort:	10	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	11 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	4 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	12,2 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,7 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsstagnation även om landsbygdsbefolkningen ökat med drygt 100 personer.

Förvärvsfrekvensen i området är likartad normala skånska förhållanden. Balans råder i förhållandet mellan dagbefolkning och nattbefolkning bland de förvärvsarbete, man arbetar på orten.

Området är glesbefolkat, mellan orterna, vilket medför att det trots att det endast finns 6 butiksorter är ett fåtal invånare som har mer än 10 kilometers bilväg till dagligvaruhandel.

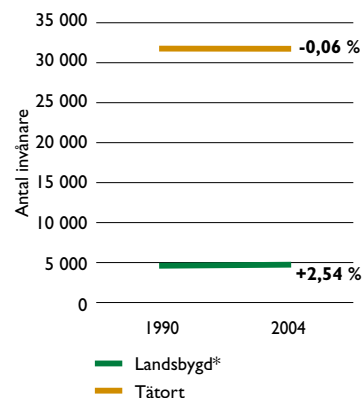
Miljöaspekter

Jordbrukets omfattning och inriktning i området gör att belastningen av kväve och fosfor betraktas som relativt låg generellt sett. Bekämpningsmedelsanvändningen ligger på en måttlig till medelhög nivå.

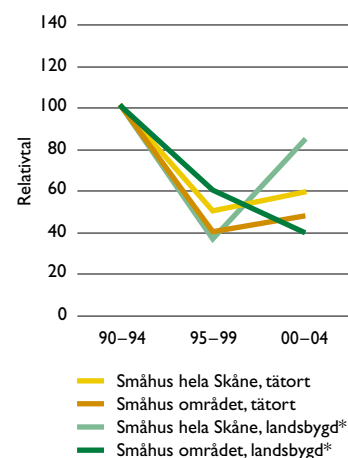
Förutom omfattningen och inriktningen på produktionen är de miljöåtgärder

som vidtas i området av betydelse för miljöbelastningen. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbehandling samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 165 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 12 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbehandling

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	12	15–20	12,5
Vårbehandling	8	20–25	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har minskat i området. Djurhållningen har minskat liksom arealen jordbruksmark.
- Arealen åkermark har minskat i snabb takt. Det handlar om upp emot 10 % på tio år. Delar av denna mark har beskogsats eller växt igen. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar.
- EU-medlemskapet och ersättningarna till öppethållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen betesmark i området. Huvuddelen av tillskottet har tidigare varit åkermark.
- Minskningen av arealen åkermark är betydligt större än ökningen av arealen betesmark. Detta innebär att arealen med jordbruksmark minskat i området.
- Mjölproduktionen har också minskat. Trots att minskningen är långsammare än i Skåne som helhet har var sjätte mjölkko försvunnit mellan 1993 och 2003. Även antalet övriga nötkreatur har minskat, men inte fullt lika mycket.
- Strukturuomvandlingen har gått med normal takt vilket innebär att vart fjärde jordbruk försvunnit de senaste tio åren.
- Odlingen av spannmål och oljevaxter har minskat kraftigt. Samtidigt har arealen med träda och obrukad åker ökat.
- Området har en låg belastning av växtnäring och användningen av bekämpningsmedel är måttlig till medelhög. Trenden mot minskad odling av specialgrödor medför att belastningen av växtnäring och användningen av kemiska bekämpningsmedel minskar.
- Finjasjön har haft svåra problem med algbloomingar vilket periodvis haft negativ inverkan på friluftslivet i området. På 90-talet genomförde Hässleholms kommun omfattande utfiskning av vitfisk för att minska problemen. Det gjorde att

sjön återhämtade sig men problemen har återkommit om än i mindre omfattning. Utfiskning utförs nu återigen för att minska mängden vitfiskar (t.ex. braxen och mört) som grumlar och frigör fosfor från sjöns bottensediment. Kommunen har även arbetat med andra vattenvårdsåtgärder i sjöns tillrinningsområde både inom avloppssidan och inom jordbruket. Sjön har även varit i fokus i samband med kraftiga översvämningar. Åtgärder som rensning för att minska översvämningarna står i konflikt med skyddet av Natura 2000-arter i Almaån.

- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor och värbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. Anslutningen till miljöersättningen är i nivå med genomsnittet respektive en bit över genomsnittet för Skåne.
- Anslutningen till miljöersättningen för ekologiska produktionsformer är mycket hög. Ungefär 15 % av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är nära tre gånger så mycket som genomsnittet för Skåne.
- Wanås slottspark har med sin konstupställning/konsthall varit ett besöksmål i flera år.
- Kommersiella jakter har en tradition inom området och planer på att utveckla affärsverksamheten med mer turistisk inriktning har diskuterats.
- Hässleholms kommun har aktivt marknadsfört sig som en hästkommun och arrangerat flera informationsträffar för att stimulera hästsatsningar.
- En satsning på att vidareförädla lövträd har gjorts i området.
- Området har visat på flera satsningar där underifrånperspektiv och lokala grupper har initierat aktiviteter. Något som stöttas av den aktuella kommunen.

Wanås slottspark har med sin konstupställning/konsthall varit ett besöksmål i flera år. www.wanas.se

Hässleholms kommun har aktivt marknadsfört sig som en hästkommun.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området känns tämligen robust. Några stora förändringar verkar inte vara på gång. Utefter ådalarna är landsbygden levande och i de centrala delarna mer av reliktkaraktär. Området förefaller vara mindre känsligt.

Jordbruksproduktionen minskar i området. Framförallt minskar arealen åkermark till förmån för skog och permanenta betesmarker. I växtodlingen har träda och obrukad åker ökat med en kraftig minskning av spannmål och oljeväxter som följd. Den ekologiska odlingen är väl etablerat i området. Djurhållningen har också minskat i området och då framförallt mjölkproduktionen. Denna minskning är däremot långsammare än för Skåne som helhet.

Satsningar på odling av bioenergi skulle kunna stärka lönsamheten i växtodlingen. Salix utmed ådalarna kan däremot påverka upplevelsen av landskapet. Viktigt att öka lönsamheten i animalieproduktionen. Vidareförädling och småskalig livsmedelsförädling kan vara en utvecklingsväg med marknadsföring av närproducerat.

Satsningar på kommersiell jakt hämmas av småskaligheten i fastighetsägandet.

I områden som detta är det extra viktigt att paketera ett antal attraktioner så att det lockar besökare till att aktivt ta sig till orten och förlänga sin vistelse i trakten. Något som krävs i trakter där det saknas naturliga genomfartsleder.

Strukturrationaliseringar kan leda till att det uppstår överlopsbyggnader.

Landskapselement kan riskera att bli betraktade som odlingshinder.

Skogsplanteringar alternativt igenväxning av perifera marker.

Jordbruksmarken består i hög grad av utlaknings- och erosionskänsliga jordarter vilket medför betydande risk för förluster av växtnäring och bekämpningsmedel till såväl yt- som grundvatten. Avståndet till havet gör att området har mindre påverkan på havet än mer kustnära områden.

Markanvändningen och miljöätgärder i Finjasjöns tillrinningsområde är av betydelse för sjöns återhämtning.

Vattendrag och sjöar i området har stor betydelse för friluftsliv och har höga värden ur biologisk synpunkt.

De befintliga besöksmålen (Wanås m.m.) utgör påtagliga resurser för områdets utveckling.

Almaån är kraftigt påverkad längs en lång sträcka av dikning och rensning nedströms Finjasjön. Rensning i Almaån längs sträckan nedströms Finjasjön medför risk att Natura 2000-arten tjockskalig målarmussla skadas.

Längs vissa sträckor av Almaån finns potential att restaurera åns tidigare lopp och mader i anslutning till ån. Många vattenanknutna miljöer i området med höga värden är beroende av fortsatt hävd.

I området finns en potential för alternativa sysselsättningar i anslutning till jordbruksföretag kopplade till rekreation, fiske, friluftsliv och turism. Fortsatt hävd av betesmarker liksom öppethållande av åker och långliggande betesvallar är av stor betydelse för landskapsbilden i området och dess kulturvärden.

Områdets naturbetesmarker är viktiga för områdets karaktär och natur- och kulturvärden med bland annat höga trädvärden.

Befolkningsstillväxten har stagnerat. En stor andel av områdets befolkning bor i tätort. Utpendlingen är låg även om det från huvudorten finns frekvent och snabb kollektivtrafik till större arbetsmarknader.

Skytning och andra sätt som ökar tillgängligheten och underlättar för besökare att nå fram till de besöksmål som finns.

Det är av stor vikt att projekt som startas upp av lokala grupper (med eventuella stöd från myndigheter) lyckas fortleva när projekten övergår till den operativa fasen. Här kan krävas utbildning inom området.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Områdets karaktär är i hög grad beroende av fortsatt betesdrift. Hävd av naturbetesmarker bör stimuleras i området för att bevara höga värden ur natursynpunkt i området.

Betessamfälligheter kan fördröja övergivandet av jordbruksmark vilket skapar mer mångfald. Skötselavtal mellan brukare och djurhållare ökar förutsättningarna för fortsatt beteshävd. Betessamfälligheter bör skapas i områden (byar) för att skapa större sammanhängande marker, där hävden annars riskerar att utebli.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap. Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Insatser för att öka omfattningen och lönsamheten i animalieproduktionen bör stimuleras. Det kan vara rationaliseringsåtgärder, satsningar på småskalig livsmedelsförädling etc. Frågan om extra investeringsstöd, alt. möjligheter för den som har heltidsarbete utanför gården att få investeringsstöd bör diskuteras. Ett modifierat startstöd för deltidsbönder kanske ev. också aktualiseras.

Trä- och möbelindustrin är typisk för området. Projekt för att utveckla nya produkter och arbetstillfällen bör stödjas.

De befintliga besöksmålen (Wanås, m.m.) utgör påtagliga resurser för områdets utveckling. Nya besöksmål bör prövas i anslutning till befintliga anläggningar.

Satsningar på kommersiell jakt kräver fastighetsövergripande samarbete och nätverksbildning. Initiativ till samordning och avvägning mot andra intressen (bl.a. besöksnäringen) bör stödjas.

Lågväxande energigrödor med odling av gräs för biogasproduktion eller raps som drivmedel eller produktion av specialoljor kan vara intressant för området.

Restriktivitet bör iaktas med att ta bort biotoper, framför allt i ådalarna.

Lågväxande energigrödor med odling av gräs för biogasproduktion eller raps som drivbränsle eller för produktion av specialoljor kan vara intressant för området. Plantering med salix bör undvikas i lägen där landskapsbilden är känslig. Det vill säga till exempel i anslutning till vägar och vandringsleder.

Bete, ekologisk produktion och produktion av t.ex. gräs för biogasproduktion eller annan lågväxande bioenergigröda är något som bör uppmuntras i området.

Fortsatta miljöåtgärder mot växtnäringsläckage är motiverade i Finjasjöns tillrinningsområde för att sjön ska återhämta sig. Åtgärder för att minimera näringsläckage och bekämpningsmedelsläckage är viktiga även i anslutning till grundvattenresurser i jord. Detta gäller jordbruk såväl som skogsbruk. Miljöersättning till åtgärder mot växtnäringsläckage är annars lägre prioriterat i det här området än i mer kustnära lägen.

I området finns vattendrag och sjöar där det sker kalkningsåtgärder sedan ett flertal år. Dessa åtgärder behövs för att

upprätthålla bra vattenkvalitet i området. Ökat inslag av lövskog istället för barrskog i området minskar försurningsbelastningen. Plantering av lövskog bör prioriteras.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras. Möjligheten att restaurera vissa sträckor i Almaån bör utredas.

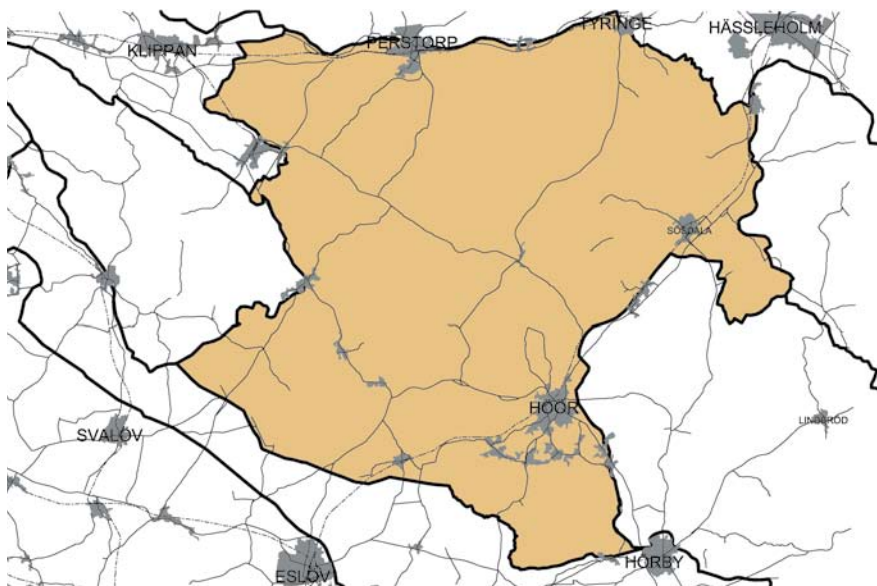
Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

För att säkra skötseln av vissa trädmarker med höga natur- och kulturvärden behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

19

CENTRALA MELLANBYGDEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Trots att det inte finns några direkt oattraktiva vyer i området, finns det inte några signifikanta element att fokusera vyerna kring. Detta är mest påtagligt i delarna med mest skog då det öppna landskapet ger uttryck för en mera visuellt varierad upplevelse.

Integritet

Det har inte skett någon större utveckling i största delen av området. Trots detta har mosaiklandskapets integritet påverkats av minskat underhåll och en ökning av granskogsplantering.

Identitet

Områdets karaktär förstärks av de öppna fälten vilka skapar en lokal platskänsla.

Sällsynthet

Områdets karaktär är varken speciellt väl bevarad eller ovanlig för denna typ av landskap. Rönne å som lokaliseringfaktor för etablering av kloster, gods och byar, uppkomsten av hantverk och industrier, samlingspunkt för militärverksamhet och utgångspunkt för hälsa och rekreation är unik för Skåne.

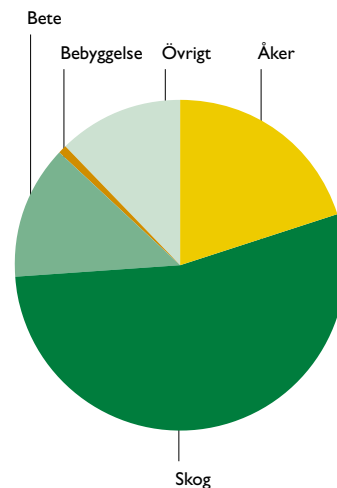
Helhetsbedömning, karaktär

Områdets värden är knutna till sjölandskapen med sin variation av skogstäckets och kvarvarande öppna fält.

Nyckeltal

Total area	805 km ²
Varav vatten	51 km ²
Invånare	32 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Centrala mellanbygden innefattar delar av Eslövs, Svalövs, Höörs, Perstorps, Klippans och Hässleholms kommuner och är ett småkuperat landskap med svagt markerad horststruktur. Området avgränsas i norr av Perstorpsbäckens dalgång och fortsätter sedan i riktning mot Tyringe på de lägre markerna. I söder är gränsen mera diffus där området övergår i Södra mellanbygden. Berggrunden består huvudsakligen av gnej-ser med inslag av basaltkupper och diabasgångar. Jordarterna i området domineras av lerfria moräner samt områden med isälvs-sediment och torvjordar. Jordmånen är podsoler med inslag av brunjordar. Höjden över havet är 30–170 meter. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och landformen är ett småkuperat område. Vegetationsperioden är mer än 200 dagar och nederbörden är ca 750 mm. Den effektiva nederbörden varierar mellan 300–400 mm/år i större delen av området och upp till 400–500 mm/år i den nordvästra delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Ett framstående element i landskapet är vatten och områdets södra gräns utgörs av Västra och Östra Ringsjön. I övriga delar av området förekommer småsjöar och våtmarker i stor utsträckning. Den största delen av området ingår i Rönne ås avrinningsområde med dennas biflöden i nordväst. Stora delar i öster dräneras dock via Helge å till Östersjön. Området är måttligt utdikad i ett skåniskt perspektiv.

Naturlandskapet

Centrala mellanbygden är varierad med många olika naturmiljöer och ett omväxlande odlingslandskap. Området hyser fortfarande en betydande areal naturbetesmarker. Betesmarkerna är fler i de södra delarna och det är också här man finner de mest värdefulla betesmarkerna. Längs Rönne å och vid bland annat Herrevadskloster (Natura 2000-område) och Hovdala finner man större betesmarksområden samt för Hovdala även områden med mycket gammal bokskog. Vid Herrevadskloster, Fulltofta (Natura 2000-område) och Bosjökloster förekommer värdefulla trädmiljöer i form av trädklädda betesmarker (t.ex. ekhagar), parker och alléer. De värdefulla skogsområdena utgörs av både sumpskogar och ädellövskogar där hedartad bokskog är vanlig. Myrmarker som Agerödsmosse, Björstorps mosse och Store mosse (ett Natura 2000-område) förekommer och alla har stort värde för fågelliv och våtmarksvegetation.

Ringsjöarna, liksom Rönne å nedströms sjöarna och biflödet Klingstorpabäcken/Guvarpsbäcken, räknas som nationellt särskilt värdefulla. Ringsjöarna tillhör Sveriges högst avkastande insjöar med ur fiskesynpunkt attraktiva arter som ål och gös. I Rönne å finns bland annat öring och de vanligaste sötvattensarterna. Dagstorpssjön nordväst om Höör räknas även den som nationellt värdefull. Vattendragen Brönne-stadsån (nationellt särskilt värdefull) och Tormestorpsån (regionalt särskilt värdefull) mynnar i Finjasjön norr om området. Flera av vattendragen hyser bestånd av den sårbara flodpärlmusslan och den starkt hotade tjockskaliga målarmusslan. Vid Perstorp finns sjöar och dammar med mycket stort bestånd av karp. Inom området finns även en mindre del av den nationellt särskilt värdefulla Saxån och Fåglasjön som är regionalt särskilt värdefull.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 510 ha
Naturvård NBO	14 345 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	4 064 ha
Naturvård, RI	9 638 ha
Kulturmiljö, RI	5 182 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	1 030 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	866 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Mosaiken av skogsmark och odlad mark dominerar i Centrala mellanbygden.

Inom området finns en struktur av mindre gläntor med påtaglig rumslighet.

Lövträd skapar en lättare och mer tillgänglig upplevelse i områdets skogsmarker.

Kulturlandskapet

Denna del av Skåne har varit ett centralområde under yngre järnålder. I området norr om Ringsjöarna finns en stor koncentration av fossil åkermark, som är unik för Skåne. Här har även gjorts betydelsefulla offerfynd. Vid Ageröds mosse, nordväst om Västra Ringsjön, finns omfattande boplatser från äldre stenålder.

Under medeltiden grundades ett kloster vid Herrevad och byar och gods främst i anslutning till Rönne å eller de stora sjöarna. Efter reformationen 1536 förlänades godset till olika adelsmän för att under 1600-talet bli militärt boställe. Rönne å har spelat stor roll under de dansk-svenska krigerna. Vid Hasslebro fanns ett viktigt vadställe och vid Riseberga finns de s.k. Stenbocks skansar. Herrevadskloster blev med tiden en omfattande remontdepå och i området fanns även flera övningsfält, t.ex. Ljungbyhed och Bonnarps hed. På 1920-talet anlades ett flygfält vid Ljungbyhed som senare blev krigsflygskolan F5. Den militära verksamheten är numera avvecklad. Militär verksamhet har under ca 50 år (sedan 1947) varit knuten till Hovdala slott.

Rönne å har haft stor betydelse som livsnerv i den södra delen av området. Ett kloster grundades vid Herrevad och ett gods vid Rönneholm. Vattnet användes som kraftkälla. Vid det s.k. ”mölleriket”, mellan Rönneholm och Billinge, är antalet kvarnar och sågverk påfallande stort. Sandsten finns omedelbart norr om Ringsjöarna och Rönne å. Redan under medeltiden antas att brytningen av sten till kvarnstenar påbörjats vid stenskogen i Höör för att fortgå fram till tidigt 1900-tal. Vid Vittseröd finns också omfattande stenbrott.

I den norra delen av delområdet, söder om Perstorp, utvecklades vid Gustavsborg verksamheter som byggde på skogen som tillgång. Det skånska glasbruket var verksamt från sent 1600-tal till 1762. Drygt hundra år senare, 1881, grundades Skånska Ättikfabriken, en föregångare till Perstorps AB. Idag finns dessutom ett stort sågverk.

Under senare delen av 1800-talet sänktes Ringsjöarna för att frigöra odlingsmark som ett av de första stora sjösänkingsprojekten i länet. De delar av området som ligger vid sidan av Rönneådalen är mer beskogade, mindre uppodlade och mer småskaliga. Denna del är också mer orörd.

Området kring Ringsjöarna har tilldragit sig uppmärksamhet för sin rena

luft. Vid Orup anlades ett sanatorium 1912–15. Vid Fulltofta finns stora sammanhängande områden för rekreation.

Landskapets fysionomi

Karaktären som dominerar i Centrala mellanbygden är det slutna skogslandskapet.

Skogen i området består till största delen av blandad barrskog, dominerad av granplanteringar med inslag av lövträd. De lägre, fuktigare och tätare befolkade områdena har generellt mera lövskog med stora inslag av ädellövskog medan den högre belägna nordöstra delen av området har övervägande granskog. Variationen i skogsmarken skapar en viss omväxling i områdets karaktär. Storleken på skogsområdena ger landskapet en karaktär av stor skala, trots att det inom området finns en struktur av mindre gläntor med påtaglig rumslighet.

Trots att mosaiken av skogsmark och odlad mark dominerar i Centrala mellanbygden är de huvudskaliga jordbruksområdena koncentrerade till områdets sydvästra del. Här består jordtäcket av mera fertila lerhaltiga moräner som ger större skördar. Denna del av karaktärsområdet verkar vara föremål för mera intensiv skötsel och förvaltning än de fuktigare och mindre produktiva inre delarna. Områdets öppna marker består av en blandning mellan odlad och betad mark på medelstora fält, avgränsade av stengårdsgårdar. Dessa finner man även i delar av skogsmarkerna i anslutning till de öppna fälten, vilket kan tyda på att stora delar av skogen tidigare var öppen och betad, alternativt utgjort lyckor eller svedjeodlingar. Det finns ett antal större fält insprängda i skogslandskapet men dessa är isolerade och har endast begränsad betydelse för upplevelsen av landskapet. Närvaron av dessa öppna fält bidrar dock med en variation av den visuella upplevelsen i kontrast till det slutna skogslandskapet.

Bortom de bebodda områdena kring Höör och Perstorp finns endast enstaka byar samt mestadels äldre lantbruksbyggnader och traditionellt jordbruk. Bebyggelsens läge och storlek förstärker karaktären av relativt otillgänglig jordbruksbygd.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 86 % av områdets yta eller 2,66 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Det böljande landskapet runt Rönne å
- Vatten är ett framträdande element i området med sjöar, våtmarker och Rönne å
- Mosaiklandskap dominerat av blandskog som skapar en sluten karaktär i området
- Större områden av vålskött jordbruksmark i sydväst
- Varierad jordbruksmark insprängd i skogsmarkerna skapar rumslig och visuell variation
- Ageröds mosse, boplatser från äldre stenålder
- Mölleriket med omfattande kvarnverksamhet och stenbrott
- Herrevadskloster som kloster och militärt boställe
- Ljungbyhed som övningsplats och krigsflygskola
- Rönne å som livsnerv
- Ringsjöarnas betydelse för hälsa och rekreation
- Betesmarksområdena vid Herrevadskloster, Rönne å och Hovdala
- Norra delarna i området är relativt tysta med liten bullerpåverkan bortsett från området utmed väg 21

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Centrala mellanbygden

86 %

2,66 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Centrala mellanbygden är ett område med blandad markanvändning. En tredjedel av ytan är jordbruksmark och drygt hälften är skog. Skogsbruket karaktäriseras av en stor andel större brukningsenheter. Ett varierat skogsbruk i området gynnas av stora variationer i skogens bördighet. Även jordbrukskiftena är varierande, både avseende jordart och form. Skördarna är mestadels låga. Hälften av åkermarken används till vall och en tredjedel till spannmål. Den återstående femtedelen ligger till stor del i träda men det förekommer även en del odling av oljeväxter och baljväxter. Djurtätheten är normal för Skåne i förhållande till arealen jordbruksmark. Den är dock låg i förhållande till områdets totala yta. Den är också mer inriktad på mjölk och nötkreatur för köttproduktion än genomsnittet i Skåne. Viss brist av betesdjur i förhållande till skötselbehovet av naturbetesmarksarealen finns. Ungefär 9% av arealen odlas ekologiskt vilket är nära dubbelt så mycket som genomsnittet för Skåne som är drygt 5%.

Gårdarna är förhållandevis små. Ungefär en fjärdedel är bostadsjordbruk och nästan lika många är utpräglade deltidjordbruk. Kombinationen av jord och skog är dock vanlig vilket innebär att ett deltidjordbruk kan vara ett heltidsföretag när skogen räknas med. Företagandet i området har flera driftsinriktningar och är mer robusta mot konjunktursvängningar för enskilda produktionsgrenar.

Det vanligaste jordbruket i området är ett deltidsföretag med nötkreatur för köttproduktion som brukar 20 hektar åker och 10 hektar permanenta betesmarker. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medellålder på 52 år och 39% kommer nå pensionsålder 2013.

I Ringsjön utövas ett yrkesmässigt fiske efter ål, gös, gädda och abborre. Fisket sker med bottengarn, nät och ryssjor. Fisket bedrivs i kombination med försäljning och förädling av egenfångad fisk i egna butiker. Större delen av fiskerätten i Ringsjön ägs av yrkesfiskarna vilket borgar för en långsiktig förvaltning av fiskbestånden.

Ringsjön är av betydelse även för dricksvattenförsörjningen och fungerar som reservvattentäkt. Grundvattnet är av betydelse för enskild dricksvattenförsörjning i området trots till större del måttligt goda uttagsmöjligheter.

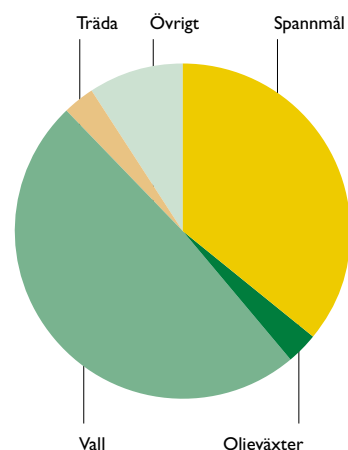
Områdets sjöar har stor potential för sportfiske som än så länge nyttjas i liten omfattning för fisketuristiska inslag. Ringsjöarna har allvarliga övergödningssproblem men är trots detta en viktig besökspunkt i landskapet både för bad, fiske och annan rekreation.

De större besöksmålen är slotten Bosjökloster, Hovdala och Trolleholm tillsammans med golfbanorna, Skånes djurpark, Eneskogen i Anderstorp med flera. Rönneå är en uppskattad kanotled. Kanotintresset kommer i viss mån i konflikt med naturintressena knutna till ån.

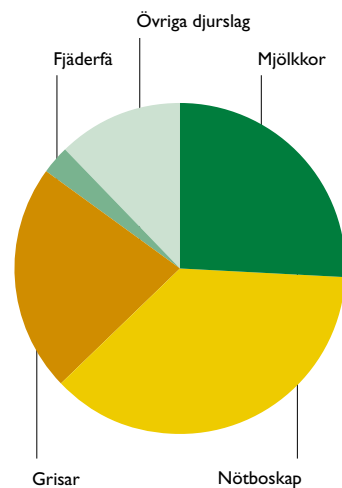
Åkeranvändning

Total åkerareal 15 694 ha

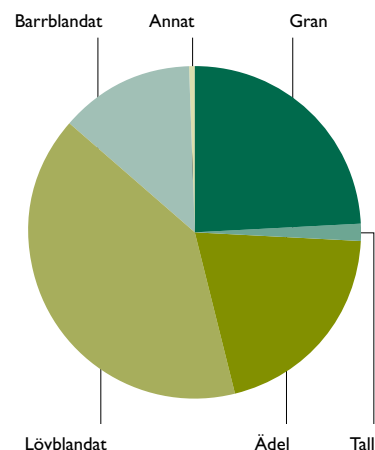
Djurbestånd

Djurenheter	9 618
DE/km ²	11,9
DE/hektar åker	0,60
DE/hektar jordbruksmark	0,36

Trädslag

Total skogsareal 43 500 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	26 096 inv	1 160 919 inv
Inwånare per kvadratkilometer:	32	102
Boende utanför tätort:	8 116 inv, 31 %	13,1 %
Inwånare per kvadratkilometer utanför tätort:	10	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	9 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	8 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	17,2 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	14,9 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

I området pågår en långsam men stabil ökning av befolkningen. Småort och landsbygd har procentuellt sett ökat mer än tätort. Grupperna barn och ungdomar (0–19), medelålders och äldre (35–64, respektive 65+) har ökat medan gruppen 20–34 har minskat. Nybyggnaden under perioden 1990–2004 har varit 187 småhus och 52 fritidshus. Få personer har högre utbildning. Arbetslösheten är normalstor utifrån skånska förhållanden. Andelen för-

värvsarbetande nattbefolkning är högre än dagbefolkningen. Folk pendlar ut i högre utsträckning än in. Mönstret ser likartat ut i de flesta angränsande områden, med undantag för Perstorps kommun i norr.

Det till ytan stora området är glesbefolkat mellan orterna, vilket medför att det trots att det endast finns 8 butiksorter nästan inte finns någon boende som har mer än 10 kilometers bilväg till dagligvaruhandel.

Miljöaspekter

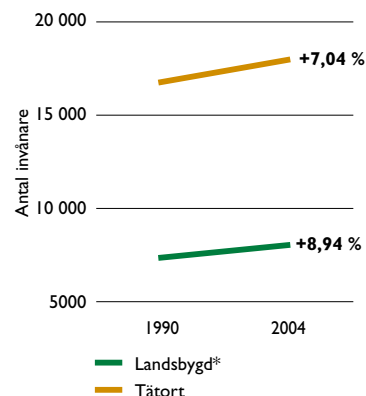
Lerfria moräner och isälvsediment dominerar i området vilket medför ökad risk för läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel och kan medföra föroreningar i framförallt grundvatten.

Jordbrukets relativt begränsade omfattning och inriktning innebär generellt sett liten belastning av kväve och fosfor. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig. Jordbruksmarken är i första hand koncentrerad till områdets

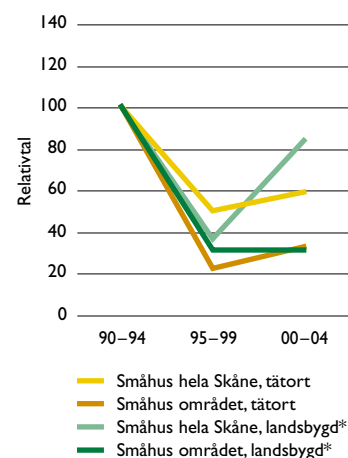
södra och sydvästra delar där förluster av fosfor och kväve från jordbruket är av större betydelse. Detta är också områden i direkt närhet till Ringsjöarna och Rönneåns huvudfåra.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive värbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 187 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 52 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och värbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	14	15	12,5
Värbearbetning	9	20–25	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- EU-medlemskapet och ersättningarna till öppethållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen med permanent betesmark i området.
- Fårproduktionen har ökat kraftigt och fåren är nu mycket viktiga för möjligheterna att hålla markerna öppna.
- Mjölproduktionen minskar i området. Nästan en mjölkko av fyra försvann mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Effekten av att djurbidragen frikopplades 2005 är inte inräknad.
- Odlingen av spannmål och oljeväxter har minskat. Samtidigt har arealen med olika specialgrödor ökat något. Arealen med träda och obrukad åker har också ökat.
- Energiproduktion med hybridasp, poppel och salix har ökat kraftigt i området. Det handlar visserligen om små arealer men detta är ett av de områden i Skåne där intresset har varit störst.
- Strukturomvandlingen har gått något saktare än på andra ställen. Detta kan bero på att det inte har funnits något större sug från expansiva företag i området. Takten i området innebär att ett jordbruk av fem har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har ofta sugits upp av andra som expanderat. Sämre marker och arealer som ligger lite svårtillgängligt har dock varit ointressanta som jordbruksmark.
- Arealen åkermark har därmed minskat något snabbare än för Skåne som helhet. Det handlar om 5% på tio år. Delar av denna mark har beskogsats. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar. Brukandet i området har en nära koppling till skogen och skogsbruket. Detta gör skogsplantering av sämre jordbruksmark till en vanlig och naturlig åtgärd vid lönsamhetsminskning i jordbruksproduktionen.
- Entreprenörskapet är starkt i området. Förutsättningarna är också bättre här än i slättområdena för ökad förädlingsgrad av jordbruksprodukterna.
- Det finns en särskilt stor potential att öka variationen i landskapet p.g.a. de naturliga förutsättningarna. Området har även goda förutsättningar för upplevelsebase-rad naturturism.
- Avvecklingen av militär verksamhet är påtaglig i området. Besluten om avveckling har tagits men fortfarande förefaller det som att man söker efter användningar till byggnader och stora övningsområden.
- De som pendlar ut från området gör det längre sträckor och till städerna.
- Hovdala slott med närliggande övningsfält skapar utrymme för många typer av satsningar. Byggnation av "hästfarmer" med tillhörande betesareal.
- I områdets södra del, i kanten av Ringsjön, finns idag satsningar som rör boende och turism.
- Lokalt engagemang för sin bygd och byutveckling är påtagligt. T.ex. Myrarp – byutveckling. Kartläggning och inventering av bygden för att se vilka förutsättningar som finns. Med detta som utgångspunkt skall man gå vidare och se vilka grenar som är intressanta att satsa på.
- Hässleholms kommun arbetar aktivt med att fokusera på hästägare och etablering av hästföretagande i området, ridleder, turism m.m.
- Allt fler hästgårdar etableras i området.
- Övergödningssituationen i Ringsjön har successivt försämrats trots åtgärder inom jordbruket och på avloppssidan. Nu pågår återigen reduktionsträning av vitfisk, vilket skall ge minskade algbloomingar och ett klarare vatten.
- Älfiskets betydelse har minskat beroende på minskade fångster och fallande priser. Gösen har blivit den viktigaste arten för yrkesfisket med mycket höga avräkningspriser.
- En allt tydligare trend har varit att stugor omvandlas till permanentboende.
- Den hittillsvarande trenden mot ökad extensifiering av jordbruket har medfört minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel i området. De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har också bidragit till att minska miljöbelastningen.

Hovdala slott med närliggande övningsfält skapar utrymme för många typer av landsbygdsutvecklingsinsatser. www.hovdalaslott.se

Upplevelsebaserad besöksnäring är ett intressant utvecklingsområde.

Allt fler hästgårdar har etablerats i området.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Rönne å och dess dalgång har varit en livsnerv i flera hundra år. Inriktningen på verksamheter och utnyttjande har skiftat men gemensamt har varit någon form av intensivt nyttjande.

Området domineras av kombinerat jord- och skogsbruk med en relativt hög andel diversifierade företag. Jordbruken är förhållandevis små med stor andel deltidslantbruk som bl.a. kompletteras med skogsbruk. Fysiskt kommer det till uttryck genom en relativt blandad markanvändning såväl inom jord- som skogsbruket, vilket bidrar till områdets attraktivitet och till en socio-ekonomisk robusthet. Fårproduktionen har ökat kraftigt i området och blivit viktigt för öppethållandet av betesmarkerna då trenden med minskande mjölk- och nötköttproduktion är påtaglig. Även ökad hästverksamhet bidrar till beteskötsel men kompenserar den minskade nötkreatursminskningen endast i begränsad omfattning. Potentialen i bioenergiproduktion kan bli en ny lönsam verksamhetsgren i området. Ur skogligt perspektiv har området en relativt sett stor potential. Skogslandskapet varierar kraftigt vad gäller träslag och brukningsintensitet.

Rekreation och turism är en annan framtidsnäring som växer. Områdets rika kulturhistoria och uppfattning av rofylldhet utgör områdets dragningskraft. Även fritidsfisket tillsammans med annan upplevelsenäring har en utvecklingspotential. Avgörande för satsningar på diversifiering av jordbruken i området är en bra infrastruktur. Begränsas denna satsning på landsbygden (bredband, kollektivtrafik etc.) hämmar det en lämplig utveckling på många sätt.

Upplevelseturism kopplad till yrkesfisket är också en möjlighet.

På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar lär det finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring kompletterat med fiske i närliggande sjöar och vattendrag.

En koncentration av jordbruksmarken till områdets södra och sydvästra delar i kombination med utlakningskänsliga jordar medför en betydande påverkan på

yt- och grundvatten i dessa delar av området. Ringsjöarna och Finjasjön är viktiga besökspunkter i landskapet för både bad, fiske och annan rekreation. Ringsjöarna är också av betydelse för dricksvattenförsörjningen då de fungerar som reservvattentäkt. Övergödningsproblemen i både Ringsjöarna och Finjasjön är allvarliga. Nordost om Ringsjöarna liksom väster om Sösdala finns flera infiltrationskänsliga grundvattenförekomster i jord. Avståndet till Skalderviken och Lundåkrabukten och jordbrukets intensitet i området gör att påverkan på havet bedöms vara begränsad.

Mosaiken av betesmarker, odlingshinder, alléer, diken och vattendrag är skyddsvärd. Risk finns för att värdefulla biotoper framförallt knutna till betesmarkerna i detta område försvagas om antalet betesdjur minskar. Värden knutna till vattendrag och sjöar såväl som de många fina betesmarker som finns i det småbrutna landskapet är beroende av fortsatt bete.

De större betesmarksområdena vid Herrevadskloster, Hovdala och Rönne å är i behov av fortsatt skötsel för att områdets natur- och kulturvärden och landskapsbild ska bevaras. (Beteslandskapet har stor betydelse för bland annat områdets turistnäring.)

En restriktiv hållning behövs vid plantering av salix för energiodling med hänsyn till dess effekter på landskapsbild och befintliga naturvärden kopplade till solbelysta småbiotoper och betesmarker. Plantering av marker bör ske utifrån en helhetsbedömning och utifrån behovet av skogsbruksenergiproduktion som ett alternativ till olönsam jordbruksproduktion.

Befolkningen har en stabil långsam ökning både i tätort och på landsbygden. Nybyggnationen är till stor del kopplad till tätort men det finns flera lokala och kommunala ansatser till byutveckling och boende på landsbygden såsom nyetablering av hästgårdar.

Tillgängligheten i naturen är i ett skånskt perspektiv god med strövstigar, vandringsleder och badplatser. Stora strövområden finns i Fulltoftaområdet invid Ringsjön.

Tillgängligheten i naturen är i ett skånskt perspektiv god med strövstigar, vandringsleder och badplatser.

Nybyggnationen är till stor del kopplad till tätort men det finns flera lokala och kommunala ansatser till byutveckling och boende på landsbygden såsom nyetablering av hästgårdar.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

För att säkra skötseln, t.ex. för att bevara området betesmarker med höga natur- och kulturvärden, behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som "sköter" områdets betesmarker och odlingslandskap.

Turistsatsningar kan vara positiva för området. Nya touristsatsningar måste lokaliseras och utformas med hänsyn till befintliga värden. Militära byggnader, anläggningar och övningsfält kan vara en resurs för ny anpassad användning för besöksnäringen.

Området är attraktivt för fritidsboende från Danmark. Detta gynnar förvaltningen av fastigheter på landsbygden. Det bör balanseras med hänsyn till fritidsboendets effekter för ett önskvärt fortsatt betestryck.

Fortsatt hävd av framför allt Rönneådal och de större betesmarksområdena vid Herrevadskloster och Hovdala är nödvändigt för att områdets natur- och kulturvärden och landskapsbild ska bevaras. Det är också en förutsättning för en utveckling av besöksnäringen med upplevelser av bland annat kulturhistoriska objekt.

Särskilda riktlinjer för plantering av skog krävs för att bibehålla områdets variation. Salix främst i ådalen kan påverka upplevelsen av landskapet. Det bör undvikas i känsliga lägen.

På den jordbruksmark som finns i Ringsjöarnas såväl som Finjasjöns närområde finns ett fortsatt stort behov av att begränsa växtnärläckage och bekämpningsmedelsanvändning. Fortsatta insatser mot övergödning i sjöarna är nödvändiga för att ge bärkraft i t.ex. turismnäring i området och för att säkra dricksvattenförsörjningen. Särskilda riktlinjer för åtgärder och för att stimulera till ökad uppmärksamhet bland områdets brukare är önskvärt.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som "sköter" områdets betesmarker och odlingslandskap är en av många insatser som är viktiga i området.

Nordost om Ringsjöarna liksom väster om Sösdala finns flera infiltrationskänsliga grundvattenförekomster i jord som bör skyddas. I deras tillrinningsområden är markerna till stora delar genomsläppliga. Här finns behov av att hålla nere bekämpningsmedelsanvändning och närsaltläckage.

Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda områdets värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

Flera av vattendragen är skyddsvärda, t.ex. Brönnestadsån och Tormestorpsån. Korttidsreglering och rensning i dikningsföretagen längs åsträckningarna bör ske med hänsyn till ekosystemen i vattendragen.

Området bedöms ha attraktiv skog ur besöksperspektiv bl.a. på grund av sin trädslagsblandade karaktär. Det är viktigt att arbeta med dessa värden i skogsbruket och lyfta fram fler aspekter på en skogsbruksproduktion med bibehållet eller ökat värde för rekreation.

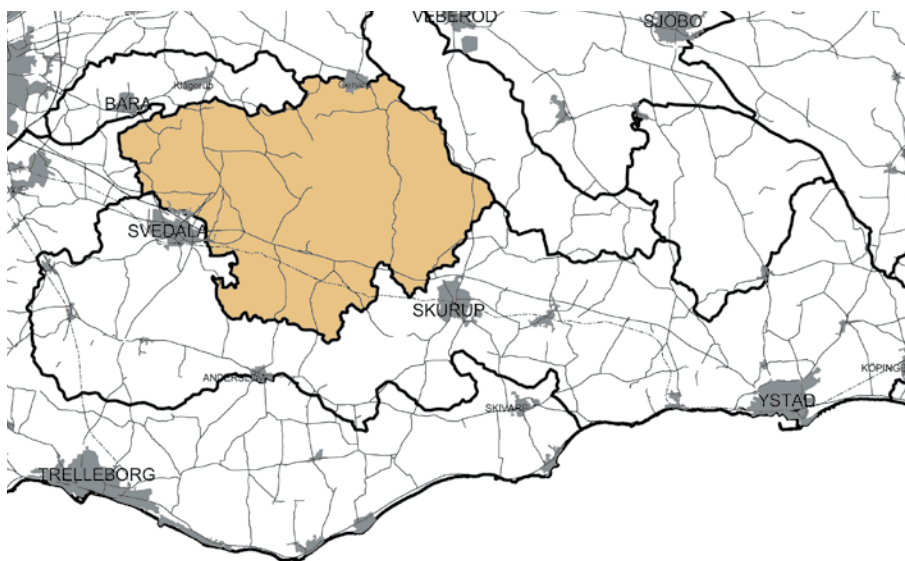
Precis som i andra områden där det finns större sammanhängande områden med betesmarker bör man på något sätt skapa förutsättningar för att bevara helheten. Större sammanhängande betesmarksområden längs Rönne å och vid Herrevadskloster bör bli föremål för särskilda satsningar så att fortsatt fragmentering stoppas. En regional plan för betesmarker kan vara önskvärd.

Områdets attraktionskraft och den hitillsvarande befolkningsökningen på landsbygden skapar behov av nybyggnation med attraktiva boendemiljöer. En utveckling av bebyggelse för boende med hästar är önskvärd.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

4

SYDSKÅNSKA SKOGSBEKLÄDDA BACKLANDSKAPET

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Trots att landformerna i området är visuellt intressanta är det marktäckets mosaik som skapar de visuella kvaliteterna. Mosaiken skapar en variation av rumsliga upplevelser vilket tillåter topografin att framhävas i landskapet. Det finns endast ett fåtal störande element i området med skog som täcker dess vyer. En mera intim visuell kvalitet är bunden till de små öppna områdena i bokskogen, en kvalitet som avtar där barrskogen dominerar.

Integritet

Känslan av kontinuitet är stark i hela området på grund av områdets karaktär av skog. Kontinuiteten håller dock på att brytas i och med omföring av granskogsplanteringar. Det som stör landskapets integritet mest är Sturups flygplats med tillhörande infrastruktur.

Identitet

Områdets karaktär har utvecklats i ett samspel mellan bokskogen och den öppna mosaiken av brukad mark vilket ger området en stark lokal platskänsla. Bokskogen är relativt ovanlig nationellt vilket ytterligare förstärker områdets unika karaktär.

Sällsynthet

Områdets tydliga medeltida grundstruktur med kontinuitet in i modern tid gör att området är unikt i Skåne och dessutom tämligen ovanligt även i ett nationellt perspektiv. Flera av kulturmiljövårdens riksintressen täcker området. Bokskogsbeklätt backigt landskap är relativt ovanligt.

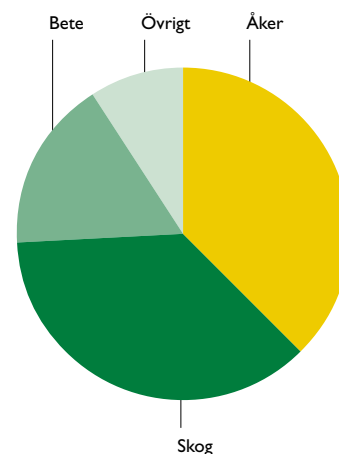
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms som hög.

Nyckeltal

Total areal	216 km ²
Varav vatten	11 km ²
Invånare	18 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Sydsåknska skogsbeklädda backlandskapet ligger framförallt inom Svedala och Skurups kommuner mellan Sydsåknska backlandskapet och Romeleåsen. Berggrunden består huvudsakligen av kalkstenar som övergår i äldre kalkstenar vid Romeleåsens bas. Jordarterna består främst av leriga moräner och lera. Höjden över havet är mellan 40 och 100 meter. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen kan beskrivas som slättlandskap med böljande moränkul-lar. Vegetationsperioden är mindre än 210 dagar och nederbörden är över 600 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i större delen av området ned till 200–250 mm/år i sydöstra delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Landskapet innehåller ett flertal våtmarksområden, sjöar, dammar och mindre vattendrag som rinner åt söder och väster. I förhållande till Söderslätt är området mycket kuperat. I området finns en stor mängd vattensamlingar. De största av dessa är Yddingsjön, Fjällfotasjön och Börringesjön som utgör ett dominant särdrag i området. Området ingår i Segeåns och Høje ås avrinningsområden. En mindre del av området ingår i ett avrinningsområde med riktning söderut.

Alnarsströmmen, en grundvattenresurs i jord med ovanligt goda uttagsmöjligheter, korsar området i nordvästlig riktning. Den skyddas av mäktiga överliggande jordlager.

Naturlandskapet

Sydsåknska skogsbeklädda backlandskapet omfattar det sydvästskånska sjölandskapet. Naturvårderna i området är främst knutna till det mosaikartade skogslandskapet vilket innehåller en stor areal värdefull lövskog blandat med större betesmarker och sex näringsrika grunda sjöar (Yddingen, Fjällfotasjön, Björkesåkrasjön, Börringesjön, Havgårdssjön och Håckebergasjön). Samtliga sjöar är klassade som regionalt värdefulla. Fågellivet i området är rikt med gott om rovfågel på vintern. Området är även ett kärnområde för kronhjorten. Sjöarna i området har ett värde även för friluftslivet inte minst ur fågelskådningshänseende. De är också högproduktiva och hyser ur fiske-synpunkt attraktiva arter som gös och ål.

Skogen i området innehåller gott om bokskog, sumpskogar och en del myrmark. Naturbetesmarkerna, även om de inte utgör någon större areal, innehåller många värdefulla miljöer såsom öppna hedar, fuktiga marker och torra till friska gräsmarker. Området är det västliga kärnområdet för lövgröda.

I norra delen finns två större naturreservat, Håckeberga och Risen, som täcker stora delar av området (delvis även Natura 2000-område). Reservaten utgörs av en större betesmark och ett skogsområde.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	4 501 ha
Naturvård NBO	2 763 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	2 026 ha
Naturvård, RI	16 848 ha
Kulturmiljö, RI	6 779 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	730 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Träddungar förekommer ofta på de sämre markerna i området.

I delar av området ser man betesmarker med lågt betestryck.

Kulturlandskapet

Området var under medeltiden ett av Skånes mest intressanta. Ett kloster anlades i Börringe, sannolikt med en kunglig donation i grunden, den unga kungamakten grundade ett riksfäste i området, Lindholmen och flera adliga borgar byggdes. Detta medeltida "landskap" är fortfarande väl avläsbart genom de olika objekten.

Godslandskapet har sedan utvecklats så att ett för oss typiskt godslandskap uppstått. De stora godsen har lokaliserats så att de haft tillgång till odlad mark, bete för sina kreatur, skog för jakt och sjöar för fiske. Godsens byggnadsbestånd har utvecklats beroende på ekonomiska resurser, tidens smak och anläggningens funktion.

Området präglas idag av utvecklingen under 1800- och 1900-talen. Godsen uppförde ofta nya eller ombyggda corpsde-logi och ekonomibyggnader samt byggnader med särskilda funktioner som mejerier, tegelbruk och statarlångor. Stordriften utvecklades genom markförbättringar, utdikningar, sjösänkningar etc. och tillkomsten av stora s.k. plattgårdar. Transporterna av jordbrukets produkter underlättades genom anläggandet av den s.k. grevebanan.

Under 1900-talets senaste decennier har området kommit att präglas av storskaliga infrastrukturer. Framför allt har Sturups flygplats och bullermattan bidragit till att hämma områdets utveckling.

Landskapets fysionomi

Markträcket domineras av ett mosaikartat skogslandskap som består till övervägande del av lövskog i väster med allt mera granskogsplanteringar längre österut. Det öppna landskapet i området består av åkrar, ängar och små betade marker på små till mellanstora fält. Det öppna brukade landskapet tar över mera i sydost där området övergår i det Mosaikartade odlade backlandskapet (område 3).

Det finns inga större samhällen i området som främst befolkas av ett fåtal isolerade gårdar utplacerade i landskapet. Svedala ligger på områdets gräns men har ingen större inverkan på detta landskapsområdes karaktär. Den enda vägen som korsar området är E65 från Malmö till Ystad. Denna skapar en viss visuell och ljudlig störning i områdets södra delar tillsammans med den mindre störande järnvägen som har en liknande sträckning. Det mest störande i landskapet är Sturups flygplats med tillhörande byggnader och anläggningar som, trots att skogsmarken minskar flygplatsens visuella och ljudliga påverkan, märks i hela området.

Vyerna i området är starkt begränsade av både marktäcke och topografi som skapar en intim känsla i skogsmarkerna och en liten till mellanstor skala på de öppna markerna.

Allmänt tillgängliga grönytor utanför tätort utgör till 53 % av områdets yta eller 2,87 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

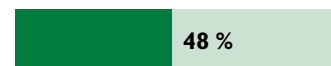
- Medeltida grundstruktur (objekten och deras placering)
- 1800-talets storgodsdrift
- Grevebanan
- 1900-talets infrastrukturer
- Ädellövskog
- Godslandskap
- Bullerstörningar

Sydska skogsbeklädda backlandskapet

2,87 hektar/invånare

Skåne

0,47 hektar/invånare

Sverige

4,62 hektar/invånare

De öppna ytorna av brukad mark i kombination med den omgivande skogen ger en stark platskänsla.

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Sydska skogsbeklädda backlandskapet är ett område med blandad markanvändning och förhållandevis mycket betesmarker. Skogsbruket domineras av stora gods. Ungefär 70 % av skogsmarken ägs av skogsägare med mer än 500 ha skog. Nästan hälften av skogsarealen utgörs därför av gran- och ädellövskogar. Jordbruksskiftena är varierande både avseende jordart och form. Stora skiften ligger blandade med små och variationer av jordarten inom ett och samma skifte är inte ovanligt. Detta gör markerna svårbrukade men bitvis kan skördarna bli riktigt bra. Nästan hälften av åkermarken används till spannmål och drygt en fjärdedel är vall. Den återstående fjärdedelen används i stor utsträckning till lite mer udda grödor såsom baljväxter och energigrödor. Djurtätheten är låg i området både i förhållande till områdets totala yta och i förhållande till arealen åkermark.

Den djurhållning som finns är i huvudsak nötkreatur för köttproduktion samt får och hästar. Det handlar alltså i stor utsträckning om betesdjur till de många betesmarkerna. Det är dock bara hälften så många som behövs för markernas skötsel. Ett tjugotal företag står för betesdriften på huvuddelen av betesmarken idag. Fjäderfå förekommer knappast. Mjölkkor och svin är också mycket sällsynta i området.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 49 år och 41 % kommer nå pensionsålder 2013.

Friluftslivet idkas i stor omfattning i områdena runt Torups friluftsgård och i Häckeberga naturreservat. Slottet Svaneholm är beläget i detta område.

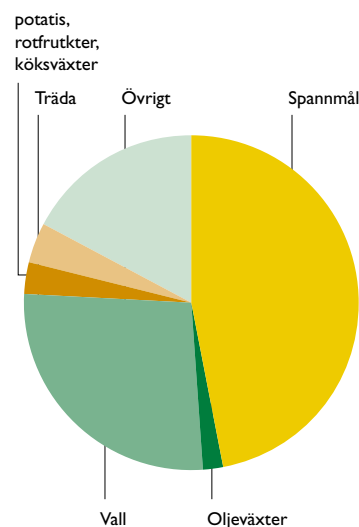
Sjöarnas och vattendragens ägoförhållanden, med en eller några få ägare, underlättar upplåtelse av dessa vatten för yrkesfiske eller fisketuristisk verksamhet.

Såbäddsbereidning inför spannmålssådd.

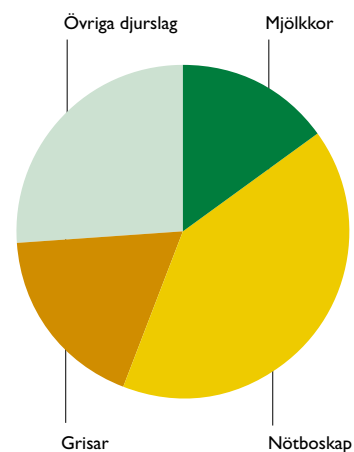
Åkeranvändning

Total åkerareal 7 953 ha

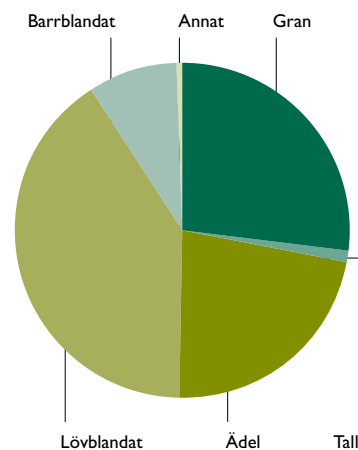
Djurbestånd

Djurenheter	2 017
DE/km ²	9,4
DE/hektar åker	0,25
DE/hektar jordbruksmark	0,17

Trädslag

Total skogsareal 8 000 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	3 954 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	18	102
Boende utanför tätort:	2 608 inv, 66 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	12	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	5 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	7 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	15,7 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	14,7 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Ett glesbefolkat område med viss ökning av antalet invånare. Det har stark landsbygdskaraktär. Åldersgruppen 20–34 har minskat medan barn och ungdomar blivit fler liksom 35–64-åringarna.

En relativt sett stor andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort, i första hand till Malmö–Lundområdet. Mönstret är likt i övriga angränsande områden.

Bullermattan lägger död hand över stora områden. Det är ej tillåtet att bygga bostäder inom stora delar av området. Ny bebyggelse på landsbygden förekommer endast i begränsad omfattning.

Detta glesbefolkade område saknar egen dagligvaruhandel men invånarna har ändå inte mer än 10 kilometers bilväg till butiksört.

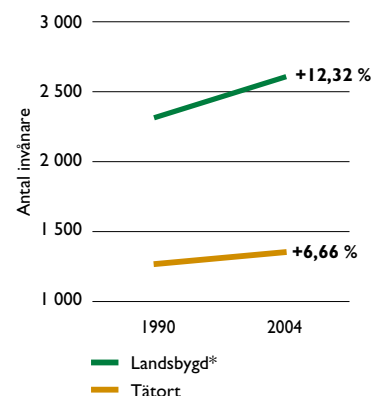
Miljöaspekter

Inslaget av lätta, mer utlakningskänsliga jordar är betydande i området. Belastningen av kväve och fosfor från jordbruket liksom användningen av bekämpningsmedel bedöms utifrån produktionens omfattning och inriktning som måttlig i ett skånskt perspektiv. Ur ett limnologiskt perspektiv har dock sjöarna i området ändå en extern belastning, framförallt från markanvändning vid sidan av luftnedfall, som överstiger vad de tål. Dagvattenutsläpp från

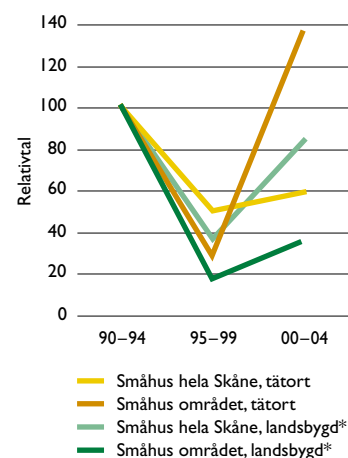
Sturups flygplats påverkar Fjällfotasjöns vattenkvalitet.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 63 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 1 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	12	15–20	12,5
Vårbearbetning	2	15–20	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden har varit att jordbruksproduktionen i området har extensifierats genom att djurhållningen har minskat. Detta i en snabbare takt än i Skåne som helhet.
- Andelen med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget.
- Arealen med energigrödor, främst salix, har ökat. Det handlar visserligen om små arealer men detta är ett av de områden i Skåne där intresset har varit störst.
- Viltbete och annat som på sikt kan medföra att åkermarken överförs till annan användning har också ökat. Det handlar då till exempel om våtmarker, julgransodling eller skogsplantering på åker.
- Utvecklingen mot en mer extensiv produktion leder till att belastningen av växtnäring och bekämpningsmedelsanvändning från jordbruket minskar. Även de miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- Arealen betesmark har minskat kraftigt. En fjärdedel av arealen med betesmark år 1993 hade övergått till annan användning 2003. Huvuddelen av denna mark har upphört att vara jordbruksmark men det finns också marker som har klassats om från betesmark till åker.
- Troligen kommer granandelen i området att minska då flera stora skogsägare prövar alternativa trädslag, bl.a. exoter och ädla lövträd.
- Skogen i området kommer att bli alltmer rekreativt värdefull för de omgivande tätorternas befolkning.
- Bullermattan hämmar utvecklingen. En eventuell ny landningsbana kan utvidga bullerproblemen
- Ny sträckning av väg E65 vid Börringe.
- Lantbrukare i närheten av Sturups flygplats har diversifierat sin verksamhet med entreprenörskap inom snöröjning och andra vid flygplatsen förekommande körslor.
- I området har ett antal större hästprojekt projekterats (ridcenter, avelsprojekt m.m.).
- Häckeberga slott har satsat på kommersiell jaktverksamhet kombinerad med restaurangverksamhet. Området i sin helhet med våtmarksområden, sjöar och vattendrag har skapat möjlighet till att utveckla aktiviteter runt fiske & jakt.
- Aktiviteter såsom klädförsäljning, servering m.m. har påbörjats på vissa av slotten inom området.
- Närheten till Sturups flygplats har skapat möjligheter att satsa på konferensanläggningar.

Bullermattan från flyglandningar hämmar utvecklingen samtidigt som flygplatsen kan skapa förutsättningar för konferensanläggningar.

I området har ett antal större hästprojekt projekterats.

Granandelen i skogen kan komma att minska då flera stora skogsägare prövar alternativa trädslag.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Jordbruksproduktionen har extensifierats snabbt i området. Framförallt minskar djurhållningen och med den betesmarksarealen. Även växtodlingen extensifieras. Träda och obrukad åker har ökat tillsammans med annan åkeranvändning som viltbete, julgransodling, våtmarker och skogsplantering. Intresset har varit större i detta område för salixplantering och olika typer av bioenergiproduktion kan komma bli en viktig växtodlingsprodukt för området.

Det finns flera exempel på diversifierade satsningar i jordbruksproduktionen. Hästföretagande, rekreation och kommersiell jakt är verksamhetsgrenar som vänder sig till den stora tätortsbefolkningen i Malmötrakten, och har utvecklingspotential. Omkringliggande tätortsbehov av entreprenadarbeten ger jordbruksföretagarens maskinpark en kompletterande marknad.

Andelen ekologisk produktion i jordbruket är hög.

Sturups bullermatta omfattar stora ytor inom delområdet. Detta omöjliggör nybyggnation och leder till avfolkning. Servicen försvinner och nedskräpning/bristande underhåll kan bli följden. Detta påverkar även nuvarande och kommande satsningar på rekreationstjänster negativt.

Buller från E65 skapar överloppsbyggnader vid Börringe kloster och påverkar upplevelsen av anläggningen. Bullerdämpande åtgärder skulle också kunna leda till konsekvenser om vägen går i befintlig sträckning.

Vid anläggande av en järnväg till Sturup kommer den storskaliga infrastrukturen i området att accentueras ytterligare. Barriärer i landskapet skapas, samband bryts och kulturhistoriska betydelsebärande tas bort.

Förändringar i eller i nära anslutning till de objekt som bygger upp den medeltida grundstrukturen är mycket känsligt.

Växling från granskogar till rekreativt attraktivt skog pågår.

Minskat betetryck kan medföra ändrad markanvändning. Plantering med salix eller

Jordbruksproduktionen har extensifierats i området. Framförallt minskar djurhållningen och med den arealen betesmark.

hybridskog skulle i känsliga lägen kunna påverka både förståelsen och upplevelsen av kulturlandskapet negativt.

På vackert belägna fastigheter med bra boendemöjligheter och förutsättningar att skapa fiskedammar torde finnas goda möjligheter att etablera fiskecamper som tillhandahåller fiske på utplanterad regnbågsöring, guidning samt kust-, havs- och insjöfiske.

Områdets topografi gör att vissa förändringar inte behöver bli visuellt påtagliga i landskapet.

Belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel från jordbruket är måttligt i ett skånskt perspektiv. Sjöarna i området utgör i viss mån en buffert mot havet men har behov av skydd mot övergödning särskilt med tanke på deras rekreations- och naturvärden. Närsaltsbelastningen från jordbruk och annan markanvändning tillsammans med luftnedfall och punktkällor överstiger i dagsläget vad sjöarna tål.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Områdets närhet till stora befolkningsgrupper med lite allemansrättslig mark för rekreation ger förutsättningar för en utveckling av naturupplevelsebaserade rekreations- och turisttjänster. Närheten till Sturups flygplats skapar också underlag för konferensanläggningar med tillhörande boende. Projekt med denna inriktning bör stödjas.

En utveckling av hästnäringen bör stimuleras för att bibehålla områdets naturbetesmarker. Även andra satsningar som innebär ökat bete och köttproduktion bör ges hög prioritet.

Områdets ekologiska produktion kräver fortsatta utvecklingsinsatser.

Belastningen från jordbruket är relativt måttlig i området. Insatserna för att minska bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringssläckage bör därmed främst inriktas på åtgärder i anslutning till sjöar och vattendrag.

För att bevara områdets biologiska mångfald är områdets karaktär som skogsdominerat mosaiklandskap med inslag av betesmarker och större sjöar viktig. Detta bevarar bl.a. området som livsmiljö för t.ex. rovfåglar. Betesmarkerna är också av betydelse bl.a. för att säkerställa lövgrodans västliga utbredning.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Miljörådgivningen inom nuvarande KULM-program utvidgas till att omfatta även hästföretag genom kurser, grupprådgivning och enskild rådgivning.

Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

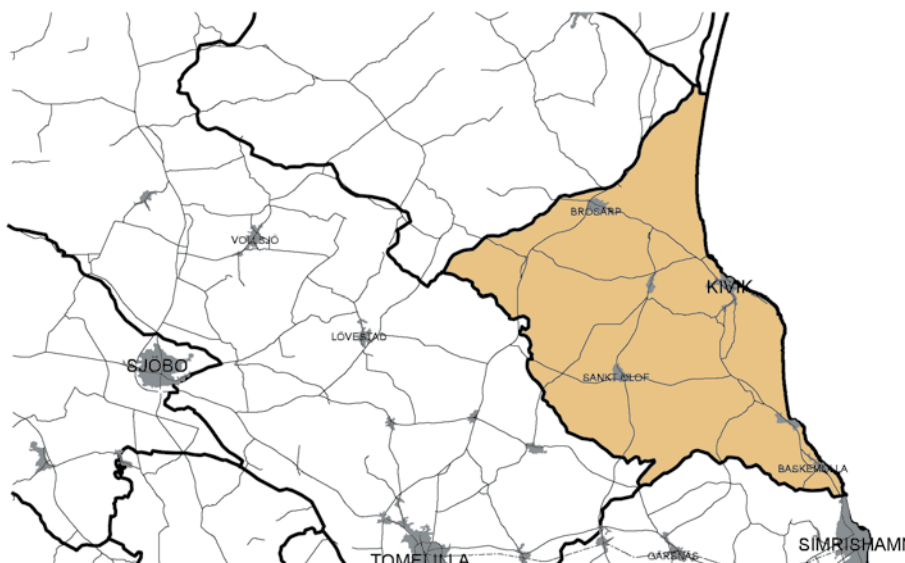
Områdets närhet till stora befolkningsgrupper med lite allemansrättslig mark för rekreation skapar en utvecklingspotential kring naturbaserade upplevelsetjänster.

Närheten till stora befolkningsgrupper med låg andel allemansrättslig mark gör fortsatta satsningar på rekreativt attraktiva skogar viktiga. Viktigt att i samband med ökad tillgänglighet även informera om detta, tillse god skyltning m.m. Områdets borgar kan vara ett kulturhistoriskt dragplåster i samband med annan rekreativ användning.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

9

ÖSTERLENSKA BACKLANDSKAPET

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Landträcket och landformens stora variation skapar en intressant visuell kvalitet med föränderliga rumsliga och visuella upplevelser där elementen ofta jobbar tillsammans. Det finns också storslagna vyer ut över Östersjön med landformer som Stenshuvud och individuella element i landskapet som viktiga blickfång.

Integritet

Områdets integritet är nära knuten till dess karaktär som ålderdomligt jordbrukslandskap, med variation mellan åker, bete, fruktodling och skog. Den varierade landskapsbilden kompletteras tillfälligtvis av dominantare större jordbruksbyggnader, energiskogsplanteringar och högre strukturer.

Identitet

Området har en stark platskänsla i både kustlandskapet och det inre höglandet. Känslan av landskapsrum med en stor variation, avgränsade av vegetation och topografi, är stark i hela området.

Sällsynthet

Kulturlandskapet i sig är inte unikt. Där emot är många av de enskilda objekten och deras lokala kontext unika. Särskilt skall Verkeån med betoning på yngre järnålder-medeltid lyftas fram.

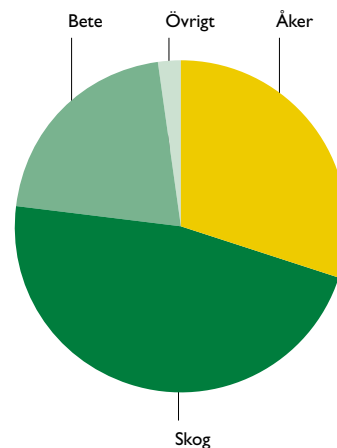
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapsbild med kulliga, rofyllda, variationsrika, småskaliga miljöer.

Nyckeltal

Total areal	237 km ²
Varav vatten	1 km ²
Invånare	24 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Österlenska backlandskapet består av norra delen av Simrishamns och Tomelilla kommuner och kan karaktäriseras som ett omväxlande backlandskap beläget mellan Österlenslätten och Linderödsåsen. Dess södra och västra utkanter definieras av skogsmarkernas avslut vid de kringliggande brukade landskapet. I norr begränsas området av dalgången mellan backlandskapet och Linderödsåsen som följer den mindre Djurrödsbäcken mot väster och den tydligare Verkeån mot öster.

I den norra delen av området finns urbergshorsten Linderödsåsen som avslutas med Stenshuvud vid kusten. Berggrunden består i söder av sandstenar och i norr av huvudsakligen gnejser. Jordarterna i området är urbergsmoräner med litet inslag av lera och stora isälvsavlagringar och issjösediment vid Brösarp och Verkeåns dalgång. Jordmänen karaktäriseras av instabila brunjordar och podsoler med inslag av brunjordar. Jordlagren med blandade jordarter ger mycket varierande växtförutsättningar. Höjden över havet är mellan 0 och 150 meter. Områdets avrinning sker främst mot havet i öster men den västra kanten dräneras via Södra mellanbygden till Vombsjönsänkan. Grundvattnet är viktigt för vattenförsörjningen i området. Uttagsmöjligheterna i berg är tämligen goda till goda. I några av ådalarna finns god grundvattentillgång i jord.

Naturgeografiskt tillhör området Nordöstkånes skogslandskap och landformen kan beskrivas som urbergsterräng med horstar. Vegetationsperioden är något kortare än på Österlenslätten samtidigt som nederbörds mängden är något högre (ca 650 mm). Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i större delen av området och något högre. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

I området finns våtmarker men de flesta är påverkade av mänskliga aktiviteter som exempelvis Getingsmossen, mellan Sankt Olof och Vitaby, en mycket stor torvindustri vid förra sekelskiftet.

Naturlandskapet

Verkeåns dalgång är ett för området större objekt med höga naturvärden knutna både till vatten- och landmiljöerna. Verkeån är utpekad som nationellt särskilt värdefull och är även ett Natura 2000-område. Andra viktiga naturområden är kuststräckan med stor variation av olika livsmiljöer såsom klippor, sandstränder, kustnära skog och strandbeten. Vid kusten finns även Stenshuvuds nationalpark med bl.a. sina värdefulla lövskogsmiljöer (örtrika bokskogar) och naturbetesmarker (hedmarker med enar). Österlenska backlandskapet har stor artrikedom av både flora och fauna med bl.a. lövgroda, hasselmus och sandödlor. Både lövgrodan och hasselmusen är beroende av träd- och buskrika naturbetesmarker som finns rikligt i området. Det finns även stora områden med gräsmarker och hedar med lång kontinuitet som betesmarker vid Rörums by i söder och de betade markerna vid Ravlundafältet. Dessa områden hänger även ihop med Verkeån och dess biflöden. Våtmarker i området är Getingsmossen och Varbergs mosse. I området mynnar ytterligare fem vattendrag i Östersjön: Julebodaån, Klammersbäck, Mölleån, Rörums norra å och Rörums södra å. Åarna har en varierad miljö med olika typer av biotoper och forssträckor för fågel, fisk och bottenfauna. Höga värden finns där land möter hav. De kustmynnande vattendragen är samtliga högproduktiva havsöringsåar. Området hyser också stensimpan som enbart finns på Österlen i Skåne.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 731 ha
Naturvård NBO	11 215 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	8 956 ha
Naturvård, RI	7 069 ha
Kulturmiljö, RI	3 399 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	2 901 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Områdets småskaliga karaktär ger en inbodd och välkomnande känsla.

Längsmed kusten finns det betydande inslag av fruktträdplanteringar som bitvis dominerar landskapsmosaikerna.

Det finns även stora områden med gräsmarker och hedar med lång kontinuitet.

Kulturlandskapet

Området är rikt på kulturhistoriska objekt av stor betydelse. Havängsdösen från stenåldern, Kiviksgraven och hällristningarna vid Järrestad från bronsåldern, ruinerna efter Gladsaxehus och kyrkorna i Vitaby och Sankt Olof från medeltiden. Dessutom finns flera fiskelägen utefter kusten.

I anslutning till Verkeån finns ett mindre område med forskningspotential, som vittnar om övergången från yngre järnålder till medeltid. Vid Verkeån finns rester efter en pir/hamn, fast laxfiskefälla, gravfält från yngre järnålder och en boplats.

Landskapet är tämligen kuperat med en bebyggelsestruktur som byggs upp kring byarna och fiskelägena samt något enstaka gods. Mellan dessa enheter finns endast ett begränsat antal enskilda gårdar.

Under 1900-talet har denna del av Skåne blivit centrum för fruktodlingen. Flera stora fruktplanteringar finns kvar.

Landskapets fysionomi

Det finns en tydlig skillnad mellan landskapet längsmed kusten i öster och det höglänta skogsbeklädda backlandskapet i väster. Trots detta har hela området en mosaik av jordbruksmark och skog som skapar en enhetlig unik karaktär som särskiljer det från andra områden.

Den västra delen av området består av en platå som är täckt med skogsmarker med insprängda fickor av öppen jordbruksmark. Denna utgörs av en blandning mellan odlad och betad mark i regel omgärdad av stengårdsgårdar. På de lägre områdena är inslagen av skog inte lika påtagliga men den

spelar fortfarande en viktig roll för landskapsmosaikens och fungerar som begränsning för utblickar.

Längsmed kusten finns det betydande inslag av fruktträdplanteringar som bitvis dominerar landskapsmosaikens och skapar en intressant variation av marktäckningen. Längre inåt land, ofta i anslutning till bebyggelse, finns ytterligare fickor med fruktträdplanteringar som förstärker områdets karaktär. På den större delen av de öppna markerna längs med kusten och dess närliggande backsluttningar finns små till medelstora fält. Men även gräsmarkerna utgör ett viktigt inslag i landskapet som ger ytterligare variation till mosaiken. Precis som på markerna i väster omgärdas fälten i öster ofta av stengårdsgårdar.

Bebyggelsen är främst lokaliserad till områden utmed kusterna. Bebyggelse finns även på de öppna ytorna i hela området i mindre byar och som enstaka bostäder vilket skapar en inbodd karaktär i stora delar av landskapet.

Det finns ett stort antal vackra vyer ut över Östersjön längsmed kusten och de högre områdena i dess närhet. Till detta kommer det trädklädda naturreservatet Stenshuvud med sin mäktiga profil.

Området används extensivt som rekreationsområde med kusten och de norra delarna, utpekade som Riksintresse för Friluftslivet. Här finns även den välbesökta Österleden.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 55 % av områdets yta eller 2,28 hektar/invånare.

De geografiska förutsättningarna i området har bidragit till ett varierat och levande landskap.

- Kullar, platåer och dalgångar som går från havsnivån till över 150 m ö.h.
- Ett mosaikartat landskap med blandskog i öster som blir allt mer öppet närmare kusten
- Öppen mark bestående av en blandning mellan gräsmarker och odlad mark ofta avgränsad med stengårdsgårdar
- Tydlig närvaro av fruktträdplanteringar, speciellt i områden längs kusterna
- I hela området finns mindre byar och bostäder vilket skapar en inbodd karaktär
- Attraktiva vyer över Östersjön med Stenshuvud som blickfång
- Fiskelägena
- Havängsdösen
- Kiviksgraven och hällristningarna
- Verkeån med sina lämningar

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Österlenska backlandskapet

55 %

2,28 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Österlenska backlandskapet är ett område där jordbruksproduktionen domineras av arealer för grovfoderproduktion i form av betesmarker och vall. Området är djurtätt med omfattande mjölk- och köttproduktion men det finns även en hel del fjäderfä och några svin. Skogen, som utgör ungefär 45 % av ytan, brukas aktivt av relativt stora skogsägare. Skogsproduktionen domineras av gran och ädellöv. Området har nästan lika mycket naturliga betesmarker som åkermark och nästan hälften av åkern används till vall. Antalet betande djur i förhållande till naturbetesmarksarealen i området är något lågt för att garantera en god naturbetesmarkshävd. Den ekologiska odlingen är dubbelt så stor (10 %) som för Skåne som helhet.

Andelen bostadslantbruk är relativt låg i området till förmån för gårdar i storleken av familjejordbruk. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 40 % kommer nå pensionsålder 2013.

Området har Sveriges största distrikt för fruktodling och försörjer ca 200 fruktodlare och är av stor betydelse för turistnäringen, inte minst under blomningstid och skördetid. Näringsverksamheten har också stor betydelse för de företag som svarar för produktionshjälpmedel och kylageranläggningar m.m. Småskalig livsmedelsproduktion med frukt som råvara är en viktig del i näringsverksamheten för odlare i området.

Inom området finns fiskehamnarna Baskemölla, Vik, Kivik och Vitemölla. Dessa fiskelägen utgör hemmahamnar för ett tiotal licensierade yrkesfiskare varav de flesta i Kivik. Förutom de licensierade fiskarna finns ett antal ålbottengarnfiskare som bedriver fiske med stöd av enskild rätt utan att vara licensierade.

Ett småskaligt fiske efter torsk med nät, ofta i kombination med krok, är det dominerande fisket längs kuststräckan. I övrigt bedrivs fiske efter ål med bottengarn och ryssjor samt nätfiske efter flatfisk och lax.

Spöfisket efter havsöring på kusten från Haväng och söderut är sedan havsöringens uppgång i mitten på 80-talet i internationell toppklass. Stora mängder

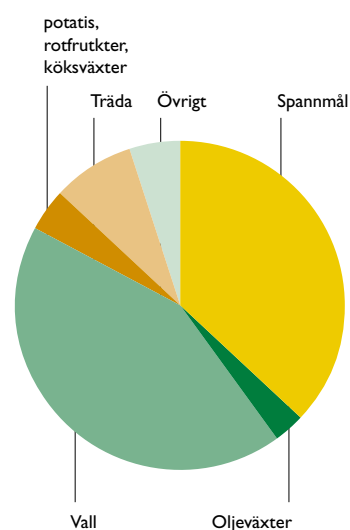
Området har Sveriges största distrikt för fruktodling.

tillresta fiskare fiskar inom detta område. På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och tillgång till vatten finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhåller fiske efter utplanterad regnbågsöring i kombination med fiske på kusten, trollingfiske i Simrishamn och i viss omfattning i vattendragen. Inom området finns en sådan anläggning i Stockeboda.

Stenshuvuds nationalpark bedöms vara det största besöksmålet i området, med ungefär 400 000 besökare årligen. Haväng är ett annat välbesökt naturområde. Andra stora besöksmål utgörs av Kiviks musterier, Tjörnedalagården i Baskemölla, Kafé Annorlunda vid Stenshuvud, Mellbybagaren, Kungagraven i Kivik, Äpplets hus med flera.

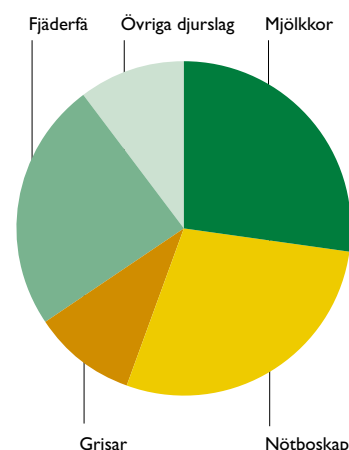
Åkeranvändning

Total åkerareal 5 626 ha

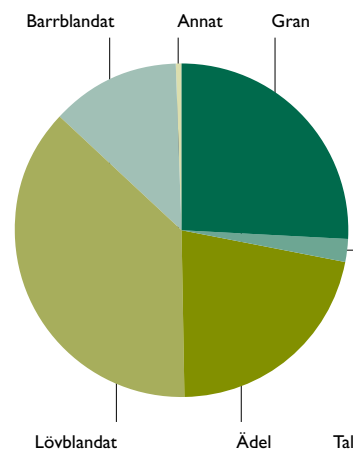
Djurbestånd

Djurenheter	5 717
DE/km ²	24,2
DE/hektar åker	0,81
DE/hektar jordbruksmark	0,48

Trädslag

Total skogsareal 11 200 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	5 713 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	24	102
Boende utanför tätort:	2 600 inv, 46 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	11	13
Män/kvinnor på landsbygden:	50/50 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	4 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	16,4 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	17,7 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsutvecklingen har stagnerat men med en viss ökning på landsbygden mot slutet av perioden, tätortsbefolkningens antal har minskat. Området har en mycket stor andel äldre (65+). Någorlunda balans råder mellan förvärvsarbetande dag- och nattbefolkning. Situationen är likartad för hela sydöstra Skåne.

Nybebyggelse sker främst i tätorter. Nybebyggelse på landsbygden har lägre

omfattning än i Skåne som helhet. Antalet nybyggda fritidshus överskrider antalet nyproducerade småhus för permanentboende.

Med 4 butiksorter blir avståndet aldrig över 10 kilometers bilväg mellan bostad och butik för dagligvaruhandel.

Miljöaspekter

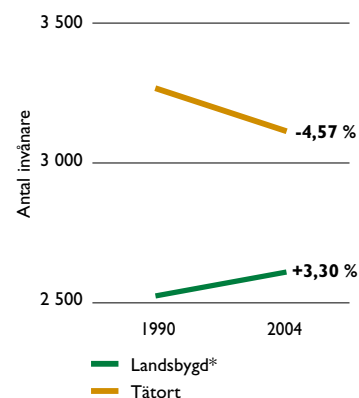
Området domineras av lerfria moräner och i söder och norr av betydande områden med jordarter som består av glaciala havs-, sjö- och isälvsediment. Dessa jordar är känsliga för erosion och läckage av växtnäring och bekämpningsmedel till såväl yt- som grundvatten. Grundvattnet är viktigt för vattenförsörjningen i området. Österlens backlandskap utgörs bara till ca hälften av jordbruksmark och en stor del av denna utgörs av bete. Djurtätheten är relativt hög vilket gör att belastningen av växtnäring ändå bedöms som medelhög i området. Jordbruksmarken är också i första hand koncentrerad till de mer kustnära delarna av området där förluster av fosfor och kväve från jordbruket är av större betydelse för havsmiljön. Jordbruksarealen utgörs till

stor del av vall vilket gör att användningen av bekämpningsmedel generellt sett är låg inom jordbruket. Fruktdodlingen i området är betydande och medför omfattande bekämpningsmedelsanvändning.

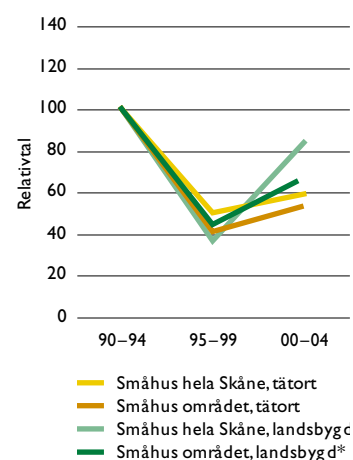
Kadmiumhalterna i matjorden är generellt sett höga. I områdets allra västligaste delar så höga att de kan begränsa användningen av skördarna för direkt humankonsumtion.

De miljöåtgärder som vidtas inom jordbruket har stor betydelse för kvaliteten hos såväl yt- som grundvatten i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990-2004

Totalt byggdes 52 permanentbostäder i området 1990-2004. Under samma period byggdes 109 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	12	10-15	12,5
Vårbearbetning	10	10-15	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden i området är att jordbruksproduktionen har minskat eftersom den ekonomiska bärkraften har varit svag.
- Strukturomvandlingen har gått fort. Ett jordbruk av tre har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har oftast sugits upp av andra som expanderar. Detta har medfört att antalet större företag har ökat. Det handlar då om företag som sysselsätter mer än två personer. Övriga typer av företag har minskat i antal.
- Antalet nötkreatur har minskat med 10 % mellan 1993 och 2003. Minskningen gäller både mjölkkor och övriga nötkreatur.
- Antalet får har ökat något men inte så att det på något sätt väger upp minskningen av antalet nötkreatur.
- Andelen med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget.
- Den minskande djurtätheten leder till mindre införsel av växtnäring till området. Strukturomvandlingen kan dock komma att leda till en koncentration av djuren till några få platser med en ökad miljöpåverkan lokalt som följd.
- Det finns ett påtagligt intresse bland de större skogsägarna att föra över gran till ädellövskog men med ett bibehållet produktionsinriktat skogsbruk.
- Svensk fruktodling är konkurrensutsatt av den europeiska fruktproduktionen men konkurrenskraftig. Nya odlingsmetoder, sorter och lagringstekniker skapar goda förutsättningar för det svenska äpplet med sin aromrika, tunnskaliga produkt. Äppelriker arbetar för en volymökning.
- I området pågår diskussioner om skydd av grundvatten för vattenförsörjning. Få av vattentäkterna har hittills fått ett relevant långsiktigt skydd.
- Stort fokus har lagts på olika former av turistsatsningar. Stugbyar, B&B kan nämnas som exempel.
- Den småskaliga livsmedelsproduktionen med landskapet/bygden som starkt varumärke har utvecklats. Verksamheten kompletteras ofta med butik och/eller servering där de förädlade produkterna säljs. Genom att förädla produkterna skapas ett mervärde i förhållande till den vanliga "bulkproduktionen".
- Nätverk för att kunna erbjuda kunden/besökaren en helhetsupplevelse och därmed kunna behålla turisterna längre på orten. Landskapet har sedan tidigare en tradition inom konstområdet och denna har skapat ytterligare aktiviteter med direkt eller indirekt koppling till den samma. T.ex. "Österlen lyser".
- I området återfinns Kiviks musteri, vilket har genomfört ett flertal praktiskt inriktade försök med syfte att öka storskalig odling av bär och frukt.
- Intresset för produktion av energigrödor har ökat och ett antal förstudier inom området har genomförts.
- Risk för höga/stigande fastighetspriser till följd av attraktiva sommarboenden. Liknande problem har flera av Skånes kustnära kommuner avseende boende som skattar på annan ort.
- Svårigheter med att få ekonomi i vissa turistsatsningar under årets tolv månader. Detta påverkar även den småskaliga livsmedelsproduktion som framförallt har turisterna som kunder.
- Antalet yrkesfiskare i området minskar. Torskbeståndet i Östersjön har haft en kraftig nedgång sedan de goda åren i mitten på 1980-talet. Detta har medfört lägre fångstkvoter och lägre priser till fiskarna p.g.a. ett ökat köpmotstånd i konsumentledet. Vidare drabbas laxfisket av det nyligen införda förbudet mot fiske med drivgarn.
- Samtliga hamnar är flitigt besökta av sommarturister och i Kivik har ett par fiskare försäljning och förädling av egenfångad fisk i egen butik samtidigt som en större fiskbutik och fiskrestaurang vuxit upp under senare år.
- Det finns tendenser till "trängsel" på de mest frekventerade kustområdena under öringsfiskets topp under våren.
- En stor och ökande andel äldre befolkning i området.
- Kiviks marknad en publikmagnet som kommer att finnas många år framåt.
- Området har höga natur- och kulturvärden med bl.a. Stenshuvuds nationalpark som har stor betydelse för områdets turism och friluftsliv.

Småskalig livsmedelsproduktion med landskapet/bygden som starkt varumärke har utvecklats. www.orelund.se

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av en mosaik av odlad mark, fruktodlingar, betad mark och skog i en småskalig struktur. Området är starkt präglad av närheten till havet och en kuststräcka med värdefulla miljöer i fiskelägen med hög grad av turistisk verksamhet såväl som av yrkesmässigt fiske.

Jordbruksproduktionen är inriktad på djurproduktion och då framförallt av mjölk och nötkött. Åkern används för grovfoderproduktion. Strukturomvandlingen går fort och andelen större företag ökar medan de mindre minskat. Lönsamheten för områdets produktionsinriktning har minskat vilket lett till en extensivering av jordbruksproduktionen. Insatser för att stärka och utveckla denna produktion är viktiga men även för att säkerställa beteshävderna och landskapets karaktär. Insatser för att öka och bredda den ekonomiska basen i lantbruksföretagandet är också viktiga. Området har relativt mycket ekologisk odling men kräver fortfarande stödinsatser.

Småskalig livsmedelsförädling med landskapet/bygden som varumärke är vanligt. Detta har en utvecklingspotential men det finns svårigheter då denna produktion hittills varit starkt kopplad till sommarturismen. Detsamma gäller turismsatsningar. Viktigt att arbeta med besöksunderlag som täcker alla årets tolv månader.

Fruktodlingarna är typiska för området och ger landskapet dess speciella karaktär. Svensk fruktodling är konkurrensutsatt men är konkurrenskraftig och det finns en efterfrågan på svensk frukt. Den moderna kommersiella odlingen är däremot inte den samma som den landskapskaraktäristiska fruktodlingen som normalt förknippas med Kivik. I utvecklingshänseende är det viktigt att hålla isär de kommersiella och estetiska värdena av fruktodlingen i området. De stora, vackra äldre träden har mer turistiskt än kommersiellt värde och måste betraktas på det sättet vid insatser.

Kustsamhällena och deras kulturhamnar är beroende av fortsatt fiske. Torskfisket har ovissa framtidsutsikter vilket påverkar förutsättningarna för fiskerinäringen i området. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i det sviktande torskfisket. Den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner i ålfisket

Österlenska backlandskapet är ett populärt besöksmål. Bortom caféet syns Brösarps backar.

som har varit en annan betydande del av fisket. Det finns risk för en ytterligare nedgång i antalet fiskare.

I flera av vattendragen som mynnar i Östersjön finns vandringshinder för fisken. Åtgärder för att förbättra vandringsmöjligheterna för fisk och andra arter ger sannolikt goda resultat. Vissa av vattendragen kan vara aktuella för restaurering och återmeandering på rätade sträckor.

Läckagekänsliga jordar i kombination med grundvattenförekomster som är av avgörande betydelse för vattenförsörjningen på kort och lång sikt i området medför ett stort behov av åtgärder för att förhindra förorening av grundvatten. Särskilt angeläget är detta i bekämpningsmedelsintensiv odling som fruktodling.

För att bekämpningsmedelsanvändningen och risken för förluster av bekämpningsmedel i fruktodlingen skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå samtidigt som förutsättningar för en bärkraftig näring skapas krävs nya grepp, kraftfulla incitament och åtgärder.

I området förekommer det fortfarande rikligt med naturbetesmarker som är beroende av fortsatt skötsel.

Miljön vid Verkeån- och Havängsdösen är viktig för besökare samtidigt som markerna är känsliga för slitage.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Bibehållande av betesmarker och betesdjur är avgörande för områdets karaktär. Fortsatt bete kan vara beroende av en etablering av betesföretag i området. Därmed skulle den aktuella trenden kunna brytas. Med det menas större besättningar med nötkreatur som har som huvudsaklig verksamhet att beta naturbetesmarker mot ersättning (Miljöersättning). Områdets karaktär skulle också kunna bibehållas genom en utökad fårproduktion i området. Fåren passar bra i områden med mycket betesmark i förhållande till arealen åker och de påverkas mindre av den nya jordbrukspolitiken än nötkreaturen. Med staten som stor markägare vid kusten förbättras förutsättningarna för lösningar i större skala. Betesföretagande prioriteras.

Småskalig livsmedelsförädling är en viktig utvecklingsgren för en breddning av den ekonomiska basen i landsbygdsföretagandet. Att öka förädlingsgraden kan öka sysselsättning och lönsamhet i företagandet samtidigt som det ger turismen ett mervärde. I området finns en tradition kring detta och ytterligare satsningar kring produktutveckling och marknadsföring kopplat till "Österlen" som varumärke bör prioriteras.

Beståndssituationen för yrkesfiskets viktigaste målarter är svår att påverka i ett kortare perspektiv. För att stärka kustfisket och motverka en ytterligare nedgång i antalet fiskare bör åtgärder vidtas i syfte att stärka det småskaliga fisket i konkurrens med det storskaliga. Projekt med denna inriktning bör prioriteras.

Utökad forskning behövs inom fruktproduktionen. Odlingsteknikförsök och sortförädling för svenska förhållanden är viktigt för att bibehålla den svenska konkurrenskraften. Detta gynnar även hobbyodlaren. Projekt med denna inriktning bör stödjas.

Området har potential att locka fler turister. Områdets möjligheter för ytterligare turistsatsningar bör bli föremål för särskilda studier. Dessa kan behandlas inom ramen för den översiktliga planeringen.

En minskad miljöpåverkan från jordbruk och fruktodling är nödvändig både med hänsyn till yt- och grundvatten på land såväl som för rekreationsvärdena

längs kusten och på Östersjön i stort. Det förutsätter en fortsatt orientering mot miljövänlig produktion och att åtgärder för att minska/begränsa effekterna av växtnärläckeage och bekämpningsmedelsanvändning genomförs. Särskilda satsningar för kompetensutveckling m.m. bör prioriteras.

Särskilda insatser behövs även för att minska bekämpningsmedelsanvändningen i fruktodlingen. Detsamma gäller generellt inom jordbruk och fruktodling för att minska riskerna för förluster vid hantering och bekämpning.

En relativt hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark gör det angeläget att arbeta med stallgödselfrågor för att förhindra ammoniakförluster och läckage vilket bör uppmärksammas i samband med information till områdets brukare.

Restaurering av vattendrag och vattenrenande åtgärder som inte kommer i konflikt med fiskeintressena prioriteras. Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna. För att säkra skötseln av t.ex. speciellt svårskötta naturbetesmarker behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning). För att bevara områdets betesmarker krävs diversifiering av betesmarksersättningarna där träd- och buskrika marker tillåts. Området är rikt på sådana och mycket av naturvärdena är knutna till dessa marker. Ett problem i detta område har varit att ha tillräckligt mycket med buskar för lövgrodan, samtidigt som miljöstödet kräver buskfrihet. Frågan om en lokal anpassning av betesstödet för lövgrodemarker bör aktualiseras.

Särskilda satsningar för kompetens-

utveckling bland dem som "sköter" områdets betesmarker och odlingslandskap bör prioriteras.

Miljön vid Verkeån- och Havängsdösen lockar många besökare samtidigt som markerna är känsliga för slitage. Omvänt kan man säga att sandstappsvegetationen kräver ett visst slitage. Frågan om gränserna för slitaget bör utredas. Området kring Verkeån och Haväng kan genom ytterligare forskning om övergången mellan yngre järnålder och medeltid bli än mera attraktivt för besöksnäringen.

Fiskelägena är känsliga för onaturliga utbyggnader (Vik) och okänsliga förtätningar. Riktlinjer för områdenas utveckling bör behandlas inom ramen för kommunernas översiktliga planering. Kustsamhällets kulturhamnar bör betraktas som ett kulturellt riksintresse.

Utvecklingsarbete angående ny användning av överlopsbyggnader (bl.a. för bostadsändamål) bör genomföras, t.ex. inom ramen för kommunens översiktsplan.

De estetiska och kulturarvsskapande fruktodlingarna som har ett tydligt turistiskt värde kräver speciell hantering. Ersättning för skötsel och bevarande av odlingar som geografiskt och visuellt har dessa värden behövs då de inte längre är produktionsmässigt konkurrenskraftiga.

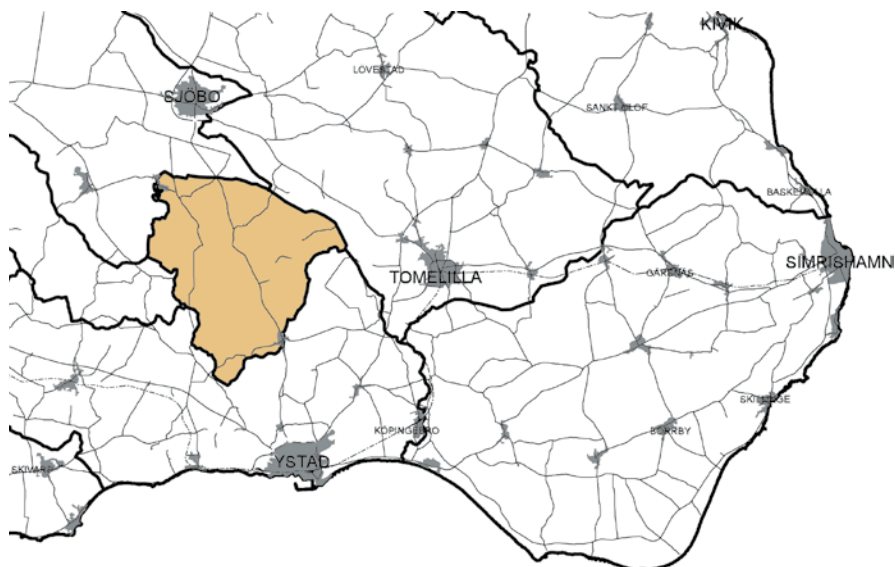
Kommunerna bör samverka inom ramen för arbetet med en fördjupning av respektive översiktsplan för att hantera "landskapsskydd/utveckling" inom känsliga områden av betydelse för områdets "varumärke".

Insatser som gynnar förnygringen i områdets landsbygd bör ges företräde. Den höga andelen äldre på landsbygden kräver dessutom väl fungerande offentlig service i olika former.

Projekt med en inriktning som den ovan förtecknade och som utvecklas i samarbete med berörd kommun, alternativt har stöd i uttalande i aktuell översiktsplan, ges företräde till stöd.

7

SÖVDESJÖNS OCH KRAGEHOLMSJÖNS GODSLANDSKAP

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Godslandskapet skogsbeväxade mosaik bidrar med både småskaliga och mäktiga visuella intryck bestående av lokala fokuseringspunkter och intima rum i de lägre områdena samt storslagna vyer och långa blickfång associerade med höjder och sjölandskapet.

Integritet

Över stora delar av området håller landskapsstrukturen fast vid den övervägande ståtliga karaktären. Det finns på vissa ställen mindre intrång med ny bebyggelse samt vindkraftverk som drar ner känslan.

Identitet

Det ståtliga och etablerade godslandskapet som dominerar i området har en stark platskänsla som förstärks av topografin, marktäckningen, bebyggelsens strukturen och material som använts.

Sällsynthet

Området domineras av större gods. Karakteristiskt är den varierade markanvändningen med åkrar, skogar och sjöar. Denna form av godslandskap är ovanlig både regionalt och nationellt.

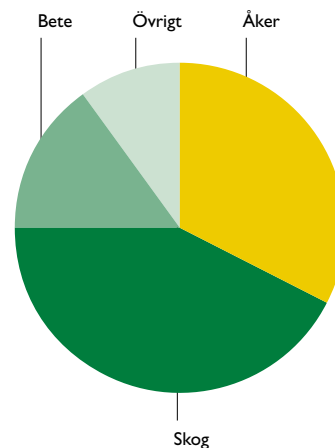
Helhetsbedömning, karaktär

Landskapets karaktär bedöms efter ovanstående genomgång som hög.

Nyckeltal

Total areal	94 km ²
Varav vatten	8 km ²
Invånare	9 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap skiljer sig från omkringliggande områden genom godsens tydliga påverkan på området. Området gränsar i väster till Romeleåsen och i söder och norr mot ett öppnare landskap. Berggrunden i området består av sedimentära bergarter, främst sandstenar och kalkstenar. Vid Romeleåsens västra utlöpare finns ett område med gnejs. Jordarterna i områdets södra del domineras av lera eller lerig morän och längs områdets norra kant är isälvsediment. Över hela området finns det även områden med torv. Topografin i området sträcker sig från 40 m ö.h. i norr där området dräneras via Klingavälsån till 80 m ö.h. på de högsta topparna som finns spridda över området. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen kan beskrivas som backland. Vegetationsperioden är mindre än 210 dagar och nederbörden är över 650 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Sjöarna Snogeholmsjön, Ellestadssjön och Krageholmsjön är dominanta element i landskapet och i detta område finns många våtmarker. Vattnet från de två första sjöarna dräneras i norr medan Krageholmsjön dräneras mot söder via Svartån. I stora delar av området finns skyddsvärd grundvattenresurs i jord med ovanligt goda uttagsmöjligheter som till största del täcks av tätare jordlager i ytan.

Närvaron av de stora sjöarna förstärker den visuella kompositionen och lägger till ännu en textur.

Naturlandskapet

Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap utgör en del av det som ibland kallas för Sydsåns sjölandskap. I området finner man sjöarna Ellestadssjön (regionalt särskilt värdefull och Natura 2000-område), Krageholmsjön (klassad som nationellt värdefull och Natura 2000-område) och Snogeholmsjön (regionalt värdefull). Sjöarna inom området är högproduktiva och hyser ur fiskesympunkt attraktiva arter som gös och ål. Ellestadssjön och Snogeholmsjön har betydelse för friluftslivet med möjlighet till fiske, bad och strövande i omgivningarna. Vattendragen i området har en god förekomst av stationär öring och Natura 2000-arten nissöga.

Förutom till områdets sjöar och vattendrag är naturvärdena knutna till godsmiljöerna och de trädmiljöer med gamla träd som skapats här. Området runt Sövdeborg är bland annat ett kärnområde för ekoxen vilken är knuten till gamla ekar. Förutom godsmiljön med parker och alléer förekommer det ett antal värdefulla naturbetesmarker. Natura 2000-områdena Skoghejdan (även naturreservat) och Skoghusets enefälad, båda träd- och buskrika naturbetesmarker, är viktiga områden för t.ex. klockgroda och lövgroda. I området finns också värdefulla ädellövskogsmiljöer. Dessa inkluderar Natura 2000-områdena Sövdeborg, Snogeholm, Nyvångskogen, Fredriksbergs mosse och Fyledalens mosaiklandskap.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	319 ha
Naturvård NBO	2 767 ha
Ramsarområden	102 ha
Friluftsliv, RI	4 728 ha
Naturvård, RI	7 248 ha
Kulturmiljö, RI	1 593 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	1 256 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	101 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Den stora variationen i landskapet skapar en mycket tydlig platskänsla.

De stora godsen i området brukar den största delen av marken och dominerar dess karaktär.

Kulturlandskapet

Området domineras av godsens i vad som normalt brukar betecknas som ett godslandskap. Godsens har hög ålder – flera etablerades under medeltiden eller har medeltida föregångare. Landskapet är tämligen topografiskt varierat. De naturgivna förutsättningarna har inte varit sådana att det utvecklats någon fullåkersbygd. Eftersom godsens dominerat har inte skiftesreformerna slagit igenom lika kraftfullt som i andra delar av Skåne. Däremot är andra delar av ”den agrara revolutionen” tydliga. 1800-talets andra hälft har inneburit en högkonjunktur för främst spannmålsproduktion, vilket avspeglar sig i byggnadsbestånd etc. Gamla ägostrukturer och vägnät utgör grunden i området.

I övrigt förekommer endast någon enstaka by, som sannolikt haft en mycket nära koppling till något av godsens.

Under 1900-talets andra hälft har några stugområden vuxit fram och Snogeholms gods övergått till Stiftelsen fritidsområden i Skåne, som administreras genom Region Skåne.

Landskapets fysionomi

Landskapets mosaikartade mönster skiljer sig från det som finns i andra områden av samma landskapstyp. Godsens dominerar landskapet och utgör landskapets huvudsakligare ägare. Områdets böljande backlandskap är beklätt med en mosaikartad vegetation som domineras av bälten med barr- och lövskog. Den blandade lövskogen som är förhärskande i området ger en inbodd karaktär med en känsla av kontinuitet. Genom landskapet sträcker sig öppna fält med blandad jordbruksmark. Dessa saknar oftast klara fältgränser vilket skapar en känsla av att jordbruksmarken är sammanflätad med skogsmarkerna.

Närvaron av de stora sjöarna förstärker den visuella kompositionen och lägger till ännu en textur samtidigt som de förlänger de existerande utblickarna och skapar nya vyer.

Området är glest befolkat och innehåller främst godsens och deras mangårdsbyggnader vilka skapar tydliga lokala kännetecken och landmärken.

På höjderna i området upplevs vyerna av mosaiklandskapet men här blir även de lokalt störande elementen, som vindkraftverk, påtagliga.

Området är viktigt ur rekreationssynpunkt och utgör riksintresse för det rörliga friluftslivet med Nord–Sydleden, Österleden och Skåneleden igenom landskapet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 67% av områdets yta eller 7,18 hektar/invånare.

Området domineras av godsens, av vilka flera etablerades under medeltiden eller har medeltida föregångare, i vad som normalt brukar betecknas som ett godslandskap.

Landskapets egenskaper

- Omväxlande markanvändning
- Godsdominans
- Rekreativaspekter (Snogeholm)
- Alléer
- Avsaknaden av ”vanliga” byar och gårdar

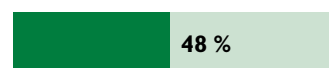
Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap

7,18 hektar/invånare

Skåne

0,47 hektar/invånare

Sverige

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap är småbrutet med en blandning av åker, betesmark, skog och sjöar. Det finns ett antal större gods i området som brukar huvuddelen av marken. Mer än 40 % av marken utgörs av skog. Skogsbruket domineras av godsen som karaktäriseras av en lång skoglig produktionstradition. Skogsbruket är en viktig del av godsens ekonomi och präglas av produktion av gran och ädel-löv. Trots svaga förutsättningar gällande bördighet och arrondering bedrivs en kvalificerad växtodling i området. Drygt hälften av åkermarken används till spannmål och oljeväxter medan mindre än en femtedel används till vall. Den återstående fjärdelen av åkern används till sockerbetor, potatis, ärtor och en rad mindre vanliga grödor. Animalieproduktionen har mindre omfattning. Djurtätheten är relativt låg både i förhållande till den totala ytan och till andelen jordbruksmark. Den produk-

tion som finns är främst köttproduktion, med koppling till betesmarkerna, samt svin och fjäderfä. De senare är koncentrerade till ett fåtal större anläggningar. Mjölproduktionen är liten i området. De betande djuren är knappt hälften av vad som behövs för att sköta betesmarkerna. Ungefär 1 % av arealen brukas ekologiskt jämfört med 5 % för Skåne som helhet. Jordbruksföretagandet drivs av relativt unga företagsledare och andelen som drivs i bolagsform är stor.

Sjöarnas och vattendragens ägoförhållanden med en eller några få ägare underlättar upplåtelse av dessa vatten för yrkesfiske eller enskild fisketuristisk verksamhet.

Området har 3 vindkraftverk alla anlagda 2002. Landskapets kuperade karaktär gör dem ej så visuellt exponerade.

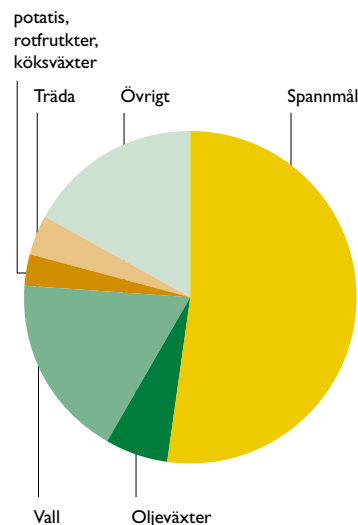
Välbesökta områden är Sövdeborgs slott, Fyledalen och Snogeholm strövområde.

I samband med godsen förekommer stora mangårdsbyggnader som är tydliga element i landskapet.

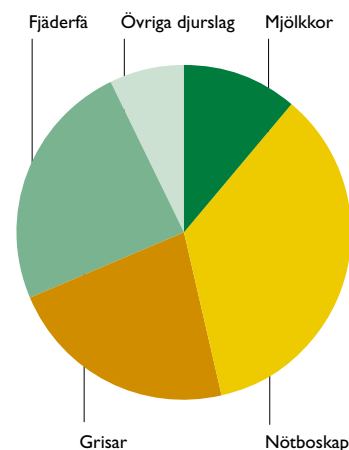
Åkeranvändning

Total åkerareal 3 240 ha

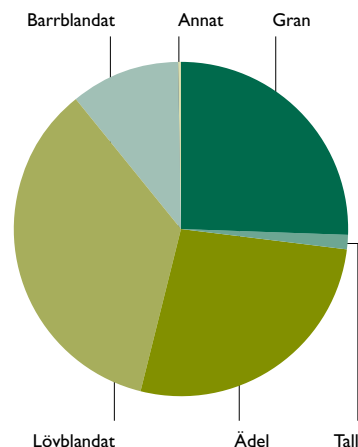
Djurbestånd

Djurenheter	1 245
DE/km ²	13,2
DE/hektar åker	0,40
DE/hektar jordbruksmark	0,28

Trädslag

Total skogsareal 4 000 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	882 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	9	102
Boende utanför tätort:	381 inv, 43 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	4	13
Män/kvinnor på landsbygden:	55/45 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	6 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	3 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	17,1 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	20,6 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Mycket glest befolkat område där tätorten, procentuellt sett, växt mycket medan befolkningsutvecklingen på landsbygden stagnerat. Fördelat på män/kvinnor har utvecklingen varit likartad. Åldersgrupperna 0–19 samt 35 år och däröver har ökat.

Det har inte byggts så mycket i området. En övervägande andel av den förvärvsarbetande befolkningen dagpendlar ut från området.

Detta glest befolkade område saknar egen dagligvarubutik. De boende har 10–15 kilometers bilväg till närmaste butik.

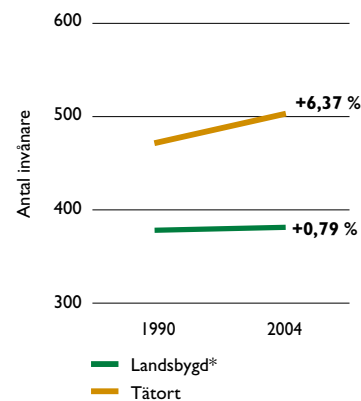
Miljöaspekter

Leriga moräner dominerar i området vilket delvis skyddar mot läckage av växtnäring och många bekämpningsmedel. I nordvästra delen finns ett område med läckagekänsliga isälvsediment.

Belastningen av kväve och fosfor liksom användningen av bekämpningsmedel bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig med skånska mått mätt.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	18	20–25	12,5
Vårbearbetning	11	15–20	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden har varit en minskning av animalieproduktionen samtidigt som växtodlingen har koncentrerats till de bättre åkrarna i området.
- Andelen med trädad eller obrukad åker har ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget.
- Arealen salix har ökat men det handlar fortfarande om mycket små arealer.
- Viltbete på åker och annan markanvändning som gränsar till skog har också ökat. Det handlar då till exempel om julgransodling eller skogsplantering på åker.
- Antalet mjölkkor har minskat kraftigt och är nu mycket lågt.
- Antalet övriga nötkreatur har också minskat liksom antalet svin, fjäderfä och får.
- Arealen betesmarker har minskat i snabb takt. Den viktigaste förklaringen är att det har varit brist på betesdjur till följd av låg lönsamhet i köttproduktionen. Problemet har blivit särskilt tydligt i detta område eftersom småskalig delvis hobbybaserad köttproduktion inte passar in hos godsen som disponerar stora delar av markerna i området.
- Nedgången i djurproduktionen har bidragit till att minska belastningen av växtnäring i området samtidigt som det också inneburit att vallen minskat och bekämpningsmedelsanvändningen sannolikt ökat.
- Anspråken på den befintliga ädellövskogen är mycket stora. Det finns därmed uppenbara risker för konflikter mellan främst naturvårds- och produktionsintressen.
- Det finns ett visst intresse bland markägarna att föra över granskog till ädellövskog.
- Skarvens explosionsartade ökning i kolonier inom området har påverkat fiskfaunan märkbart. Kolonierna har dock till stora delar övergetts. Ett häckade havsörnspar i området bidrar troligen till den utvecklingen.
- Området har mycket fritidsbebyggelse som i viss utsträckning börjar vinterbonas för permanentboende.
- Godsen i området har som ett led i att diversifiera ”öppnat dörrarna” till slotten. Guidade visningar, caféer, klädbutiker kan vara ett sätt att locka besökare och därmed skapa intäkter. Jaktverksamhet med tillhörande helpension är en annan verksamhet som ökat de senaste åren. Lerduveskytte, hundträning m.m.
- Etablering av ridleder genom området har diskuterats.
- Området har mycket naturreservat och andra områdesskydd som påverkar handlingsfriheten för landsbygdsutvecklingsinsatser.

Områdets betande djur minskar i antal vilket påverkar hävden av betesmarkerna.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av godsens och ett topografiskt omväxlande landskap. Området är mycket omväxlande också vad avser markanvändningen och vegetationen.

Jordbrukets produktion extensifieras i området. Jordbruket är främst inriktat på växtodling och stor andel av marken i området brukas av områdets gods. Trots svaga förutsättningar gällande bördighet och arrondering bedrivs en kvalificerad växtodling i området. Trenden visar däremot en koncentration på de bättre åkrarna med en ökad andel obrukad åker och träda på de sämre markerna. Animalieproduktionen är av mindre omfattning och minskar. Detta har gjort att arealen betesmarker minskat i snabb takt. Lönsamheten i köttproduktionen kopplat till det storskaliga brukandet har påskyndat denna utveckling i området. Skogsbruket är aktivt och präglas av gran och ädellöv.

Godsens visuella betydelse antingen som byggnadsvolymer eller ”skogsdungar” är påtaglig.

Som ett led i att diversifiera och öka ekonomin ”öppnar” många gods dörrarna till sina slott. Guidade visningar, caféer, klädbutiker kan vara ett sätt att locka besökare och därmed skapa intäkter. Jaktverksamhet med tillhörande helpension är en annan verksamhet som ökat de senaste åren. Lerduveskytte, hundträning m.m. ”Countrylife” kan utveckla den ekonomiska basen i landskapet utan att karaktären påverkas.

Områdets karaktär gör det relativt okänsligt för förändringar i mindre skala. Men risk för skogsplantering finns i hela området med förändring av områdets karaktär som följd. Fortsatt skötsel kräver ersättning utöver det som finns i LBU. Utan bibehållande av den varierade landskapskaraktären kan den biologiska mångfalden hotas då området är centrum för flera hotade djurarter.

Belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel är mätlig sett i ett skänkt perspektiv. Det finns risk för ökad belastning om någon av de stora markägarna i området bestämmer sig för att lägga om produktionen mot ökad specialodling eller ökar djurantalet kraftigt.

Områdets karaktär med öppen och brukad jordbruksmark står även för attraktiviteten i landskapet. Denna landskapsupplevelse är ofta förutsättningen för de diversifierade landsbygdsföretagen i tjänstesektorn.

Avståndet till havet för sjöarna och vattendragen inom Kävlingeåns avrinningsområde gör att dessa delar av området har betydligt mindre påverkan på havet än mer kustnära områden.

Sjöarna i området utgör en buffert mot havet men har behov av skydd mot övergödning särskilt med tanke på deras rekreations- och naturvärden.

I nordväst finns ett område vars jordarter utgörs av isälvsediment. Dessa jordarter är särskilt känsliga för erosion och läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel vilket kan medföra problem med förorening av yt- och grundvatten lokalt.

Områdets godsmiljöer med många gamla träd är viktiga för områdets karaktär och den biologiska mångfalden.

Områdets naturbetesmarker är också viktiga för områdets karaktär och biologiska mångfald.

Utvecklingen av friluftslivet kring Snogeholm är positiv.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Områdets karaktär bör bibehållas. Utan bibehållande av den varierade landskapskaraktären kan den biologiska mångfalden hotas då området är centrum för flera hotade djurarter. Fortsatt skötsel kräver ersättning utöver det som finns i LBU. Även områdets värdefulla trädmiljöer bör bevaras och utvecklas för att bevara natur- och kulturvärden knutna till dessa.

Växtodlingen i området behöver hitta nya lönsamma produktionsgrenar för att bromsa upp trenden mot minskat brukande och för att jordbruket och kött djursproduktionen skall kunna hålla nuvarande åker- och betsmarksarealer i produktion. Incitamentet till förändring kan förstärkas genom stöd till nya projekt t.ex. med rådgivning, investerings- och projektstöd samt kompetensuppbyggnad inom företagande, turism, myndighetskrav etc. Förutom olika skötselavtal och ersättningar för områdets betsmarker behövs insatser för att stärka lönsamheten i betesdjursproduktionen.

Behovet av kompetensutveckling inom företagsekonomi och i rollen som arbetsgivare bör tillgodoses genom riktade satsningar på områdets lantbrukare.

Betsmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betestryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna ock det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Bioenergiproduktion kopplad till växtföljdsgrödor som odlingsmässigt minskar belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel kan vara ett exempel. Att bredda den ekonomiska basen i jordbruksföretagandet kring turism- och rekreations-tjänster är en annan utvecklingsinriktning som pågår men som kan behöva stärkas ytterligare.

Kompetensutveckling kring ”nya” utvecklingsinriktningar bör ges företräde.

Behovet av åtgärder för att minska bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringssläckage är generellt lägre än i mer

Sjöområdets potential som rekreationsområde för storstadsbefolkningen bör utvecklas.

Rid- och vandringsleder genom landskapet kopplat till boende är en utvecklingsinriktning som bör stimuleras.

jordbruksdominerade områden. Insatserna för att minska bekämpningsmedelsanvändning och växtnäringssläckage bör främst inriktas på att minska belastningen på sjöarna i området. Åtgärder för att minska belastningen på havet är motiverade i den mindre del av området som avvattnas söderut via Svartån och belastar sydkusten och Östersjön. Här är behovet av åtgärder mot övergödning lika stort som i övriga områden längs med kusten.

För att säkra skötseln av t.ex. speciellt svårskötta naturbetesmarker behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning). För att bevara för området karaktäristiska betesmarker krävs en större flexibilitet i tillämpningen av betesmarksersättningarna där

trä- och buskrika marker tillåts. Området är rikt på sådana och mycket av naturvärdena är knutna till dessa marker.

Sjöområdets potential som rekreationsområde för storstadsområdet bör utvecklas. Att skapa rid- och vandringsleder genom landskapet kopplat till diversifierade landsbygdsföretag med café, mat och övernattnings för häst och ryttare är viktigt för att öppna upp landskapet.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

SJÖ- OCH ÅSLANDSKAPET

Karaktärsområden

Skånes sprick- och sjölandskap

Landskapstypen kan beskrivas som ett storskaligt restbergs- och sprickdalslandskap med stora sjösystem. Det är beläget mellan 50 m.ö.h. och 150 m.ö.h. Berggrunden består huvudsakligen av gnejser med inslag av diabaser. Jordarterna domineras av lerfria moräner med inslag av sand. Jordmännen är instabila brunjordar samt podsoler med inslag av brunjord.

Skogstäcket domineras generellt av granplanteringar med inslag av bok, men i lägre delar är det boken som dominerar.

Även om skog täcker större delarna av landskapstypen förekommer även öppen mark; främst i anslutning till större sjöar och där marken är av högre kvalitet. Karaktärstypen innehåller en stor variation i valet

av grödor, något som förstärker den mosaik som byggts upp av inslag av lövskog och träd med fältgränsfunktion.

Detta relativt öppna landskap tillåter vidsträckt vyer. Det ökar vattendragens dominerande intryck och ger god sikt över det trädklädda åslandskapet, som reser sig tvärt och dominerar det omgivande landskapet.

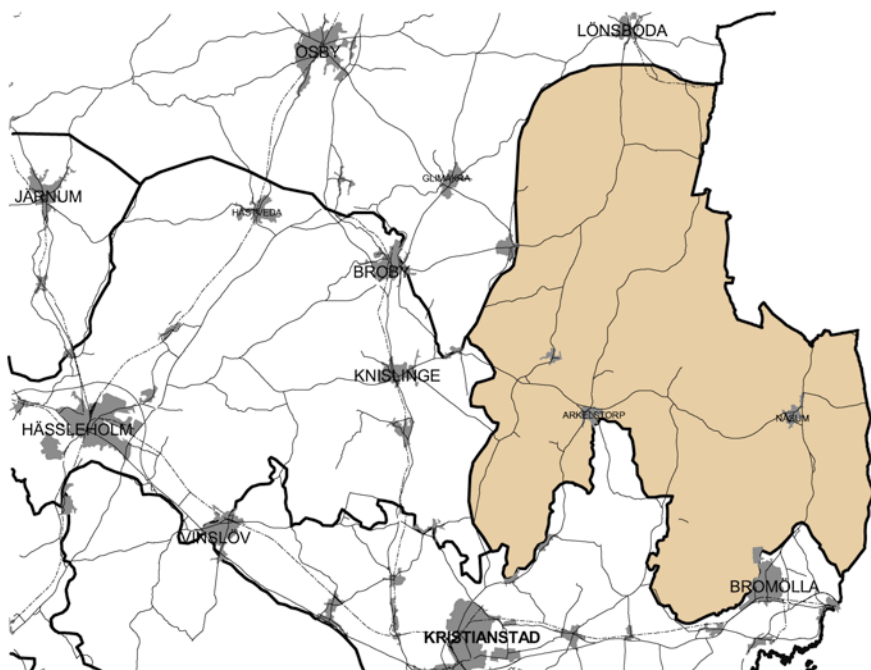
Mindre tätorter och sommarhusområden förekommer men landskapskaraktärstypen innehåller i regel mycket sparsam bebyggelse, främst bestående av enstaka hus eller gårdar.

Trädsikt, vattendrag och topografi ger tidvis landskapet drag av höglänt landskapskaraktär.

15

SKÅNES SPRICK- OCH SJÖLANDSKAP

Nyckeltal

Total areal	568 km ²
Varav vatten	99 km ²
Invånare	12 inv/km ²

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

I norr utgör det kraftiga skogstätcket ett hinder för god utsikt samtidigt som det saknar viktiga, visuella element. I söder stärks den visuella upplevelsen av topografin samtidigt som det öppna landskapet ger tillgång till vidare vyer. Inte minst i Furustad och Vånga har fruktodlingarna en mycket förskönande effekt på landskapet. De gamla träden som fortfarande finns kvar på den branta blockmarken ner mot Ivösjön ger en sällsynt och enastående visuell upplevelse.

Integritet

Få faktorer verkar negativt på området, men skogsavverkning har påverkat vissa delområden.

Identitet

I norr definieras karaktären som ett skogsklätt, slutet landskap med en relativt svag rumsupplevelse och platskänsla. I söder spelar sjöar och åsar en tydligare roll och ger därmed karaktären en starkare rumslighet, knuten till de öppna vattnen och den distinkta topografin.

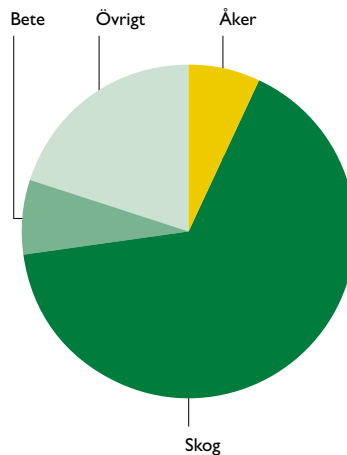
Sällsynthet

Även om det skogsklädda landskapet i norr representerar en landskapstyp som är relativt vanlig i Sverige, är topografin och de omfattande vattendragen ovanliga i Skåne.

Helhetsbedömning, karaktär

Områdets variation i bebyggelsestruktur och markanvändning samt före detta och pågående utnyttjande av naturresurserna och områdets topografi gör området tämligen unikt i Skåne. Dessutom finns en rad fornlämningar av intresse.

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Ryssbergets sprick- och sjölandskap innefattar norra delen av Bromölla och Kristianstads kommuner, östra delen av Östra Göinge kommun samt södra delen av Osby kommun. Området kan beskrivas som ett storskaligt restbergs- och sprickdalslandskap med stora sjösystem i de nord-sydliga sprickdalarna. Ryssberget avslutar Skåne i öster. Området sträcker sig utanför länsgränsen, in i Blekinge. Länsgränsen utgör östra gränsen för bedömningsområdet. Dess södra och sydvästliga gräns bildas av kontakten med det mer öppna jordbrukslandskapet. I norr är gränsen mindre tydlig eftersom området där övergår i Nordskånska furuskogsbygden, men gränsen följer ungefär de dominerande vattendragens utsträckning.

Berggrunden består huvudsakligen av gnejser med inslag av diabaser. Jordarterna i området domineras av lerfria moräner med inslag av sand. Torv förekommer i isolerade fickor igenom hela området, men vanligare i väster. Områden med berg i dagen förekommer främst i sydväst, där topografin är mest dramatisk. Höjden över havet är mellan 20 och 150 meter. Jordmånen är instabila brunjordar samt podsoler med inslag av brunjord. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och landformen är ett storkuperat område med urbergskullar från krita. Vegetationsperioden är ca 200 dagar och nederbörden är ca 550 mm. Sjöarna, som utgör viktiga element i detta landskap, rinner ut ur området genom Skräbeån, som här har sitt korta lopp ut mot Östersjön. Holjeån har sitt utlopp i Ivösjön och kommer dit från Blekinge norrifrån genom en flat, vid dal. Längs Holjeåns nedre del sträcker sig en grundvattenförekomst i jord med stor vattentillgång. Den står i direkt förbindelse med ytvattnet.

Naturlandskapet

Områdets naturvärden finns främst i de stora bokskogsområdena, branterna, raviner och i de många sjöarna och vattendragen. De omfattande skogsområdena är en betydelsefull naturmiljö med bland annat Ryssberget som är en av landets största bokskogar. Det finns också lokalt viktiga våtmarksområden på flera platser i området. Odlingslandskapet är småskaligt och naturbetesmarkerna är idag sparsamt förekommande. I detta landskap finns dock ett flertal äldre brukningsformer som ängsfruktodlingar, hamling av träd för såväl foderfångst som för att utnyttja virket och ängsskötsel. Området har här många likheter med område 17, speciellt i den norra delen.

Ivösjön (klassad som nationellt särskilt värdefull) har ett unikt ekosystem som hyser glacialrelikter och nästan 25 fiskarter. Arter som gös, öring, lax, abborre, gädda, siklöja, ål, braxen och lake gör sjön till en attraktiv fiskesjö. Holjeåns system (Holjeån är klassad som nationellt värdefull) hyser såväl havsvandrande som stationär öring samt den ovanliga bergsimpan. Edre ström (nationellt värdefull) är reproduktionsområde för den unika nedströms lekande Immelnöringen. Där finns även stensimpa och elritsa. Holje ån är bitvis meandrande med översvämningszoner och sumpskog, bitvis finns forssträckor. Här finns även ett rikt fågelliv, t.ex. strömstare och forsärla.

Sjöarna Immeln (nationellt värdefull) och Raslängen (nationellt särskilt värdefull) har en unik nedströmslekande öringstam, småvuxen sik och signalkräftor. Dessutom finns de vanliga sötvattensarterna gädda, abborre, mört och braxen. De störningskänsliga arterna fiskgjuse och storlom häckar på flera platser inom sjösystemet. Råbelövssjön är en näringsrik sjö som hyser gös, ål, gädda och abborre. Levrasjön (klassad som nationellt särskilt värdefull) är en viktig rastlokal för fågel och Sveriges artrikaste kransalgssjö (9 arter).

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	360 ha
Naturvård NBO	3 550 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	36 604 ha
Naturvård, RI	16 946 ha
Kulturmiljö, RI	776 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	6 178 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Områdets många sjöar bidrar till en öppen känsla med stora vyer.

Variationen mellan olika typer av skogsmarker samt öppna fält gör området mycket tillgängligt för besökare.

De steniga jordarna lämpar sig för bete eller fruktodlingar.

Kulturlandskapet

I området finns en rad fornlämningar av skiftande ålder. De mest bekanta är Barumskvinnan och den s.k. Gudahagen.

I detta område är sambanden mellan topografi/naturgivna förutsättningar och bebyggelsemönstret särskilt tydliga. Samtliga byar, varav flera är kyrkbyar, ligger antingen vid sjöarna eller i en ådal. De små byar eller ensamgårdar som ligger mer perifert är tämligen sentida kolonisationer. Skiftesreformerna under 1800-talet har endast påverkat området i måttlig omfattning. Inom området finns ett gods – Karsholm – och ett kloster – Bäckaskog, som vid reformationen blev adligt gods.

I den södra delen av området är landskapet tämligen öppet och uppodlat medan det i den norra delen domineras av skog, företrädesvis bok och gran. I området kring Arkelstorp och Vånga förekommer en del fruktodlingar och tidigare odlades även mycket hampa. Områdets naturresurser har utnyttjats, t.ex. kaolin för porslins-tillverkning, vångagranit och försök med gruvbrytning av järn i Västanå.

Under senare år har förutsättningarna för rekreation utvecklats märkbart. Det är främst i området kring Immeln som det vuxit fram stugbyar, anläggningar för konferenser och t.ex. kanotning.

Moderna storskaliga inslag är E22:an och Nymölla pappersbruk.

Betet i området utgör en viktig faktor i bevarandet av områdets öppna karaktär.

Landskapets fysionomi

Tvårsöver den kuperade marken i norra delarna av området dominerar skogen. Skogstäckets domineras generellt av granplanteringar med inslag av bok, men längre söderut är boken dominant. Norrut i området finns färre vattendrag. De som finns utmärks ofta av att skogstäckets där, och vid våtmarker, utgörs av björkskog. Området är ganska slutet i de nordliga delarna av karaktärsområdet.

I söder finns mer öppen mark; främst i anslutning till större sjöar där också marken är av högre kvalitet. Det finns stor variation i valet av grödor inom området, något som förstärker den mosaik som uppstår genom inslagen av lövskog och träd med fältgränsfunktion. Denna karaktär förekommer i Holjeåns dalgång, vars vida, flata dalkaraktär utgör en påtaglig avvikelse i detta karaktärsområdes annars slutna landskap. Detta mer öppna landskap tillåter vidsträckta vyer, något som ökar vattendragens dominerande intryck och ger god utsikt över det trädklädda åslandskapet, som reser sig distinkt och dominerande i det omgivande landskapet.

Fruktodlingen i norra delen av sjöområdet har en något annorlunda karaktär än på Österlen. Odlingarna ligger i många fall på mycket stenig mark med kraftiga sluttningar. Särskilt vid Furustad är detta utpräglat. Fruktodlingarna finns som mer sammanhängande områden längs med Råbelövssjöns östra sida och mera strödda över mot Arkelstorp där de fram mot Ivösjöns nordvästra del åter förtätas i Vånga, för att tunnna ut österut mot Näsrum och söderut mot Kjuge.

Det finns inga tätorter och endast mycket sparsam bebyggelse, i regel bestående av enstaka hus eller gårdar, i norr. I söder är karaktären mer varierad med mindre tätorter som Arkelstorp och Näsrum samt ett flertal bebyggelsegrupper i det öppna landskapet och sommarhus vid sjön Immeln. Bebyggelsen i det mer öppna dalslandskapet förekommer i regel vid foten av en kulle, något som skapar en upplevelse av ett skyddat och brukat landskap.

Nordöstska sprick- och sjölandskap utgör till stor del ett område av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Dessutom löper Kust till kust-leden genom området, något som höjer dess rekreativa värde.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 93 % av områdets yta eller 7,66 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Mångfald av betydande sjöar i området
- Distinkt och dominant landform, Ryssberget och närliggande åsar
- Mycket beskogat landskap, dominerat av gran i norr och bok i söder
- Landskapet är mer öppet i söder, särskilt runt Ivösjön, på de mer högradiga jordarna
- Byarnas lokalisering
- Fruktodlingarna
- Utnyttjandet av naturresurser – kaolin och vångagranit, diabas och hyperit

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Skånes sprick- och sjölandskap

93 %

7,66 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Skånes sprick- och sjölandskap karakteriseras av skog, berg och vatten. Mer än 65 % av området utgörs av skog. Skogsbruket utgör en viktig försörjningsbas för många skogsägare. Ryssberget är känt för det aktiva bokskogsbruket som bedrivs där. I områdets norra del är det statliga skogsbolaget Sveaskog AB en av de större skogsägarna. Knappt en sjuandedel av ytan är jordbruksmark och hälften av denna är permanenta betesmarker. Den lilla åkermark som finns ligger dock samlad och bitvis är skördarna riktigt bra. Detta ger en tudelning av området med ett litet område med bra förutsättningar för jordbruksproduktion och ett stort område med en rätt obetydlig produktion. Sammantaget nästan halva arealen åkermark ligger som vall. Läggs detta samman med de permanenta betesmarkerna innebär det att tre fjärdedelar av arealen jordbruksmark är gräsbevuxen. I övrigt används åkermarken främst till spannmål men det odlas också förhållandevis mycket specialgrödor som frukt och bär, köksväxter och sockerbetor. Produktionen är dock inte jämnt fördelad utan specialgrödorna och spannmålen återfinns i huvudsak i det lilla området med väl samlad bördig åkermark medan vallen till stor del är utspridd i resten av området. Djurtätheten är låg i förhållande till landytan men hög i förhållande till arealen åkermark. De betande djuren är något färre än vad betesmarkernas skötsel kräver. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel del svin i området. Andelen ekologisk produktion är dubbelt

så stor (10 %) för området i förhållande till Skåne som helhet. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 43 % kommer nå pensionsålder 2013. I området har brutits och bryts prydnadssten (vångagranit). De djupa gamla brotten med sina skrotstenshögar är "landmärken" i landskapet.

Inom norra delarna av sjöområdet sker en ganska omfattande, men i de flesta fall småskalig, fruktodling med några större odlingar, uppköpare och packerier.

I Ivösjön bedriver en yrkesfiskare fiske efter främst ål. Sjöarna har en mycket stor betydelse för sportfisket, men potentialen för fisketuristiska inslag är fortfarande omfattande. Området kan svälja mycket folk utan att enskildheten störs. Holjeån har potential att utvecklas ytterligare genom de fiskevårdsinsatser som planeras. På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och tillgång till fiskedammar finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhandahåller fiske efter utplanterad regnbågsöring som ett komplement till fiske i sjöar, rinnande vattendrag och på kusten. I flertalet sjöar och i Holjeån uppläts fisket via fiskekort.

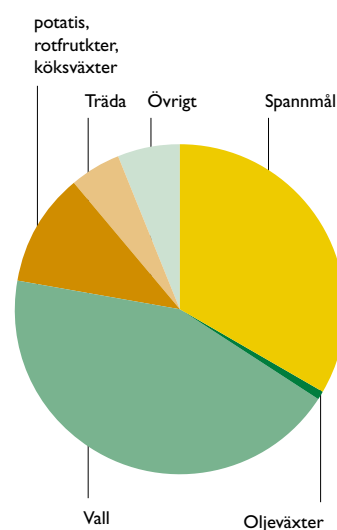
Kjugekull, Ivö, skogen och de många sjöarna är mål vid fritidsaktiviteter i naturen men här finns också andra besöksmål såsom Humletorkan vid Näsrum (museum), Breanäs Kulturhus (och en konferensanläggning), Immelns Turistrederi (utflyktsbåt), Sporrakulla gård (byggnadsminne) och Denningarums gård med butik.

Vångabygden är ett omfattande fruktodlingsdistrikt.

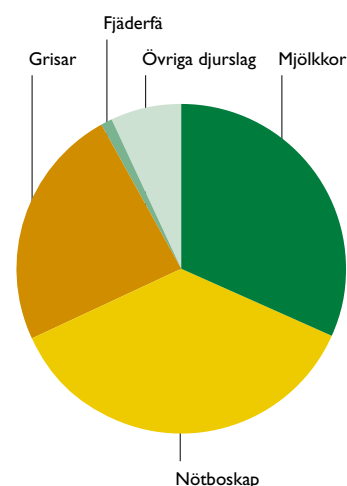
Åkeranvändning

Total åkerareal 3 341 ha

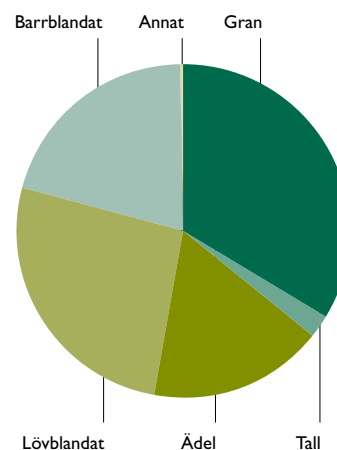
Djurbestand

Djurenheter	4 486
DE/km ²	7,9
DE/hektar åker	1,14
DE/hektar jordbruksmark	0,56

Trädslag

Total skogsareal 37 400 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	6 928 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	12	102
Boende utanför tätort:	4 013 inv, 58 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	7	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	6 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	5 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,0 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	12,2 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

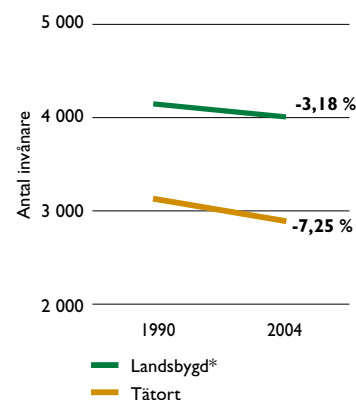
Glest befolkat område med befolkningsminskning. Befolkningen 0–19 och 20–34 minskar medan övriga grupper (35–64 och 65+) ökar.

Bebyggelseutvecklingen har skett i tätorterna och inom samlad bebyggelse med 46 småhus. Viss fritidsbebyggelse (21 st) har tillkommit under hela tidsperioden. Något större förvärvsarbete nattbefolkning än dagbefolkning tyder på en viss utpendling. Skillnaden mot omgivande områden är inte särskilt stor.

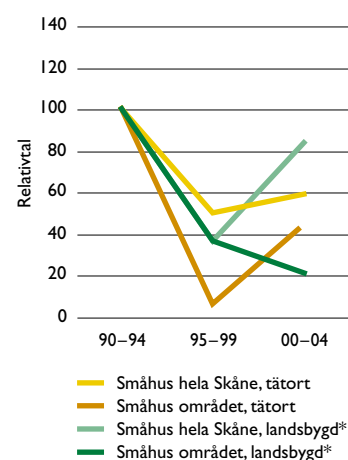
Området är glest befolkat vilket medför att det trots att det endast finns 3 butiksorter är ett fåtal invånare som har mer än 10 kilometers bilväg till dagligvaruhandel.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 46 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 21 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Miljöaspekter

Området domineras av lerfria moräner, jordar som är känsliga för läckage av växtnäring och bekämpningsmedel till såväl yt- som grundvatten. Det jordbruk och de frukt- och bärödlingar som finns i området är i hög grad koncentrerat till områdets södra delar i nära anslutning till de nationellt särskilt värdefulla sjöarna Ivösjön och Oppmannasjön. Här är djurtätheten relativt hög i förhållande till jordbruksarealen och odlingen av potatis betydande. Belastningen av växtnäring och användningen av bekämpningsmedel är därmed betydligt större i detta delområde. Arkelstorpsviken i norra delen av Oppmannasjön är mycket näringsrik och räknas som hypertrof. Kris-

tianstads kommun röjde vegetation i viken i början av 2000-talet.

Jordbrukets begränsade utbredning gör ändå att belastningen av kväve och fosfor bedöms som låg för området i stort. Även bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig.

De miljöåtgärder som vidtas i form av t.ex. insädd av fånggröda och vårbearbetning är av betydelse för miljöbelastningen framförallt på sjöarna. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	23	20–30	12,5
Vårbearbetning	10	13–18	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- I de bördiga delarna har jordbruksproduktionen varit stabil. Där har köksväxter och sockerbetor gett en god ekonomisk bärkraft. Spannmålsskördarna har också varit så pass höga att även denna odling har varit ekonomiskt bärkraftig.
- I övriga delar av området har trenden varit att jordbruksproduktionen har extensifierats och förskjutits mot naturvårdstjänster med betesdrift. Där har arealen åker minskat kraftigt medan arealen betesmark har ökat. Det handlar då till stor del om att långliggande vallar har övergått till att bli permanenta betesmarker.
- Antalet mjölkkor har också minskat, om än i något långsammare takt än i Skåne som helhet. Minskningen av antalet mjölkkor har i viss mån uppvägs av ett ökat antal am- och dikor. Totalt sett har dock antalet nötkreatur minskat liksom antalet får.
- Fruktodlingen tenderar att dras ihop till större enheter, antingen genom arrenden eller uppköp. De större odlingarna sköts nu intensivt för att klara konkurrensen med frukt från övriga EU, särskilt de nya medlemsländerna i öst, samt import från tredje land. Många mindre fruktodlingar som är av hobbykaraktär och därmed mindre känsliga för utländsk konkurrens finns kvar. Dessa kan få en större betydelse för turismen och småskalig livsmedelsproduktion, kanske med ekologisk skötsel i framtiden.
- Området har låg miljöbelastning generellt men hög belastning lokalt.
- De trender för jordbruksproduktionen som redovisas för området har liten inverkan på miljöbelastningen i form av läckage av växtnäring och bekämpningsmedelsanvändning i området.
- De omfattande miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen i området.
- Lokala nätverk har med den historiska diabasbrytningen och traditionellt hantverk velat lyfta bygden som ett intressant besöksmål. Kopplingen till Harry Martinssons uppväxtmiljö samt snapphanebygden med dess historiska vingslag har också använts som tema för aktiviteter. Boende, konferens, dokumentation om bygden och annan form av upplevelseturism är satsningar som utvecklats med ovanstående som bas. Humleslingan är ett annat gott exempel.
- Närheten till vatten har skapat möjligheter att utveckla sportfiskeanläggningar, kanotuthyrning m.fl. "vattenaktiviteter".
- Turridding med hästar i ett naturskönt landskap.
- Godsens ambitioner att samla sina arrendegårdar under eget bruk kan skapa överloppsbyggnader.
- Det finns planer på en stor ekopark (Sveaskog AB) i områdets norra del.
- Dominansen av gran i norra delen av området och bok i södra delen kommer sannolikt att förstärkas i framtiden.

Närheten till vatten har skapat möjligheter att utveckla sportfisket, kanotuthyrning m.m.

Humleslingan är en naturskön vägled och en förening som verkar för Ivöbygdens intressen för en hållbar utveckling. www.humleslingan.com

Området har en av Skånes få öar med färjeförbindelse. Ivö har ett omfattande jordbruk.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av skog (särskilt bokskogar) med raviner och många vattendrag. I dess öppna delar finns många naturliga små fodermarker på gårdar som kan komma att överges p.g.a. brist på brukare eller djur. Igenväxning alternativt skogsplantering är en risk för perifera naturbetesmarker eller åkrar, särskilt i den södra delen av området.

Jordbruksproduktionen är tudelad i området. I de södra, bördigare delarna bedrivs ett intensivt jordbruk med förhållandevis mycket specialgrödor som potatis, sockerbeter, köksväxter och bärödlingar. Här är produktionen stabil. I övriga delar dominerar gräset de öppna markerna med bete och vall. Jordbruket extensifieras och långliggande vallar övergår till betesmarker. Djurhållningen minskar i långsammare takt än för Skåne som helhet men en förskjutning från mjölkproduktion till köttproduktion har skett. Den norra delen är sannolikt mindre känslig för skogsplanteringar. Öppenheten är viktigast i anslutning till sjöarna och ådalarna.

Fruktodlingarna är typiska för området och ger landskapet dess speciella karaktär. Svensk fruktodling är konkurrensutsatt men är konkurrenskraftig och det finns en efterfrågan på svensk frukt. Den moderna kommersiella odlingen är däremot inte den samma som den landskapskaraktäristiska fruktodlingen. I utvecklingshänseende är det viktigt att hålla isär de kommersiella och estetiska värdena av fruktodlingen i området. De stora, vackra äldre träden har mer turistiskt än kommersiellt värde och måste betraktas på det sättet vid insatser. Småskaligheten i områdets fruktproduktion har möjlighet att tillgodose både och då många äldre odlingar övergår till hobbyodling.

En relativt hög djurtäthet i förhållande till åkerarealen och en hög andel potatisodling i kombination med läckagebenägna jordar i anslutning till sjösystemet medför betydande risk för förorening av yt- och grundvatten i områdets södra delar vilket ger effekter framförallt i vikarna. I Holjeåns nedre del vid Näsrum sträcker sig en

grundvattenförekomst i jord med stor vattentillgång som står i direkt förbindelse med ytvattnet.

Områdets särskilda kvaliteter (lugn & ro, naturupplevelser utan störande inslag osv.) innebär att området är känsligt för överexponering.

Området är känsligt för stora nya bebyggelseområden, t.ex. stugbyar, på ”fel” plats. Större byar ligger i anslutning till sjöarna.

Området riskerar att avfolkas på fastboende.

Flera gods samlar sina arrendegårdar under egen drift. Detta kan leda till ett större utbud av ”överloppsgårdar”.

Området bedöms kunna tåla en avsevärt större andel bebyggelse och besökande utan att känslan av avskildhet påverkas. (Se ovan!)

Områdets livskraft och brukande behöver fast bosatta. Överloppsbyggnader kan befolkas t.ex. med fritidsboende om de hyrs ut igen.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

De aktiva brukningsenheterna och de odlade markerna är viktiga för att bibehålla landskapsområdets karaktär. Krav på ökad lönsamhet innebär behov av riktad ersättning för bibehållande av såväl brukad som betad (öppen) mark. Detta bedöms viktigt inte minst för att bibehålla och utveckla områdets potential för boende, turism och rörligt friluftsliv. Frågan om extra investeringsstöd, alt. möjligheter för dem som har heltidsarbete utanför gården att få investeringsstöd bör diskuteras. Ett modifierat startstöd för deltidbönder kanske ev. också aktualiseras.

Möjligheterna att genom betesavtal reglera skötsel och ersättning bör prövas.

Den ”informella” ekonomin är viktig i området. Initiativ för att stärka formella och informella nätverk inom bygden bedöms kunna stärka identifikationen och hemkänslan inom bygden (och den sociala ekonomin).

Viktigt att bevara och utveckla den småskaliga industrin i området då den dels skapar arbetstillfällen men även skapar kontakt mellan nyinflyttad befolkning och nuvarande lokalbefolkning (sågen, lokalt hantverk, hästfoder, brukarservice etc.).

Önskemålet att utveckla området för turismen och det rörliga friluftslivet bör balanseras med hänsyn till områdets karaktär. Det som till en början var underlag för en satsning kan skadas av ovarsamma initiativ.

I områden som detta (före detta bruksamhällen) finns en lokal kultur av beroende av enstaka större arbetsplatser. Detta kan verka hämmande för utvecklingen av landsbygden, man är av tradition inte van vid eget företagande och entreprenörskapet. Detta kan motivera särskilt stöd för initiativ för att stimulera nyföretagande och särskilda utbildnings- och informationssatsningar.

Utökad forskning inom fruktproduktionen behövs. Odlingsteknikförsök och sortförädling för svenska förhållanden är viktigt för att bibehålla den svenska konkurrenskraften. Detta gynnar även hobbyodlaren.

Fortsatt arbete med att minska belastningen av växtnäring och bekämpningsme-

Krav på ökad lönsamhet innebär behov av riktad ersättning för bibehållande av såväl brukad som betad mark. Detta framförallt för att behålla och utveckla områdets potential för boende, friluftsliv och turism.

del från jordbruket i områdets södra delar är nödvändigt för skydd av grundvatten och med hänsyn till natur- och rekreationsvärden knutna till sjöarna i denna del av området. Särskilt angeläget är arbetet med att minska växtnäringssläckage och bekämpningsmedelsanvändning i potatisodlingen liksom arbetet med stallgödselfrågor för att minska förluster och förhindra överoptimala givor. Även minskad bekämpningsmedelsanvändning och åtgärder för att minska förluster vid bekämpning i fruktodlingen bör uppmärksammas.

Återhållsamhet vid rensning av vattendrag behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras.

Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

Den aktiva skötseln av bok- och ädelövskogarna på Ryssberget kan vara en garanti för många av landskapets upplevelsevärden. Särskild ersättning bör medges för att ta bort gran för att få mer varierande lövskogsmiljöer.

Äldre brukningsformer som ängsfruktodlingar, hamling av träd för såväl foderfångst som för att utnyttja virket och

ängsskötsel är betydelsefulla inslag i detta område. Behovet av återskapande och restaurering av dessa marker är stort.

De få men för landskapet viktiga naturbetesmarkerna ska fortsätta att hävdas.

Genom betesavtal kan man bättre reglera skötseln och ersättningen. ”Betessamfälligheter” bör skapas i områden (byar) för att skapa större sammanhängande marker, där hävden annars riskerar att utebli.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som ”sköter” områdets betesmarker och odlingslandskap.

Ny infrastruktur kan minska områdets värde som ”tyst”. Nya anläggningar bör bedömas med hänsyn till deras effekter för denna egenskap hos området.

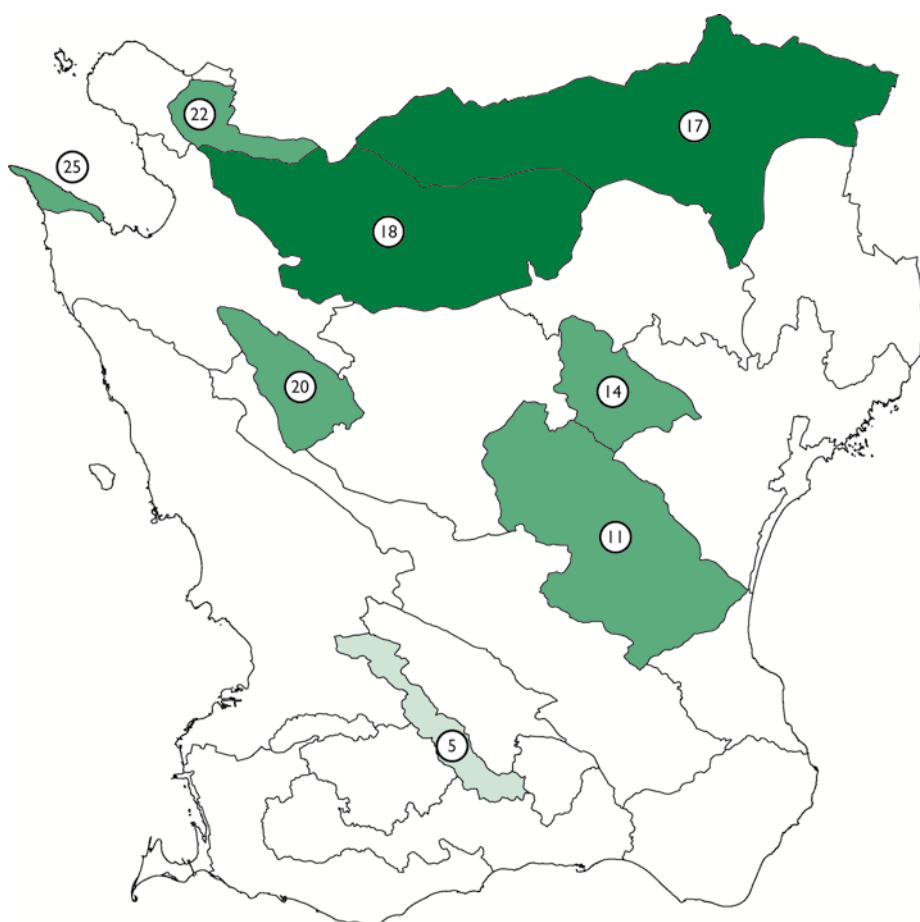
Områdets livskraft och brukande behöver fast bosatta. Överloppsbyggnader kan marknadsföras som en resurs för att öka t.ex. fritidsboendet inom området.

De estetiska och kulturarvsskapande fruktodlingarna som har ett tydligt turistiskt värde kräver speciell hantering. Ersättning för skötsel och bevarande av odlingar som geografiskt och visuellt har dessa värden behövs då de inte längre är produktionsmässigt konkurrenskraftiga.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

HÖGLÄNT LANDSKAP

Det höglänta landskap är beläget över högsta kustlinjen (h.k.). Området domineras av en extensiv markanvändning. Det kan karaktäriseras som ett skogslandskap med insprängda öar av mera intensivt brukad mark. Höglänt landskap kan förekomma även på lägre höjder än de ovan nämnda och med samma karaktär av slutet skogslandskap som dessa.

Landskapstyper

Mosaikartat brukat åslandskap

- ⑤ Romeleåsen

Mosaikartat skogsklätt åslandskap

- ⑪ Linderödsåsen
- ⑳ Söderåsen
- ㉒ Hallandsåsen
- ⑭ Nävlingeåsen
- ㉓ Kullaberg

Skogsklätt, kuperat höglänt landskap

- ⑱ Nordskånska skogsbygden
- ⑰ Nordskånska furuskogsbygden

MOSAIKARTAT BRUKAT ÅSLANDSKAP

Karaktärsområden

Romeleåsen

Berggrunden i mosaikartat brukat åslandskap består till stora delar av gnejs och olika slags granit medan jordarterna består av en blandning av olika jordarter där sorterade jordar är vanligast förekommande men där det även förekommer moränlera, havs- och sjösediment.

Landskapskaraktärstypen ligger till större delen på över 100m.ö.h., men kan sträcka sig från under 50m.ö.h till väl över 150m.ö.h. I utkanterna minskar åsens dominans i landskapet som här har en mindre höglänt karaktär med mer jordbruk. Landskapet utgör här en mera utpräglad

jordbruksbygd. Landskapstypen avvattnas av mindre vattendrag.

Marktäcket utgörs av en mosaik med blandat jordbruk, lövskog och barrskogsplanteringar men till största delen dominerat av lövskog. Fälten är ofta mellanstora och omgärdade av skog med vegetation som markerar fältgränserna.

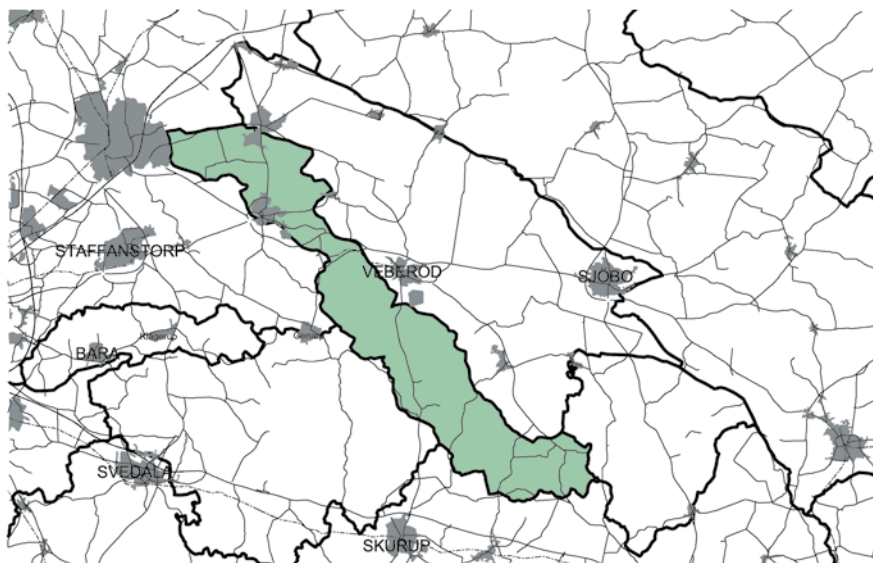
I stora delar av området utgörs bebyggelsen av enstaka hus eller små, linjära bosättningar.

Denna landskapstyp skapar en distinkt bakgrund till det omgivande, låglänta landskapet och utgör ett viktigt landmärke.

5

ROMELEÅSEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den mest betydelsefulla visuella kvaliteten hos åsen är dess funktion som bakgrund för det omgivande låglandet. Från åsen erbjuds vida vyer ut över omgivningen medan endast begränsade och pittoreska vyer finns på den.

Integritet

Detta område är generellt sett oförstört av exploatering med endast lokala störande element knutna till bosättningarna i norr samt stenbrott. Granskogarna medför viss påverkan på områdets karaktär.

Identitet

Vid kanterna av åschrönet har området en stark känsla av rymd och därigenom upplevs en stark högländskaraktär. På platån är denna upplevelse mindre framträdande.

Sällsynthet

Även om åslandskapet är relativt vanligt inom länet utgör Romeleåsen en lokalt viktig landform.

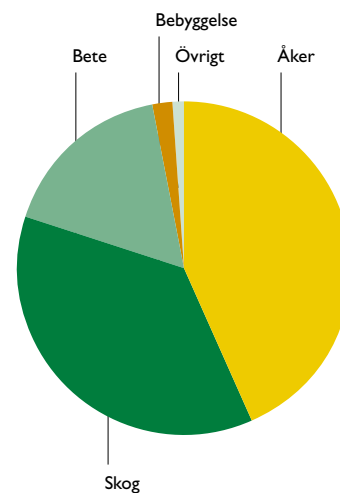
Helhetsbedömning, karaktär

Romeleåsens betydelse beror på landformen. Som betesmark har åsen stor betydelse för förståelsen av hur andra områden fungerar.

Nyckeltal

Total areal	140 km ²
Varav vatten	0,5 km ²
Invånare	69 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Romeleåsens mosaikartade åslandskap utgör den sydligaste av Skånes "åsar". Den sträcker sig från sin nordligaste punkt i Lund åt sydost, ca 35 km till det sydsånska backlandskapet nordväst om Ystad. Berggrunden i området består till stora delar av gnejs och olika slags granit. I norr finns ett område där bl.a. sandsten och yngre lerskiffer finns representerade. Jordarterna består av en mosaik av olika jordarter där de sorterade jordarna är vanligast förekommande men mosaiken innehåller även moränlera, havs- och sjösediment. I den norra delen av området finns även moränfinlera. Jordmånen kan beskrivas som instabila brunjordar med inslag av podsoler. Romeleåsen, som är en horst, ligger till större delen på över 100 m ö.h., men varierar mellan 40 m ö.h. vid Vombsjösänkan och 170 m ö.h. på toppen. Vid kanterna minskar åsens dominans i landskapet. I nordväst minskar dess höjd vid mötet med det låglänta odlingslandskapet omkring Lund och i sydost smälter den in i det böljande backlandskapet. I mittsektionen har åsen en mer dramatisk topografi, något som är mycket tydligt i mötet med den flacka Vombsjösänkan på åsens östra sida. Topografien på åsens krön är kuperad. Naturgeografiskt tillhör området Skånes sediment- och horstområde och landformen är en horst. Vegetationsperioden är mindre än 210 dagar och nederbörden är över 650 mm. Den effektiva nederbörden är 250–300 mm/år i större delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Området saknar större sjöar och Romeleåsen avvattnas

av mindre vattendrag åt både norr och söder. Odlingsförhållandena är inte gynnsamma. Åsarnas markförhållanden är oftast av medelhög jordbruksklass (5) med högre kvalitet vid gränserna mot mera produktiva jordbruksområden.

Romeleåsen har grundvattentillgångar i sprickakviferer med goda till mycket goda uttagsmöjligheter.

Området tillhör de minst utdikade i länet och har endast ca 2 mil dikningsföretag.

Naturlandskapet

På Romeleåsen finner man fortfarande fåladsmarker som är rester från det utmarkslandskap som en gång utgjorde stora delar av området. Romeleåsens naturvärden är i stor utsträckning knutna till dessa gamla fåladsmarker. Större fåladsområden finns i den norra delen vid Måryd men de finns även spridda i hela området. Dessa naturbetesmarker är varierande med ett rikt djur- och växtliv. I kommunen regi har det genomförts projekt för att restaurera fåladsmarker på Romeleåsen. Den omfattande skogen som utgör naturreservatet runt Häckeberga sträcker sig också in i detta område från Sydsånska skogsbeklädda backlandskapet. Skogarna utgörs här i stor utsträckning av bokskogar. I övrigt är skogslandskapet huvudsakligen småbrutet i en mosaik med jordbrukslandskapet som på sina håll är rikt på småbiotoper. Sularpsbäcken, biflöde till Kävlingeån, sydost om Lund är klassad som regionalt särskilt värdefull. I området i anslutning till bäcken finns Sularpskärret (Natura 2000).

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 585 ha
Naturvård NBO	2 376 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	8 666 ha
Naturvård, RI	8 226 ha
Kulturmiljö, RI	2 026 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	413 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

På områdets sydsluttning smälter de odlade fälten ihop med det skånska backlandskapet.

Skogen utgör ett betydande inslag i landskapet och skapar tydliga fältgränser.

De sämre jordarna på Romeleåsen består av en blandning av betesmarker och skog.

Kulturlandskapet

Romeleåsen brukades under lång tid som utmarksbete. Byar och gårdar i närområdet utnyttjade den stora åsen för bete. Även kreatur från slätten togs upp till Romeleåsen för att släppas på sommarbete. När betetrycket kulminerade under 1800-talet var stora delar av åsen helt trädfattig. Under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet planterades stora delar av Romeleåsen med skog främst på godsmarkerna.

De gårdar som finns uppe på åsen har etablerats förhållandevis sent. Landskapet är tämligen småskaligt med små ägofigurer.

Landskapets fysionomi

Den smala åsen täcks av en mosaik med blandat jordbruk, lövskog och granskogsplanteringar. I sydväst består skogen till stora delar av gran, men på de största delarna av åsen är lövskog den dominerande skogstypen. Oberoende härav har denna del av södra Skåne den största andelen granskogar. Fälten på åsen är ofta mellanstora och omgivna av skog som marke-

rar fältgränserna. I norr och söder, på den mjukare topografin, finns mer jordbruk och landskapet utgör här en mera utpräglad jordbruksbyggd.

Denna mosaikartade ås skapar en distinkt bakgrund till de omgivande, låglänta landskapen och utgör den kant som skiljer ut och definierar andra karaktärsområden. I den låglänta omgivningen är detta karaktärsområde ett betydande element och landmärke.

I stora delar av området utgörs bebyggelsen av enstaka hus eller grupper av hus på rad utmed vägarna. Det är bara i norr som större tätorter förekommer med Dalby, utkanten av Lund och Södra Sandby. Väg 11 löper över åsen vid en av dess lägre punkter och utgör ett begränsat intrång i området medan mindre vägar ger tillgänglighet till åsen. Skogarna på åsen är tillräckligt glesa för att tillåta vyer inom området och i utkanterna av området finns öppna, storslagna vyer över det lägre liggande landskapet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 53 % av områdets yta eller 0,77 hektar/invånare.

Romeleåsens landform utgör en stor kontrast mot södra Skånes slättlandskap.

Landskapets egenskaper

- Smal ås som utgör en dominant landform ovan det omgivande låglandet.
- Mosaik av blandat jordbruk, lövskog och barrskogsplanteringar
- Befolkningen samlad främst i norr, runt Dalby, Lunds utkanter och Södra Sandby
- Vida, inspirerande vyer ut över det omkringliggande, lägre landskapet finns tillgängliga från åsens kant
- Glest befolkat
- Naturbetesmarker är ett viktigt element i landskapet
- Nästan hela området är bulletpåverkat

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Romeleåsen

53 %

0,77 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Romeleåsen är ett område med blandad markanvändning och förhållandevis mycket betesmarker. Skiftena är varierande både avseende jordart och form. Stora skiften ligger blandade med små och variationer av jordarten inom ett och samma skifte är inte ovanligt. Detta gör markerna svårbrukade men på vissa områden kan skördarna bli riktigt bra. Hälften av åkermarken används till spannmål men bara en femtedel till vall. Detta gör att det nästan finns dubbelt så mycket permanent betesmark som vall i området. Det är mycket liten del av åkermarken som ligger i träda. Istället används en stor del av arealen till lite mer udda grödor såsom baljväxter och energigrödor. Detta hänger troligen samman med att en stor del av arealen i området ägs och brukas av några större gods.

Djurtätheten är låg i området både i förhållande till områdets totala yta och i

förhållande till arealen åkermark. Den djurhållning som finns är i huvudsak nötkreatur för köttproduktion samt får och hästar. Dessa betesdjur är ungefär hälften så många till antalet som krävs för skötseln av de många betesmarkerna. Mjölkkor, svin och fjäderfä är mycket ovanliga i området. Växtodlingen drivs i lika stor utsträckning ekologiskt i detta område som generellt i Skåne (5%).

Andelen skogsmark är ungefär lika stor som andelen åkermark. Häckeberga och Björnstorps gods äger tillsammans två tredjedelar av skogsmarken. Skogsbruket präglas därmed av en hög intensitet och ambitionsnivå.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 51 år och 35 % kommer nå pensionsålder 2013.

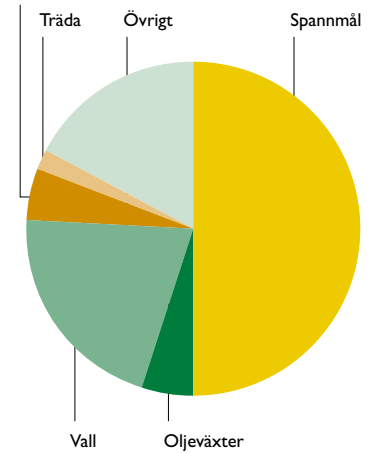
Vid Romeleåsens NV-sluttning finns det 2 st vindkraftverk och de är väl synliga från sydväst.

Åkeranvändning

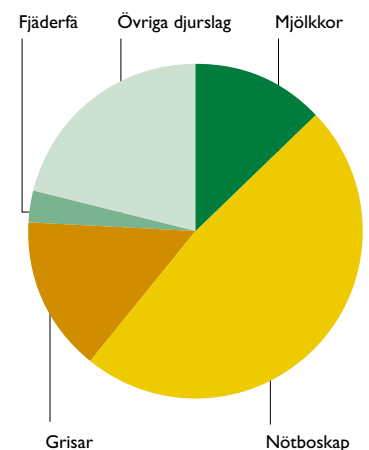
Total åkerareal 5 956 ha

potatis,
rotfrukter,
köksväxter

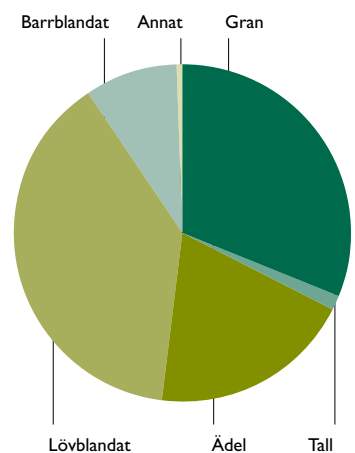
Djurbestånd

Djurenheter	1 532
DE/km ²	10,9
DE/hektar åker	0,25
DE/hektar jordbruksmark	0,18

Trädslag

Total skogsareal 5 200 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	9 616 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	69	102
Boende utanför tätort:	2 045 inv, 21 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	15	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	8 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	7 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,6 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	12,9 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningsutvecklingen präglas av stagnation. I tätort har till och med en liten minskning ägt rum medan landsbygdens befolkning ökat med cirka 350 personer.

Utvecklingen är likartad vad beträffar såväl män som kvinnor. Åldersgruppen 35 år och däröver ökar i antal.

En stor andel av de förvärsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort.

Mönstret liknar det i angränsande områden, särskilt område 6 (Vombsjösänkan) och 7 (Sövdesjöns och Krageholmsjöns godslandskap).

Norra halvan av området är väl försörjt med dagligvarubutiker medan södra halvans fåtaliga invånare kan ha upp till 10 kilometers bilväg till butiksört.

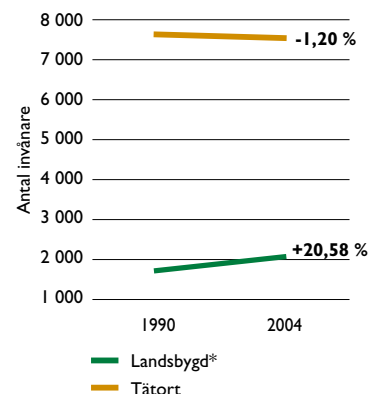
Miljöaspekter

Området domineras av lätta, utlakningskänsliga jordar. Belastningen av fosfor och kväve bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig och användningen av bekämpningsmedel som medelhög i ett skånskt perspektiv.

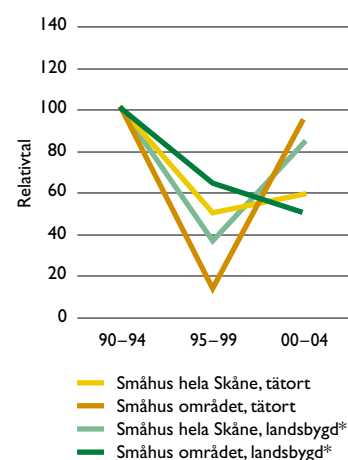
I närområdet finns ett antal näringsrika sjöar och i nordost ligger Vombsjösänkan med känsliga grundvattentillgångar.

De miljöåtgärder som vidtas är av betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 107 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 5 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	14	15–20	12,5
Vårbearbetning	8	20–25	5

Siffran anger % av åkerarealen.

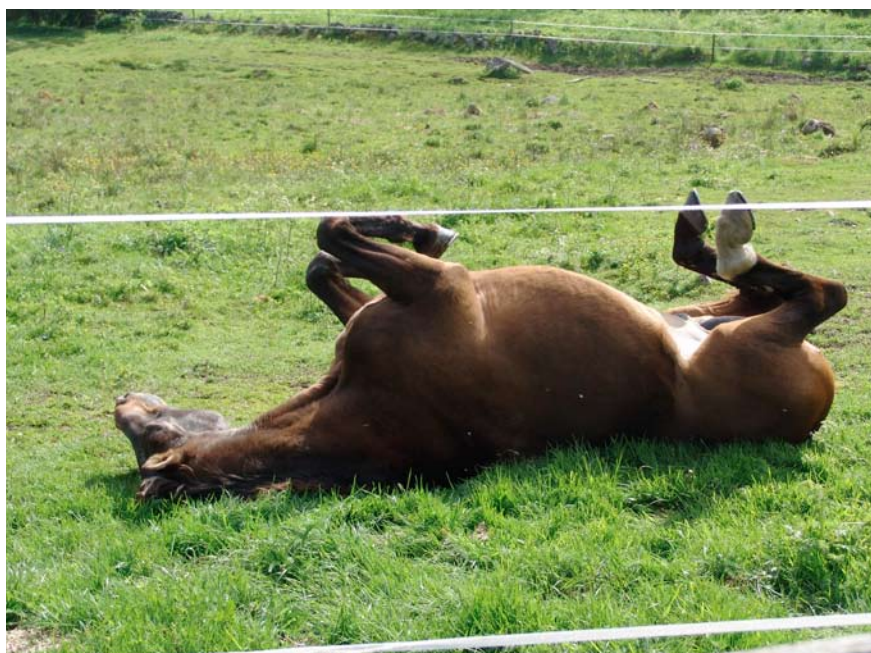
Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen i området har extensifierats genom att djurhållningen har minskat. Detta i en något snabbare takt än i Skåne som helhet.
- Samtidigt har andelen med trädad eller obrukad åker ökat och ligger nu långt över det obligatoriska uttaget.
- Arealen med fleråriga energigrödor (salix, poppel och hybridasp) har ökat. Det handlar visserligen om små arealer men detta är det område i Skåne där intresset har varit störst.
- Viltbete och annat som på sikt kan medföra att åkermarken överförs till annan användning har också ökat. Det handlar då till exempel om våtmarker, julgransodling eller skogsplantering på åker.
- Arealen betesmark har minskat kraftigt. En femtedel av arealen med betesmark år 1993 hade övergått till annan användning 2003.
- Trenden mot ett mer extensivt jordbruk och en ökad andel träda och åker leder till en minskad belastning av växtnäring och en mindre användning av bekämpningsmedel i området.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området, som vårbearbetning och fånggröda i spannmålsodlingen, har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- En utveckling mot mer odling av specialgrödor kan komma att öka användningen av bekämpningsmedel och införseln av växtnäring.
- Området erbjuder goda möjligheter till "naturlig laddning" vilket har skapat nya affärsidéer. Som exempel kan ges projektet "Utveckla Romeleåsen", där en ideell förening arbetat med att lyfta intresset för naturen inom området.
- Delar av området är ett utvecklat hästdistrikt och satsningar inom hästområdet är utförda.
- En landsbygdsbefolkning som åldras och där utpendlingen dagtid är stor.
- Stor efterfrågan på bostäder.
- Häckeberga gods satsar på naturturism med inriktning på jaktupplevelser.

Arealen betesmark har minskat kraftigt.

Delar av området är ett utvecklat hästdistrikt och satsningar inom hästområdet är utförda.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Jordbruksproduktionen har extensifierats i området. Förutsättningarna med svår arrondering och jordartsskiftningar gör det svårt med rationell lönsam växtodling. Andelen träda och obrukad åker ökar och djurantalet minskar. Strukturen på jordbruksföretagandet, med stor andel av arealen kopplad till ett fåtal gods, gör brukningsinriktningen känslig vid generationsskifte. Odling av bioenergi kan bli en ny produktionsgren. Den redan bredade inkomstbasen för jordbruket med satsningar på naturbaserade turism- och rekreationstjänster har ytterligare utvecklingsmöjligheter beroende på närheten till stora befolkningskoncentrationer med brist på allemansrättslig mark. Ekologisk produktion har avsättning för sina produkter i närområdet vilket gör att detta antagligen är en produktionsgren som har utvecklingspotential.

Naturbetesmarkerna i området har höga natur- och kulturvärden. Behovet av bete är påtagligt och den minskade andelen betesdjur kan leda till igenväxning och utarmning av de biologiska värdena. De betesmarker som ligger på små brukningsenheter av typen bostadsjordbruk kan vara mindre känsliga för svängningar

i lönsamheten eftersom ägarna kan ha ett eget intresse av att markerna bibehålls som betesmark.

Belastningen av växtnäring och användning av bekämpningsmedel är måttlig till medelhög i området. En fortsatt utveckling mot mindre intensiv odling minskar i första hand belastningen på sjöar i närområdet. Sjöarna i närområdena utgör i viss mån buffert ut mot havet men har behov av skydd mot övergödning särskilt med tanke på deras rekreations- och naturvärden.

Området bedöms ha en mindre påverkan på havet än helt kustnära områden men avståndet till havet är så pass kort att påverkan på havet kan vara betydande där ingen sjö ligger nedströms.

En minskad miljöbelastning och en fortsatt orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnärläckage och bekämpningsmedelsanvändning gynnar områdets såväl som omkringliggande områdens potential som rekreationsområde.

Befolkningsutvecklingen i tätort har stagnerat och andelen äldre ökar. Brist på service och äldreomsorg kan på sikt försvåra för områdets utveckling.

Behovet av bete är påtagligt för områdets natur- och kulturvärden.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Bevarande av områdets naturbetesmarker med fåladmarkerna i fokus är av stor betydelse för områdets natur- och kulturvärden och karaktär. Insatser för att gynna betesdjursproduktion kopplat till betesmarksskötsel är viktiga för förståelsen av området och för upplevelsen av landskapskaraktären. Åtgärder med denna inriktning bör prioriteras. Bete, ekologisk produktion och produktion av t.ex. gräs för biogasproduktion eller annan lågväxande bioenergi gröda är något som bör uppmuntras i området.

Området bör utvecklas med avseende på tjänster inom turism och rekreation med naturupplevelser. Romeleåsens potential som närreklamationsområde för storstadsområdet bör utvecklas.

Diversifiering med inriktning på bioenergi odling kan öka de ekonomiska förutsättningarna i jordbrukets växtodling. Diversifiering med denna inriktning bör stödjas. Ekologisk odling bör stimuleras av bl.a. ekonomiska skäl.

Behovet av åtgärder för att minska bekämpningsmedelsanvändning och växt-näringsläckage är generellt lägre än i mer jordbruksdominerade områden. Insatserna bör främst inriktas på att minska belastningen på sjöarna i närområdet. Åtgärder för att minska belastningen på havet är motiverade främst i områden där ingen sjö ligger nedströms.

Övergång till mer lövskog i skogsbruket skapar ett mer variationsrikt landskap i bättre överensstämmelse med områdets karaktär. Denna inriktning prioriteras.

Träd- och buskrika betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan mer enkla redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna. För att säkra skötseln av dessa kollektiva nyttigheter behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Området bör utvecklas inom turism och rekreation med naturupplevelser.

Åtgärder för att öka kompetensen inom miljöområdet för dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap bör prioriteras. Ekologisk odling bör stödjas.

Insatser och planering för ett ökat boende kan förbättra underlaget för kommunal service i området. Fördjupning av översiktsplanen kan vara ett instrument för bedömning av möjlig exploatering. Stöd till kommersiell service inom området bör övervägas.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

MOSAIKARTAT SKOGSKLÄTT ÅSLANDSKAP

Karaktärsområden

Linderödsåsen

Söderåsen

Hallandsåsen

Nävlingeåsen

Kullaberg

Åsar ligger i nordostlig riktning främst i norra Skåne med en geologi dominerad av granit och gnejs.

De skogsklädda sidorna skapar bakgrund och landmärken för det omgivande låglandet. Vartefter marken blir högre, förändras skogen från löv- till barrskog. Öppen mark består till största delen av gräsmark, och vattendrag skär djupa diken längs med åsarnas sidor. Stenmurar finns spridda över åsarna och bostadsbebyggelse är sparsamt förekommande i områdena.

Landskapstypen består av de nordskånska åsarna, som ligger i sydväst – nordostlig riktning. Även om områdena ofta har sin början vid åsens bas på låglandet är landformerna för det mesta placerade ovanför 100 m ö.h. med omfattande ytor ovanför 150 m ö.h. Topografin karakteriseras ofta av skarpa sluttningar på de nordöstra sidorna med en kuperad plåtå som böljar ner mot lägre mark i söder.

Geologin i dessa områden består främst av gnejs och granit men på de mjukare sydliga sluttningarna finns ovanpå dessa ett lager av sedimentärt material från kambrium och silur. Ovanpå berggrunden finns ett jordlager bestående av lerfri morän med lokala variationer runtom i området.

Den förhärskande jordmånen ger dåliga förutsättningar för jordbruk. Resultatet av detta är ett skogsmosaikdominerat land-

skap med enstaka inslag av jordbruksmark på den mera höggradiga marken. Skogstäcket består främst av lövskog på låglänt mark men övergår till barrskogsplantering på högre belägen mark, något som understryker höjdskillnaderna i området. Åsarnas branta, skogsbeklädda sidor bidrar med en imponerande bakgrund och bildar ett landmärke för det intilliggande låglandet.

Inom mosaiken utgörs de öppna ytorna främst av betsmark men åkermark förekommer också på samtliga åsar. Den brukade marken förekommer ofta som isolerade öppningar i skogen och bidrar med rumslig och visuell variation till dessa landskap. Berg i dagen är ett återkommande element och fält avgränsas vanligen med stenmurar, något som höjer den visuella kvaliteten. Betesmarkerna framstår ofta med för lågt betestryck med påtaglig förbuskning inom fält och hagar.

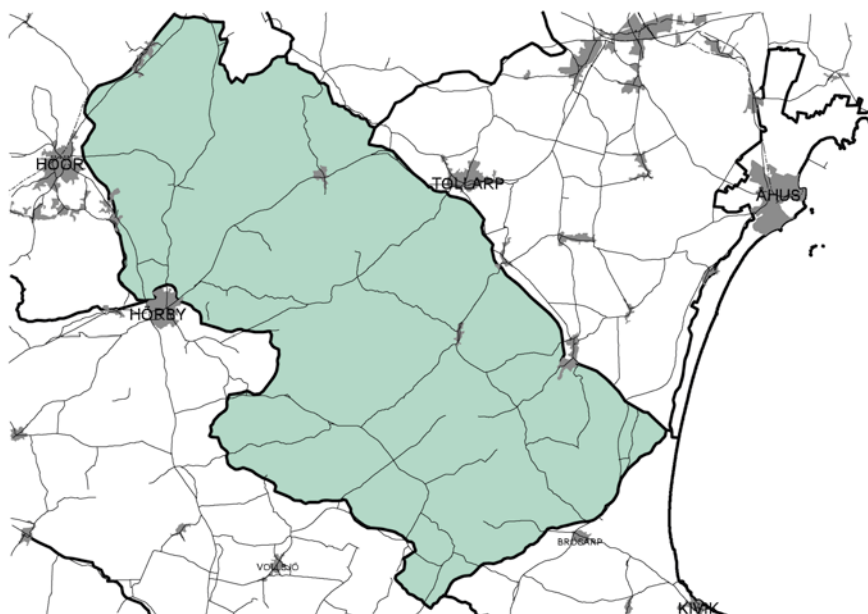
Även om vatten är ett mindre element i området påverkar det landskapet på ett betydande sätt genom att skapa djupa raviner där det rinner fram utefter åsarna. Omfattande våtmarker är också påtagliga i landskapet.

Bebyggelsen i området är sparsamt förekommande och består i största delen av enstaka gårdar eller små samlingar av hus som oftast är placerade på öppen mark.

LINDERÖDSÅSEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den nordöstra sidan av åsen utgör en tydlig och framträdande kant mot Kristianstads-slätten och utgör samtidigt en skogsklädd bakgrund för överblickar över denna. Inom området finns en variation av öppna fält, som ger rumslig omväxling. Omfattande vyer begränsas av skogstäcket.

Integritet

Området är ett relativt opåverkat landskap med skogsmosaik och öppna fält.

Identitet

Området uppvisar en stark rumslighet utmed åsens kanter, där den branta topografin, täta skogen och små ravinerna ger en tydlig karaktär. På åsens krön dominerar ett mera vanligt förekommande, skogsklätt landskap. Förekomsten av fossil åkermark anger en lång brukningskontinuitet, ovanlig för skånska förhållanden.

Sällsynthet

Området är varken regionalt eller nationellt ovanligt.

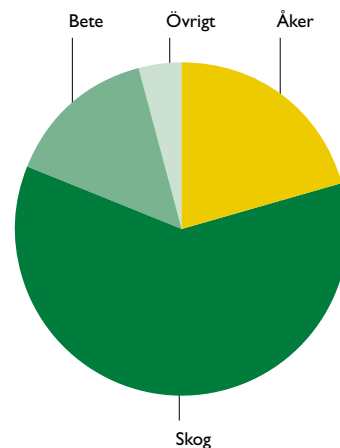
Helhetsbedömning, karaktär

Det småskaliga lantbruket är inte ovanligt. Det som gör området speciellt är den rikliga förekomsten av såväl flora som landskapselement.

Nyckeltal

Total areal	700 km ²
Varav vatten	3 km ²
Invånare	13 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Linderödsåsen består av södra delen av Kristianstads kommun och norra delen av Sjöbo, Hörby och Tomelilla kommuner. Gränsen mot Kristianstadsslätten är tydligt definierad genom topografin. Gränsen mot Nävlingeåsen följer Vramsåns dal som löper mellan dessa två områden. Andra gränser är mindre tydliga. I söder och väster sker karaktärsförändringen mer gradvis allteftersom åsen mjukt reser sig från det lägre, flackare landskapet. Gränsen definieras ytterligare av skogens förändrade täthet. Mot Österlenska slättlandskapet följer gränsen Djurrödsbäckens sträckning i väster och den mer bestämda Verkeån i öster.

Åsen är en urbergshorst som löper från nordväst till sydost. Den norra slutningen är delvis starkt markerad medan den södra sluttar svagt. Berggrunden i området består huvudsakligen av gnejser. Jordarterna i området är urbergsmoräner med litet inslag av lera och stora isälvsavlagringar framförallt i ett stråk mellan Sjöbo och Degeberga. I området finns en del organiska avlagringar (torvmark). Jordmånen består av podsoler med inslag av brunjordar. Höjden över havet är mellan 100 och 200 meter. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och landformen kan beskrivas som urbergsterräng med horstar. Vegetationsperioden är ca 205 dagar. Den effektiva nederbörden i området är 250–300 mm per år närmast kusten och 300–400 mm/år högre upp på åsen.

Linderödsåsen utgör vattendelare mellan Skånes tre största vattensystem: Helge å, Rönne å och Kävlingeån. Verkeån, Julebodaån och Segesholmsån mynnar i Östersjön medan Vramsån och Söndre å/Mjöån och Forsakarsbäcken är biflöden till Helge å. Åsens slutningar mot väster avvattnas mot Vollsjön i Kävlingeåns avrinningsområde och en liten del i nordvästra hörnet avvattnas mot Rönne å.

Naturlandskapet

Naturvärdena på den milda sydvästslutningen är knutna till det varierade mosaiklandskapet.

Linderödsåsen ligger i särklass när det gäller areal naturbetesmarker i Skåne, endast område 12 har något större areal värdefulla naturbetesmarker. Området

har bl.a. störst areal av det man i Skåne kallar för enefälader. Dominerande är hedmarker och gräsmarker innehållande naturtyper som är prioriterade i bevarandearbetet inom EU (stagg-gräsmarker och artrika silikatgräsmarker). Där finns ett flertal spridda områden med småskalig jordbruksmark. Våtmarksområden som Fjällmossen förekommer och räknas till en sydlig typ av mosse som är unik för Sverige. Linderödsåsens nordöstra flanker täcks av lövskog och har ett flertal relativt naturliga och oförstörda vattendrag. Alla vattendrag i området har mycket höga naturvärden.

I Helgeåns vattensystems nedre del finns flera vattendrag som har sin början uppe på Linderödsåsen och som har mycket höga biologiska värden. Karaktäristiskt för vattendragen i området är att de erbjuder varierade biotoper i anslutning till vattnet, med mycket värdefulla för såväl flora, fisk, fågel som insekter och däggdjur. Här finns sumpskogar, regelbundet översvämmade betesmarker och kvillområden, bäckdrag med utträngande grundvatten, vattenfall, naturliga forsar och raviner. Det ger goda förutsättningar för t.ex. forsärla, strömstare, kungsfiskare och en stor variation i fiskfaunan och flera sällsynta fladdermusarter. I ett eller flera av vattendragen förekommer bl.a. jättemöja, samtliga sju stormusselarter, sandkrypare, bäck- och flodnejöga, lax, öring och grönlång.

Vramsån (Natura 2000-område) har sina källor på Linderödsåsens norra del liksom Söndre å/Mjöån och Forsakarsbäcken. Samtliga tre är klassade som nationellt särskilt värdefulla. Vid Forsakar finns Skånes näst största vattenfall. Segesholmsån (regionalt särskilt värdefull) kallas i sina övre delar på Linderödsåsen för Gadderödsån. Dunderbäcken som är ett biflöde till Segesholmsån räknas som nationellt värdefull. I södra delen av område 11 rinner Julebodaån (regionalt särskilt värdefull) som har stor andel strömvattensträckor med fina förutsättningar för lekande fisk.

Verkeån har mycket höga naturvärden och är klassad som nationellt särskilt värdefull och ingår i ett större Natura 2000-område. Den mynnar i havet i område 9. Verkeåns dalgång i södra delen av området hyser höga naturvärden inte bara när det gäller själva vattendraget utan även i många

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 775 ha
Naturvård NBO	19 154 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	12 948 ha
Naturvård, RI	18 104 ha
Kulturmiljö, RI	1 671 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	2 300 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	12 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Vitsippor utgör på våren en välkommen syn i områdets luftiga bokskogar.

Fägångar och gärdsgårdar som fältavgränsningar är vanligt förekommande och påminner om brukande med lång kontinuitet.

intilliggande betesmarker och skogsmiljöer. Verkeån räknas som ett av de renaste vattendragen i södra Sverige och är en god reproduktionslokal för öring.

Bosarpasjön (regionalt värdefull) i områdets norra del är mycket rik på fisk och omges främst av ädellövskog. Bosarpasjön och Sjöbergasjön har goda bestånd av gös.

Ett flertal mindre Natura 2000-områden finns i området t.ex. vid Fjällmossen. Området har ett flertal objekt som är utpekade i naturvårdsprogrammet.

Kulturlandskapet

Framför allt den nordvästra delen av området har varit bebodd och brukad tidigt. Denna del av området ingår i ett större centralskånskt område med mycket fossil åkermark. Spåren efter dessa tidiga odlingar kan ses i form av stenrösen och åkerkanter och ligger idag ofta inbäddade i skog.

Idag karakteriseras området av små glest liggande byar omgivna av många fritt liggande gårdar. De senare har tillkommit dels genom utskiftning och dels genom hemmansklyvningar. Lantbruket är småskaligt och det finns många kulturbärande landskapselement.

Karakteristiskt är också de stora bokskogarna. Området ingår i bokens kärnområde. Dessutom förekommer granskog, som planterats på tidigare betesmarker/ängar.

Fältstrukturen avgränsas av högre vegetation vilket skapar tydliga rum.

Områdets bebyggelse är i regel uppförd i en traditionell stil med en stomme bestående av sten och trä.

Landskapets fysionomi

Områdets mosaik karaktäriseras av skog med inslag av öppen, ofta gräsbevuxen mark. Det dominerande skogstäckets öppnar sig stegvis i övergången mot Södra mellanbygdens backlandskap. Skogen utgörs av en blandning av löv- och barrskog och de inslag av bok- och granblock som förekommer är viktiga element. Även björk förekommer, i regel i samband med våtmark. Fälten inom den skogsklädda mosaiken varierar i storlek, men med bibehållen karaktär och rumslighet som ger området dess visuella omväxling. På dessa öppna områden drivs ett varierat jordbruk, med bl.a. olika typer av gräsmarker. Stenmurar kan påträffas i skogen, något som tyder på ett tidigare mer omfattande jordbruk. Ett ytterligare tecken på sentida förändringar i skötselnivån är den buskvegetation som förekommer på tidigare öppen mark.

Det finns ett flertal vattendrag på åsen. Trots att dessa inte har en visuell betydelse för området som helhet, utgör de mindre dalgångar med lokalt tydliga, topografiska element längs branten. Andra visuellt intressanta element förekommer i övergången mellan detta och andra karaktärsområden.

Det finns ingen omfattande bebyggelse i landskapet. Den bebyggelse som förekommer är mindre gårdar och ett fåtal mindre samlingar av bostadshus. Bebyggelsen är i regel uppförd i en traditionell stil med en stomme bestående av sten och trä.

Ett antal mindre vägar gör området ganska tillgängligt. E22:an korsar åsen. Den innebär såväl viss barriäreffekt som tillgänglighet till området. Rekreation underlättas av Ås-åsleden som går genom området.

Eftersom skogstäckets begränsar sikten inom området, blir små element och strukturer viktiga blickpunkter: gårdsbyggnader, stenmurar, lundar etc. I söder tillåter dock det mer öppna landskapet och den sluttande topografin mer omfattande vyer över landskapet.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort är 79% av områdets yta eller 6,11 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Landskapet utgörs av en mosaik av skog och blandat jordbruk, som gradvis blir mer öppen åt sydost
- Nordöstra kanten fungerar som tydlig, skogsklädd bakgrund åt Kristianstadsslätten
- Mindre vattendrag skapar lokala variationer i topografin
- Spridda områden av kontinuerligt, traditionellt skött jordbruksmark
- Fältgränser vanligen utmärkta: stenmur, häck och stängsel
- Fossil åkermark
- Småskaligt lantbruk
- Bokskogen

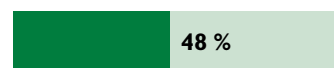
Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Linderödsåsen

6,11 hektar/invånare

Skåne

0,47 hektar/invånare

Sverige

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Linderödsåsen är ett område som domineras av skog. Endast en tredjedel av ytan är jordbruksmark och där dominerar gräset. Permanenta betesmarker är nästa lika vanliga som åkermark och två tredjedelar av åkermarken används till vall. Förklaringen till detta är att marken är svårbrukad. Den är backig och stenig samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Dessutom är skördarna av spannmål låga. Djurtätheten är förhållandevis hög. Mjölko- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel del får och svin samt några fjäderfä. Betande djur i förhållande till betesmarksarealen är i balans. Ungefär 14 % av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är nära tre gånger så mycket som genomsnittet för Skåne.

Gårdarna är förhållandevis små både avseende areal och sysselsättning. Det finns

också relativt många bostadsjordbruk i området och mycket få större jordbruk. Här finns stora arealer med goda produktionsbetingelser för skog, särskilt längs åsens sluttningar. Området karaktäriseras av ett mycket varierat skogsbruk med allt från små skogsägare till riktigt stora. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 53 år och 41 % kommer nå pensionsålder 2013.

I området finns endast 2 vindkraftverk. Det östra syns tydligt från stora delar av Kristianstadslätten.

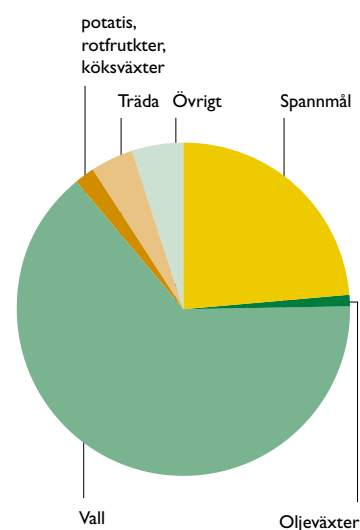
Slotten Christinehof och Maltesholm är tillsammans med Alunbruket i Andrarum de främsta besöksmålen. Fulltofta friluftsområde som förvaltas av Region Skåne är ett mycket populärt rekreationsområde. Skogsbrukets mål är här främst att tillgodose rekreations- och naturvårdsintressen.

Mer än hälften av Linderödsåsen är skog med allt från små till riktigt stora skogsägare.

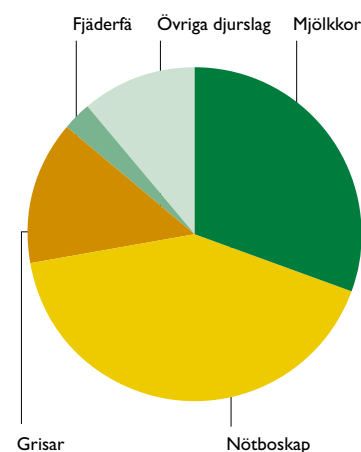
Åkeranvändning

Total åkerareal 13 865 ha

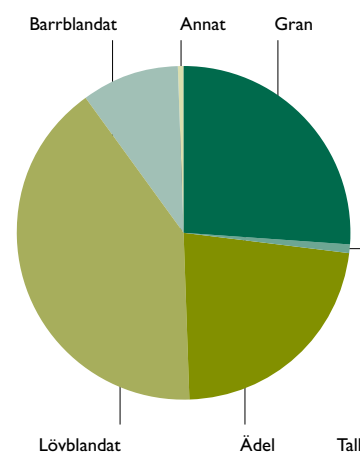
Djurbestånd

Djurenheter	14 018
DE/km ²	20,0
DE/hektar åker	0,97
DE/hektar jordbruksmark	0,56

Trädslag

Total skogsareal 42 600 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	9 056 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	13	102
Boende utanför tätort:	6 909 inv, 76 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	10	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	8 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	19,6 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	18,3 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Glesbefolkat område med nästintill stagnerande befolkningsutveckling. Landsbygden har haft minskande befolkning mot slutet av perioden. Detta har uppvägs av viss ökning i tätorten.

Visst mansöverskott i småort och på landsbygden i övrigt. Andelen i åldersgruppen 0–19 år är mycket stor, medan andelen äldre än 65 år varit hög, men minskat de senaste åren.

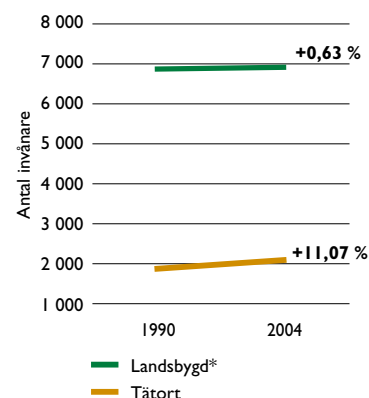
En relativt sett stor andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort. Mönstret liknar det i övriga angränsande områden förutom Kristianstadsslätten.

Permanentbostäder har uppförts i liten omfattning och är huvudsakligen kopplade till befintliga bebyggelsegrupper. Nybyggnation av fritidshus under första delen av 90-talet kan till största delen kopplas till Gussaröds fritidsby.

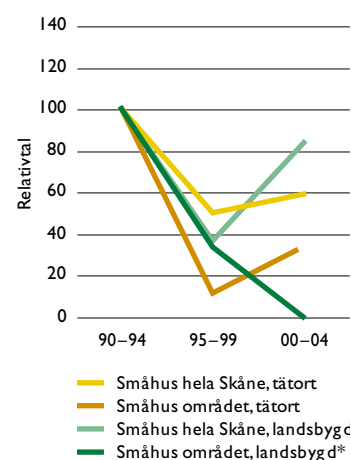
Området, som är relativt stort, inrymmer endast 7 butiksorter men tillsammans med de i andra områden belägna orterna nära Linderödsåsen är det egentligen enbart i sydväst som ett större antal invånare har lite längre till butik, och då ändå inte över 10 kilometers bilväg.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 37 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 39 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Miljöaspekter

Lerfria moräner och isälvsediment dominerar i området vilket medför ökad risk för läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel. Jordbrukets begränsade utbredning och inriktning gör att belastningen av kväve och fosfor i området bedöms som låg generellt sett. En relativt hög djurtäthet kan dock medföra större problem med växtnäringsförluster från jordbruket lokalt. Det totala antalet djur i området är stort. Ammoniakavgången från djurhållningen i området bedöms därmed vara av större betydelse både lokalt och

för Skåne som helhet jämfört med huvuddelen av de övriga landskapstypsområdena. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som mycket låg.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	11	10–15	12,5
Vårbearbetning	10	20–25	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- EU-medlemskapet och stöden till öppet-hållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har återskapat betesmarksareal i området.
- Mjölproduktionen har minskat i området. Trots att minskningen är långsammare än i Skåne som helhet har var sjätte mjölkko försvunnit mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket.
- Fårproduktionen har ökat kraftigt och fåren är nu viktiga för möjligheterna att hålla markerna öppna.
- Strukturomvandlingen har gått något långsammare än på andra ställen vilket kan bero på att det inte har funnits något större sug från expansiva företag i området. Företagen tycks istället i högre grad ha blivit kvar som små självständiga enheter som drivs på deltids- eller hobbybasis. Dessa gårdar är ofta helt kreaturslösa men kombination med skog är vanlig.
- Arealen åkermark har minskat i snabb takt. Det handlar om 10 % på tio år. Delar av denna mark har beskogsats. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar.
- Odlingen av spannmål och oljevaxter har minskat kraftigt. Samtidigt har arealen med träda och obrukad åker ökat.
- Utvecklingen mot mer extensiva vallar och mindre djurtäthet har lett till att belastningen av växtnäring och bekämpningsmedelsanvändning minskat. Även de miljöätgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- De satsningar som hittills gjorts för att utveckla landsbygden har i huvudsak utgjorts av byalag/nätverk som velat lyfta fram platser/orter i området som både har tilltalande natur (rekreation) och intressant historia. Genom att ta fram dokumentation över bygden, anlägga naturstig m.m. skapas möjlighet att locka det klientel som söker en naturupplevelse.
- Sportfiskeanläggningar har etablerats.
- Plantering av lövträd och en vidareförädling av desamma.
- En mindre bredbandsatsning har iscensatts (och beviljats projektstöd) av lokalbefolkningen i områdets södra del.
- Områdets delvis avskilda geografi har varit grund för de satsningar på boende/konferens samt behandlingshem som gjorts.
- Turistsatsningar med direkt koppling till besöksmål på Österlen och andra besöksmål har utvecklats. Exempelvis gårdsbutiker, gallerier m.m.
- Småskalig livsmedelsproduktion.
- Aktiv skogsplantering.

Arealen åkermark minskar i snabb takt.

De satsningar som hittills gjorts för att utveckla landsbygden har i huvudsak utgjorts av byalag/nätverk som velat lyfta fram platser i området som både har tilltalande natur och intressant historia.

Sportfiskeanläggningar har etablerats.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Åkerarealen minskar till förmån för skog. Mjölks- och nötköttsproduktionen minskar samtidigt som betesarealen ökat p.g.a. EU-ersättningar för biologisk mångfald. Det minskade betetrycket medför därför risk för igenväxning och aktiv skogsplantering i perifera lägen vilket leder till att områdets omväxlande småskalighet påverkas. Dessutom, eller kanske framför allt, innebär det ett stort hot mot biologiska och kulturhistoriska värden och områdets värde för turismen.

Området har en generell sett låg belastning av växtnäring och bekämpningsmedel. Flera miljöer knutna till vattendragen är beroende av fortsatt hävd liksom låg belastning av kväve, fosfor och bekämpningsmedel.

De läckagekänsliga jordarna och den höga djurtätheten i förhållande till åkerarealen kan dock medföra problem med förorening av grundvatten vid hög nitratbelastning i inströmningsområden. Det kustnära läget gör att verksamheterna inom området relativt sett har en stor påverkan på havsmiljön jämfört med motsvarande områden längre från kusten.

De nordostliga delarna av området är inströmningsområde för grundvattenbildning på Kristianstadsslätten. I södra delen av området finns grundvattentillgångar i jord som är infiltrationskänslig.

Befolkningen på landsbygden minskar.

Områden med fossil åkermark kan bli föremål för skogsplantering. Fornlämningar.

Uppkomsten av överlopsbyggnader.

Områdets tysta och lugna miljö är en potential för rekreationsnäringar samtidigt som det är viktigt med planerad exploatering för att inte negativt påverka denna resurs.

Många som verkar inom den småskaliga livsmedelsproduktionen signalerar om ett tungt och fyrkantigt regelverk som motarbetar etablering av denna typ av företag. Risken är att detta får till följd att utveckling inom området avstannar.

Skogens utbredning bör ske med beaktande av områdets omväxlande småskalighet.

Minskat betetryck innebär ett hot mot biologiska och kulturhistoriska värden och deras attraktionskraft för besöksnäringen.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Linderödsåsens potential som tyst och stort friluftslivsområde bör utvecklas. Frågan bör behandlas inom ramen för kommunernas översiktsplanering.

Skapa en större plattform för turistsatsningar. Inventera och sammanställ de resurser som finns i området avseende turistsatsningar och andra kulturella värden som kan vara användbara för att få aktivitet i desamma. Stöd satsningar på nätverk som utvecklar aktiviteter runt de resurser som finns.

För att motverka att gårdar/torp lämnas öde eller blir sommarhus bör möjligheten att bedriva bostadsjordbruk underlättas. Infrastruktur som medger boende med distansarbete alternativt pendling bör prioriteras. Hinder för bibehållandet av djurhållning och betesdrift är dels ägosplittringen och de mosaikartade markerna, dels att många köttjursuppfödare har ganska arbetskrävande lösningar på vinteruppställningen och produktionen i sig ger inga incitament till investeringar. Det betyder att i samband med generationsväxling krävs extra investeringsstöd, alt. möjligheter för dem som har heltidsarbete borta att få investeringsstöd. Ett modifierat startstöd för deltidbönder kan också aktualiseras.

Satsningar på kommersiell jakt kräver fastighetsövergripande samarbete och nätverksbildning. Initiativ till samordning och avvägning mot andra intressen (bl.a. besöksnäringen) bör stödjas.

Det är viktigt att de förhållandevis låga läckagen och den mycket låga användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket bibehålls. Det stora antalet djur i området gör det angeläget att arbeta med stallgödselfrågor generellt för att minska ammoniakutsläpp och för att nå optimal stallgödselhantering.

Rådgivning för optimal gödsling, stallgödselhantering och bekämpningsmedelsanvändning är särskilt angeläget i områdets södra och sydöstra delar i de avrinningsområden som mynnar direkt i havet och i synnerhet i inströmningsområden för grundvattentillgångar i både norr och söder. Rådgivningen bör utökas till att även omfatta små lantbruksföretag med djur. Särskilda utbildningsinsatser bör

prioriteras.

Det finns stora natur- och kulturvärden i området. Behovet av ersättning för skötseln är generellt sett stort. Biotopvårdande åtgärder i anslutning till vattendragen på åsen är viktiga i områdets samtliga tre avrinningsområden. Värdena i Kävlingeåns och Rönneåns avrinningsområde kan sannolikt stärkas.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap genom särskilda utbildningsinsatser.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras.

Träd- och buskrika betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

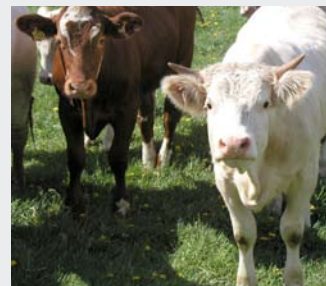
”Betessamfälligheter” bör skapas i områden (byar) för att skapa större sammanhängande marker, där hävden annars riskerar att utebli. Genom betesavtal kan skötseln förbättras på vissa marker.

Öppet odlingslandskaps- och kompensationsbidrag är viktiga incitament för bibehållen djurhållning. Regionalt prioriterad ersättning kan aktualiseras.

Om skogsplanteringar blir nödvändiga bör fler aspekter än skogsbruksekonomiska beaktas såsom attraktivitet för naturturism.

Stöd för upprätthållande av service bör utgå.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

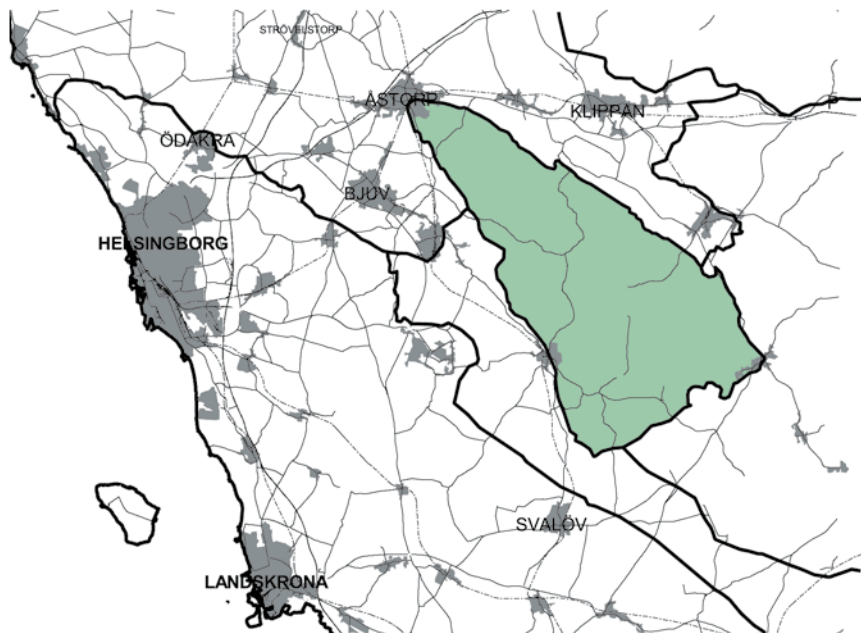
Det finns stora natur- och kulturvärden i området. Behovet av ersättning för deras skötsel är generellt stort.

Linderödsåsens potential som tyst och stort friluftsområde bör utvecklas.

20

SÖDERÅSEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den största visuella kvaliteten hos landskapet är variationen i dramatiska landskapsupplevelser och vyerna över det omkringliggande låglandet. På själva åsen förstärks den visuella kvaliteten främst av öppna områden och omväxlande topografi, synlig i de djupt skurna dalarna och åsens branta sidor. Ett flertal element bidrar till lokalkänsla: stenmurar, exponerat berg och bokskog.

Integritet

Området är utan någon betydande exploatering, endast skogsbruk i form av granplanteringar och avverkningsytor samt skog som tränger in på tidigare öppen mark, naturligt eller planerat, minskar landskapets integritet. Slitaget till följd av ökande besöksstryck är måttligt.

Identitet

Åsen utgör ett lokalt landmärke där den reser sig ovan den mer låglänta omgivningen. Inom området förändras karaktären gradvis från en mer etablerad, inbodd karaktär vid åsens fot till en mer typiskt höglänt karaktär på krönet. Karaktärsområdet har en kontinuerlig, stark platskänsla igenom hela området.

Sällsynthet

Skogsklädda åslandskap är varken regionalt eller nationellt ovanliga, men Söderåsens branta topografi och djupa ådalar är lokalt ovanliga.

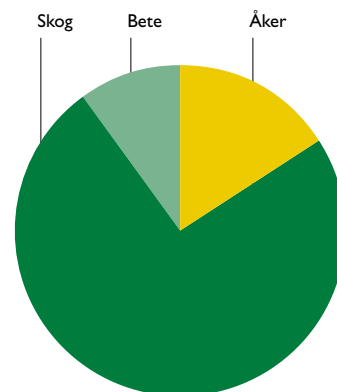
Helhetsbedömning, karaktär

Åsen utgör ett viktigt landmärke där den reser sig ovan den mer låglänta omgivningen. Söderåsens branta topografi och djupa ådalar är lokalt ovanliga.

Nyckeltal

Total areal	183 km ²
Varav vatten	0,5 km ²
Invånare	19 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Söderåsen ligger öster om Lund – Helsingborg-slätten i Svalöv, Bjuv, Klippan och Åstorps kommuner. Området avgränsas i norr, öster och väster av den dramatiska förändringen i topografin gentemot det omkringliggande låglänta landskapet. I söder övergår åsen gradvis till ett mjukt backlandskap utan större topografisk variation. Här utgörs gränsen mellan de båda områdena av åsens skogsbryn.

Berggrunden i området består till stora delar av gnejs och olika slags gnejsgranit. I söder och väster överlagras urberget av sedimentära bergarter som sandsten och lerskiffer. I söder ligger Jällabjär som är en basaltkupp som minner om jordens medeltid då det var omfattande vulkanism i detta område. Jordarterna består av en mosaik av olika jordarter där lerfria till svagt leriga moräner är vanligast förekommande. Jordmånen är instabila brunjordar med inslag av podsoler. Söderåsen, som är en horst med brant nordostsluttning med djupa sprickdalar med höjdskillnader på upp till 100 meter, reser sig från 30 m ö.h till det kupeerade krönet som ligger ovan 100 m ö.h. och når så högt som 200 m ö.h på sina ställen. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och terrängformen är en horst. Vegetationsperioden är mindre än 210 dagar och nederbörden är ca 800 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i nordväst och 400–500 mm/år i sydöstra delen. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Områdets hydrologi karakteriseras av de mindre vattendragen Skärån, Hallabäcken och Klövbäcken med sina utskurna dalar. I väster finns Vegeån. Traneröds mosse är den enda större mossen på Söderåsen.

Naturlandskapet

Söderåsens naturvärden ligger i områdets lövskogsmarker, huvudsakligen i branta raviner med bäckar och i de områden där det fortfarande finns ett småskaligt odlingslandskap rikt på naturbetesmarker. Vid byarna Stenestad och Konga finner man ett odlingslandskap med värdefulla naturbetesmarker. I anknäring till godsmiljöerna vid Knutstorp och Wrams Gunnarstorp förekommer det värdefulla trädmiljöer såsom alléer, trädklädda betesmarker och parkmiljöer. Hävden på naturbetesmarkerna är relativt god men i den norra delen av området har en minskning skett de senaste 10–20 åren.

Vattendragen på Söderåsen karaktäriseras av sitt rena vatten, förekomsten av död ved och forsar med värdefulla biotoper för t.ex. forsärla, strömsutare och kungsfiskare. I området förekommer ett flertal värdefulla vattendrag, såsom Hallabäcken (nationellt värdefull), biflöde till Vege å, Klövbäcken (nationellt särskilt värdefull, Natura 2000-område), Skärån (nationellt värdefull), Tostarpbäcken (regionalt särskilt värdefull) och Dejebäcken (nationellt värdefull). Alkärrarna som översvämmas av bäckarna och intilliggande branter med ek- och bokskog är ytterst värdefulla miljöer.

Förutom Söderåsens nationalpark finner man Natura 2000-områdena Klövbäcken, Klöva hallar, Traneröds mosse (en opåverkad våtmark) och Hallabäcken, där samtliga områden innehåller värdefulla vatten- och skogsmiljöer.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	1 760 ha
Naturvård NBO	2 002 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	11 830 ha
Naturvård, RI	16 662 ha
Kulturmiljö, RI	397 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	2 230 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

På åskrönets platå och flackare sluttningar finns öppen mark, denna utgörs ofta av gräsmark som betas av nötboskap.

I området förekommer ett flertal värdefulla vattendrag, såsom Hallabäcken, biflöde till Vege å, Klövbäcken, Skärån, Tostarpbäcken och Dejebäcken.

Kulturlandskapet

Söderåsen är trots sin idag uppmärksammade natur i hög grad ett kulturlandskap. Åsen har nyttjats och påverkats av människor under lång tid även om det är mest påtagligt senare i historien.

Söderåsen måste i den nordöstra sluttningen sättas i relation till de byar som ligger som ett pärlband vid dess fot. Det var dessa byar som brukade markerna nedanför åsen och som utnyttjade skogarna i sluttningssonen. På motsvarande sätt ligger ett antal byar i den södra sluttningen, som även utnyttjat de centrala delarna av Söderåsen. Mitt i området finns någon enstaka by och ett fåtal ensamgårdar.

Söderåsen har främst nyttjats som betesmarker och för skogsproduktion. Under framför allt 1800-talet uppfördes en rad torp på åsen. Av dessa kan man idag se ruiner, hägnader och kanske något fruktträd.

Landskapets fysionomi

Åsen utgör en dominant landform med branta sidor och täcks av ett varierat skogstäck, från blandad lövskog till granplantering. Bok- och blandlövskog dominerar på de lägre delarna och på sluttningarna med granplanteringar på den kuperade marken.

På åschrönets platå och flackare sluttningar finns öppen mark, denna utgörs

ofta av gräsmark som betas av nötboskap. De öppna fälten påverkas av förekomsten av sten och inträngande ris- och buskvegetation. De utspridda stenblocken i landskapet är lokala element som bidrar till upplevelsen av områdets ensliga, höglänta karaktär och som ger visuell variation. Dessa stenar har ofta använts i gränser (murar) och traditionella byggnader. Stenmurar som fungerat som fältgränser förekommer i vad som nu är skog och visar därmed på att landskapet en gång varit mer öppet än idag.

Björk förekommer vanligen i grupper som trängt sig in på öppen mark, eller i anknytning till våtmarksområden. Raviner med branta, lövskogklädda sidor som skurits ut av åar ger visuell och topografisk variation till området.

Stora delar av området är obebott. Bebyggelse förekommer i regel antingen som enstaka byggnader eller i små bebyggelsegrupper. Det finns inga större vägar i området.

Söderåsens nationalpark i den sydöstra delen av området utgör en stor resurs för det rörliga friluftslivet och för rekreation. Ås-åsleden går genom området.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 83 % av områdets yta eller 4,38 hektar/invånare.

Skärallid med sina skogsklädda sluttningar utgör ett dramatiskt landskap.

Landskapets egenskaper

- Dominerande, brant åslandskap
- Bok- samt blandlövskog dominerar de branta sluttningarna
- Granplanteringar vanligast på högt belägen, kuperad mark
- Öppen mark på platå och flackare sluttningar ofta betad av nötboskap
- Stenblock i marken förekommer i hela området och bidrar med visuell variation och högländskaraktär
- Stenmurar med gränzfunktion finns på öppen mark och intilliggande skogsmark
- Småskaligheten och den relativa glesbygden
- Rekreation/turism

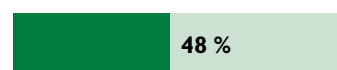
Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Söderåsen

4,38 hektar/invånare

Skåne

0,47 hektar/invånare

Sverige

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Söderåsen är ett område som domineras av skog. Ungefär en fjärdedel av ytan är jordbruksmark och där dominerar gräset. Det finns nästan lika mycket permanenta betesmarker som åkermark och hälften av åkermarken används till vall. Den andra halvan av åkermarken används främst till spannmål och träda men det finns även en del mer udda grödor som ärtor och lin. Söderåsen är därmed ett av de områden i Skåne som använder stor andel av åkermarken till specifika energigrödor (poppel och hybridasp). Marken är ofta svårbrukad. Det är backigt och stenigt samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Skördarna av spannmål är också relativt låga. Djurtätheten är normal i förhållande till landytan men sett i förhållande till arealen åkermark är den extremt hög. Köttproduktionen dominerar men det finns även en hel del svin samt några hästar och får. Betesdjuren är i balans med behovet av betestryck för betesmarkerna. 13 % av jordbruksarealen drivs ekologiskt vilket kan jämföras med 5 % för Skåne som helhet.

Gårdarna är ofta små arealmässigt sett men den omfattande animalieproduktionen ger mycket sysselsättning i förhållande till arealen. Skog tillkommer också i många fall vilket gör att vissa företag kan vara stora även om jordbruket är litet. Området kring nationalparken präglas av ett aktivt skogsbruk. En stor andel av denna skog sköts med ett renodlat produktionsmål. Andelen ensartade granskogar och produktionsskogar med ädellöv är därmed relativt stor. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medellålder på 53 år och 44 % kommer nå pensionsålder 2013.

På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och fiskedammar finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhandahåller fiske efter utplanterad regnbågsöring och med en relativ närhet till Öresund.

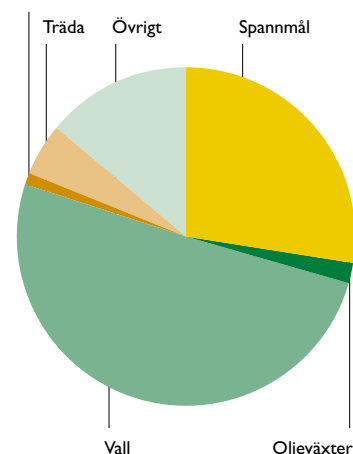
Naturen är det främsta besöksmålet, ett av de mest besökta i Skåne. I området ligger Söderåsens nationalpark. Årligen besöks Söderåsens nationalpark av 250 000–300 000 besökare.

Åkeranvändning

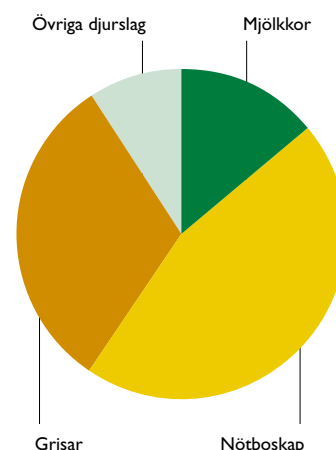
Total åkerareal 2 862 ha

potatis,
rotfrukter,
köksväxter

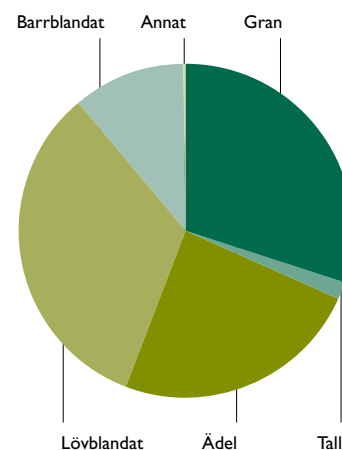
Djurbestånd

Djurenheter	2 646
DE/km ²	14,5
DE/hektar åker	0,93
DE/hektar jordbruksmark	0,56

Trädslag

Total skogsareal 13 500 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	3 518 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	19	102
Boende utanför tätort:	1 338 inv, 38%	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	7	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	7%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	7%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,5 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	13,8 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Området har en påtaglig landsbygdskaraktär. Tätortsbefolkningens antal sjönk under ett antal år för att mot slutet av perioden ha återgått något. Landsbygdsbefolkningen har däremot ökat med ett par hundra personer. Antalet barn och ungdomar minskar. Övriga grupper genomgår små förändringar med en svag ökning för den medelålders populationen (35–64). Ny bebyggelse har

tillkommit främst i den norra delen och i anslutning till befintliga bostadsgrupper. Nybyggandet har omfattat 52 småhus och 5 fritidshus.

Detta glest befolkade område har i utkanten två butiksorter och relativt nära till sådana i angränsande områden. Invånarna har inte mer 10 kilometers bilväg till butiksort.

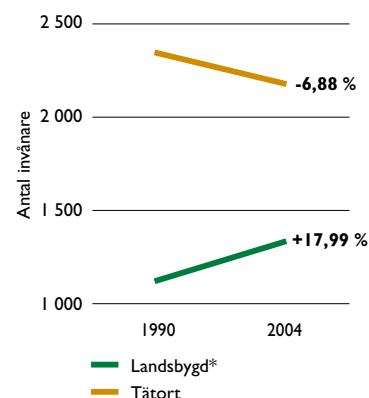
Miljöaspekter

Jordbrukets relativt begränsade omfattning och inriktning innebär en generellt sett låg belastning av växtnäring i området. En hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark kan dock medföra problem med läckage av kväve och fosfor lokalt. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som måttlig. Området domineras av lerfria till leriga moräner. Dessa jordarter är känsliga för erosion och läckage av såväl växtnäring

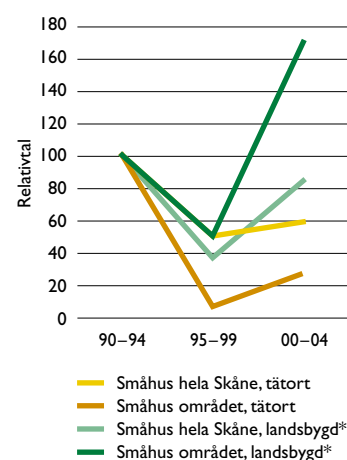
som bekämpningsmedel. Många av de små vattendragen är försurningspåverkade och granskogsbruket påskyndar markförsurningen. Särskilt åsplanet påverkas negativt.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket har bidragit till att minska miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 52 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 5 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	*	15–20	12,5
Vårbearbetning	17	20–25	5

Siffran anger % av åkerarealen.

* Den ringa omfattningen av öppen växtodling i området gör andelsberäkningen osäker. Anslutningen till miljöersättningen för fånggröda är i samma storleksordning som den praktiskt möjliga i området.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Trenden har varit att jordbruksproduktionen i området har extensifierats och förskjutits mot naturvårdstjänster med betesdrift och mot energiproduktion.
- Arealen åker har minskat kraftigt medan arealen betesmark har ökat. Till stor del handlar det om att långliggande vallar har övergått till att bli permanenta betesmarker.
- Antalet mjölkkor har minskat om än i något långsammare takt än i Skåne som helhet.
- Antalet betesdjur har däremot ökat genom en kraftig ökning av antalet am- och dikor och en nästan fördubbling av antalet får. Detta är kopplat till expansion hos ett fåtal brukare.
- Flertalet av de traditionella jordbruksgrödorna har minskat i området. Detta hänger till stor del samman med minskad areal åker. Effekten förstärks av att arealen obrukad åker har ökat.
- Arealen med energigrödor, främst salix, har ökat kraftigt. Det handlar visserligen om små arealer men detta är ett av de områden i Skåne där intresset har varit störst.
- Det finns ett påtagligt intresse bland främst de större skogsägarna att hitta produktionsalternativ till gran. Trädslag som lärk, hybridasp och olika exoter prövas därför på delar av skogsmarksarealen.
- Området har liten belastning av växtnäring och måttlig användning av bekämpningsmedel. Trenden mot minskad djurtäthet, mindre spannmålsodling och en ökning av extensiv vallbaserad produktion leder generellt sett till minskande belastning av växtnäring och en mindre bekämpningsmedelsanvändning i området. De omfattande miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen.
- Turismen har ökat. Inslag som turridding med häst, boende/konferens/mat, men också jakt och t.ex. hjortuppfödning baserad på lokalt varumärke – ”Söderåsens hjort”, kan komma att påverka områdets användning och utveckling.
- Mellankommunal översiktsplan över Söderåsen har antagits.
- Andelen naturbetesmarker i området har minskat något speciellt i den norra delen.

Söderåsens nationalpark är ett välbesökt utflyktsmål som årligen har ca 300 000 besökare.

www.nationalpark-soderasen.lst.se

Antalet betesdjur har ökat genom en kraftig ökning av antalet am- och dikor och en nästan fördubbling av antalet får.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av Söderåsens nationalpark. Söderåsen är känslig mot förändringar som saknar tradition och mot fri utveckling. Nationalparken är till övervägande del ett kulturlandskap vilket innebär att "fri utveckling" kan komma att påverka den skogsmark som omfattas av områdeskydd.

Jordbruksproduktionen har extensifierats och förskjutits mot naturvårdstjänster och energiproduktion. Åkermarken minskar då långliggande vallar blivit permanenta betesmarker men även obrukad åker blir allt vanligare. Djurantalet i området har ökat men det innebär inte självklart att hävden säkerställts i alla betesmarker i området. Flera betesmarker har slutat hävdas och en del planterats igen. Det behövs stimulans för att hålla samtliga betesmarker i området öppna. Gårdarna är arealmässigt små men animalieproduktionen och skogsbruket kopplat till jordbruksföretagandet har gett sysselsättningsintensiva enheter i förhållande till arealen. Satsningar för att skapa rationell drift i den förändrade produktionsinriktningen är här viktigt. Åldersstrukturen i jordbruksföretagandet pekar på att stora företagsförändringar är att vänta i kommande LBU-period och då är det viktigt att skapa utvecklingsinriktade brukningsenheter.

Turismen med anknytning till nationalparken är viktig som en livsnerv i området. Besöksfrekvensen är stor. Detta gynnar de turist- och besöksnäringssatsningar som gjorts och bäddar för ytterligare utveckling. Detta kan bredda den ekonomiska basen för landsbygdsföretagandet på Söderåsen. Microföretagandet är viktigt för mellanbygden.

Problemen med förorening av yt- och grundvatten med växtnäring och bekämpningsmedel är generellt sett små. De läckagekänsliga jordarna och den höga djurtätheten i förhållande till åkerarealen kan dock medföra större problem lokalt, liksom odling av bekämpningsmedelsintensiva grödor.

Befolkningen ökar i området och så även på landsbygden. Nybyggandet har varit blygsamt men det finns utvecklingsmöjligheter då efterfrågan på attraktivt boende utanför det tätbefolkade området i väster ökar.

Hela åsen med vandringsleder längs raviner och porlande bäckar i bokskog är även ett värdefullt rekreationsområde för lokalbefolkning i närliggande orter liksom ett populärt utflyktsmål för övriga skåningar.

Turismen med anknytning till nationalparken är viktig som en livsnerv i området. Besöksfrekvensen är stor.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Ett fortsatt öppet landskap genom vallodling och bete bör prioriteras. Områdets karaktär av småbrutet, varierat landskap bör bevaras. Träd- och buskrika betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Om åker planteras med skog bör detta ske med hänsyn tagen till den lokala miljöns egenskaper och värde ur besökssynpunkt för turismen och det rörliga friluftslivet. Stor försiktighet bör iaktas i samband med ev. energiskogsodling i detta område. Risken är att områdets upplevelsevärden minskar betydligt om små åkrar i detta småbrutna landskap beskogas med salix.

På det skogsbeklädda åsplanet prioriteras åtgärder för att bibehålla eller öka inslaget av lövskog, framförallt ädellöv.

Söderåsens värde för rekreation och turism ska tas till vara och utvecklas.

Området behöver insatser såsom diversifierade åtgärder med turism och småskalig livsmedelsförädling som breddar den ekonomiska basen i jordbruksföretagandet. Även satsningar på landsbygdens infrastruktur såsom bredband, kollektivtrafik etc. är viktiga för att skapa ett utvecklingsklimat för områdets företagande.

Kompetensutvecklingsinsatser för att underlätta omställningen till mer diversifierad verksamhet bör prioriteras.

Miljöersättning till åtgärder för att minska växtnäringssläckage inom jordbruket har lägre prioritet i det här området än i områden med mer intensiv produktion och mer kustnära lägen.

En hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark gör det ändå angeläget att arbeta med stallgödselåtgärder för att förhindra ammoniakförluster och läckage vilket bör uppmärksammas i information till områdets brukare.

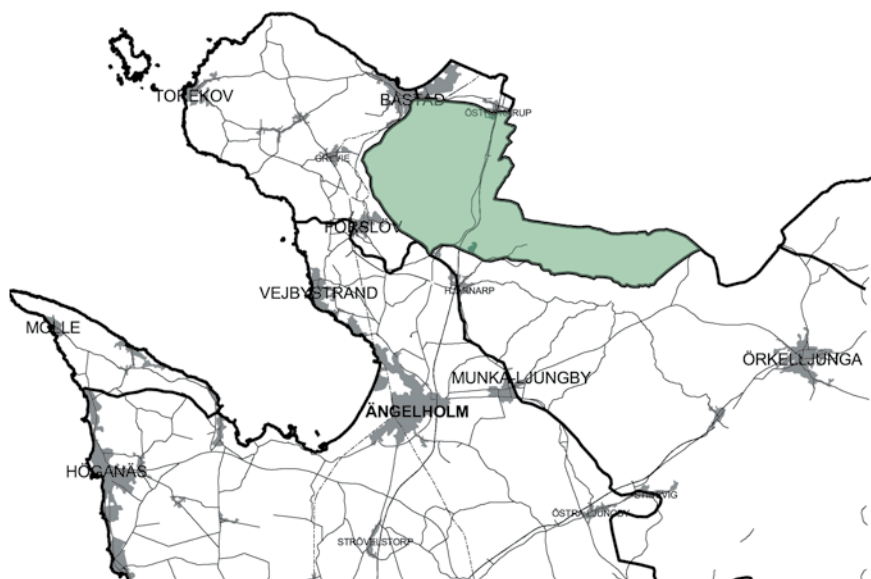

Det finns mycket att lära om naturen, både för stora och små.

Om stödet till vallodling och bete minskar finns sannolikt en risk att småbrutenheten försvinner allteftersom åker planteras med skog.

För att säkra skötseln av vissa kollektiva nyttigheter, t.ex. ersättning för speciellt svårskötta naturbetesmarker, behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Inom området begränsas vyer vanligen av skog, även om enstaka längre vyer kan förekomma. Hallandsåsens viktigaste visuella kvalitet är dess funktion som generellt sett oförstörd bakgrund till det omgivande slättlandet.

Integritet

Stora delar av området framstår som intakta, med bibehållen, mogen lövskog som ger en upplevelse av kontinuitet. Denna upplevelse påverkas av omfattande barrskogsplanteringar och förekomsten av transportkorridorer på åsen.

Identitet

Karaktären inom området är generellt sett medelhög. Trots detta utgör åsen en så pass viktig in- och utfart till och från Skåne att det på grund av detta utgör en viktig plats med en hög identitet och platskänsla, något som understryks av den dramatiska landformen och marktäcket. E6:an ger god möjlighet för många att uppleva detta karaktärslandskap.

Sällsynthet

Det skogsklädda åslandskapet är varken regionalt eller nationellt sett ovanligt.

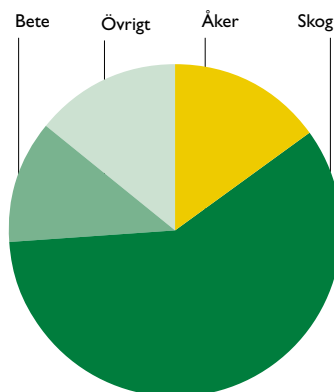
Helhetsbedömning, karaktär

Hallandsåsens viktigaste visuella kvalitet är dess funktion som generellt sett genuin bakgrund till det omgivande slättlandet och gräns – vid den gamla riksgränsen – till Skåne.

Nyckeltal

Total areal	110 km ²
Varav vatten	0,25 km ²
Invånare	13 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Hallandsåsen ligger i länets nordvästra hörn. Åsen ligger på länsgränsen och sträcker sig in i Hallands län och i Båstads, Ängelholms och Örkelljunga kommuner i Skåne. Det definieras i Skåne av åsens fot i norr och söder. I öster följer kanten Trollebäcken och i väster definieras kanten av den förändring i marktäckning som sker i övergången till Bjärehalvöns mer öppna landskap.

Berggrunden i området består till stora delar av gnejs och olika slags gnejsgranit. Jordarterna består av en mosaik av olika jordarter där lerfria till svagt leriga moräner är vanligast förekommande. Det finns ett betydande inslag av torvjordar med flera stora mossar uppe på åsen. Jordmånen är podsoler med litet inslag av brunjordar. Hallandsåsen, som är en horst med flera tvärgående sprickdalar. Höjden över havet varierar mellan 10 meter på Laholmslätten och upp till 150 till 200 meter på åsens krön. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskaåns skogslandskap och terrängformen är en horst. Hallandsåsen och Kullabergs urbergsklintkuster är unika i landet. Vegetationsperioden är ca 200 dagar och nederbörden är ca 900 mm. Den effektiva nederbörden är 300–400 mm/år i större delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Området saknar större vattendrag men på åsen finns några stora myrmarker av en för södra Sverige ovanlig sluttande typ. I norra delen av området finns flera små bäckar med höga värden som forsar fram genom bäckraviner med forsdimma och källdrag ned mot Sinarpsdalen. Vatten rinner vidare till Stensån och ut i Laholmsbukten. Käglebäcken som avvattnas söderut mot Skälderviken rinner även den genom en ravin med källflöden och fina bottnar.

I området finns ca 22 mil dikningsföretag som framförallt avvattnar mossar och våtmarksområden uppe på åsen.

Naturlandskapet

Naturvårderna på Hallandsåsen är knutna till områdets naturbetesmarker med större hävdade ljunghedar, våtmarker i form av myrar, branter med äldre bokskog och de vattendrag som finns i sprickdalarna. I den västra delen finner man fortfarande gott om naturbetesmarker. En del av ljunghederna är förhållandevis täta med enbuskar. Området är ett ytterst värdefullt beteslandskap bestående av större områden med hävdade ljunghedar. På senare år har man dessutom återinfört bränning på ett mindre område. Delar av området ingår i Natura 2000 (Lya ljunghed, Korup). Längs Hallandsåsens nordsluttningar, vid Lyabäcken och Axelstorpsbäcken, finner man värdefulla skogsmiljöer (området är naturreservat och delvis Natura 2000-område). Axelstorpsbäckens bäckravin är i sin nedre del klassad som nationellt värdefull medan torvmossarna i den övre delen av avrinningsområdet är utdikade. Vid Lyabäcken, som är klassad som regionalt särskilt värdefull, finns nyckelbiotoper med sumpskog i anslutning till vattendraget med en intressant flora. Bland arterna kan nämnas bäckbrässma, lundstjärnblomma och skogshakmossa. Lyabäcken har varit i fokus i samband med bygget av tunneln genom Hallandsåsen. Samtliga vattendrag är mycket humösa.

Käglebäcken som avvattnas söderut mot Skälderviken är klassad som regionalt särskilt värdefull. Den är relativt orörd i sina övre delar på Hallandsåsen med fina områden för lek och uppväxt av havsvandrande lax, öring och flodpärlmussla.

På Hallandsåsen finns också två större myrar, Älemossen och Djurholmamossen, som båda är Natura 2000-områden. Djupaholmsmossen tillsammans med Markroksmossen, båda på gränsen till Halland, utgör ett relativt oförstört myrkomplex. Alkärren är på flera ställen i området rika på välutvecklade alsocklar.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	623 ha
Naturvård NBO	1 591 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	10 983 ha
Naturvård, RI	7 119 ha
Kulturmiljö, RI	12 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	604 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Marktäckning såväl som höjden ger de mer höglänta områdena en karaktär av otillgänglig avskildhet.

Branterna i detta skogsklädda, höglänta åslandskap domineras av mogen lövskog.

Kulturlandskapet

Den centrala delen av Hallandsåsen har nog alltid legat perifert i förhållande till de befolkade områdena. De stora skogarna och betydande myrmarkerna har dock utgjort värdefulla resurser för människorna. I den västra delen finns stora ljunghedar vilket indikerar omfattande bete.

Området ingick under 1800-talet i ett större ljunghedsområde och större delen av åsen var då helt öppen ljunghed. Fortfarande i början av 1900-talet var den öppna arealen omfattande jämfört med idag.

Området har sannolikt haft stor betydelse under lång tid, som gränsbygd mot Halland. Den gamla riksgränsen är alltså tydlig och den gamla landsvägen norrut längs kusten är belägen i ungefär samma sträckning som dagens E6:a. I Margretetorp har det funnits ett gästgiveri sedan 1500-talet.

Området är idag glest befolkat med små byar och ensamliggande gårdar.

Landskapets fysionomi

Branterna i detta skogsklädda, höglänta åslandskap domineras av mogen lövskog. I söder består denna främst av bok. I norr finns en mosaikartad blandning av öppen mark och fullvuxen lövskog, framför allt på den kuperade, högre marken i nordost domineras skogen av granskogplanteringar. Detta marktäckande såväl som höjden ger de mer höglänta områdena en karaktär av otillgänglig avskildhet.

Djupaholmsmossen tillsammans med Matkrokssmossen, båda på gränsen till Halland, utgör ett relativt oförstört myrkomplex.

Allmänt sett finns på åsen endast en liten del öppen mark, men där den finns utgör den en påtaglig variation i det annars slutna skogslandskapet. Det finns tecken på att skogen breder ut sig på bekostnad av den öppna marken, ibland genom spontan ris- och buskspridning över tidigare ljunghedar. Isolerade bostäder, främst gårdar som utgör den vanligaste byggnadsformen i stora delar av åslandskapet, tenderar att vara placerade på öppen mark.

Vägarna E6, E20 samt äldre parallella vägar löper tvärs över åsen och ger tillgänglighet till området. Den täta skogen i området minskar såväl deras visuella påverkan som trafikljudet till i princip endast lokal påverkan. Tillgängligheten till och inom området är emellertid begränsad till främst bilvägarna.

Kust-kustleden löper genom området och erbjuder rekreativsmöjligheter. Området är av riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Området ger en upplevelse av storlaget lugn genom sin få naturtyper, sin avskildhet och enhetlighet samt de högre belägna delarnas ensliga natur. Det skogsklädda massivets skapar en bakgrund åt både Laholmslätten i norr och Ängelholmslätten i söder. Åsen ger också en upplevelse av att utgöra en entré till Skåne, något som förstärks av kontrasten till de omgivande landskapstyperna.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 92 % av områdets yta eller 7,09 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Åsen ger upplevelse av gränsbygd – vid den gamla riksgränsen – till och från Skåne
- Skogsklädda sluttningar skapar bakgrund för vyer över de omgivande slätterna
- Lövskog och mosaiklandskap på åsens sluttningar ger en etablerad karaktär
- Barrskog och högland ger en enslig karaktär åt åsens krön
- Lokala störningar från E6 och E20 som löper igenom området
- Omfattande mossmarker
- Gamla landsvägen
- Ljunghederna
- Områdets östra del är tyst medan den västra har tydlig bullerpåverkan från E6

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Hallandsåsen

92 %

7,09 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Hallandsåsen är ett område som domineras av skog. Den östra delen av området, där Rösjöholms gods dominerar, har ett skogsbruk som är mycket produktionsinriktat. Den västra delen som har mer blandskog karaktäriseras av små skogsägare. Ungefär en fjärdedel av ytan är jordbruksmark och där dominerar gräset. Det finns nästan lika mycket permanenta betesmarker som åkermark och 80 % av åkermarken används till vall. Förklaringen till detta är att marken är svårbrukad. Det är backigt och stenigt samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Dessutom är skördarna av spannmål är låga. Den ekologiska odlingen är mer än dubbelt så stor (13 %) som genomsnittet för Skåne. Djurtätheten är normal i förhållande till

landytan men sett i förhållande till arealen åkermark är den extremt hög. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel del hästar och får. Området är ett av få i Skåne som har fler betesdjur än betesproduktion på de permanenta betesmarkerna.

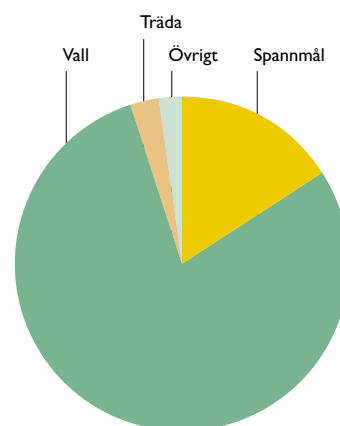
Gårdarna är små arealmässigt sett men den omfattande animalieproduktionen ger mycket sysselsättning. Det vanligaste företaget är dock ett deltidsjordbruk med nötkreatur för köttproduktion och cirka 25 hektar jordbruksmark. Skog tillkommer dock i många fall vilket gör att dessa företag i praktiken kan vara kombinerade skogs- och lantbruksföretag. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 49 % kommer nå pensionsålder 2013.

Hela 80 % av åkermarken används till vall och idisslare dominerar djurhållningen.

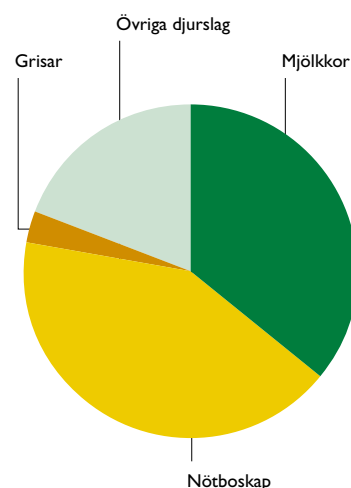
Åkeranvändning

Total åkerareal 1 598 ha

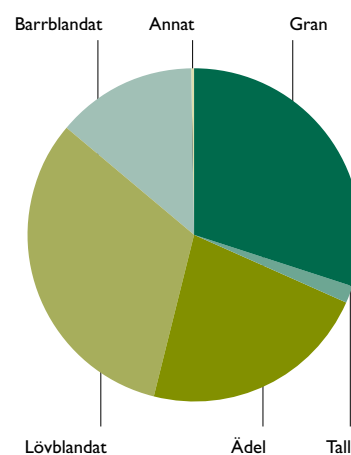
Djurbestånd

Djurenheter	1 619
DE/km ²	14,7
DE/hektar åker	0,99
DE/hektar jordbruksmark	0,55

Trädslag

Total skogsareal 6 500 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	1 433 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	13	102
Boende utanför tätort:	1 134 inv, 79%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	10	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	6%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	7%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,9 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	20,7 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Området är glesbefolkat med mer än tre fjärdedelar av befolkningen på landsbygden. Denna befolkning har ökat i antal liksom befolkningen i småort. Ökningen kan ha skett genom främst generationsväxling. Nybebyggelsen har varit mycket begränsad under hela perioden 1990–2004, endast 19 småhus och 15 fritidshus. Andelen barn och ungdomar (0–19) minskar, gruppen yngre (20–34) är oförändrad, medan

andelen medelålders och äldre (35–64 respektive 65+) ökar.

En relativt sett stor andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort.

Området saknar egen dagligvarubutik. Majoriteten av invånarna har högst 10 kilometers bilväg till butiksort men det finns också ett litet antal som har upp till 15 kilometer.

Miljöaspekter

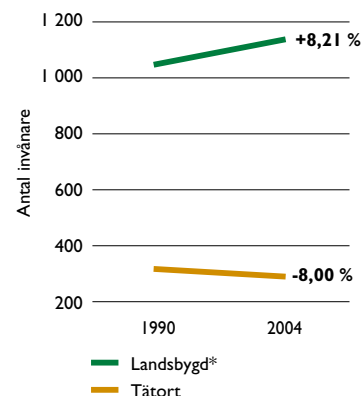
Jordbrukets relativt begränsade omfattning innebär en generellt sett låg belastning av kväve och fosfor för området i snitt. Men eftersom området domineras av lätta, utlakningskänsliga jordar och djurtätheten är hög i förhållande till arealen jordbruksmark kan läckaget från jordbruksmark i området ändå vara betydande. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning, med en stor andel vall, som låg.

Närheten till havet gör att markanvändningen inom området är av betydelse

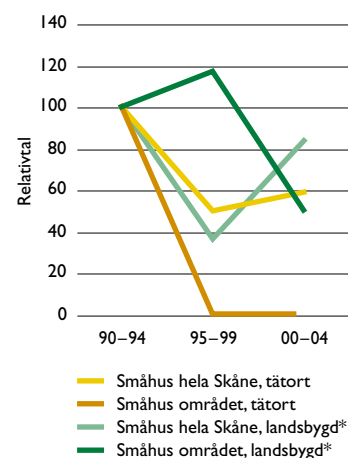
för belastningen på Laholmsbukten och Skälderviken som är kraftigt påverkade av övergödning.

Förutom omfattningen och inriktningen på produktionen är naturligtvis också de miljöåtgärder som vidtas i ett område av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 19 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 15 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	24	10–15	12,5
Vårbearbetning	11	15–20	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Den ringa omfattningen av öppen växtodling i området gör andelsberäkningen osäker. Anslutningen till miljöersättningen för fånggröda är i samma storleksordning som den praktiskt möjliga i området.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- EU-medlemskapet och ersättningen till öppethållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen betesmark i området.
- Fårproduktionen har ökat och fåren är nu viktiga för möjligheterna att hålla markerna öppna.
- Mjölproduktionen har minskat i området. Var femte mjölkko har försvunnit mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Minskningen av antalet nötkreatur ligger därmed i nivå med Skåne som helhet.
- Strukturuomvandlingen har gått med normal takt vilket innebär att vart fjärde jordbruk försvunnit de senaste tio åren.
- Arealen åkermark har minskat i snabb takt. Det handlar om 10 % på tio år. Delar av denna mark har beskogats. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar.
- Odlingen av spannmål och oljeväxter har minskat och är nu liten.
- Trenden mot minskad djurtäthet, mindre spannmålsodling och en ökning av extensiv vallbaserad produktion leder generellt till minskande belastning av växtnäring och en lägre bekämpningsmedelsanvändning.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor och vårbearbetning har bidragit till att minska miljöbelastningen i området ytterligare.
- Området som naturligt är ett lövskogsområde har till viss del planterats med barrskog.
- Området har hitintills inte varit föremål för andra satsningar än de som avser det konventionella jord- och skogsbruket. Ett gemensamt, kommunöverskridande projekt för att lyfta området som turistattraktion har påbörjats.
- Under hela 1900-talet har arealen naturbetesmarker minskat och ljunghedarna har fått ge vika för skogsplantering, framförallt med gran.

Området som naturligt är ett lövskogsområde har till viss del planterats med barrskog.

Var femte mjölkko har försvunnit mellan 1993 och 2003.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Åkerarealen har minskat dels p.g.a. skogsplantering, dels genom att en stor del av långliggande vallar på åker har blivit permanenta betesmarker. Spannmåls- och oljeväxtodlingen har också minskat på åkern. Djurhållningen i förhållande till åkerarealen är extremt hög men har minskat i samma takt som genomsnittet för Skåne. Fårproduktionen har däremot ökat. Förutsättningarna för hävd av naturvärdena kopplade till betesmarkerna är idag goda. Dagens företagsstruktur och lönsamheten i animalieproduktionen kräver däremot utvecklingsinsatser för att ge konkurrenskraftigt jordbruk.

Områdets västra kant har potential för att utveckla turismen som komplement till verksamheterna på den närbelägna Bjärehalvön. Även insatser som använder sig av landskapets vackra natur och dess rekreativmöjligheter m.m. bör kunna utvecklas, i synnerhet som tillgängligheten till området är god.

Området är mindre känsligt för förändringar. Stora skogar och mossområden och avsaknad av bebyggelse innebär att även större exploatering kan inrymmas utan att landskapskaraktären påverkas annat än lokalt. Dock finns enskilda natur- och kulturvärden med högt värde, till exempel Lya ljunghed.

Åker för spannmålsodling som förs över till vall är acceptabelt så länge som produktionsytan hålls öppen.

Djurhållningen förefaller stark i området. Viktigt med betesdjur på ljunghedarna även om dessa inte är optimala ur betesympunkt.

Skogsplanteringar i området kan godtas i viss utsträckning. När skog planteras är det viktigt att välja lövträd före gran.

Belastningen av växtnäring och användning av bekämpningsmedel är låg i området. Det kustnära läget gör att påverkan på havet av verksamheter i området ändå är stor.

Hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark i kombination med läckagekänsliga jordar och en kort transportväg till känsliga kustmiljöer ställer höga kunskapskrav på brukarna i området. Brukingsenheterna är ofta små och jordbruket en bisyssla.

Risken finns att små åkrar och betesvallar kan planteras med barrskog eller energiskog. Nötboskap, hästar och fårskötsel i området möjliggör ett fortsatt öppethållande av åker- och betesmarker.

I den västra delen av området förekommer ett ytterst värdefullt beteslandskap bestående av större områden med hävdade ljunghedar.

Vattendragen i området kan tillsammans med utveckling av lövskogen och myrmarkerna på åsen ha potential i ett rekreativ- och turistperspektiv. I närområdet vistas mycket turister sommartid.

Lya ljunghed betingar ett högt natur- och kulturvärde.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Insatser för att skapa rationella och konkurrensstarka jordbruk med betesdjur bör stödjas, då de kan säkerställa hävden av de värdefulla betesmarkerna i området. Särskild ersättning bör utgå för bete av ljunghedarna. Frågan om möjligheterna till att kunna utge särskild ersättning efter marktyp t.ex. extra medel till ljunghedar, strandbeten etc. bör aktualiseras.

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap.

Bevarande av områdets naturbetesmarker med ljunghedarna i fokus är av stor betydelse för områdets karaktär. För att säkra skötseln av t.ex. ljunghedar behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

Den lilla andelen öppen mark som finns på åsen utgör en påtaglig variation i det annars slutna skogslandskapet. Det är därför olämpligt att plantera salix på åkermark i området.

Satsningar på det rörliga friluftslivet genom förbättrad information och infrastruktur utgör en potential för områdets utveckling som bör stödjas.

Diversifiering genom satsningar på naturupplevelsebaserad rekreation och turism bl.a. för att stärka den ekonomiska basen i jordbruksföretagandet bör prioriteras.

Småskalig livsmedelsförädling kopplad till mjölk- och köttproduktionen i området med varumärkesprofilering från Hallandsåsen bör aktualiseras.

Området som är glesbefolkat kan svälja mycket folk utan att enskildheten störs.

På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och tillgång till fiskedammar finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhandahåller fiske efter utplanterad

Öka kompetensen kring skötseln av områdets betesmarker och odlingslandskap är en av många prioriterade insatser.

Satsningar på det rörliga friluftslivet utgör en potential för områdets utveckling.

regnbågsöring som ett komplement till fiske i de många sjöarna och vattendragen.

Uppmärksamma (den tidigare) riksgränsen som ett värde. Stöd och ersättning för vård och information kring gränsmarkeringar etc. kan prioriteras som en åtgärd att utveckla områdesbaserad turism.

Skogsvårdsstyrelsen bör engageras i rådgivning beträffande val av trädslag vid nyplanteringar. En utgångspunkt för rådgivningen är att traditionella trädslag t.ex. bok, som svarar mot områdets karaktär ges företräde.

Lövträdplantering bör uppmuntras i området särskilt i de delar som är intressanta i ett rekreativt perspektiv. Attraktiva skogsmiljöer med porlande bäckar kan vara en potential för utveckling av turistnäring såväl som för området i stort som utflyktsmål. I området finns vattendrag och sjöar där det sker kalkningsåtgärder sedan ett flertal år. Dessa åtgärder behövs för att upprätthålla bra vattenkvalitet i området. Sur nederbörd får stora konsekvenser i områden som har en berggrund av gnejs och granit i kombination med barrskogproduktion.

Ökat inslag av lövskog istället för barrskog i

Betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel.

området minskar försurningsbelastningen.

Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

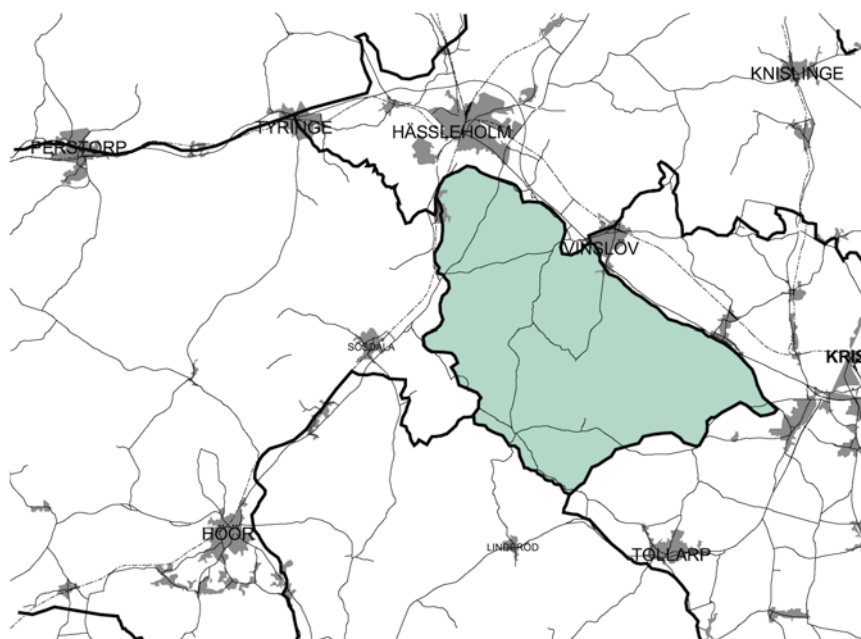
Närheten till Laholmsbukten och Skälderviken i kombination med en hög djurtäthet gör att det är viktigt att arbeta aktivt för minskade förluster av växtnäring från jordbruket i området även om områdets belastning är låg i förhållande till mer jordbruksdominerade områden. Växtnärrådgivning bör utvidgas även till små lantbruksföretag.

Överlopsbyggnader, såväl bostadshus som ekonomibyggnader, bör ges ny lämplig användning. Bebyggelsen är viktig av historiska skäl och för förstärkelsen av områdets karaktär. Frågan bör övervägas inom ramen för kommunernas översiktliga planering.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

14

NÄVLINGEÅSEN

Nyckeltal

Total areal	206 km ²
Varav vatten	0,4 km ²
Invånare	11 inv/km ²

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Området har mycket få element som stör det visuella intrycket samtidigt som det innehåller ett flertal lokala, visuella attraktioner. Åsens mest betydelsefulla, visuella funktion är som bakgrund för Kristianstadsslätten.

Integritet

Åslandskapet innehåller ingen exploatering som negativt påverkar dess karaktär, men en ökning av arealen barrskog sker på bekostnad av områdets mosaikartade karaktär.

Identitet

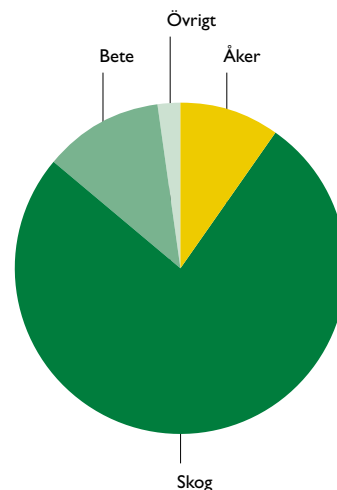
Åsen fungerar som landmärke från det omgivande slättlandet och skapar rumslighet i omgivningen. Inom sig har området en rofylld karaktär, men saknar ofta tydlig rumslighet.

Sällsynthet

Åslandskapet är relativt vanligt i regionen.

Helhetsbedömning, karaktär

Området är sannolikt oförändrat i många avseenden. Andelen kvarvarande landskapselement är stor och småskaligheten är fortfarande tydlig. Motsvarande typer av områden finns på andra delar av åsarna. Det som är unikt för delområdet är den mycket tidiga stenbrytningen vid Tykarp.

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Nävlingeåsen ligger i Hässleholms och Kristianstads kommuner och är en urbergs-horst. Landformens fot utgör gräns för området i norr och öster mot den lägre, omgivande slätten. I söder definieras gränsen av Vramsåns ådal som löper härifrån till Linderödsåsen. I väster följer kanten en mindre distinkt topografisk förändring, även om marktäckningen är detsamma.

Berggrunden består huvudsakligen av gnejser och gnejsgraniter. Jordarterna i området domineras av lefria moräner. Torv finns i mindre utsträckning. Jordmånen är instabila brunjordar med inslag av podsoler. Höjden över havet är mellan 50 och 150 meter. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och landformen är urbergsterräng med horstar. Vegetationsperioden är knappt 200 dagar och nederbörden är ca 700 mm. Den effektiva nederbörden varierar mellan ca 250 och 400 mm/år i området med lägre effektiv nederbörd ju längre österut i området man kommer. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Nävlingeåsen avvattnas helt till Helge å i öster via mindre vattendrag och på horsten finns många små våtmarker.

I södra delen av området finns mycket goda till utmärkta uttagmöjligheter av grundvatten i sedimentär berggrund.

Området tillhör de mindre utdikade i länet och har endast ca 6 mil dikningsföretag.

Naturlandskapet

Nävlingeåsen domineras av skog med öppen mark främst i anslutning till byar och gårdar.

Av skogsmarken i området utgörs $\frac{3}{4}$ av ädel- och blandlövskogar. Landskapet karakteriseras av ett småskaligt, ålderdomligt odlingslandskap. Naturbetesmarkerna är idag sparsamma i sin utbredning. Lövsumpskogar, hedbokskogar och ekskogar förekommer rikligt. Framförallt; den norra delen av området, Göingeåsen och Nävlingeåsens norrlutning, förekommer värdefulla skogar. I de näringsrika och fuktiga ravinerna på nordostsidan är alla typer av rikare skog mer vanliga. Ovesholms skog, en skog med lång kontinuitet, innehåller en mångfald hotade arter och många åldrande bokar.

Vramsån, klassad som nationellt särskilt värdefull, rinner fram genom en djup dalgång mellan Linderödsåsen och Nävlingeåsen ner till Tollarp där den viker av ut på slätten för att ansluta sig till Helge å strax nedanför Hammarsjön. Ån har värdefulla mindre bäckar som ansluter. Bäckarna från Nävlingeåsen är inte drabbade av försurning tack vare utträngande kalkrikt vatten medan bäckravinerna söderifrån på Linderödsåsen har en helt annan kemi till följd av försurningspåverkan. I området finns lövskogsklädda branter och ett rent vatten som är kallt och syrerikt vilket ger en rik och varierad fauna. I ån förekommer bl.a. alla sju stormusselararter, lax, öring, grönlång och sandkryp. Bland fågelarterna märks forsärla, övervintrande strömstarar och kungsfiskare, och flera sällsynta fladdermusarter.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	0 ha
Naturvård NBO	0 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	0 ha
Naturvård, RI	338 ha
Kulturmiljö, RI	0 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	14 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Lövskogsklädda branter med ett rent vatten som är kallt och syrerikt ger en rik och varierad fauna.

De öppna områdena på åsen utgörs av tydliga rum omgivna av skog.

Kulturlandskapet

Nävlingeåsen är ett område som koloniserades sannolikt tämligen sent. Det finns bara en kyrkby – Nävlinge. I övrigt rör det sig om små byar och ensamgårdar. Marken har alltid varit tämligen småskalig.

Dessa förutsättningar bidrog till att 1800-talets skiften inte slog igenom lika kraftfullt här som i övriga delar av Skåne. I den norra sluttningen/åsfoten har tillgången till olika bergarter bidragit till omfattande brytning. Äldsta kända stembrottet är vid Tykarp, där man enligt traditionen började bryta kalksten redan under medeltiden.

Landskapets fysionomi

Markträcket domineras av en blandning av bok och gran, med bok på åsens brantare sidor och lägre markområden och gran planterad främst på platån. Största delen av den producerande skogen här är välskött.

Ett lapptäcke av brukade öppningar i skogsstrukturen ger omväxling åt den visuella upplevelsen av landskapet. Fältet består främst av betade gräsmarker. Enskilda gårdar med tillhörande ekonomibyggnader ligger i kanterna av den öppna marken, i skogsbrynen.

Åslandskapet är sparsamt bebyggt, främst med enstaka hus spridda i området. Tormestorps samhälle ligger precis i områdesgränsen och utgör den enda tätorten i området. Skogens gleshet gör att småskaliga element fungerar som landmärken och fokuspunkter i landskapet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 95% av områdets yta eller 8,38 hektar/invånare.

De öppna delarna av åsen utgörs till stora delar av ett levande kulturlandskap med betande djur.

Landskapets egenskaper

- Skogsklätt åslandskap som reser sig mellan 20 och drygt 150 m ö.h.
- Branta sidor skapar bakgrund för utsikter över den omgivande Kristianstadsslätten
- Bok dominerar lägre liggande mark och branter, medan granskog planterats i större utsträckning på åsens högt liggande platå
- Öppen mark är generellt gräsmark, ofta hägnad av stengården
- Rofylld karaktär förhärskande alltigenom området
- Den tidiga stembrytningen
- Små byar och ensamgårdar
- Avskildhet – ligger lite "vid sidan av"
- Nästan hela området är tyst förutom nordöstra kanten som påverkas av väg 21

Allemensrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Nävlingeåsen

95 %

8,38 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Nävlingeåsen är ett område som domineras av skog. Denna utgörs i huvudsak av lövskog med goda produktionsbetingelser. Knappt en fjärdedel av ytan är jordbruksmark och där dominerar gräset. Det finns en större andel permanenta betesmarker än åkermark och 60 % av åkermarken används till vall. Förklaringen till detta är att marken är svårbrukad. Det är backigt och stenigt samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Dessutom är skördarna av spannmål låga. Djurtätheten är normal i förhållande till landytan men sett i förhållande till arealen åkermark är den extremt hög. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även en hel

del svin och fjäderfä. Antalet betesdjur i förhållande till betesmarksarealen har balans i området. Runt 18 % av arealen odlas ekologiskt vilket är mer än tre gånger så mycket som genomsnittet för Skåne.

Gårdarna är förhållandevis små arealmässigt sett men den omfattande animalieproduktionen ger hög sysselsättning. Kombination av jord och skog är också vanligt. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 51 år och 38 % kommer nå pensionsålder 2013.

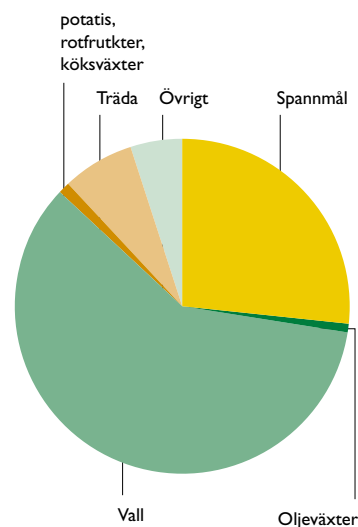
Tykarpsgrötan i norr, golfbanan i den sydöstra delen och skogen på åsen däremellan utgör områdets viktigaste besöksmål.

Antalet betesdjur i förhållande till betesmarksarealen har balans i området.

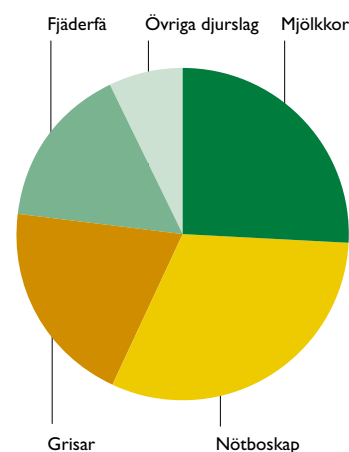
Åkeranvändning

Total åkerareal 1 986 ha

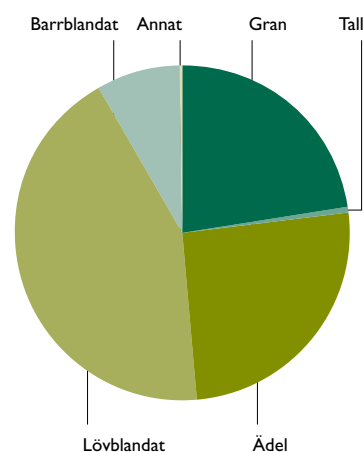
Djurbestånd

Djurenheter	3 587
DE/km ²	17,4
DE/hektar åker	1,79
DE/hektar jordbruksmark	0,81

Trädslag

Total skogsareal 15 800 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	2 332 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	11	102
Boende utanför tätort:	1 770 inv, 76 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	9	13
Män/kvinnor på landsbygden:	52/48 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	5 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	5 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	13,8 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	14 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Glest befolkat område med stagnerande befolkningsutveckling. Ny bebyggelse omfattar 21 småhus och 4 fritidshus. Befolkningen inom åldersgrupperna 0–19 respektive 45–64 ökar.

Det längsta bilvägsavståndet till butik är 10 kilometer.

Miljöaspekter

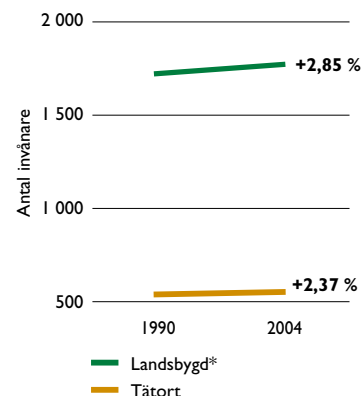
Området domineras av lätta utlakningskänsliga jordar men jordbrukets begränsade utbredning och inriktning gör att belastningen av kväve och fosfor i området bedöms som låg. En hög djurtäthet i förhållande till jordbruksarealen kan dock medföra problem med växtnäring förluster från jordbruket lokalt. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som låg.

Avstånden gör att området har något mindre påverkan på havet än mer kustnära områden. Slutningszonen där åsen möter

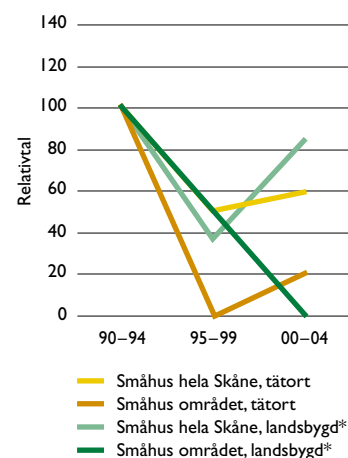
slätten är ett känslig för föroreningar som snabbt kan nå grundvattnet. Andelen jordbruksmark är liten där.

Förutom omfattningen och inriktningen på produktionen är naturligtvis också de miljöåtgärder som vidtas i ett område av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 21 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 4 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	17	17–20	12,5
Vårbearbetning	11	15–20	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktion är på tillbakagång. Djurhållningen minskar liksom arealen jordbruksmark.
- Arealen åkermark har minskat i snabb takt. Det handlar om mer än 10% på tio år. Delar av denna mark har beskogsats. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar.
- EU-medlemskapet och stöden till öppethållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen betesmark i området. Huvuddelen av tillskottet har tidigare varit åkermark.
- Minskningen av arealen åkermark är betydligt större än ökningen av arealen betesmark. Detta innebär att arealen med jordbruksmark minskat i området.
- Mjölproduktionen har också minskat. Trots att minskningen är långsammare än i Skåne som helhet har var sjätte mjölkko försvunnit mellan 1993 och 2003. Även antalet övriga nötkreatur har minskat, men inte fullt lika mycket.
- Strukturuomvandlingen har gått något saktare än på andra ställen vilket kan bero på att det inte har funnits något större sug från expansiva företag i området. Företagen tycks istället i högre grad ha blivit kvar som små självständiga enheter som drivs på deltid- eller hobbybasis. Dessa gårdar är ofta helt kreaturslösa men kombination med skog är vanligt.
- Odlingen av spannmål och oljeväxter har minskat kraftigt. Samtidigt har arealen med träda och obrukad åker ökat.
- Intresset för ett aktivt lövskogsbruk ökar i området.
- Området är ett viktigt rekreationsområde för Kristianstads befolkning.
- Området har en låg belastning av växtnäring och bekämpningsmedel. Trenden mot mindre spannmålsodling och mer extensiv drift leder till minskad tillförsel av växtnäring till området och en minskad bekämpningsmedelsanvändning.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska miljöbelastningen från jordbruksmark i området. Miljöersättningen för vårbearbetning och fånggröda ligger betydligt över genomsnittet för Skåne.
- Runt 18% av åkerarealen odlas ekologiskt vilket är mer än tre gånger så mycket som genomsnittet för Skåne.
- Odling och förädling av lövträd (Se projektet "Lönsamma lövträd").
- De satsningar som hittills gjorts för att utveckla landsbygden har i huvudsak utgjorts av byalag/nätverk som vill lyfta fram platser/orter i området som både har tilltalande natur (rekreation) och intressant historia. Genom att ta fram dokumentation över bygden, anlägga naturstigar m.m. skapas möjligheter för att locka den målgrupp som söker en naturupplevelse.
- Dåliga kollektivtrafikförbindelser skapar svårigheter med arbetspendling.
- Tykarpsgrottan har gjort att turister besöker området, vilket medför att andra satsningar på kompletterande verksamheter såsom boende, hantverk m.m. har kunnat främjas.
- Ridleder.
- Satsning på turism i samband med förekomsten av vildsvin i trakten har diskuterats. "Vilt som resurs i landskapet."

Odling och förädling av lövträd är vanligt.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Gårdarna är förhållandevis små arealmässigt sett men den omfattande animalieproduktionen ger hög sysselsättning. Ekologisk odling är väl etablerat i området. Åkerarealen har minskat med mer än 10 % de senaste tio åren till förmån för skogsplantering och permanenta betesmarker. Även djurhållningen minskar. Storleksrationaliseringen har inte gått så fort som för Skåne som helhet. Då det inte har funnits något större sug från expansiva företag i området har de mindre enheterna blivit kvar på hobbybasis med kompletterande sysselsättning utanför jordbruksföretaget. En sviktande marknad och lönsamhet i animalieproduktionen tillsammans med åldersstrukturen på brukaren kan vara ett hot mot brukandet av landskapsområdet.

En breddning av den ekonomiska basen såsom vidareförädling av jordbruksprodukterna till livsmedel med satsningar på lokala varumärken och satsningar på turism- och rekreationstjänster kan vara viktiga utvecklingsinriktningar.

Området är mycket lite påverkat av moderna storskaliga förändringar, vilket ger en känsla av "orördhet". Områdets karaktär gör sannolikt att landskapet inte är så känsligt för förändringar.

Risk att överexponera området för att locka turister, vilket gör att dess karaktär förändras/försämras.

Det som är centralt och gemensamt för området är den "lilla skalan". Det är denna som är normgivande för nya bostadsområden, nya vägar/järnvägar m.m.

Fortsatt hävd av betesmarker liksom öppethållande av åker och långliggande betesvallar är av stor betydelse för landskapsbilden i området och dess kulturvärden.

Igenväxning alternativt plantering av skog, främst på perifera marker, kan komma att ske.

Överlopsbyggnader kommer att uppstå som en följd av strukturförändringar inom området.

En sviktande marknad och lönsamhet i animalieproduktionen tillsammans med åldersstrukturen på brukaren kan vara ett hot mot brukandet av landskapsområdet.

Även om jordbruksmarken i området till hög grad består av utlaknings- och erosionskänsliga jordarter bedöms risken för föroreningar till yt- och grundvatten i området som begränsad.

Avstånden gör att området har något mindre påverkan på havet än mer kustnära områden. Viss negativ påverkan på grundvattnet kan ske i sluttningszonen där åsen möter slätten. Där är det extra viktigt att inte överdosera gödselgivor.

Vramsån har potential för friluftsliv och har höga värden ur biologisk synpunkt.

Många vattenanknutna miljöer i området med höga värden är beroende av fortsatta kalkningsinsatser mot försurning.

Flodkräftbestånden i området är hotade och kräver ett fortsatt skydd för att inte slås ut.

Områdets något avsidets belägenhet gör att det kan vara svårt att få människor att ta sig dit. Skyltning och övrig information om området är betydelsefullt.

Området är glesbefolkat, där $\frac{3}{4}$ bor på landsbygden. Befolkningsutvecklingen har avstannat. Brister i kollektivtrafiken hämmar en befolkningsutveckling.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

För att så långt som möjligt bibehålla områdets karaktär bör insatser som ökar lönsamheten i mjölk- och nötköttsproduktionen prioriteras. Nötboskap, hästar och fårskötsel i området möjliggör ett fortsatt öppethållande av åker- och betesmarker. Fortsatt betesdrift och återskapande av betesmarker har hög prioritet.

Risken finns att små åkrar och betesvalar kan planteras med barrskog eller energiskog. Ev. beskogning bör ske med lövträd och med hänsyn till områdets karaktär och önskemålet om ett varierat landskap. Plantering med salix bör undvikas i lägen där landskapsbilden är känslig. Till exempel i anslutning till vägar och vandringsleder.

Insatser för att öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap har hög prioritet.

Svårigheterna för bibehållandet av djurhållning och betesdrift hänger samman med dels ägosplittringen, dels de mosaikartade markerna, dels att många köttdjursuppfödare har ganska arbetskrävande lösningar på vinteruppstallningen och produktionen i sig inte ger incitament till investeringar. Frågan om extra investeringsstöd, alt. möjligheter för dem som har heltidsarbete utanför gården att få investeringsstöd bör diskuteras. Ett modifierat startstöd för deltidbönder kanske ev. också aktualiseras.

Möjligheterna att genom betesavtal reglera skötsel och ersättning bör prövas.

Särskilda satsningar för diversifiering och vidareförädling av lokal produktion samt åtgärder att stärka konkurrensförutsättningarna t.ex. genom gemensam varumärkeslansering i bygden bör stimuleras. Redan idag etablerade nätverksstrukturer tillsammans med den omfattande ekologiska odlingen i området utgör en resurs att utveckla.

Satsningar som generellt stärker småföretagandet i bygden med nätverk, mötesplaster, kompetensutveckling och adekvat infrastruktur bör uppmuntras.

Satsningar på kommersiell jakt kräver fastighetsövergripande samarbete och nätverksbildning. Initiativ till samordning och avvägning mot andra intressen (bl.a. besöksnäringen) bör stödjas.

Projekt som syftar till att koppla ihop områdets natur- och kulturvärden med turism- och rekreationstjänster bör stödjas.

Bostadsjordbruk och utvecklat småföretagande förutsätter goda kommunikationer. Frågan bör uppmärksammas inom ramen för kommunernas översiktliga planering. Frågan om användningen av överloppsbyggnader bör behandlas.

Belastningen av växtnäring och användningen av bekämpningsmedel är låg i området. En hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark kan innebära behov av att beakta stallgödselfrågor för att förhindra ammoniakförluster och läckage. Frågan bör uppmärksammas inom ramen för informationsinsatser riktade till områdets brukare.

Vramsån har tillsammans med utveckling av lövskogen och det småbrutna jordbrukslandskapet potential i ett rekreativt och turistperspektiv. Nävlingeåsens värde som närrekreativområde för Hässleholm och Kristianstad bör utvecklas.

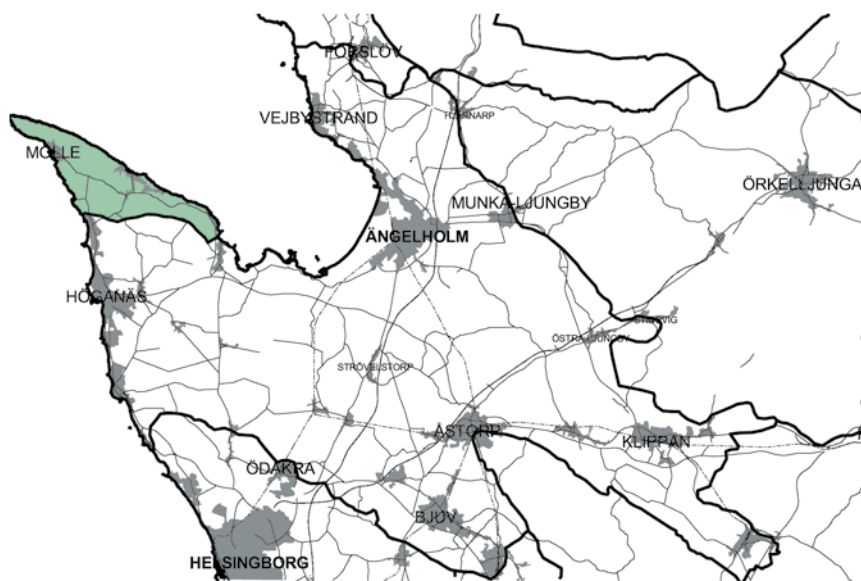
Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

Fortsatt betesdrift och återskapande av betesmarker har hög prioritet.

25

KULLABERG

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Den höga, skogsklädda åsen med sin visuella dominans och mötet med havet är storlagen. Den stora skalan med storslagna vyer över havet växlar till små intima rum i skogsmiljö. Det backiga brukade landskapet i öster innehåller lokalt ett stort antal signifikanta element, som byar och gårdar, vilket bidrar till hela områdets visuella kvalitet.

Integritet

Landskapet är enhetligt och opåverkat.

Identitet

Det finns en stark platskänsla som har samband med det pinade och exponerade kustlandskapet i väster och norr. Trots att platskänslan är mindre dramatisk i det mera skyddade och bebyggda landskapet i öster har detta området fortfarande en stark karaktär.

Sällsynthet

Det kustnära, storslagna och skogsklädda landskapet i kontrast till det omgivande havet är ovanligt i regionen.

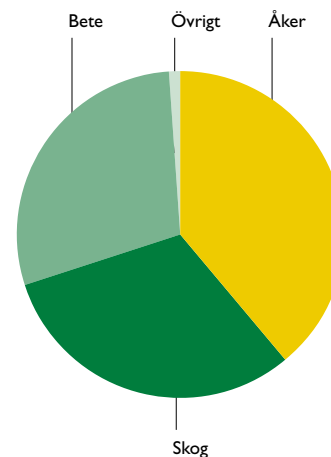
Helhetsbedömning, karaktär

Området är intressant också för att Krappesrups gods varit dominerande både vad avser jordbrukets inriktning och fiskelägenas utveckling. Området har utvecklats från ett agrart landskap till ett fritidens landskap med höga naturvärden och -upplevelser.

Nyckeltal

Total areal	34 km ²
Varav vatten	0,1 km ²
Invånare	67 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Kullaberg ligger i Höganäs kommun och gränsar till Skälderviken i norr, Öresund i väster och Ängelholmsslättens odlade landskap i söder. Berggrunden i området består till stora delar av gnejs och med gångar av amfibolit och diabas. Kullait är en brunröd diabas av lokal typ. Kullaberg präglas av ett långsgående och ett tvärgående dalsystem. Jordarterna består mest av lerfria till svagt leriga moräner. I norr och väster är andelen berg i dagen stor. Jordmånen är brunjordar och podsoler med inslag av brunjordar. Kullaberg reser sig ur havet till en höjd på 150 m ö.h. och sluttar sedan över ett mjukt kuperat landskap sakta ner mot slätten som tar vid i söder. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och terrängformen är en horst. Kullaberg och Hallandsåsens urbergsklintkuster är unika i landet. Längs kusterna har vattnets erosion skapat branta stup, grottor, stenpelare och klapperstensfält. Vegetationsperioden är ca 210 dagar och nederbörden är ca 650 mm. Den effektiva nederbörden är 200–300 mm/år i området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning. Området saknar några särskilt betydelsefulla vattendrag och på åsen finns några små myrmarker. I områdets södra del inom den del som odlas finns god grundvattentillgång i jord som delvis är täckt av skyddande lager.

Naturlandskapet

Kullaberg utgörs kulturhistoriskt av Kulla allmänning och har tidigare till största delen varit en vidsträckt betesmark. Numera betas endast mindre delar av området. Kullabergs naturvärden är knutna till kustens klippor, de betade fåladmarkerna och skogen, som speciellt i branterna har mycket hög artrikedom. De naturbetesmarker som finns ute på Kullen har återskapats i sen tid efter att till stor del ha varit planterade med svarttall. Betesmarkerna är otillgängliga och buskrika och därmed svårskötta. Från Mölle norrut och sedan österut till Svanshall finner man längs kusten mäktiga klippor. Klipporna går ner i vattnet och skapar förutsättningar för ”klipprev” under vattnet. Längs den västra kusten söder om Mölle förekommer strandbeten

med höga naturvärden. Dessa är rika på typiska vindpinade buskage och i dammarna finner man bl.a. klockgroda. Klapper finns också rikligt i betesmarkerna. Detta skapar mosaikartade naturbetesmarker med många olika livsmiljöer. Även längs den norra kusten finns det fortfarande strandbeten med höga naturvärden. Samtliga värdefulla områden längs kusten och hela Kullaberg är numera naturreservat och ingår även i Natura 2000. Söder om Kullen och bort från kusterna utbreder sig ett öppet jordbrukslandskap. Närmast kusten och längst norrut är det förhållandevis småskaligt medan det ökar i skala längre söderut. Småbiotoper som t.ex. stenmurar samt trädgångar och mindre åkrar förekommer. Godset Krapperup sätter också sin prägel på området med alléer och andra för godsmiljön tillhörande viktiga miljöer och naturvärden.

Områdets vattendrag är små och hyser mindre bestånd av havsöring. Vid Kullahalvön finns tack vare klippkusten och starka strömmar refuger för havsfisk och skaldjur. Älen passerar också tätt mot land på sin vandring till lekområdena. Kullahalvön utgör en spännande havsmiljö där det saltare Kattegatt möter Öresund. Överlag är fiskbestånden svagare än längre söderut i Öresund delvis beroende på en stor sälförekomst.

Längs den västra kusten söder om Mölle förekommer strandbeten med höga naturvärden.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	3 355 ha
Naturvård NBO	2 328 ha
Ramsarområden	0,1 ha
Friluftsliv, RI	3 080 ha
Naturvård, RI	3 192 ha
Kulturmiljö, RI	2 671 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	1 195 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	991 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

En del fiskarstugor finns kvar men idag dominerar fritids- och rekreationsintressena i området.

De naturbetesmarker som finns ute på Kullen har återskapats i sen tid.

Fältstrukturen i det böljande slättlandskapet är mindre än på den intilliggande slätten.

Kulturlandskapet

Den yttersta delen av Kullen var under stenåldern en ö helt omfluten av vatten. Fynden från stenåldern är därmed också begränsade till lösfynd av t.ex. yxor. Från och med bronsåldern befolkas området och vi kan se spår i form av stora gravhögar.

Den struktur vi känner idag har, som i så många andra delar av Skåne, sina rötter i yngre järnålder och medeltid. Det fanns några byar och gårdar men det som framförallt dominerade hela Kullahalvön var Krapperups gods med rötter åtminstone från 1300-talet. Markerna var mindre lämpade för odling varför kreatursdrift på stora samfällda betesmarker dominerade jordbruket under lång tid. Kulla fålad har varit ett begrepp in i modern tid.

De ursprungliga fiskelägena i Mölle och Arild har hög ålder. En del fiskarstugor finns kvar men idag dominerar fritids- och rekreationsintressena. I båda orterna växte under sent 1800-tal fram hotell och fritidshus.

Längst ut på Kullen ligger en fyr, som uppfördes år 1561. Men det har funnits föregångare på platsen sedan medeltiden.

Även om området under ett drygt sekel varit föremål för omfattande utbyggnad av fritidshus och anläggningar för rekreation så ligger det fortfarande ”lite vid sidan av”. Det finns inte några storskaliga infrastrukturer eller motsvarande och inte heller har området ännu övergått till helårsboende för pendlare till regionens större städer.

Landskapets fysionomi

De storslagna vyerna mot havet är allstades närvarande och ett påtagligt inslag i upplevelsen av detta landskap.

På områdets östra kant, där det möter Ängelholmsslättens landskap, har det bildats en övergångszon. Denna skapar en naturlig bakgrund till slätten samtidigt som den får åsen att förhålla sig till och växa upp ur det kringliggande landskapet. Fältstrukturen i det böljande slättlandskapet är mindre än på den intilliggande slätten och utgörs av en blandning av odlad mark, gräsmarker och rekreationsområden. Skogsstrukturen är ett betydande inslag i landskapet med allt större skogsområden ju högre och brantare marken blir. Mot väster blir även betesmarker vanligt förekommande.

Den mera svårtillgängliga och högre marken i väster domineras av skogsmarker med främst lövskog. I väster är annars klipporna med lokala områden av bete de viktigaste kännetecknen som har en rå, kraftfull och exponerad karaktär. Området utgör ett definierande element i det kringliggande landskapet med den skogsklädda åsen som ett signifikant landmärke, synligt över Skälderviken och utmed kusten.

Orterna Mölle och Arild ligger på västkusten respektive nordkusten, väl placerade i landskapet och begränsade av topografin och havet. I resten av området finns det endast enstaka byar och gårdar som ofta utgörs av traditionell bebyggelse.

De storslagna vyerna mot havet är allestädes närvarande och ett påtagligt inslag i upplevelsen av detta landskap. Hela området utgör ett riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 55 % av områdets yta eller 0,81 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Kustnära horst som sträcker sig från havsnivån till 150 m ö.h.
- Den skogsklädda horsten är ett definierande element för de kringliggande områdena
- Områdets karaktär varierar från ett bebott slättlandskap i öster mot Ängelholmsslätten till ett exponerat kustlandskap med kraftfulla klippor i väster
- Östra delen av området skapar en naturlig övergång till äslandskapet och en vacker bakgrund till slätten
- Storslagna vyer ut ur området
- Krapperup och dess betydelse för landskapet
- Mölle och Arild – fiske och fritid
- Kullens fyr
- Kulla fålad
- De kustnära betesmarkerna rika på vindpinade buskage och klapperstensfält

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Kullaberg

55 %

0,81 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Kullaberg består till ungefär en tredjedel av åkermark, en tredjedel av skog och en tredjedel av permanenta betesmarker. En stor del (66 %) av skogsmarken ligger inom befintliga naturreservat. Den åkermark som finns drivs intensivt med en stor andel specialgrödor. Det handlar då om potatis, köksväxter, sockerbetor och baljväxter. I övrigt odlas mest spannmål och en del vall. Området har också en relativt omfattande animalieproduktion, där alla djurslag är representerade. Djurtäthet ligger dock strax under genomsnittet för Skåne både räknat per hektar jordbruksmark och räknat per kvadratkilometer landyta. Området har tre gånger så mycket betesmark som dess betesdjur klarar av att sköta. Den ekologiska odlingen är i det närmaste obefintlig i området. Det småbrutna landskapet gör att de naturligt sammanhållna jordbruksblocken är små. Detta fördyrar en storskalig vegetabilieproduktion men har mindre betydelse för de specialgrödor som odlas i området.

Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 52 år och 45 % kommer nå pensionsålder 2013.

Området omfattar fiskehamnarna Svanshall, Arild och Mölle. Dessa utgör hemmahamnar för sju licensierade yrkesfiskare. Småskaligt nätfiske efter torsk i Öresund och Kattegatt är det dominerande fisket men ålfisket med bottengarn och ryssjor har fått en större betydelse under de senaste åren. I övrigt bedrivs nätfiske efter sill och flatfisk. En del fiskare bedriver även ett blandfiske i Kattegatt efter sill, stenbit, flatfisk och skaldjur.

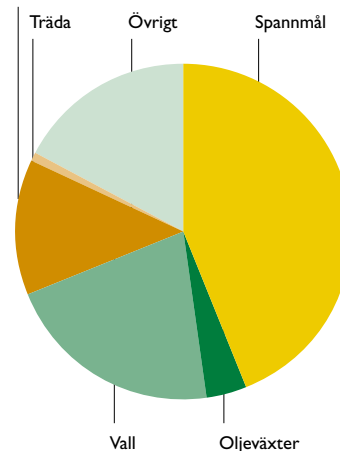
Detta område hyser goda förutsättningar för att utveckla en näring kring sportfiske om fiskbestånden i havet stärks.

Friluftslivet har stor betydelse för området med ett stort antal besökare årligen. Aktiviteterna är många, med bl.a. naturvandringar, dykning och klättring. Området beräknas ta emot omkring 1 000 000 besökare årligen.

Åkeranvändning

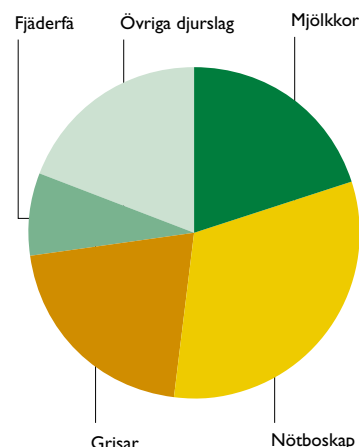
Total åkerareal | 238 ha

potatis,
rotfrukter,
köksväxter

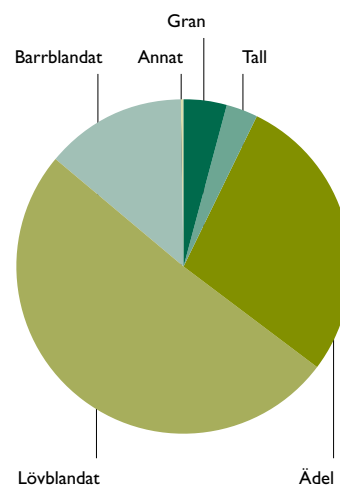
Djurbestånd

Djurenheter	427
DE/km ²	12,7
DE/hektar åker	0,32
DE/hektar jordbruksmark	0,19

Trädslag

Total skogsareal | 000 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	2 252 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	67	102
Boende utanför tätort:	697 inv, 31 %	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	21	13
Män/kvinnor på landsbygden:	51/49 %	52/48 %
Utrikesfödd befolkning tätort:	7 %	16 %
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	5 %	6 %
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	18,2 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	21,5 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Områdets få invånare ligger oförändrat kvar på 1990 års nivå. Kraftig ökning under 1990-talet har följts av en viss minskning under åren 2000–2004. Andelen ungdomar ökar (0–19), medan yngre (20–34) och (sedan år 2000) medelålders (35–64) minskar. Gruppen 65+ ökar något.

Stark utpendling under dagtid bland den förvärvsarbetande befolkningen. Det

rör sig dock inte om så många personer. Många besökare dagtid till området under turistsäsong.

Nybyggandet under perioden 1990–2004 har varit 97 småhus och 31 fritidshus. Nyttillkommande bebyggelse har främst tillkommit i anslutning till tätorterna efter kusten. Exploateringen har främst skett under perioden 1990–1994.

Miljöaspekter

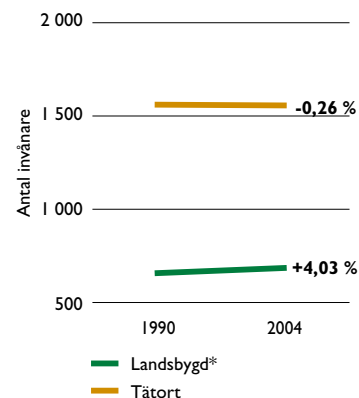
Området domineras av läckagekänsliga jordar i form av lerfria moräner, sand och glaciala sediment. Skälderviken räknas som mycket känslig ur övergödningssynpunkt.

Jordbruket har en betydande omfattning i området men andelen betesmark är förhållandevis hög och djurtätheten relativt låg vilket gör att belastningen av växtnäring i området stannar på en medelhög nivå. Även bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån omfattningen och inriktningen på jordbruksproduktionen ligga på en medelhög nivå. Belastningen av både

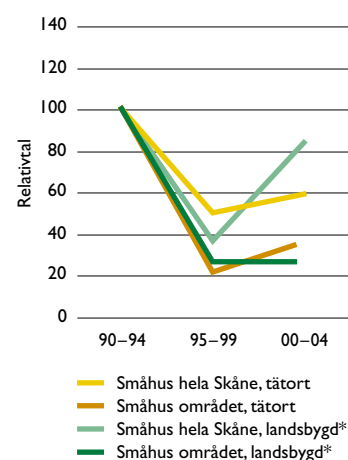
bekämpningsmedel och växtnäring kan dock vara betydligt större lokalt framförallt i områden med hög andel jordbruksmark och omfattande odling av specialgrödor som potatis och grönsaker.

De miljöåtgärder som vidtas inom jordbruket är av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive värbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 97 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 31 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och värbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	22	20–25	12,5
Värbearbetning	6	8–12	5

Siffran anger % av åkerarealen.

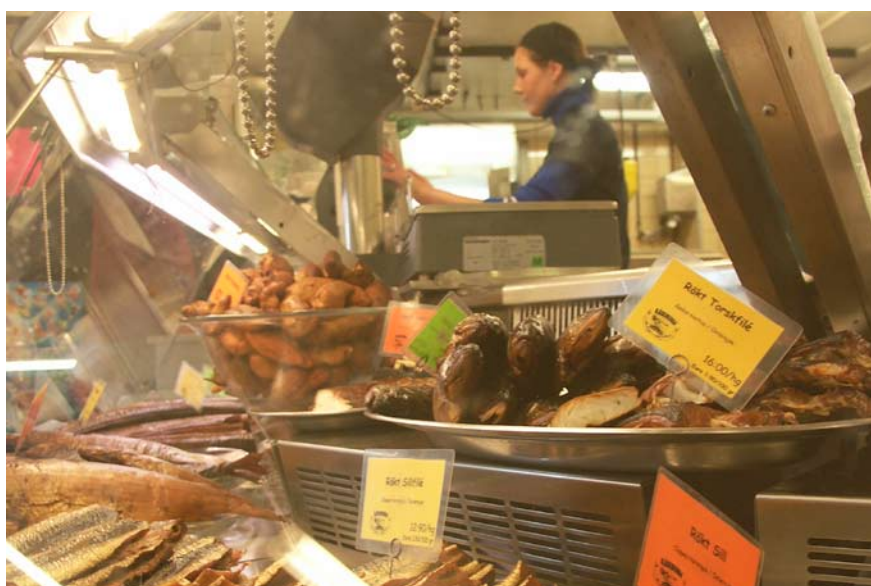
Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har minskat i området. Många företag har varit bärkraftiga tack vare specialgrödorna men de mer traditionella produktionsgrenarna har sviktat.
- Strukturuomvandlingen har gått med normal fart vilket innebär att ett av fyra jordbruk har försvunnit de senaste tio åren.
- Marken på de avvecklade företagen har ofta sugits upp av andra som expanderar men en hel del mark har också fallit bort.
- Arealen jordbruksmark har minskat snabbare i området än i övriga delar av Skåne. Minskningen är särskilt kraftig för betesmarkerna.
- Trädad mark har blivit allt vanligare. Det handlar nu om 10% av arealen vilket är långt över den obligatoriska uttagsplikten.
- Animalieproduktionen har också minskat och extensifierats. Mjölkkor har ersatts med köttdjur och antalet svin och får har minskat.
- Minskningen av brukad jordbruksmark och extensifieringen av djurhållningen har bidragit till att minska jordbrukets miljöpåverkan i området. Odlingen av specialgrödor är dock stabil och medför fortsatt hög belastning av växtnäring och bekämpningsmedel.
- De omfattande miljöåtgärder som vidtagits i jordbruket, framförallt i form av fånggröda, har bidragit till att minska förlusterna av växtnäring i området.
- Ett flertal turistsatsningar har gjorts i området.
- Småskalig livsmedelsproduktion såsom musttillverkning, grönsaksodling m.m. Många producenter har arbetat fram lokala varumärken. Gårdsbutiker som säljer de egna produkterna är ett exempel på kompletterande verksamhet till de mindre gårdarna med odling av specialgrödor.
- Möllor, såväl vattenburna som vinddrivna, finns i området och har restaurerats för att användas i turistsammanhang.
- Tillgången på torsk i Öresund är, till skillnad från i de flesta andra havsområden, relativt god. De mycket speciella förhållanden som råder i sundet med kraftiga strömmar och ibland nyckfullt väder försvårar för fiskare från andra områden utan lokalkännedom och bidrar, tillsammans med trålfiskeförbudet, till ett lägre fisketryck. I Kattegatt är torskens beståndssituation sämre än i Östersjön. Antalet fiskare i området är minskande.
- På senare tid har man återskapat naturbetesmarker ute på Kullen.

Ett flertal turistsatsningar har gjorts i området.

Gårdsbutiker som säljer de egna produkterna är ett exempel på kompletterande verksamhet till de mindre gårdarna med odling av specialgrödor.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av det kustnära, stor-slagna åslandskapet med sina lika delar av skogs-, jordbruks- och betesmarker. Många av de kvaliteter som drar till sig turister och fritidsboende är landskapets vyer men också dess småskaliga bebyggelse och genuina struktur, främst i odlingslandskapet och i fiskelägena.

Jordbruksproduktionen har minskat i området. Många företag har varit bärkraftiga tack vare specialgrödor men de traditionella produktionsgrenarna har sviktat. Detta har minskat arealen jordbruksmark snabbare än för övriga delar av Skåne. Obrukad åker ligger i området långt över obligatorisk trädesplikt. Även djurproduktionen har minskat och bristen på betesdjur är påtaglig. Arronderingen är småskalig och åldersstrukturen på jordbruksföretagaren är hög. Satsningar i jordbruksproduktionen krävs för att behålla områdets landskapskaraktär och skapa bärkraftiga jordbruksföretag. Utveckling av bioenergi, småskalig livsmedelsproduktion och annan diversifiering av den ekonomiska basen är nödvändig.

Även om situationen för torsken i Öresund är bättre och mer stabil än i andra områden drabbas även fisket i Öresund av restriktionerna i Östersjöns torskfiske och framtidsutsikterna för de torskberoende fiskarna i området är osäker. I Kattegatt är torskbeståndet hårt nedfiskat. Fisket efter andra arter kan inte uppväga inkomstbortfallet i torskfisket. Ålfisket kring Kullaberg har varit bra de allra senaste åren men den kraftigt minskande invandringen av ålyngel till Europa kommer att innebära restriktioner även i detta fiske. Om inte beståndssituationen för de viktigaste målarterna förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång i antalet fiskare att vänta. En inkomstmöjlighet för en del fiskare kan vara att, liksom bl.a. i södra Öresund, bedriva förädling av egenfångad fisk och försäljning i egna butiker.

Områdets kustnära läge gör att påverkan på havet av verksamheter i området är särskilt stor samtidigt som havsmiljön är känslig. Spridda över området förekommer ett antal mindre områden med jordarter som utgörs av sand och glaciala sediment. Dessa jordarter är särskilt känsliga för läckage av såväl växtnäring som bekämpnings-

Om inte beståndssituationen för de viktigaste målarterna förbättras är förmodligen en ytterligare nedgång av antalet fiskare att vänta.

medel vilket kan medföra problem med förorening av yt- och grundvatten lokalt.

Jordbruksproduktionen med hög andel specialgrödor medför lokalt hög belastning av växtnäring och bekämpningsmedel i området.

I områdets södra del inom den del som odlas finns god grundvattentillgång i jord. Detta i kombination med läckagekänsliga jordar som delvis står i direktkontakt med grundvattnet ger stor risk för förorening vid bekämpningsmedels- och växtnäring-intensiv odling.

Det finns en vilja att arbeta med miljöåtgärder i området vilket bl.a. åskådliggörs av anslutningen till rådgivningen inom Greppa Närings- och anslutningen till miljöersättningen för fånggröda. För att miljöbelastningen från framför allt potatis- och grönsaksodlingen skall komma ned på en långsiktigt hållbar nivå krävs dock nya grepp, kraftfulla incitament och åtgärder.

Byarna i området, främst Arild och Mölle, har på ett framgångsrikt sätt utveck-

lats från fiskesamhällen till turistmetro-poler. Karaktären av fiskesamhällen är emellertid viktig.

Naturbetesmarkerna är mosaikartade med ett rikt träd- och buskskikt, med många olika livsmiljöer, och ligger många gånger otillgängligt. Detta gör dem svårskötta och kräver bl.a. hänsynstagande vid röjningar.

Befolkningen i området har ofta sin selsättning i tätorter på annat håll. Nybyggnationen är lägre än för Skåne som helhet. Kullaberg som attraktivt fritidsboende är påtaglig och kan öka konkurrensen och prisnivån för permanentboende.

Skogen är betydelsefull för turismen och det rörliga friluftslivet.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Stabil jordbruksproduktion är positivt för den långa brukningskontinuiteten. Jordbruksföretagandet bör ges hög prioritet i området och dess utvecklingsbehov bör prioriteras.

I de delar av området som odlas intensivt behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder av hänsyn till Östersjön i stort men även p.g.a. närheten till känslig kuststräcka med höga rekreativevärden. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk grönsaks- och potatisodling kan vara en av flera möjliga vägar som komplement till den traditionella produktionsinriktningen.

Satsningar på grödor som förutom god energieffektivitet även är gynnsamma av andra miljöskäl bör prioriteras. Salixplanteringar är däremot tveksamma ur landskapsynpunkt samtidigt som de kan påverka upplevelsen av kulturlandskapet negativt.

Områdets produktionsinriktning och tydligare beroende av en konkurrensutsatt marknad kräver ny kompetens hos jordbruksföretagaren. Åtgärder för att stärka jordbruksföretagandets konkurrensförmåga bör ges företräde.

Turismen som inkomstkälla för bygden kommer att få allt större betydelse. Den bör uppmuntras samtidigt som dess lokalisering och inriktning bör övervägas bl.a. med hänsyn till områdets tålighet och slitage till följd av ökat besöksstryck.

Området har stora förutsättningar för exklusiv upplevelseturism och annan form av turism. Utvecklingspotential att kopplasamman turismen med småskalig/närproducerad livsmedelsproduktion kan utvecklas inom ramen för en marknadsplan för området i vilken resurser och brister i ett utbud som förstärker områdets redan starka varumärke kan identifieras. Branscher och verksamheter som identifieras kan ges företräde till stöd för investeringar m.m.

Specialodlingar är positivt för områdets utvecklingspotential särskilt med avseende på en nischad produktion av specialgrödor och vidareförädlade produkter till turistmarknaden. Initiativ med denna inriktning bör prioriteras.

Minskad animalieproduktion kan påverka möjligheten att hålla öppet de kvarvarande resterna av Kulla fålad. Särskild ersättning till betesföretag kan komma att aktualiseras.

För att säkra skötseln av vissa kollektiva nyttigheter, t.ex. ersättning för speciellt svårskötta naturbetesmarker, behövs RPE (Regionalt Prioriterad Ersättning).

En minskad belastning av växtnäring och bekämpningsmedel är viktig både med hänsyn till yt- och grundvatten, rekreativevärden längs kusten såväl som för att skydda havet i stort. Detta förutsätter en fortsatt orientering mot en mer miljövänlig produktion med åtgärder för att minska växtnärläckage och bekämpningsmedelsanvändning i hela området.

I delar av området behöver incitament skapas för mindre bekämpningsmedelsintensiv odling och mindre läckagebenägna växtföljder. Odling av fleråriga grödor för biogasproduktion i kombination med ekologisk odling kan vara en av flera möjliga vägar. Särskilt prioriterat är detta i de delar av området som är inströmningsområde för grundvattenbildning, dricksvattentäkter eller i närheten av vattendrag.

Våtmarker, vegetationsfilter, restaurering av diken och återmeandring av vattendrag prioriteras i mer intensivt brukade områden.

På lätta jordar kan investeringar i recirkulationslösningar med underbevattningsreglerad dränering och bättre bevattningsteknik förbättra vattenhushållningen och minska växtnärläckaget. På lerjordar kan investering i bevattningsdammar öka recirkulation av växtnäring, öka lönsamhet och produktionssäkerhet i odlingen samtidigt som vattendrag förskonas från ytvattenuttag.

Högt bebyggelsestryck i främst Mölle och Arild kan leda till ovarsamma om- och tillbyggnader samt utvidgningar i samhällenas ytterområden. Det är viktigt att man i sin iver att uppföra attraktiva bostäder inte bygger bort de värden som utgör själva attraktionskraften. Frågan bör behandlas inom ramen för kommunens översiktliga planering.

Pågående markanvändning för jordbruksproduktion är en kvalitet som bör tas

tillvara. Området är känsligt för artificiella anläggningar. Frågan bör uppmärksammas inom ramen för kommunens översiktliga planering.

Kullahalvöns kvaliteter bygger i hög grad på vyer och utblickar från halvön ut mot havet men även från havet mot halvön med den karakteristiska silhuetten. Kullaberg är som helhet mycket känsligt för storskaliga inslag t.ex. vindkraftverk, som påverkar horisontlinjen. Frågan bör behandlas inom ramen för kommunens översiktliga planering.

Stigande fastighetspriser minskar möjligheten för personer från trakten (bl.a. de med en företagsidé) att investera i byggnader i området. Sommarboende kan komma att öka. Kommunens planer för bostadsförsörjningen bör beakta lokalbefolkningens – och särskilt mindre betalningsstarka grupper – svårigheter på bostadsmarknaden.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktplan ges företräde till stöd enligt detta program.

SKOGSKLÄTT, KUPERAT HÖGLÄNT LANDSKAP

- Böljande kulligt landskap, beläget till största delen ovan 100 m ö.h.
- Ofta dominerande barrskog
- Sjöar och våtmarker är betydelsefulla element i landskapet
- Bosättning fokuserad i och kring ett flertal små tätorter

Denna kraftigt skogsklädda landskapstyp förekommer i norra Skåne, nära gränsen till Hallands län. Den böljande topografin i detta karaktärsområde är belägen främst på högre höjder än 100 m ö.h. men även mark på lägre höjder har en typiskt höglänt karaktär.

Områdets underliggande geologi består främst av olika graniter och gnejs. Jordarna i området domineras av lerfri morän, med omfattande inslag av områden med torv, isälvsediment och grovsilt – block. Dessa kombinationer ger goda förutsättningar

för främst timmerproduktion, och marktäcket, ett resultat av detta, består främst av barrskog med mycket begränsade inslag av öppen mark.

Hydrologin är ett betydelsefullt element i området. En mångfald av sjöar, våtmarker och vattendrag bidrar till områdets karaktär och till dess begränsade tillgänglighet. Här finns även exempel på stenmurar som gränsfunktion.

Bebyggelsen i området tenderar att vara koncentrerad till mindre orter och byar och största delen av landskapet är endast sparsamt befolkat. De bostäder som finns ligger ofta i kanten av den öppna marken. Tillgängligheten i området tillgodoses genom ett nätverk av vägar, däribland några enstaka större som knyter samman tätorter. Stora delar av landskapet är emellertid tillgängligt endast via grusvägar vilket bidrar till dess avskilda karaktär.

Karaktärsområden

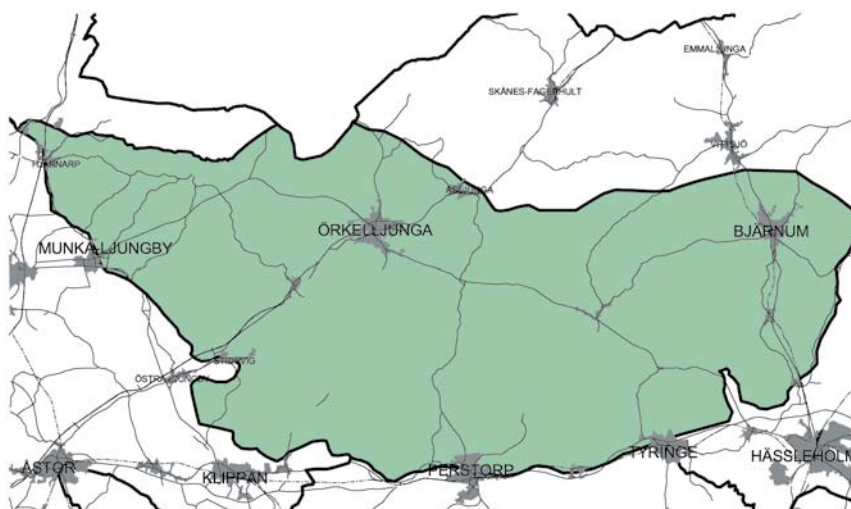
Nordskånska
skogsbygden

Nordskånska
furusogsbygden

18

NORDSKÅNSKA SKOGSBYGDEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Öppen mark med jordbruksmark och gårdar finns spridd i karaktärsområdet och bidrar mycket till variationen i det annars ensartade visuella intrycket. De ger lokal visuell och rumslig variation samt möjliggör mer extensiva vyer.

Integritet

Landskapet är enhetligt med få visuella störningar av betydelse. De som förekommer utgörs främst av E4:an och tätorternas randzoner.

Identitet

I stora delar av området saknas en särskiljande identitet och området framstår som ett typiskt höglänt skogslandskap. De mind-re jordbruksenheter som finns utspridda i landskapet ger en lokal platskänsla och identitet i landskapet.

Sällsynthet

Områdets struktur och innehåll är tämligen vanligt i andra delar av Skåne och landet. Det som höjer värdet i området är avsaknaden av störande inslag.

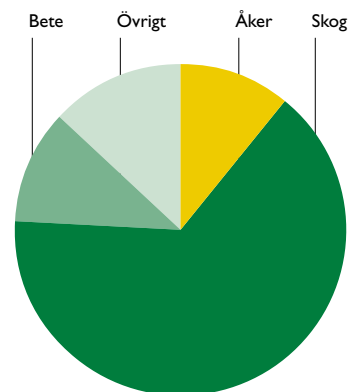
Helhetsbedömning, karaktär

Områdets struktur och innehåll är tämligen vanligt i andra delar av Skåne och landet. Det som höjer värdet i området är avsaknaden av störande inslag.

Nyckeltal

Total area	882 km ²
Varav vatten	18 km ²
Invånare	27 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Nordskånska skogsbygden innefattar östra delen av Ängelholms, Örkelljunga, Pers- torps, Klippans och Hässleholms kom- muner och är ett svagt kuperat landskap med isälvs sediment (rullstensåsar) och små höjdsträckningar. Områdets gränser utgörs i väster av topografiska förändringar mot Hallandsåsen och av åsens södra kant och mot Ängelholmsslätten av övergången från böljande topografi till ett mera utpräglat slättlandskap. Den södra gränsen utgörs av Perstorpsbäckens dalgång och fortsätter längs den lägre belägna marken mot Tyringe. Den östra gränsen utgörs av övergången till ett mer öppet landskap utmed Farstorpsåns dalgång. Gränsen i norr är mindre tydlig och svår att säkerställa på den här nivån. Den består av successiva ändringar i skogens sammansättning och skötsel, där skogen efterhand övergår till Nordskånska furuskogsbygdens bland- skogsbestånd där tallen växer med trädslag som bok och björk. Denna linje har på kar- tan dragits mellan Vittsjö och Bjärnum, västerut mot Äsljunga.

Berggrunden består huvudsakligen av gnejser med inslag av gnejsgranit. Jord- arterna i området domineras av lerfria moräner samt områden med isälvs sediment och torvjordar. Höjden över havet är mellan 30 och 150 meter. Jordmånen är podsoler med inslag av brunjord. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogsland- skap och landformen är ett småkuperat område. Vegetationsperioden är under 200 dagar och nederbörden är ca 800 mm. Den effektiva nederbörden varierar mel- lan 300–400 mm/år i den västra delen av området och upp till 400–500 mm/år i den östra delen av området. Med effektiv neder- börd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Förekomsten av vatten utgör ett bety- delsefullt element i landskapet. I stora delar av området finns små sjöar och våtmarker rikligt representerade, även om de större vattendragen Västersjön och Rössjön är de viktigaste i väster. Området avvattnas både åt väster och öster. Väster om Örkelljunga sker avrinning mot Rönne å och öster därom går vattnet till Helge å. Området tillhör de mindre utdikade i länet och har

ca 28 mil dikningsföretag främst i anslut- ning till jordbruksmark.

Naturlandskapet

Naturvärdena i området finns främst i områdets sjöar och vattendrag samt myr- områden. Kulturlandskapets lövskogsöar i ett allt mer dominerande barrskogslan- skap har också stor betydelse för den biolo- giska mångfalden. Genom plantering och upphört skogsbyte har skogen slutit sig i området. Naturbetesmarkerna är numera mycket fåtaliga. Ett exempel på ett större naturbetesmarksområde finner man vid Lärkesholmsjön. Betespräglade blandsko- gar med tall, björk och bok förekommer och övergår alltmer till ensartade gransko- gar vid föryngringstillfället av skogarna. I gränsen mot Nordskånska furuskogsbygden i nordost finner man ett större myrmarks- område med myrarna Vyssle myr, Stensmyr och Fäjemyr. Ett annat myrområde är Vars- hultamyren som i princip är helt opåverkad när det gäller torvbrytning. Djurlivet präg- las av barrskogarna och våtmarksområdena och skogsarter såsom pärluggla, sparvuggla, berguv och tjäder förekommer.

Flera sjöar och vattendrag i området har mycket höga naturvärden och utpe- kade som nationellt särskilt värdefulla eller nationellt värdefulla vattendrag. Åarna är förhållandevis förskonade från fysiska ingrepp bortsett från ett antal mindre kraftverksanläggningar.

I området finns Sveriges samtliga sju inhemska stormusselarter däribland de fridlysta, hotade Natura-2000 arterna tjockskalig målarmussla och flodpärlmussla vilket är mycket ovanligt i ett nationellt perspektiv.

De största sjöarna i området är Väs- tersjön och Rössjön som båda är utpekade som nationellt värdefulla sjöar och Rössjön är dessutom ett fågelskyddsområde. Sjö- arna är relativt opåverkade, näringsfattiga skogssjöar med klart vatten, och omges av lövskog. De hyser bl.a. den ovanliga och hotade ”köttbillsalgen” *Nostoc zetterstedtii*. Lärkesholmsjön är utpekad som regionalt särskilt värdefull, Natura 2000-sjö. Den har klart och relativt näringsfattigt vatten och en ganska artrik flytblads- och under- vattensvegetation, fisk- och bottenfauna.

I områdets östra del har Helgeåns vat-

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	81 ha
Naturvård NBO	0 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	5 798 ha
Naturvård, RI	3 074 ha
Kulturmiljö, RI	0 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektivet	726 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektivet	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Inslagen av lövskog skapar en öpp- nare och mera varierad karaktär.

tensystem några av sina viktigaste tillflö- den, bl.a. Röke å som rinner samman med Hörlingeån. Båda vattendragen är klas- sade som nationellt värdefulla. I Rökeåns vattensystem finns både signalkräfta och flodkräfta varför ett speciellt skyddsområde har inrättats för att skydda flodkräftan. I ån sker kalkningsinsatser sedan flera år för att motverka försurning. På vissa ställen i Röke å finns nyckelbiotoper i form av flera parallella åfåror, s.k. kvillområden, samt korvsjöar och skredärr. Ån har fina ström- och forssträckor. Grönling förekommer i ån och lax kan numera vandra upp i Röke å. Häckande fiskgjuse och storlom finns i området.

Hörlingeån omges av alskog, bland- skog och öppet jordbrukslandskap. Här förekommer bl.a. nejnonögon och grön- ling. I flera av åarna finns fina områden för lek och uppväxt av havsvandrande lax och öring. Rössjöholmsån, som är natio- nellt särskilt värdefull, har höga biologiska värden, bl.a. fridlysta och hotade Natura 2000-arter. Flodnejonögon och kanske också havsnejonögon leker i ån, men även ål och sandkrypore förekommer. Pinnån och Bäljane å är båda utpekade som natio- nellt värdefulla. I åarna förekommer sand- krypare. Pinnån hyser en rik bottenfauna.

Kulturlandskapet

Även om området idag är tämligen glest befolkat innebär det inte att det alltid varit så. I skogarna i norra Skåne finns mycket fossil åkermark, spår efter odling från bronsåldern fram till 1800-talet. I dessa trakter finns även rikligt med spår efter järnframställning.

Den bebyggelsestruktur vi känner idag utgår från ett fåtal kyrkbyar/sockencenter, ett antal små byar och många ensamgårdar. Ett mönster som har varit detsamma i flera sekler. I området har inte funnits någon utpräglad jordbruksdrift. Små åkrar eller lyckor har funnits men de har i samband med strukturrationaliseringar under 1900-talets andra hälft åter beskogats. Människorna i denna del av Skåne fick förlita sig på olika former av biinkomster från skogen. Här tillverkades enekorgar, tråpumpar, vävskyttlar, stegar och vagnshjul. Dessa produkter byttes mot spannmål från slätten.

Några samhällen växte under 1800-talet ut som en följd av att järnvägar drogs fram. Exempel på detta är Perstorp och Bjärnum. Idag utgör E4:an en stor barriärskapande struktur i ett annars tämligen traditionellt landskap. I den västra delen, kring Västersjön, har det under de senaste decennierna vuxit fram en del fritidsbebyggelse.

Den rena granskogen upplevs som sluten och otillgänglig i området.

Öppna ytor så som sjöar och betade marker bidrar till slutna rum i det mäktiga skogslandskapet.

Landskapets fysionomi

Detta kuperade landskap är nästan helt skogstäckt, främst av planterad granskog. Stora delar av denna skogsmark framstår som välskött men saknar visuell variation. Lövskog är också ett på sina ställen framträdande element. Ofta finns den i anslutning till bebyggelse och bostäder, vid våtmark och i kanterna av mer låglänt mark. Den ackumulerade effekten av skogen skapar en känsla av väldighet.

Det öppna landskapet ligger generellt på jordbruksmark av låg kvalitet och uppstår av jordbruk med varierad produktion, främst dominerad av gräsmark. Det innefattas av ett mellan- till småskaligt fältmönster med avgränsande stängsel, enstaka murar och skogsbryn. Till stora delar framstår den öppna marken som välskött.

Större delen av bebyggelsen återfinns i mindre tätorter, med begränsad bebyggelse utanför dessa. Bosättningar utanför tätorterna är generellt belägna i det öppna landskapet och placerade i kanterna av detta. Detta skapar en etablerad, inbodd karaktär som kontrast till den mer ensliga högländskaraktären som är förhärskande i stora delar av området.

Små vattendrag, sankmarker och torvtäcker finns spridda i hela området, men ger inget stort bidrag till det allmänna intrycket eftersom de ofta döljs av skog. Den dominerande skogen ger begränsad utsikt i stora delar av området, men brukade, öppna områden kan ibland ge utsikt över det kuperade landskapet.

Skåneleden i nord-sydlig riktning, går genom områdets östra hörn och dess nordvästra del, runt Västersjön. Rössjön och Hallandsåsen utgör riksintressen för det rörliga friluftslivet. E4:an går genom området som den enskilt största landskapspåverkande faktorn; dess påverkan begränsas emellertid av den omgivande skogen.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 96% av områdets yta eller 3,51 hektar/invånare.

Landskapets egenskaper

- Kuperat landskap, övervägande skogstäckt
- Området karaktäriseras av granplantering, även om lövskog är ett betydande element
- Öppen mark domineras av mellan- till småskalig gräsmark
- Bosättning främst inom mindre tätorter
- Småvatten, sankmark och torvtäcker finns spridda över området, men döljs av skogstäcket
- Kuperad mark ger ibland tillfälle till längre utsikter
- Gles bebyggelsestruktur
- E4:an
- Spår efter järnframställning
- Orördhet – få störande inslag.
- Området är med skånska mått mätt tyst. Vägar som E4:an och riksväg 24 delar upp området men fortfarande finns det stora sammanhängande bullerfria ytor

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Nordskånska skogsbygden

96 %

3,51 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Nordskånska skogsbygden är ett område som domineras av skog och ett aktivt skogsbruk. Knappt en fjärdedel av ytan är jordbruksmark och där dominerar gräset. Det finns lika mycket permanenta betesmarker som åkermark och huvuddelen av åkermarken används till vall. Förklaringen till detta är att marken är svårbrukad. Det är backigt och stenigt samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Dessutom är skördarna av spannmål låga. Spannmål förekommer men bara på vissa gårdar och då vanligtvis i samband med vallbrotten. Djurtätheten är låg i förhållande till landytan men sett i förhållande till arealen åkermark är den hög. Mjolk- och köttproduktion dominerar men det finns även får och hästar. De betande djuren är något färre i området än vad som krävs för att sköta naturbetesmarkerna. Det finns även några enstaka företag med svin eller fjäderfä. Ekologisk odling bedrivs på runt 13 % av åkerarealen vilket är mer än dubbelt så mycket som genomsnittet för Skåne.

Gårdarna är förhållandevis små. Nästan en tredjedel är bostadslantbruk och knappt

en gård av tio beräknas kunna sysselsätta mer än en person i jordbruket. Området har relativt diversifierade jordbruksföretag med flera driftsinriktningar där bl.a. jakt-näringsen har en viss ekonomisk betydelse. Kombination av jord och skog är dock vanligt vilket innebär att ett deltidjordbruk lätt kan vara ett heltidsföretag när skogen räknas med. Det vanligaste jordbruket i området är ett deltidsföretag med nötkreatur för köttproduktion som brukar 18 hektar åker och 7 hektar permanenta betesmarker. Denna typ av företag brukar en tredjedel av jordbruksmarken. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medelålder på 53 år och 40 % kommer nå pensionsålder 2013.

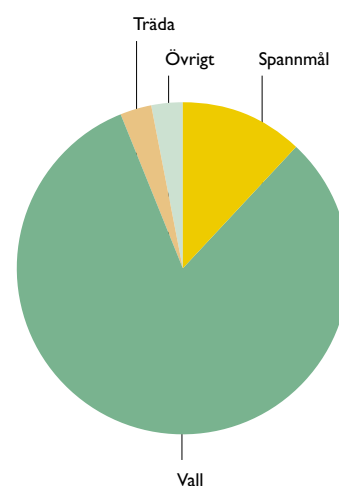
Den stora mängden enskilt belägna sjöar innebär en stor potential för fiskeristiska inslag. Området, som är glesbefolkat, kan svälja mycket folk utan att enskildheten störs. Avkastningen är överlag låg i dessa vatten, men ett lågt fisketryck innebär att fisket trots det är attraktivt i många vatten.

Utanför tätort finns i området, förutom naturen för friluftslivet, friluftsmuseet Ingeborrarps gård, Oderljunga mölla och en golfbana som främsta besöksmål.

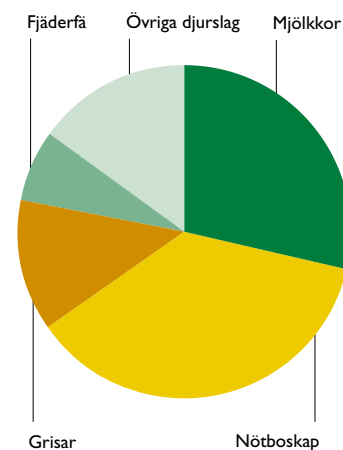
Åkeranvändning

Total åkerareal 8 704 ha

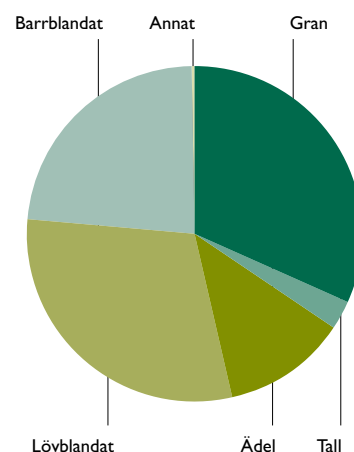
Djurbestånd

Djurenheter	8 628
DE/km ²	9,8
DE/hektar åker	0,92
DE/hektar jordbruksmark	0,46

Trädslag

Total skogsareal 57 400 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	24 028 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	27	102
Boende utanför tätort:	9 018 inv, 38%	13,1%
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	10	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	10%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	14,3 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	11,3 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

Befolkningen i småort och på landsbygd har ökat något medan tätortsbefolkningen minskat. Nybyggandet under perioden 1990–2004 har varit 219 helårsbostäder och 51 fritidshus. Andelen barn och ungdomar (0–19) har minskat, liksom andelen yngre (20–34). Medelålders och äldre har ökat något. Det finns få med högre utbildning i området.

Andelen förvärsarbetande nattbefolkning är något högre än dagbefolkningen. Folk pendlar ut i högre utsträckning än in.

Mönstret ser likartat ut i de flesta angränsande områden, med undantag för Perstorps kommun i söder.

Arbetslösheten är normalstor utifrån skånska förhållanden. Diversifieringsgraden i området är hög.

Det till ytan stora området är glesbefolkat mellan orterna, vilket medför att det trots att det endast finns 8 butiksorter är högst 10 kilometers bilväg till dagligvaruhandel.

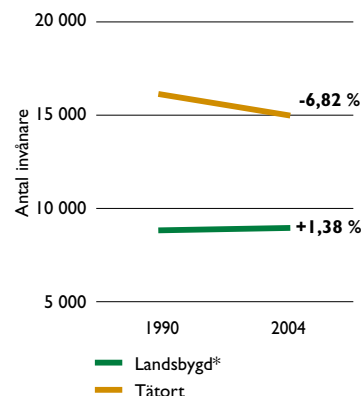
Miljöaspekter

Lerfria moräner och isälvsediment dominerar i området vilket medför ökad risk för läckage av såväl växtnäring som bekämpningsmedel. Jordbrukets relativt begränsade omfattning och inriktning medför generellt sett liten belastning av kväve och fosfor på vattensystemen i området. En hög djurtäthet i förhållande till arealen jordbruksmark kan dock medföra lokala problem med växtnäringsförluster från jordbruket. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som mycket låg.

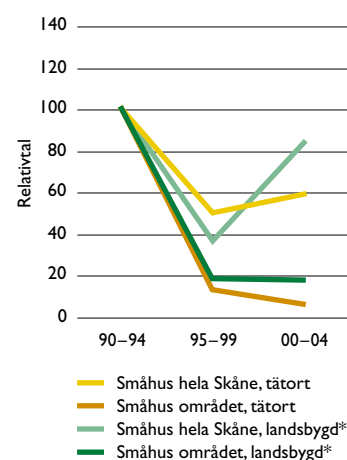
Pinnån hyser en rik bottenfauna men belastas av vatten från Örkelljunga samhälle och organiskt material från industrin vilket ger överlagring av slam i bottenmiljöer.

De miljöåtgärder som vidtagits inom jordbruket är av betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive värbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på.

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 219 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 51 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och värbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	9	10	12,5
Värbearbetning	7	10–15	5

Siffran anger % av åkerarealen.

Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- EU-medlemskapet och stöden till öppet-hållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen betesmark i området.
- Fårproduktionen har ökat kraftigt och fåren är nu mycket viktiga för möjligheterna att hålla markerna öppna.
- Mjölproduktionen har minskat i området. Var fjärde mjölkko har försvunnit mellan 1993 och 2003. Antalet övriga nötkreatur har också minskat men inte fullt lika mycket. Effekten av att djurbidragen frikopplades 2005 är då inte inräknad.
- Strukturuomvandlingen har gått något saktare än på andra ställen. Djurhållningen har varit tydlig mot större enheter med framförallt rationalisering i nötköttsproduktionen. Strukturuomvandling i arealstorlek innebär skogsplantering i detta område. Brukaren har skog/lantbruk som livsstil. En strukturuomvandling vid försämrad lönsamhet i lantbruket innebär en förflyttning till skog för att behålla livsstilen med eventuell annan verksamhet som komplement för inkomst.
- Arealen åkermark har minskat i snabb takt. Det handlar om 10 % på tio år. Delar av denna mark har beskogats. Andra delar har övergått till att bli permanent betesmark. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar.
- Odlingen av spannmål och oljevaxter har minskat och är nu obetydlig. Samtidigt har arealen med träda och obrukad åker ökat.
- Förhållandet mellan arrendatorer och jordägare regleras ofta av ”informella avtal”.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har bidragit till att minska jordbrukets miljöbelastning från en redan låg nivå.
- Flera vattenlevande arter har försvunnit på grund av försurning.
- Strandtomter är eftertraktade i området.
- De som pendlar ut från området gör det längre sträckor och till städerna.
- Landskapet är ”smäländskt” till sin karaktär och attraktivt för danskar och tyskar för turism eller fritidsboende.
- Betespräglade blandskogar med tall, björk och bok övergår alltmer till ensartade granskogar vid föryngringstillfället av skogarna.
- Stormen 2005 bidrog till att öppna upp det slutna skogslandskapet. Många skogsägare söker troligtvis alternativ till gran vid återväxtarbetet. Detta öppnar upp för en ökad trädslagsvariation i skogslandskapet.
- Byalaget i Västra Torup har aktivt arbetat med att lyfta bygden, bevara skolan och andra för bygden vitala delar. I det nätverk som skapats genom byalaget har andra enskilda projekt påbörjats, älghägn, boende samt övriga turistsatsningar. Mindre sågverksatsningar inom området. Lövträdsförädling, projekt delvis uppkomna utifrån större övergripande projekt (LRF, Lönsamma lövträd).
- Kompletterande verksamheter till jordbruket samt övriga satsningar på landsbygden vanliga i området.

Strandtomter är eftertraktade i området.

Betespräglade blandskogar med tall, björk och bok övergår alltmer till ensartade granskogar vid föryngringstillfället av skogarna.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Området domineras av stora skogar med framförallt gran och bok. Dessa är inte så känsliga för förändringar. Däremot är de få kvarvarande ”öppningarna” i skogen av betydelse och känsliga för planteringar och igenväxning etc. Det är viktigt att uppmärksamma de öppna delarna i området då det finns en skogstradition i området och därför att plantering av olönsamma betesmarker många gånger är en naturlig åtgärd i detta område.

Jordbruksföretagandet består av små enheter med företagsledare med en hög genomsnittsålder. Nästan all jordbruksmark är gräsbevuxen och kombineras ofta med skog eller annan verksamhet. Bibehållandet av öppna marker för främst bete är beroende av diversifierade brukningsenheter eller bostadsjordbruk. Informella avtal mellan djurhållare och markägare i kombination med nya stödregler och stödformer påverkar långsiktigheten i djurhållarens betestillgång. Detta skapar problem i ett område där det finns ett underskott av betesdjur och där skogsplantering är en önskad men vanlig utveckling av naturbetesmarker.

Det finns i området lövskog med betesprägel där risk för plantering/rationellt skogsbruk finns.

Avgörande för satsningar för diversifiering av jordbruket i detta område är infrastrukturen. Begränsas denna på landsbygden (bredband, kollektivtrafik etc.) hämmar det utvecklingen på många sätt. Företagandet på landsbygden kräver många gånger att besökande lätt kan nå ut till de attraktioner som erbjuds. Likaså är barnomsorg och liknande lokal service en förutsättning för att kunna driva verksamheten.

På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och tillgång till fiskedammar finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhandahåller fiske efter utplanterad regnbågsöring som ett komplement till fiske i de många sjöarna och vattendragen.

En annan avgörande faktor för jordbrukets fortbestånd är behovet av kompetens inom olika områden av betydelse för ett diversifierat jordbruk. Kunskap om marknadsföring, produktdesign, redovis-

Stora tysta område är en potential för rekreationstjänster men även viktigt att slå vakt om då tystnad kommer bli en bristvara i Skåne.

ning m.m. kan vara avgörande för om en satsning blir lönsam. Frågan om kompetensutveckling är avgörande för områdets utveckling.

Belastningen av växtnäring och bekämpningsmedel från jordbruket är låg i området men läckagekänsliga jordar, lerfria moräner och isälvsediment, kan medföra problem med förorening av såväl växtnäring som bekämpningsmedel lokalt. Framförallt gäller detta grundvatten. I anslutning till Bäljane å dalgång finns t.ex. grundvattenförekomst i jord som kan påverkas.

I princip alla sjöar och vattendrag i området har höga biologiska värden både ifråga om fisk och andra vattenanknutna arter. Flera av vattendragen har livskraftiga bestånd av musslor. I några av dem förekommer samtliga i Sverige förekommande sju musselarter. Många minikraftverk innebär ett hot mot den vattenknutna faunan liksom igenväxning och överlagring av slam på lekbäddar. Det finns behov av att ta bort vandringshinder i området.

Ett generellt hot mot vattendrag och sjöar i området är försurningen som främst beror av gnejs- och granitberggrund i kombination med barrträdsproduktion och surt nedfall i nederbörden. Bristfälliga skyddszoner i jord- och skogsbruk, skyddsdikning vid nyplantering av skog, rensning, kalavverkning av träridåer längs vattendragen och vandringshinder ger också problem i vattenmiljön.

Lärkesholmssjöns naturvärden hotas

till viss del av övergödning. För Västersjön och Rössjön utgörs hoten av intensivt skogsbruk. Den ökande vattenfärgen är ett problem. Detta är ett generellt problem för sjöar och vattendrag i skogsdominerade avrinningsområden. Nybyggnation på strandskyddad mark kan utgöra ett hot. I Rössjön kan fågellivet hotas om båtsport tillåts.

Befolkningen ökar på landsbygden men minskar i tätorten. Nybyggnationen av permanentbostäder har generellt varit låg de senaste åren. Huvuddelen har däremot byggts på landsbygden och det finns en efterfrågan på attraktiva boendemöjligheter, både för permanent- och fritidsboende. Viktigt att beakta vid framtida exploatering är att det sker med hänsyn till områdets karaktär, i kombination med allemansrätten, som är en viktig resurs.

Jaktnäringen och dess utveckling kan leda till intressekonflikter med allemansrätten.

Stora tysta område är en potential för rekreationstjänster men även viktigt att på olika sätt slå vakt om då tystnad kommer att bli en bristvara i Skåne.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Nuvarande areal av naturbetesmarker är liten men bör behållas för att områdets karaktär ska finnas kvar. För området typiska fodermarker som t.ex. lövängar ska gynnas.

För att bibehålla det öppna landskapet i området krävs kommersiell produktion av betesdjur. Hästnäringen och häst som hobby har en utvecklingspotential i området och hjälper till att behålla landskapskaraktären men kommer inte klara hela betesbehovet. Frågan om en särskild organisation för att förmedla betesdjur, investeringsåtgärder för rationella enheter, kan därför komma att aktualiseras. Den rådande storleksstrukturen för den typ av företag som finns i området är viktig att beakta när man skapar nya strukturer för den framtida betesproduktionen.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap.

För att områdets få kvarvarande lövskogar i området ska finnas kvar bör dessa skötas så att deras naturvärden kvarstår.

Flera av områdets vattendrag och sjöar kalkas. Fortsatta insatser med kalkning i

vattendrag är viktigt för livskraftiga vattenecosystem. Ökat inslag av lövskog istället för barrskog i området minskar försurningsbelastningen i vattendrag och sjöar. Plantering av lövskog bör prioriteras.

Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras.

Områdets småskalighet, nätverksstrukturer och erfarenheter kring diversifierat företagande utgör en potential för områdets utveckling. En avgörande faktor för diversifierade jordbruk är kompetensen inom olika områden av betydelse för jordbruksföretagets fortbestånd. Insikt i vikten av marknadsföring, produktdesign, redovisning m.m. kan vara avgörande för om en satsning blir lönsam. Särskilda satsningar

på kompetensutveckling i lätt tillgängliga former bör övervägas.

Utbyggnad av landsbygdens infrastruktur såsom bredband, kollektivtrafik etc. är viktigt för att skapa ett utvecklingsklimat för områdets företagande. Även nätverksskapande insatser för att skapa kombinerade tjänsteprodukter med t.ex. resa, boende, god närproducerad mat och upplevelser kan öka tillväxten i landsbygdsföretagandet.

En viktig faktor kopplad till områdets jordbruksföretagande är de former av företagsstöd som finns idag. Viktigt att relevanta företagsstöd kan kopplas även till mindre företag.

Diversifiering av jordbruksföretagandet med inriktning på besöksnäringen som t.ex. satsningar på fisketurism och fler övernattningsmöjligheter är önskvärt.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

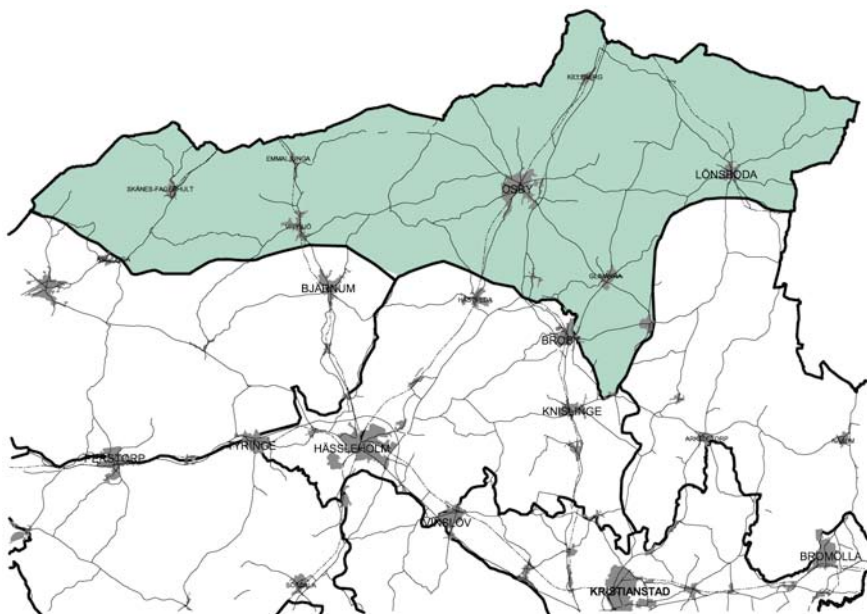
Diversifiering av jordbruksföretagandet med inriktning på besöksnäringen är önskvärt.

Här ser ni Eleanor på Ingelbo moosepark. www.mooserpark.just.nu

17

NORDSKÅNSKA FURUSKOGBYGDEN

Landskapets karaktär

Beskrivningen för varje karaktärsområde inleds med en kortfattad summering av karaktärsanalysen med avseende på landskapets visuella kvalitet, integritet, identitet och sällsynthet samt helhetsbedömning.

Visuell kvalitet

Öppen mark, gårdar eller jordbruksmark som finns spridda i området, varierar den annars dominerande, ensartade visuella upplevelsen. De ger lokalt visuell och rumslik omväxling och ger förutsättningar för mer omfattande vyer.

Integritet

Landskapet har få element som påverkar helhetsintrycket, de största är E4:an och tätorternas utkanter.

Identitet

I stora delar av området saknas en tydlig platskänsla och området framstår som ett typiskt höglänt landskap utan särskilda kännetecken. De spridda jordbruksenheter som finns runt om i landskapet ger en lokal platskänsla och orienterbarhet.

Sällsynthet

Denna landskapstyp är relativt ovanlig i Skåne, men vanlig i södra Sverige.

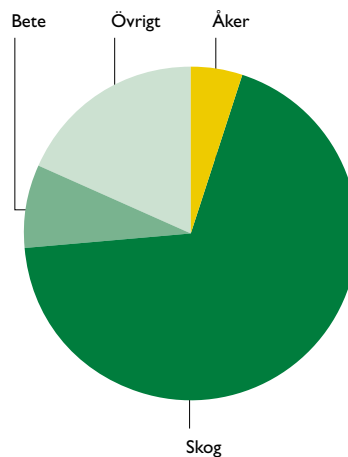
Helhetsbedömning, karaktär

Denna landskapstyp är relativt ovanlig i Skåne, men vanlig i södra Sverige.

Nyckeltal

Total area	1 125 km ²
Varav vatten	34 km ²
Invånare	20 inv/km ²

Marktäckning

Landskapets egenskaper

Detta avsnitt är indelat i beskrivande delar avseende **Det fysiskgeografiska landskapet, Naturlandskapet, Kulturlandskapet** respektive **Landskapets fysionomi**.

Det fysiskgeografiska landskapet

Nordskånska furuskogsbygden innefattar norra delen av Örkellunga, Hässleholms och Östra Göinge kommuner samt hela Osby kommun. Det utgörs av ett flackt landskap som fortsätter ut ur länet både åt öster och åt norr. I den skånska undersökningen gränsar området i norr mot Småland och i väster mot Halland medan Blekinge utgör östra gränsen. Den södra gränsen är svår att säkerställa på den här nivån, den följer en förändring i marktäckets öppenhet till följd av ändringar i skogens sammansättning och skötsel.

Berggrunden består huvudsakligen av gnejser med inslag av gnejsgranit. Jordarterna i området domineras av lerfria moräner samt områden med isälvs sediment och torvjordar. Höjden över havet är mellan 50 och 150 meter. Jordmänen är podsoler med inslag av brunjord. Naturgeografiskt tillhör området Nordöstskånes skogslandskap och landformen är ett storkuperat område med urbergskullar från krita. Vegetationsperioden är under 200 dagar och nederbörden är ca 700 mm. Den effektiva nederbörden varierar mellan 400–500 mm/år i den västra delen av området och ned till 250–300 mm/år i den östra delen av området. Med effektiv nederbörd avses nederbörd minus avdunstning, dvs. summan av det vatten i landskapet som bildar grundvatten och avrinning.

Nordskånska furuskogsbygden avvattas via Helge å och dess biflöden, undantaget den östra delen som avvattas söderut till sjön Immeln. En mindre del avvattas västerut mot Laholmsbukten och Skäldeviken via Lagan, Stensån och Rönne å vattensystem. Området innehåller en mångfald av vattendrag av olika typer. Ett flertal småvatten och våtmarker samt några sjöar av mer omfattande storlek: Osbysjön, Örsjön och Skeingesjön. Stora våtmarksområden finns vid Verumsån och Skeingesjön.

Grundvattentillgångarna inom området varierar. I regel är tillgångarna på grundvatten begränsad men t.ex. åsen mellan Osby och Älmhult hyser goda grundvattentillgångar som kan vara av betydelse för framtida vattenförsörjning.

Området tillhör de mindre utdikade i länet och har ca 21 mil dikningsföretag främst i anslutning till jordbruksmark.

Naturlandskapet

Området domineras av skog och odlingslandskapet förekommer som små öar. På sina håll finner man fortfarande mindre naturbetesmarker och rester av lövängar (största delen av Skånes lövängar). Vid Skeingesjön och Hörlinge by finns fortfarande ett större hävdad odlingslandskap, Hörlinge ängar, med slätter- och betesmarker. Här har ett större lokalt restaureringsprojekt bevarat och återupprättat slättermarkerna i området. Slättermarkerna har här ett värdefullt fågelliv och bl.a. storspov förekommer. Genom plantering och upphört skogsbyte har skogen slutit sig i området. Mycket av det som numera är nyckelbiotoper i skogen är gamla lövängar som inte längre hävdas. Granen har troligen funnits i området i 350 år, men få naturskogsliknande bestånd finns kvar. Ett större myrmarksområde bestående av Vyslemyr och Västermyr finns nordost om Osby. I den västra delen i gränsen till Nordskånska skogsbygden finner man ett annat myrområde bestående av Stensmyr, Vejshulta myr och Fåjemyr. Djurlivet präglas av barrskogarna och våtmarksområdena och skogsarter såsom pärluggla, sparvuggla, berguv och tjäder förekommer. Dessa arter är knutna till de äldre barrskogarna som oftast finns på myrmark eller i anslutning till sådan.

Flera sjöar och vattendrag i området är kraftigt försurade och kalkas sedan lång tid tillbaka. Vissa har ändå höga värden som fisk- och fågelsjöar eller som vattendrag med rik fisk- och bottenfauna. I vissa av områdets vattendrag finns samtliga sju stormusselarter representerade, däribland flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla. Vårsjön (nationellt särskilt värdefull och Natura 2000-område) är en näringsfattig försurningsdrabbad sjö som kalkas. Den ligger långt västerut i Helgeåns avrinningsområde vid vattendelaren mot Rönne å. Här finns häckande storlom, fiskgjuse och fisktärna. Skeingesjön (nationellt särskilt värdefull och Natura 2000) är en humös oligo-mesotrof artrik sjö med tolv fiskarter och ett rikt fågelliv. Ytterligare sjöar med särskilda värden är Nybygdasjön (nationellt värdefull), Vittsjön (regionalt värdefull) och Vesljungasjön (regionalt värdefull). Bland vattendragen kan nämnas Simontorpaån (nationellt värdefull) och Rönneboåån (regionalt särskilt värdefull). Flertalet av länets skyddsområden för flodkräfta finns i området.

Bestämmelser och riksintresse

Naturreservat	88 ha
Naturvård NBO	7 235 ha
Ramsarområden	0 ha
Friluftsliv, RI	23 ha
Naturvård, RI	6 470 ha
Kulturmiljö, RI	455 ha
Natura 2000 SCI, habitatdirektiv	1 893 ha
Natura 2000 SPA, fågeldirektiv	0 ha

De olika bestämmelse- och skyddsformerna har i många fall överlappande areal.

Lokal skyltning bidrar till orienteringsförmågan och förståelsen av landskapet.

Små, isolerade, öppna områden skapar attraktiva öar i granskogen.

Vid de större vattendragen ges möjlighet till större utblickar.

Kulturlandskapet

Det vidsträckt delområdet skiljer sig med avseende på förekomsten av fornlämningar ganska mycket från västra delen till den östra. I öster från gränsen till Blekinge och till Osby är det en riklig förekomst av fornlämningsobjekt, främst tjärdalar. Väster om Osby finns en del fossil åkermark och i det stora partiet med omfattande våtmarker/mossar är förekomsten av fornlämningar mycket begränsad.

Myrmarksförekomster och resterna efter järnframställning och torvbrytning finns på flera platser inom delområdet och i angränsande delar i Småland. Järnet transporterades till kusten och sannolikt uppfördes borgar i området för att säkra inflytandet i regionen. Borgar återfinns t.ex. i Örkelljunga, Loshult och Skeinge.

Inom området finns endast några glest liggande kyrkbyar. Därutöver har det funnits några mindre byar och många ensamgårdar.

Jordbruket har varit blygsamt och där för har man haft en rad bisysslor för att dryga ut inkomsterna. Tjärframställningen har varit omfattande men därutöver har även tillverkats spånkorgar, enekorgar, träpumpar, liar, kättingar etc. Med dessa produkter som bas har det bedrivits en omfattande handel med södra Skåne. Under sent 1800-tal och under hela 1900-talet har brytningen av den ”svarta graniten”, diabas, varit omfattande. I Gylsboda växte t.ex. fram ett helt brukssamhälle.

Jordbrukets strukturrationalisering har redan lett till att de små jordbruksenheter som funnits i området har försvunnit och mycket åker- och betesmark har planterats med skog. Fortfarande en bit in på 1900-talet skedde svedjebruk lokalt. Detta tillsammans med skogsbyte har skapat mycket av de natur- och kulturvärden som fortfarande finns i skogarna.

Det finns inte många storskaliga anläggningar eller bebyggelseanhopningar i området. Det är främst några vägar och järnvägar av skiftande storlek.

Landskapets fysionomi

Granplanteringar dominerar marktäcket, även om det finns inslag av tall i detta kuperade höglänta landskap. Dessutom förekommer lövskog, jordbruksmark, vatten och myrmark. Sett från marknivå får den uppfattade, ackumulerade effekten av barrskogsbeståndet det att framstå som mer omfattande än den verkliga täckningen. I området finns exempel på alla nivåer av skötsel, från välskött skog till skog som inte varit föremål för aktiva skötselåtgärder.

Små, isolerade, öppna områden skapar attraktiva öar i granskogen; denna mark är vanligen lågintensivt brukad gräsmark, främst betad på sämre mark. Stenmurar som gräns återfinns i området. Vid huvudvägar finns viltstängsel. De kan många gånger utgöra dominerande element i skogslandskapet. Fält är mycket oregelbundet formade och utgörs av den mark som finns kvar mellan olika skogsstycken. Öppen mark blir mindre vanlig i öster.

Vattendrag utgör betydande element i landskapet men deras betydelse för upplevelsen av detta landskap begränsas av den ofta täta skogen. Vid de större vattendragen ges möjlighet till större utblickar i kontrast till den slutenhet som skogarna i området annars erbjuder. Vattendragen innebär i regel även viss variation i marktäcket.

Skåneleden passerar genom området.

Allmänt tillgänglig allemansrättslig mark utanför tätort uppgår till 91 % av områdets yta eller 4,59 hektar/invånare.

Vattendrag utgör betydande element i landskapet men deras betydelse för upplevelsen begränsas av den ofta täta skogen.

- Kuperat landskap, dominerat av barrskog
- Små kuvert av oregelbundet formad öppen mark inom skogsstrukturen, domineras av betesmark
- Mångfald av vattendrag: sjöar, småvatten och sankmark samt torvtäcker, spridda i området
- Öppna vyer över sjöar skapar ibland variation i den annars slutna skogsupplevelsen
- Stor förekomst av tjärdalar
- Mångfalden av bisysslor och utbytet med slättområdena
- Brytningen av ”svart granit”, diabas
- Området är till största delen tyst trots att det genomkorsas av flera större genomfartsvägar.

Allemansrättslig tillgänglig mark utanför tätort

Nordskånska furuskogsbygden

91 %

4,59 hektar/invånare

Skåne

48 %

0,47 hektar/invånare

Sverige

93 %

4,62 hektar/invånare

Landskapets förvaltning

I detta avsnitt finns uppgifter om landskapets användning under rubriken

Produktion, dess sociala förhållanden under **Befolkning** samt dess miljösituation under **Miljöaspekter** av landskapets användning.

Produktion

Ungefär 70 % av marken utgörs av skog, där 40 % är granskogar och 30 % grandominerade barrlandskogar. Skogsbruket är en viktig försörjningskälla vilket avspeglas i ett aktivt skogsbruk. Bara 5 % av ytan är åker. Betesmark är något vanligare och täcker 8 % av ytan. Det går alltså ett och ett halvt hektar betesmark på varje hektar åker vilket får stor betydelse för produktionen. Djurhållningen är betesbaserad med mjölk- och köttproduktion och åkrarna används i huvudsak till vall. Spannmål förekommer men bara på vissa gårdar och då vanligtvis i samband med vallbrotten. Förklaringen till detta är att marken är svårbrukad. Den är backig och stenig samtidigt som skiftena är små och utspridda med skog emellan. Dessutom är skördarna av spannmål låga. Drygt 20 % av åkern odlas ekologiskt vilket är fyra gånger så mycket som genomsnittet för Skåne. Djurtätheten är låg i förhållande till landytan, normal i förhållande till arealen jordbruksmark men hög sett i förhållande till arealen åkermark. Mjolk- och köttproduktion dominerar helt men det finns även några svin och fjäderfä. "Beteskraften" i området är låg i förhållande till

arealen betesmark då bristen på betesdjur är stor.

Gårdarna är förhållandevis små. En fjärdedel är bostadsjordbruk och bara en gård av tio beräknas kunna sysselsätta mer än en person i jordbruket. Kombination av jord och skog är dock vanligt vilket innebär att ett deltidjordbruk lätt kan vara ett heltidsföretag när skogen räknas med. Det vanligaste jordbruket i området är ett deltidföretag med nötkreatur för köttproduktion som brukar 15 hektar åker och 17 hektar permanenta betesmarker. Företagsledaren i jordbruksföretaget har en medellålder på 55 år och 46 % kommer nå pensionsålder 2013.

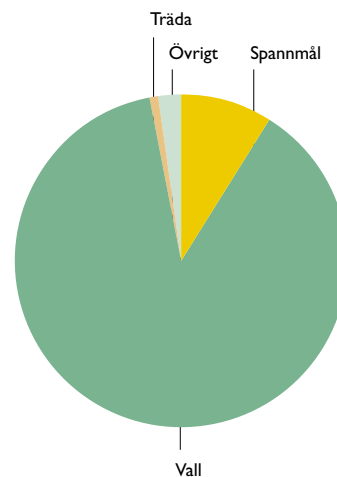
Den stora mängden enskilt belägna sjöar innebär vissa fisketuristiska inslag. Avkastningen är överlag låg i dessa vatten, men ett lågt fisketryck innebär att fisket trots det kan vara givande. I flertalet sjöar och i de större åarna upplåts fisket genom fiskekort.

Utänför tätort har området, förutom naturen för friluftslivet, friluftsmuseet Hågghults stenbrott som ett av de största besöksmålen.

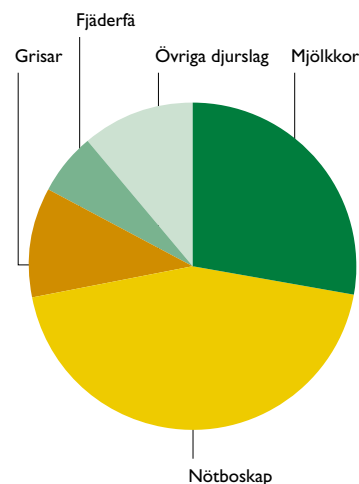
Åkeranvändning

Total åkerareal 5 754 ha

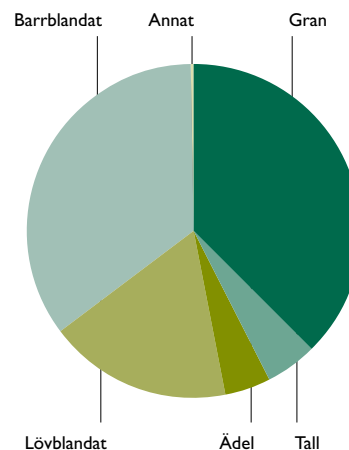
Djurbestånd

Djurenheter	6 086
DE/km ²	5,4
DE/hektar åker	1,01
DE/hektar jordbruksmark	0,39

Trädslag

Total skogsareal 76 500 ha

Befolkning

	Området	Skåne
Totalbefolkning:	22 365 inv	1 160 919 inv
Invånare per kvadratkilometer:	20	102
Boende utanför tätort:	6 795 inv, 30%	13,1 %
Invånare per kvadratkilometer utanför tätort:	6	13
Män/kvinnor på landsbygden:	53/47%	52/48%
Utrikesfödd befolkning tätort:	9%	16%
Utrikesfödd befolkning landsbygd:	6%	6%
Genomsnittligt pendlingsavstånd landsbygdsboende:	13,6 km	13,7 km
Genomsnittligt pendlingsavstånd tätortsboende:	9,4 km	10,1 km

Statistik 2004, pendling 2003

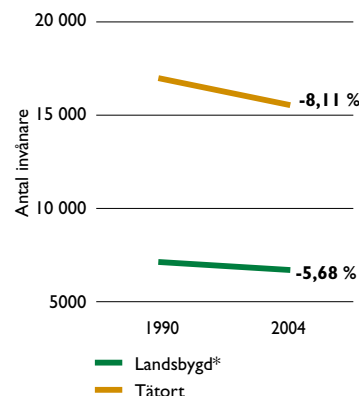
Förhållandevis stor andel av nybyggda hus för permanentboende (128 st) tillkom i början på 1990-talet på landsbygden. Relativt många fritidshus (49 st) har tillkommit under hela tidsperioden 1990–2004. Befolkningen i de yngre åldrarna minskar (0–19 respektive 20–34) medan övriga åldersgruppers storlek är oförändrad. Befolkningen har minskat under hela perioden dock långsammare mot slutet av denna.

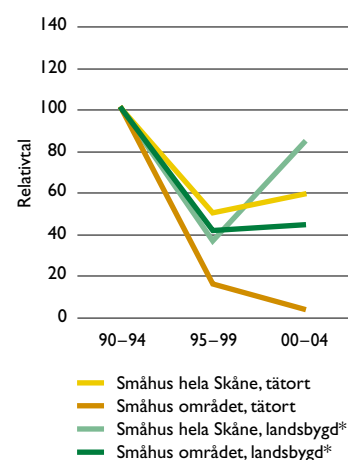
En något större andel av de förvärvsarbetande dagpendlar till arbete på annan ort, jämfört med Skåne som helhet.

Det till ytan stora området är glesbefolkat mellan orterna, vilket medför att det trots att det endast finns 8 butiksorter är ett fåtal invånare som har mer än 10 kilometers bilväg till dagligvaruhandel

Befolkningsutveckling

Nybyggnation småhus åretruntbostad, 1990–2004

Totalt byggdes 128 permanentbostäder i området 1990–2004. Under samma period byggdes 49 fritidshus.

* Med landsbygd menas här ytan i området utanför tätortsgräns.

Miljöaspekter

Jordbrukets begränsade omfattning innebär generellt sett liten belastning av kväve och fosfor i området. En hög djurtäthet i förhållande till åkerarealen kan dock medföra lokala problem med växtnäingsförluster från jordbruket. Bekämpningsmedelsanvändningen bedöms utifrån jordbrukets omfattning och inriktning som mycket låg.

Förutom omfattningen och inriktningen på produktionen är också de miljö-

åtgärder som vidtas i ett område av stor betydelse för miljöbelastningen i området. I tabellen intill visas andelen åkermark som är ansluten till miljöersättningen för fånggröda respektive vårbearbetning samt en uppskattning av hur stor andel av åkerarealen det är praktiskt möjligt att genomföra dessa åtgärder på. Vattnen i hela området är försurningskänsliga. Här kalkas flest vatten i hela Skåne, totalt 27 sjöar och 10 vattendragssträckor.

Anslutning till miljöersättningarna för fånggröda och vårbearbetning

	Området	Potential	Skåne
Fånggröda	2	2–4	12,5
Vårbearbetning	3	10–15	5

Siffran anger % av åkerarealen.

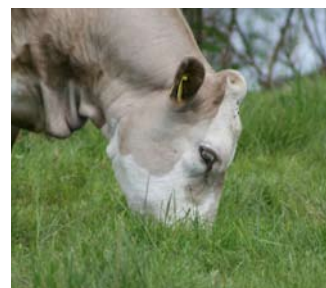
Landskapets hittillsvarande utveckling

Under denna rubrik anges kortfattat ett antal utvecklingstrender av betydelse för det aktuella landskapet och för ställningstaganden till landskapets framtida utveckling.

- Jordbruksproduktionen har minskat i området men EU-medlemskapet och stöden till öppethållande av landskapet och bevarande av biologisk mångfald på betesmarkerna har gett en ökning av arealen öppen jordbruksmark.
- Arealen betesmark har ökat kraftigt. Huvuddelen av tillskottet har tidigare varit åkermark.
- Arealen åkermark har samtidigt minskat i snabb takt. Det handlar om 15 % på tio år. Huvuddelen av minskningen har skett på åkrar som tidigare var långliggande vallar. Dessa har vanligtvis övergått till att bli permanent betesmark.
- Odlingen av spannmål och oljeväxter har minskat kraftigt och är nu mycket liten.
- Mjölproduktionen har minskat i samma takt som i Skåne som helhet. Det innebär att var femte mjölkko har försvunnit mellan 1993 och 2003.
- Antalet am- och dikor har ökat något men ökningen väger inte upp minskningen av antalet mjölkkor. Antalet nötkreatur har därför minskat i området. Trenden är att djurhållningen har begränsats till det minsta möjliga antal djur som behövs för att hålla betesmarkerna i hygglig hävd och därmed få ut de bidrag som är förknippade med skötseln av dessa marker.
- Strukturomvandlingen har gått något saktare än på andra ställen vilket kan bero på att det inte har funnits något större sug från expansiva företag i området. Företagen tycks istället i högre grad ha blivit kvar som små självständiga enheter som drivs på deltids- eller hobbybasis. Dessa gårdar är ofta helt kreaturlösa men kombination med skog är vanligt.
- Området har en låg miljöbelastning av växtnäring och bekämpningsmedel. Trenden mot minskad produktion av spannmål och oljeväxter, liksom lägre djurtäthet, minskar belastningen av växtnäring och användningen av bekämpningsmedel i området.
- De miljöåtgärder som vidtagits i området i form av t.ex. fånggrödor har i viss mån bidragit till att minska miljöbelastningen i området. Miljöersättningen för värbearbetning och fånggröda ligger betydligt under genomsnittet för Skåne. Växtodlingen utgörs i mycket hög grad av långliggande vallar.
- Anslutningen till miljöersättningen för ekologiska produktionsformer är mycket hög, 21 %, vilket är nära fyra gånger så mycket som genomsnittet för Skåne.
- Vandringsleder, med tillhörande dokumentation om trakten, har upprättats runt Vieån. Naturguidningar bedrivs sedan ett antal år.
- Lokalt engagemang har lyckats bevara och även restaurera ett större odlingslandskap.
- Vittsjö med omnejd har en historisk bakgrund inom rekreationsområdet, detta har anammats och verksamheter runt temat hälsa, rekreation, boende m.m. har skapat nya utrymmen för företagande och sysselsättning.
- Satsningar på boende, konstutställningar och andra friluftaktiviteter har utvecklats.
- Gårdsbutiker med självplock m.m. finns etablerade sedan flera år.
- Området har visat på flera satsningar där underifrånsperspektiv och lokala grupper har initierat aktiviteter – något som stöttats av den aktuella kommunen.

Hägghults stenbrott är ett av världens största stenbrott för svart diabas. Brytning pågår fortfarande och verksamheten har utvecklats med turistverksamhet kopplad till brottets kulturhistoria och dess olika konstnärverkare.
www.svartabergen.nu

Antalet am- och dikor har ökat något men ökningen väger inte upp minskningen av antalet mjölkkor.

Slutsatser för områdets utveckling

Detta avsnitt utgör en tolkning av landskapets egenskaper och de hittillsvarande trenderna i landskapets utveckling. Utifrån dessa anges de faktorer som bedöms som avgörande för det aktuella områdets utveckling.

Ett aktivt skogsbruk med gran kommer att dominera även i framtiden.

Jordbruksproduktionen är mycket småskalig och kombineras med skogsbruk. Stor andel är deltid- eller bostadsjordbruk. Växtodlingen består av vall och spannmål endast i samband med vallbrotten. De ersättningar som finns för öppethållandet av landskapet och den biologiska mångfalden på betesmarkerna har haft effekt och bromsat nedläggningen av jordbruksproduktionen. Mjölkkproduktionen har minskat och köttjursproduktionen har inte ökat i motsvarande grad. Brukandet balanserar djurantalet till den lägstanivå som EU:s brukarsättning kräver. Långliggande vallar på åker har blivit betesmarker. Andelen åker, med nästan endast vallodling, är i många fall nu en begränsande faktor för att kunna hantera betesdjurens gödselproduktion vintertid.

I området finns en potential för alternativa sysselsättningar i anslutning till jordbruksföretag och kombinationsföretag (jord- och skogsbruk) med koppling till rekreation, fiske, friluftsliv och turism. Detta är näringar som behöver utvecklas för att bredda den ekonomiska basen i befintliga landsbygdsföretag. Fortsatt hävd av betesmarker liksom öppethållande av åker och långliggande betesvallar är av stor betydelse för landskapsbilden i området och dess kulturvärden.

Landskapet är tämligen robust. Anläggningar etc. kan uppföras även med märkbar avvikelse i skala och volym utan att landskapskaraktären påverkas.

De stora värden som ligger i den hantverksmässiga hanteringen av områdets naturresurser är viktiga och känsliga. De byggnader eller anläggningar som finns kvar utgör en viktig resurs för fortsatt utveckling.

Kulturvärden i skogen utsätts för skador i samband med avverkning, markberedning etc.

Risken att överexponera området för turister är måttlig.

Igenväxning/plantering av skog kommer att fortsätta på i första hand perifera marker.

Överlopsbyggnader kommer att förekomma i ökad utsträckning.

Den lokala kulturen i traditionella brukssamhällen kan behöva uppmärksammas som ett led i att stimulera en utveckling baserad på egen företagsamhet. Lokal barnomsorg och liknande lokal service är exempel på verksamheter som behöver utvecklas för att bibehålla företagsamhet på landsbygden.

I områden som detta är det extra viktigt att paketera ett antal attraktioner så att det lockar besökare till att aktivt ta sig till orten och förlänga sin vistelse i trakten. Något som krävs i trakter där det saknas naturliga genomfartsleder.

Jordbruksmarken består i hög grad av utlaknings- och erosionskänsliga jordarter vilket lokalt medför betydande risk för förluster av växtnäring och bekämpningsmedel till såväl yt- som grundvatten. Avstånden gör att området har mindre påverkan på havet än mer kustnära områden.

Vattendrag och sjöar i området har stor potential för friluftsliv och har höga värden ur biologisk synpunkt.

Skogens värden är på många ställen knutna till äldre markanvändning och skulle behöva åtgärder för återupptagen hävd i form av bete och lövtäkt.

Restaureringsprojekt av Hörlinge ängar har skapat lokalt engagemang för bevarandet av odlingslandskapet.

Många vattenanknutna miljöer i området med höga värden är beroende av fortsatta kalkningsinsatser mot försurning.

Flodkräftbestånden i området är hotade och kräver ett fortsatt skydd för att inte slås ut.

Ekologisk odling är väl etablerat i området.

Befolkningen minskar i detta glesbefolkade område.

Avgörande för många satsningar i området är en bra infrastruktur. Begränsas denna satsning på landsbygden (bredband, kollektivtrafik etc.) hämmar det utvecklingen på många sätt. Tillgängligheten bör också underlättas genom en god skyltning etc.

Lokal barnomsorg och liknande service är exempel på verksamheter som behöver utvecklas för att bibehålla företagsamhet på landsbygden.

Vattendrag och sjöar i området har potential för friluftsliv och har höga värden ur biologisk synpunkt.

Riktlinjer för hållbar utveckling i ett landskapsperspektiv

Detta avslutande avsnitt innehåller en rad riktlinjer som genom samverkan bedöms kunna bidra till en hållbar utveckling av det aktuella landskapet, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Utgångspunkten för riktlinjerna är dels de tidigare redovisade slutsatserna, dels en samlad bedömning av medel och andra styrmedel knutna till landsbygdens utveckling som tillämpas av olika huvudmän, kommunerna, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Fortsatt ersättning för brukarinsatser är nödvändigt för att inte de öppna delarna ska beskogas. Den idag markkopplade ersättningen av betesmarksbrukande bör beakta brukarstrukturen kring djurhållare och markägare för att få den effekt som önskas. En starkare koppling av ersättningsformerna till djurhållningen vore önskvärd. Frågan om extra investeringsstöd, alt. möjligheter för dem som har heltidsarbete utanför gården att få investeringsstöd bör diskuteras. Ett modifierat startstöd för deltidbönder kanske ev. också aktualiseras. Områdets stora skogsproduktion har potential att satsa på produkter som gynnar hållbar energiomställning.

Bevarande av naturbetesmarker och områdets madmarker (våtslättermarker) bör stimuleras för att bevara områdets natur- och kulturvärden. Slättermarkerna i området bör återupprättas.

Träd- och buskrika betesmarker är viktiga miljöer som kräver kontinuerlig skötsel i form av röjningar tillsammans med ett högt betetryck. Stenbundenhet samt åtskilliga stenmurar gör att större maskiner ofta inte går att använda vid röjningar utan enklare redskap måste användas. Detta gör det kostnadskrävande att sköta markerna och det krävs hög naturvårdskompetens av den som utför röjningarna.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap.

Möjligheterna att genom betesavtal reglera skötsel och ersättning bör prövas. Nätverk och samarbetsprojekt för att skapa en mer rationell och lönsam nötköttproduktion bör stimuleras.

Satsningar på naturupplevelsebaserad rekreation och turism bör stimuleras.

I området finns en tradition med bisysslor. Fortsatt diversifiering av näringsverksamheten bör stimuleras. Finns det ett slumrande hantverkskunnande som går att väcka upp?

Satsningar på kommersiell jakt kräver fastighetsövergripande samarbete och nätverksbildning. Initiativ till samordning och avvägning mot andra intressen (bl.a. besöksnäringen) bör stödjas.

Området, som är glesbefolkat, kan svälja mycket folk utan att enskildheten störs.

På platser med goda förutsättningar i form av vacker natur, bra boendemöjligheter och tillgång till fiskedammar finns förutsättningar för etablering av fiskecamper som tillhandahåller fiske efter utplanterad regnbågsöring som ett komplement till fiske i de många sjöarna och vattendragen.

Satsningar för att tillgängliggöra naturen t.ex. med hjälp av strövstigar, vandringsleder, cykelleder och ridvägar prioriteras.

Pensionatsverksamheten har lång tradition kring Vittsjö. Fortsatt utveckling bör stimuleras.

Miljöersättning till åtgärder mot växtnärläckage har lägre prioritet i det här området än i mer kustnära lägen.

I området finns vattendrag och sjöar där det sker kalkningsåtgärder sedan ett flertal år. Dessa åtgärder behövs för att upprätthålla bra vattenkvalitet i området. Ökat inslag av lövskog istället för barrskog i området minskar försurningsbelastningen. Plantering av lövskog bör prioriteras.

Återhållsamhet vid rensning behövs för att undvika överlagring av slam på lekbottnar och skador på Natura 2000-arter som exempelvis tjockskalig målarmussla. Vattenmiljön gynnas av ökad beskuggning. Skyddszoner i anslutning till vattendrag i såväl jord- som skogsbruk bör prioriteras. I vissa områden är dock rensning av diken i våtmarker en förutsättning för fortsatt hävd.

Skötselplaner i skogsbruket är ett viktigt verktyg för att skydda värdefulla sjöar och vattendrag mot negativa effekter framförallt i samband med avverkning och plantering.

För att områdets nuvarande skogliga värden och betesmarker ska finnas kvar måste en samordning ske mellan dessa.

Öka kompetensen inom miljöområdet bland dem som sköter områdets betesmarker och odlingslandskap.

I området finns vattendrag och sjöar där det skett kalkningsåtgärder sedan ett flertal år.

Projekt med en inriktning som den ovan nämnda och/eller som utarbetas i samarbete med berörd kommun(er) eller som har stöd i uttalanden i gällande översiktsplan ges företräde till stöd enligt detta program.

KRAV
extra fin
kall-
pressad
rapsoolja
från österlen

Rapportserien Skåne i utveckling ISSN 1402-3393

- 2007:1 Barns berättelser om socialtjänstens utredningar. *Samhällsbyggnadsavdelningen*
- 2007:2 Riksintresse Ystads hamn. *Samhällsbyggnadsavdelningen*
- 2007:3 Handla rätt. *Samhällsbyggnadsavdelningen*
- 2007:4 Förvaltningsplan för stora rovdjur 2007-2010. *Miljöavdelningen*
- 2007:5 Våtmarksstrategi för Skåne. *Miljöavdelningen*
- 2007:6 Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen – Bebyggelseplanering intill väg och järnväg med transport av farligt gods. *Samhällsbyggnadsavdelningen*
- 2007:7 Landsbygdsprogram för Sverige. Den skånska genomförandestrategin. *Strategiavdelningen*
- 2007:8 Miljötilståndet i Skåne. Årssrapport 2007.
- 2007:9 Klienternas socialsekreterare inom missbruksvård.

Den svenska landsbygdspolitiken har som övergripande mål en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Målet omfattar en hållbar produktion av livsmedel, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och hållbar tillväxt. Landskapets natur- och kulturvärden skall värnas och den negativa miljöpåverkan minimeras.

Länsstyrelsen i Skåne har i partnerskap med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Alnarp, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) i Skåne, Kommunförbundet i Skåne, Region Skåne och Skogsstyrelsen utarbetat ett regionalt program för en helhetsorienterad och integrerad utveckling av landsbygden i Skåne. Syftet med detta arbete är att utveckla ett regionalt program som dels utgår från de specifika skånska förutsättningarna att tillgodose den nationella landsbygdspolitikens mål, dels utgör ett samlat dokument för en lång rad av aktörers agerande för den skånska landsbygdens förvaltning och utveckling.

www.m.lst.se/landsbygdsprogrammet